

RJKS MUSEUM

JAARVERSLAG 2015

Late Rembrandt. Wim Pijbes tussen *Portret van een man met een grote hoed en handschoenen* en *Portret van een vrouw met een struisvogelveer* (beide ca. 1656–1658; National Gallery of Art, Washington, Widener Collection)
Foto Vincent Mentzel

INHOUD

BEGUNSTIGERS	7
PATRONEN	14
SCHENKERS EN LEGATOREN	21
VERSLAG VAN DE DIRECTIE	24
BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	45
PUBLIEK EN MEDIA	52
TENTOONSTELLINGEN	58
BRUIKLENNEN	60
AANWINSTEN	64
CONSERVEREN EN RESTAUREREN	84
PUBLICATIES	90
PUBLICATIES VAN MEDEWERKERS	94
PRESENTATIES EN LEZINGEN DOOR MEDEWERKERS	100
EXTERNE ACTIVITEITEN VAN MEDEWERKERS	112
ORGANOGRAM	119
PERSONEEL	120
FINANCIËEL VERSLAG	128

pagina's 2–3
Koning Willem-Alexander bracht op de openingsdag, 12 februari, een bezoek aan de tentoonstelling *Late Rembrandt*. Op de foto staat hij naast het portret van Jan Six I (ca. 1654), een genereuze bruikleen van jonkheer J. en mevrouw A. Six van Hillegom, namens de familie Six van Hillegom

Het plaatsen van *De Joodse Bruid* (ca. 1665; Rijksmuseum) in de tentoonstelling *Late Rembrandt*
Foto Vincent Mentzel

BEGUNSTIGERS

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Royal Philips Electronics, founder
BankGiro Loterij, hoofdsponsor
ING Bank, hoofdsponsor
KPN, hoofdsponsor

Albert Heijn, sponsor

- Producent van Sinterklaas- en kerstassortiment met het Rijksmuseum

AkzoNobel, sponsor

- Aanstelling twee PhD-onderzoekers
- Levering Sikkens-verf voor muren van tentoonstellingen in Philipsvleugel
- Symposium Computational Art History in Color
- Bijdrage tentoonstelling *Late Rembrandt* via Blockbusterfonds

Aramco, sponsor

- Algemene bijdrage

BankGiro Loterij

- Jaarlijkse bijdrage ten behoeve van aankopen: aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626
- Beeldtentoonstelling *Joan Miró in het | at the Rijksmuseum*
- Geormerkte afdracht ten behoeve van de Rijksmuseumbus

Baker & McKenzie Amsterdam N.V., sponsor

- Aankopen 20ste-eeuwse fotografie

Cisco, partner

- Infrastructuur voor spraak en data, en gratis WiFi in het Rijksmuseum

Dutch Culture. Centre for international cooperation

- Publicatie Landenreeks, *Gepeperd verleden. Indonesië en Nederland sinds 1600 | Bitter spice. Indonesia and the Netherlands from 1600*, Harm Stevens

Eye Wish Opticiens, sponsor

- Aanstelling junior conservator glas
- Aanstelling PhD-onderzoeker glas

Fonds 21

- Hoofdbegunstiger Teekenschool

Gieskes-Strijbis Fonds

- Eindpublicatie *Supporting Conservation*

Heineken, sponsor

- Preferred supplier van bier
- Producent van *Amsterdam Originals Late Rembrandt*

Holland America Line, sponsor

- Algemene bijdrage

ING Bank, hoofdsponsor

- Partner tentoonstelling *Late Rembrandt*
- Aankoop Jan Asselijn, *Dijkdoorbraak te zien van de Amsterdamse Sint-Anthonisdijk – nu Zeeburgerdijk – ten gevolge van de Sint-Pietersvloed in 1651, 1651*
- Creativiteitscampagne #hierteekenen
- Tentoonstelling *Azië in Amsterdam*
- Stand TEFAF in Maastricht

Jaffé Pierson Stichting

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626

JLL Partners

- The Rijksmuseum Fellowship Programme

JT International Company B.V., partner

- Beeldtentoonstelling *Joan Miró in het | at the Rijksmuseum*

KLM Dutch Royal Airlines, partner

- Transport van kunstobjecten en medewerkers

Koninklijke Douwe Egberts B.V., sponsor

- Preferred supplier van koffie

KPN, hoofdsponsor

- Draagt bij aan de technologische en communicatieve wensen van het Rijksmuseum, onder meer met producten en diensten in het museum, maar ook op het gebied van dataverkeer en -opslag, en mobiele en vaste telefonie
- Hoofdsponsor tentoonstelling *Late Rembrandt*

Mondriaan Fonds

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626
- Tentoonstelling *Azië in Amsterdam*

Pon Holdings B.V., sponsor

- Aankopen collectie 20ste-eeuwse beeldende kunst

Royal DSM

- The Rijksmuseum Fellowship Programme

Royal Philips Electronics, founder

- Preferred supplier van binnen- en buitenverlichting
- Hoofdsponsor tentoonstelling *Late Rembrandt*

Samuel H. Kress Foundation

- Catalogiserings- en digitaliseringsproject 'Historische foto's van het Rijksmuseum'

Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626

ThiemeMeulenhoff, partner

- Educatieve programmering

The Tiffany & Co. Foundation

- Aanstelling junior conservator Juwelen

Turing Foundation

- Aankoop Jan Asselijn, *Dijkdoorbraak te zien van de Amsterdamse Sint-Anthonisdijk – nu Zeeburgerdijk – ten gevolge van de Sint-Pietersvloed in 1651*, 1651

Vereniging Rembrandt

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626
- Aankoop zes tekeningen collectie I.Q. van Regteren Altena – deel II

Rijksclub

Adobe
Axa-Art
Axians
bouwens&
CARU Containers
Clear Channel Hillenaar
De Brauw Blackstone Westbroek
De Nederlandsche Bank
Delta Lloyd
Eijffinger
Eijsink Afrekensystemen
Finandi B.V.
Gassan / Coster Diamonds
Gielissen Interiors & Exhibitions
Heussen B.V.
Hogan Lovells International LLP
ICT Automatisering
Ir. Abe Bonnema Stichting
Jackie Sleper
Janssen de Jong Groep
Jones Day
Jones Lang LaSalle
LaDress
Mandema & Partners
McKinsey & Company
OVG Real Estate
Part of a Bigger Plan
Piaget
Quintiles
Quore Capital
Robeco
Schouten & Nelissen
Spirit Hosting & Promotions
Teslin Capital Management
Theodoor Gilissen Bankiers N.V.
United Bank & Trust
Winefield's Auctioneers

Rijksmuseum Fonds

Het Rijksmuseum Fonds is een onafhankelijke stichting die in de meest brede zin van het woord steun verleent aan het Rijksmuseum. Elke schenking, klein of groot, aan het Rijksmuseum Fonds is zeer welkom. Particulieren die specifieke verzamelgebieden, collecties of andere activiteiten van het Rijksmuseum willen versterken, kunnen door middel van een financiële bijdrage een Fonds op Naam oprichten of een gelabelde schenking doen. Het Rijksmuseum Fonds beheert de gelden en het bestuur van het Rijksmuseum Fonds ziet toe op de besteding. Hieronder volgt het overzicht van alle Fondsen op Naam en gelabelde schenkingen, in volgorde van oprichtings-/schenkingsdatum.

J.W. Edwin vom Rath Fonds

Aankoopfonds voor schilderijen, prenten of objecten in de categorie beeldhouwkunst en kunstnijverheid.

Fonds Aankoop Kunstwerken

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626 (afwikkeling)

M.J. Drabbe Fonds

Biedt middelen voor het verwerven van kunstvoorwerpen ten behoeve van de afdeling Aziatische Kunst.

Paul Huf Fonds

Het realiseren van aankopen voor de Nationale Fotocollectie.

- Aankoop Anoniem, *Mannelijk naakt*, 1880
- Aankoop Eugène Durieu, *Vrouwelijk naakt*, 1854

Veluvine Molijn de Groot Fonds

Laat jongeren uit Nunspeet op een inspirerende wijze kennismaken met het nationaal cultureel erfgoed.

Goslings NieuwBeerta Fonds

Ten behoeve van het in stand houden en uitbreiden van de collectie Japanse prenten, in het bijzonder surimono, ten behoeve van het Rijksprentenkabinet.

- Aankoop Tsukioka Kōgyo, *Sleutelblok voor een prent uit de serie Nogaku Zue*, 1898
- Aankoop Totoya Hokkei, *Dichter kijkend naar neerstrijkende kraanvogels*, ca. 1829

Suman Fonds

Het bevorderen van de toegankelijkheid van het Rijksmuseum voor Engelstalige kinderen.

Ebus Fonds

Het verlenen van steun in de meest brede zin van het woord aan de collectie middeleeuwse kunst in het Rijksmuseum.

Gerhards Fonds

Biedt middelen voor aankoop en behoud van Nederlandse schilderijen uit de 19de eeuw en de Romantische School.

Bank ten Cate & Cie Fonds

Ten behoeve van aankopen, restauratie en onderzoek van en naar het textiel voor het interieur.

Scato Gockinga Fonds

Ondersteunt de collectie scheepsmodellen in het Rijksmuseum.

- Aankoop Jan Asselijn, *Dijkdoorbraak te zien van de Amsterdamse Sint-Anthonisdijk – nu Zeeburgerdijk – ten gevolge van de Sint-Pietersvloed in 1651*, 1651
- Aankoop Anoniem, *Wandelstok of rotting van luitenant-admiraal Jan Corneliszoon Meppel (1609–1669)*, 1659
- Videoregistratie restauratieproces vlaggen en zeilen van de William Rex

Angelina Ognibeni – Jan van Hulsen

Ten behoeve van aankoop, restauratie, tentoonstelling en onderzoek van de verzameling Italiaanse tekeningen van het Rijksmuseum.

- Aankoop Ubaldo Gandolfi, *Ontwerp voor een deurklopper*, ca. 1760–ca. 1780
- Aankoop Giovacchino Belli, *Ontwerp voor een olielamp*, ca. 1800
- Aankoop Luigi Valadier, *Ontwerp voor een lijst met een reliekhouder*, ca. 1770–1775
- Aankoop Josephine Götzl-Sepolina, *Portret van een onbekende kunstschilder*, 1818

Frits en Phine Verhaaff Fonds

Aankoop en restauratie van, tentoonstellingen over en onderzoek naar middeleeuwse kunst.

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626 (afwikkeling)

Manfred & Hanna Heiting Fonds

Ter bevordering van fotohistorisch onderzoek door aankomende conservatoren uit binnen- en buitenland aan de hand van originelen uit de Nationale Fotocollectie in het Rijksmuseum.

- Fellowships Nicky Banning, Joke de Wolf, Dina Akhmadeeva en Kate Addleman-Frankel

Johan Huizinga Fonds

Ten behoeve van een optimale presentatie van het cultureel-historisch erfgoed van Nederland in het Rijksmuseum.

- Fellowship Lieke van Deinsen

Receptuurboeken Fonds

Aankoop, restauratie, onderzoek en onderwijs ten behoeve van receptuurboeken en handleidingen voor de kunstenaar.

Sem Presser Fonds

Mogelijk maken van een educatief project voor jongeren waarbij het uitgangspunt is dat jaarlijks een actueel aspect van de Nederlandse samenleving in een serie foto's wordt vastgelegd. Het project wordt verbonden en loopt parallel aan de jaarlijkse foto-opdracht 'Document Nederland'.

A.E. van Kampen Fonds

Aankoop, restauratie, tentoonstellingen en onderzoek zilver.

Bas ten Haaf Fonds

Komt ten goede aan het optimaal toegankelijk maken van het Rijksmuseum voor mindervalide en lichamelijk gehandicapte bezoekers.

- Invalidenlift Teekenschool

Van der Vossen-Delbrück Fonds

Ten behoeve van aankoop, restauratie en onderzoek van kunsttheoretische en kunsttechnologische bronnen.

- Aankoop *Studio Yearbooks*, Vol. 1–69

Sara Geertruida Aalders-Huender Fonds

Ten behoeve van de collectie kant.

- Aanstelling projectmedewerker Meike Geenevaasen ten behoeve van de digitalisering van de kantcollectie

Maria Adriana Aalders Fonds

Ten behoeve van de collectie vaderlandse geschiedenis en de collectie Nederlands cultureel erfgoed.

J.A.J. en M.A. Risseeuw Fonds (opgericht door mevrouw M.A. Risseeuw)

Ten behoeve van aankoop, restauratie en tentoonstellingen van schilderijen en aquarellen uit de periode van de Haagse School.

Willy van der Mandele Fonds

Ten behoeve van restauratie en onderzoek naar schilderijen.

- Dendrochronologisch onderzoek
- Aankoop *Praktische Anweisung zur Pastelmahlerei*

Knecht-Drenth Fonds

Ten behoeve van het aankopen van Nederlands gelieerde schilderijen uit de 20ste eeuw.

- Aankoop Jan Toorop, *Zelfportret van Jan Toorop*, 1881
- Aankoop Joseph Texeira de Mattos, *Voor de tekentafel*, 1917
- Aankoop Peter Struycken, *PLONS. Serie van 29 collages die elk bestaan uit 16 monochrome vierkante zeefdrukken*, 1974 (verwerkt in 2016)

Migeliën Gerritzen Fonds

Ten behoeve van educatieve activiteiten voor de afdeling Conservering & Restauratie in de meest brede zin van het woord.

- Fellowship Leila Sauvage
- Scriptieprijs Gert van Gerven, *Wat buigen van hout inhoudt*

Staal aan Zee, Tata Steel Umuïden B.V.

Ten behoeve van de aanstelling van een conservator Indiase kunst.

- Aanstelling conservator Zuid-Aziatische kunst, Anna Ślaczka

Sylvia en Carel Willink Fonds

Ten behoeve van het bestuderen, restaureren, verwerven en uitdragen van het werk van Carel Willink.

- Aanstelling projectmedewerker Rijksprentenkabinet, Caro Verbeek

Bestuursfonds Hollandse Meesters

Ten behoeve van educatieve programma's, projecten en middelen.

- Junior Fellowship

Johanna Kast-Michel Fonds

Ondersteunt opleidingsmogelijkheden, onderzoek en uitvoering van projecten voor restauratoren.

VandenBroek Foundation

Canonproject Publiek & Educatie: 'Jij & de Gouden Eeuw'.

- 'Jij & de Gouden Eeuw'

Virtutis Opus Fonds

Ten behoeve van de aanstelling van een conservator en restaurator voor het behoud van en wetenschappelijk onderzoek naar de collectie marinemodellen.

- Aanstelling conservator Marinemodellen, Jeroen van Vliet
- Aanstelling junior restaurator scheeps- en schaalmodellen Davina Kuh Jacobi
- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626

Flora Fonds

Ten behoeve van de digitalisering en ontsluiting van de kostuum- en modeprenten.

- Aanstelling projectmedewerker Aziatisch ceramiek Denise Campbell
- Tentoonstelling en publicatie *New for Now. The Origin of Fashion Magazines*

Fonds 1975

Maakt werving mogelijk ten behoeve van de collectie documentaire fotografie.

- Foto-opdracht Pieter Hugo, *Colonial Driftwood*

Dr. Anton C.R. Dreesmann Fonds

Ten behoeve van fundamenteel materiaal-technisch onderzoek naar schilderijen.

- Fellowships Heather Hughes en Brooks Rich
- Aanstelling projectmedewerkers Susan Smelt en Nouschka de Keyser ten behoeve van het catalogiseringsproject verfmonsters

Irma Theodora Fonds

Ten behoeve van het ondersteunen van projecten in de meest brede zin van het woord.

- Restauratie Gerard Honthorst, *Frederik Hendrik en zijn vrouw Amalia van Solms en hun drie jongste dochters*

Familie M.B.T. de Groot

Ten behoeve van de aankoop en publicatie over de FK 23 Bantam.

H&H Fonds

- Teekenschool

Fonds Delfts Aardewerk

Ten behoeve van het garanderen en overdragen van kennis van Nederlands en specifiek Delfts aardewerk in het Rijksmuseum.

- Onderzoek Delfts aardewerk

Fonds De Haseth-Möller

Ten behoeve van de bevordering van de 18de eeuw, met name op het gebied van onderzoek en opleiding.

Linda H. Kaufman en George M. Kaufman

Ten behoeve van ‘Paris 1650–1900, Decorative Arts in the Rijksmuseum’ door Reinier Baarsen.

Louis Vuitton

Ten behoeve van educatieve programma’s, projecten en middelen.

- Teekenschool

Juwelenfonds

Ten behoeve van de collectie juwelen van het Rijksmuseum.

van Marle Fonds

Ten behoeve van restauratie, conservering en onderzoek binnen de discipline van werken op papier.

- Aanstelling wetenschappelijk medewerker Ad Steijnman ten behoeve van onderzoek prenten Hercules Segers

Fonds de Zuidroute

Ten behoeve van activiteiten en initiatieven die betrekking hebben op de geschiedenis of historische objecten verbonden aan de periode van de VOC en/of WIC.

- Aankoop Anoniem, *Set van vijf mukozuke-kommen*, ca. 1670–1690

Familie Staal Fonds

Ten behoeve van de ontwikkeling en uitvoering van een rondleiding over de architectuur van het Rijksmuseum en het ondersteunen van de Aziatische collectie.

- Aanstelling Conservator Chinese kunst, Ching-Ling Wang

Don Quixote Foundation

Ten behoeve van de jaarlijkse beelden-tentoonstelling in de Rijksmuseumtuinen.

- Beeldtentoonstelling *Joan Miró in het | at the Rijksmuseum*

Bervoets Fonds

Ten behoeve van een conservator Japanse prenten.

- Aanstelling conservator Japanse prenten, Marije Jansen

Kindereducatie Fonds

Ten behoeve van het spelenderwijs overdragen van kennis van de vaderlandse geschiedenis en kunst aan kinderen.

- Teekenschool

Vincent Mentzel Fonds

Ten behoeve van het toegankelijk maken van het fotojournalistieke werk in de collectie van het Rijksmuseum.

Fonds Beukenhorst

Ten behoeve van wetenschap en educatie in de meest brede zin van het woord.

- Aanstelling wetenschappelijk medewerker Rijksprentenkabinet, Annemarie Stefes
- Aankoop Jean Grandjean, *Gezicht op het Colosseum met op de voorgrond een monnik*, 1779

Paul en Hanneke Van Den Hoek Fonds

Ten behoeve van de afdeling Conservering & Restauratie.

- Restauratie Amsterdamse rococobuffetkast

Freek & Hella de Jonge Fonds

Ten behoeve van de theatrale presentatie van de Gouden Eeuw.

- Theater Teekenschool

Ernst Nijkerk Fonds

Ten behoeve van educatie, onderzoek en aankoop van de collectie zilver van het Rijksmuseum en in het bijzonder Amsterdams zilver.

de Vink Family

Ten behoeve van het Media Lab in de Teekenschool.

- Multimedialab

Stichting Kramer-Lems

Ten behoeve van conservering, restauratie & onderzoek en educatie van diverse deelcollecties

- Aanstelling junior restaurator metalen, Arie Pappot,
- Aanstelling conservator muziek-instrumenten, Giovanni Paolo di Stefano

Charlotte en Joop van Caldenborgh

Ten behoeve van de waterfontein ‘Hide and See(k)’ van Jeppe Hein.

Henri en Winnie Wientjes

Ten behoeve van het ondersteunen van projecten in de meest brede zin van het woord en de publicatie over Ghana in de Landenreeks van het Rijksmuseum.

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626 (afwikkeling)

Stichting Greidanus-Formijne

Ten behoeve van het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626 (afwikkeling)

Willem F.C. Stevens Fonds

Ten behoeve van educatieve activiteiten van de afdeling Conservering & Restauratie van het Rijksmuseum.

- Onderzoek Jennifer Mass

Decorative Art Fund

Ten behoeve van stimulering van de bestudering en presentatie van de decoratieve kunsten in het Rijksmuseum door verwervingen mogelijk te maken van Europese ontwerp- en ornamenttekeningen uit de 16de t/m 19de eeuw.

- Diverse ontwerptekeningen

Ton en Judy van Heuzen-Dijksma Fonds

Ten behoeve van de collectie zilver en ijsgezichten in de meest brede zin van het woord.

- Bestandscatalogus zilver, Van Uken

Bert & Lammie Fonds

Ten behoeve van de collectie prenten en tekeningen uit de 20ste eeuw in de meest brede zin van het woord.

- Aanstelling wetenschappelijk medewerker Rijksprentenkabinet

Elise Wessels Fonds

Ten behoeve van de Japanse prentencollectie van het Rijksmuseum.

Fonds Haute Couture

Ten behoeve van onderzoek naar, aankoop en behoud van de collectie kostuums en textiel in de meest brede zin van het woord.

- Aanstelling projectmedewerker ten behoeve van kleurstofonderzoek weefsels en borduursels, Maaïke Geenevaasen
- Aanstelling Birthe Weijkamp ten behoeve van de tentoonstelling *Catwalk*

Het Autobinck Fonds

Ten behoeve van aankoop van Koreaanse kunst.

De Grimmerschors

Ten behoeve van de Familiegidsen.

- Ontwikkeling diverse Familiegidsen

Familie M. van Poecke

Ten behoeve van het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord.

Familie Van Ogtrop Fonds

Ten behoeve van onderzoek en analyse van de collectie Italiaanse kunst.

- Aanstelling restaurator schilderijen, Giulia de Vivo

Willem Jan Hacquebord en Houkje Anna Brandsma
Ten behoeve van de aankoop van het schilderij ‘Schaatswedstrijd voor vrouwen op de Stadsgracht te Leeuwarden’ van Nicolaas Baur.

Gerard Krans

Ten behoeve van de publicatie van de Landenreeks.

- Harm Stevens, *Gepeperd Verleden. Indonesië en Nederland sinds 1600*
- Tristan Mostert en Jan van Campen, *Zijden Draad. China en Nederland sinds 1600*

Familie W. Cordia

Ten behoeve van het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord.

Stefanie Georgina Alexa Nühn Fonds
Ten behoeve van aankoop van (internationale) documentaire fotografie.

The Bennink Foundation
Ten behoeve van het ondersteunen van projecten in de meest brede zin van het woord.

- PhD-onderzoek vervalmechanisme van schilderijen
- Schaakbord in de Rijkstuinen (realisatie)

Hannes Postma Fonds
Ten behoeve van het conserveren en toegankelijk maken van werk (bij voorkeur op papier) van Hannes Postma, zowel nationaal als internationaal.

Jan & Trish de Bont
Ten behoeve van een junior restaurator fotografie.

- Aanstelling junior restaurator fotografie, Rosina Herrera Garrido

Rijsterborgh Fonds

Ten behoeve van kunst uit de periode van de 17de eeuw in de meest brede zin van het woord.

- Tentoonstelling *Het straatje van Vermeer ontdekt*

Otto van Noppen Fonds

Ten behoeve van kunst uit jaar 1900 in de meest brede zin van het woord.

- Aankoop Jan Toorop, *Zelfportret van Jan Toorop*, 1881
- Aankoop van 2 brieven van Jan Toorop aan William Degouve

Elles Nansink Fonds

Ten behoeve van het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord.

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626 (afwikkeling)

Familie Verbeek Fonds

Ten behoeve van Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord.

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626 (afwikkeling)

Fonds Dirk Jan van Orden

Ten behoeve van kunst uit de periode van de 17de eeuw in de meest brede zin van het woord, waaronder begrepen het geven van voorlichting over het belang van de 17de eeuw voor de Nederlandse samenleving.

- Tentoonstelling *Het straatje van Vermeer ontdekt*

Marjon Ornstein Fonds

Ten behoeve van het ondersteunen van projecten in de meest brede zin van het woord.

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626 (afwikkeling)

Pot Family Foundation

Ten behoeve van de tentoonstelling ‘Middeleeuwse microsculptuur’

Joost Meijers Fonds

Ten behoeve van de collectie zilver in de meest brede zin van het woord.

- Bestandscatalogus zilver, Van Uken

Fonds de Appel

Ten behoeve van het ondersteunen van projecten in de meest brede zin van het woord.

- Aanstelling restaurator-onderzoeker Gauthier Patin voor het project ‘Het Mondriaan Effect’

Luca Fonds

Ten behoeve van een project aangaande de restauratiegeschiedenis.

- Aanstelling restaurator Esther van Duijn voor het project ‘Restauratiegeschiedenis Rijksmuseum’

I.Q. van Regteren Altena Fonds

Ten behoeve van aankopen van tekeningen en aquarellen op papier vervaardigd vóór 1899 door Hollandse en Vlaamse kunstenaars voor de collectie van het Rijksprentenkabinet.

E.H. en L.L. Ariëns Kappers Fonds

Ten behoeve van het Rijksprentenkabinet voor aankopen van prenten en tekeningen.

- Aankoop Antoine Rivalz, *De muze van de schilderkunst*, 1695–1699
- Aankoop Anoniem, *Kunstenaar tekenend op een lithosteen*, ca. 1820–ca. 1830

Rijksstudio Fonds

Ten behoeve van de ontwikkeling en bekendmaking van de collectie online, en specifiek de Rijksstudio Award.

- Rijksstudio Award 2015

Henry M. Holterman Fonds

Ten behoeve van educatieve programma’s en projecten voor de jeugd.

Bert en Joos Mastenbroek Fonds

Ten behoeve van projecten met betrekking tot het verwerven, restaureren en toegankelijk maken van de collectie.

- Aanstelling Femke Covert en Roos Kliphuis ten behoeve van de conservering en restauratie van de *Atlas Ottens*

Familie van Heel Fonds

Ten behoeve van educatie, onderzoek en aankopen op het gebied van de collectie Fotografie.

- Aanstelling conservator fotografie, Saskia Asser

Prachtnacht Fonds

Ten behoeve van het mogelijk maken van de jaarlijkse Prachtnacht in het Rijksmuseum voor kinderen die niet in staat zijn om het museum te bezoeken tijdens reguliere openingstijden.

- Organisatie Prachtnacht 2015

Nan van Andel Fonds

Ten behoeve van het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord.

Jessy & Betty Blumenthal Fonds

Ten behoeve van het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord.

LOBA Fonds

Ten behoeve van projecten in de meest brede zin van het woord.

H.C.N. Munnig Schmidt Fonds

Ten behoeve van de maritieme collectie van het Rijksmuseum.

Familie Vermaat

- Aankoop *Pronktafel met verde antico marmeren blad en verguld bronzen beslag*, Rome, ca. 1701–1705

De heer H.B. van der Ven

- Aankoop van Gerardus Willem van Dokkum, *Zilveren jachthoorn* (verwerkt in 2016)

Mevrouw drs. M.C.E. Aarts

- Aankoop van het boek *L’art Industriel*

De heer en mevrouw Abraham-Loewenstein

Ten behoeve van de Picknickruimte van het Rijksmuseum.

Schenkers

De heer en mevrouw De Bruijn-Greve

De heer J.H.F.M van Exter

De heer V.P.M. van der Hulst

De heer M. van Linschoten

De heer mr. Rien H. Meppelink

De heer en mevrouw Nelissen-Hanssen

Mevrouw A. Kruize-Schuitemaker

Rijksmuseum International Circle

Ten behoeve van diverse projecten in het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord.

- Bloemen Atrium
- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626 (afwikkeling)

Charitatieve bijdragen van bedrijven

Dasym

Ten behoeve van een restaurator Metalen.

SuitSupply

- Aankoop Chandler Seaver Jr, *Gezicht op Washington Street, Boston, met links de toren van Old South Church*, ca. 1859–ca. 1860
- Aankoop Etienne-Jules Marey, *Vliegende reiger*, 1887

Rhone Group LCC

- Aanstelling restaurator ten behoeve van de restauratie van een achtdelig Japans kamerscherm, Lucienne van Valen

Nalatenschappen

Nalatenschap E.E. ’t Hoen

- Restauratie Anoniem, *Madonna met kind*

Nalatenschap Langgras

- Aankoop Adriaen de Vries, *Bacchant*, 1626 (afwikkeling)

Nalatenschap B.J. Peiser

- Aankoop Anoniem, 2 vazen, 2 kommen en 2 schenkkannen
- Aankoop Hashimoto Seisui, *Groene pijnbomen op het witte strand*, 1914

Overige en anonieme schenkers

PATRONEN

Mevrouw drs. M.A. Aalders
Mevrouw K.M. van Aalst
Mevrouw drs. M.C.E. Aarts
De heer en mevrouw Abraham-Loewenstein
De heer en mevrouw Van Acker-de Jonge
De heer en mevrouw Albada Jelgersma-Paulson
De heer en mevrouw Albada Jelgersma-Toubes Osborne
De heer dr. H.A. Algra
De heer R.Ph. van Amerongen en mevrouw J. Veenendaal
De heer en mevrouw Ammerlaan-Beuken
De heer C. Anker en mevrouw A.E.Y. Anker-de Graaf
De heer M. Antal
De heer mr. M.W. Appeldoorn
De heer E.H. Ariëns Kappers
De heer R.D. Aronson
De heer en mevrouw Aulbers-Steenbeek
De heer prof. dr. R. Baarsen
De heer en mevrouw Badon Ghijben-van Haersma Buma
De heer en mevrouw Baijings-McMillan
De heer F. Bakker en mevrouw H. Koperdraat
De heer ir. G.C. Bakker en mevrouw A.M. Kerkhof
De heer en mevrouw Bakker-van der Drift
De heer en mevrouw Bannenbergh-van der Stappen
De heer B.E. Barkmeijer
De heer en mevrouw Barnhoorn-Vijn
De heer J.W. Baud
De heer prof. dr. J.R. Bausch
De heer ing. Y.M. Baven
De heer en mevrouw Beaumont-Roodhart
De heer en mevrouw Beckers-Kwist
De heer en mevrouw Beckers-Testa
De heer F.A.M. Beekman
De heer en mevrouw Beekwilder-Hooghiemstra
De heer en mevrouw A.F.B.M. Beerkens
De heer E. Beesemer
De heer en mevrouw Bennink
De heer mr. H.J. Berends
De heer drs. N.P. van den Berg
De heer R. van de Berg
De heer en mevrouw Bergen-van Nierop
De heer A.F.D. Berger
Mevrouw drs. N. Berghuis-Bos
De heer E.M. Besseling
Mevrouw mr. L.X.M. van Beuningen
De heer en mevrouw Van Beuningen-Dietrich
De heer en mevrouw Van Beurden-Pörteners
De heer en mevrouw Beuth-Asses
Mevrouw drs. L.M. Bevers-Reinders
De heer O.A.M. Bielars
De heer en mevrouw Bierens de Haan-Uzerman
De heer R.J. Bierman
De heer L.D. de Bièvre
De heer F. van den Biezenbosch
De heer F.J.S. van Bijsterveld
Mevrouw drs. A. Birnie
Mevrouw C.B.M. Bleekemolen-Huijgens
De heer R.R.S. Blijdorp en de heer G.H.H.W.T.R. Clarkson Reijnen
De heer W.J. Blok
De heer en mevrouw Blok-Weverling
Mevrouw Blumenthal-Hutjes
De heer en mevrouw A.D. Boer
De heer ir. K. de Boer
De heer en mevrouw Van den Boer-Naebers
Mevrouw mr. A.A.S. Boer-Telkamp
De heer K. Boijen
Mevrouw A.M.C. Bok
De heer mr. A.B.G.T. von Bóné

De heer R. Bons en mevrouw W. Huvers
Mevrouw I.E.F.M. Boom en de heer J. Vermeulen
De heer en mevrouw Boomsma
Mevrouw P.F. Boone
De heer E.P. Bos
De heer F. Bosch en mevrouw L. Speerstra
De heer S. Bosch
De heer P. Bosma
De heer M. Boswinkel
Mevrouw mr. A.E.W. de Bouter
De heer en mevrouw Bradley-Muusse
De heer R.J.B. Brandt
De heer en mevrouw Brenninkmeijer
De heer Ph.E.T. Brenninkmeijer
De heer en mevrouw Bresser-Dukker
De heer en mevrouw Bridié
De heer D. van den Broek
De heer D.J.A. van den Broek
De heer J. van den Broek
De heer en mevrouw Van den Broek-Crebolder
De heer E.M. Broersma
De heer en mevrouw Brouwer-Luijten
Mevrouw J.F.W. Brouwers
Mevrouw drs. R. van der Brug
De heer en mevrouw De Bruijn-Greve
De heer en mevrouw Bruijn-Mossoux
De heer en mevrouw De Bruin-Heijn
Mevrouw F.B. Buijs-Tolsma
De heer dr. mr. D.R. Buis
De heer J.P. Burdorf
De heer C.M.J. van der Burg
De heer F.J. Burg
De heer J.L. Burggraaf
De heer en mevrouw Buunk
De heer P.M.G. Buwalda
De heer en mevrouw J.N.A. van Caldenborgh
De heer en mevrouw Cladder-Van Haersolte
De heer en mevrouw Coebergh-Frings
De heer en mevrouw Coelingh Bennink-de Boer
Baron en baronesse Collot d'Escury-de Blocq van Scheltinga
De heer P.C. Connolly
De heer en mevrouw Coppes-Dassen
De heer en mevrouw Cordia-Roeloffs
Mevrouw M. Cordia-van der Laan
De heer J. Cornips en mevrouw T. Cremers
Mevrouw M.H. Cornips en de heer D. Havenaar
De heer P. Cornips en mevrouw E. Lampe
Mevrouw drs. M. Couperus
De heer A.P. Creyghton
De heer C.H. van Dalen
De heer prof. C.G. Dam
De heer en mevrouw Dam-Garritsen
De heer drs. D. Das
De heer en mevrouw Dattatreya-Mual
De heer K. DeBrass
De heer drs. A.A. van Dedem
De heer en mevrouw N.A. Deen
De heer R. Defares
Mevrouw S.A.H. van Delft-Vroom
Mevrouw G.J.M. Derksen
De heer L.M.J. Derksen
De heer mr. F.T.M. Deurvorst
De heer en mevrouw J. Dibbets
De heer en mevrouw Dicker-de Bruijn
De heer W. Dieker en mevrouw R. Wolf
Mevrouw M. Dietz
De heer J.Ph. van Dijk en mevrouw M.M.C. Annegarn
De heer mr. J.N.A. Dijkman
De heer en mevrouw Dik-Foursoff
De heer en mevrouw Disch-Jacobson

Mevrouw W.G. Ditmeijer
De heer en mevrouw Dobber-Mourits
De heer ir. J.D. Doets
Mevrouw drs. E.G.P. Donker
Jonkheer drs. H.J. van Doorn
De heer P.H.C.J. van Doorne
De heer en mevrouw Van Doorne-Pörteners
De heer Th. W. Dorresteyn
De heer M.J. Draaisma en mevrouw M.B.N.M. Abeln
De heer en mevrouw Drake
De heer drs. R.Ch. Drapers
De heer en mevrouw P.C.W.M. Dreesmann
Mevrouw mr. J.A.J.M. van der Drift
Mevrouw M. Dröge-de Rooij
De heer en mevrouw J.A.W. van Duijn
De heer drs. P. van Duinen
De heer drs. J. Dura
De heer en mevrouw D. Durlacher
Mevrouw N. Duursma
De heer en mevrouw Ebbing-Meijer
De heer en mevrouw A.J.M. Ebus
De heer en mevrouw Eddes-Witbreuk
Mevrouw E.M. Ederveen
De heer drs. J.W. Ederveen
De heer G. Eenens
Mevrouw A.J.H. van Egmond
De heer mr. B.J. van Egteren
De heer M. Eijckelhoff
De heer J.M. Ekkel
De heer F.M. Elkhuizen
De heer en mevrouw Van der Els-Nijssingh
De heer R.J.P.M. Elshout en mevrouw A.M. Davina
De heer en mevrouw Elstgeest-Michiels van Kessenich
De heer drs. P.M. Elte
Mevrouw M. Elte-Kreps
De heer en mevrouw M.H.P.J. Emondts
De heer J. Endlich
De heer en mevrouw Ernst-Stegeman
De heer B.N. van Erven Dorens
De heer F. van Etten en mevrouw H. Darley
De heer J.F.H.M. van Exter
Mevrouw drs. N.A.J. Fennema
De heer en mevrouw Fentener van Vlissingen
Mevrouw A. Fentener van Vlissingen
De heer en mevrouw J.A. Fentener van Vlissingen
De heer en mevrouw Ferrier-van Det
De heer W. Fijnaut
De heer M. Fleury
De heer T.P. Flokstra
De heer en mevrouw Fokke-Heutink
Mevrouw F.L.W. Foppen
De heer en mevrouw Froger
Mevrouw T.H.M. van Fulpen-de Langen MA
Mevrouw H.T. von der Gablentz
De heer F.H. Galestien
De heer R.D. Geerlings
De heer ir. P.H. Geertman
De heer ir. G.A. Geerts
De heer en mevrouw Van Geest-Sosef
Mevrouw L.P. van Geest
De heer M.J. van Geest
De heer W.J. van Geest
De heer en mevrouw Van Gelder
De heer P.E. de Gelder
De heer E.E.N. Gelderman
De heer Q.A.L.M. Gijsbers en mevrouw C.M.F. King
De heer mr. K.E. van Ginkel en
de heer drs. H.D. Christophersen
De heer en mevrouw Glaser-Vis
De heer en mevrouw De Goederen-van Litsenburg

De heer M.B.M. Goeman en mevrouw J.J. Koning
Jonkheer en mevrouw Van der Goes-Doeksen
De heer M.B.J. van Goethem
De heer P.A. Goevaers
Mevrouw E.M. Goossens-Post
Mevrouw H.M.A. Gorter-van Gorp
Mevrouw H. Goslings-Nieuwbeerta
De heer E. de Graaf
Mevrouw E.S.M. Granpré Molière
De heer en mevrouw Greidanus-Formijne
De heer en mevrouw Greidanus-Krens
De heer en mevrouw Van Griensven-Van Doorn
De heer B. Groen en mevrouw L.M. Bruins
De heer W.A. Groen
De heer M.W. de Gruyter
De heer L.M. Gualthérie van Weezel en
mevrouw O.J.M. Lackamp
De heer V.D. Guicheut
De heer en mevrouw De Haan-Koelega
De heer en mevrouw D.J. Haank
De heer en mevrouw Habbema-de Jong
De heer en mevrouw Hacquebord
De heer W. van Haersma Buma
De heer V. Halberstadt en mevrouw M. Trebukova
Mevrouw T.J. Halbertsma
Mevrouw P.M.P. Hallers-van den Broek
De heer ir. W.J.H.M.B. Hamers
De heer mr. O. Hammerstein
Mevrouw mr. G. Hamming-Hamburger
De heer en mevrouw Han-Crebolder
De heer en mevrouw Hanenkamp-ter Berg
De heer en mevrouw Hanrath
De heer P.J.H. van Harderwijk
Mevrouw L.F. Harff
De heer en mevrouw Den Hartog-Kaaij
De heer mr. H. den Hartog
De heer A.Ph.J. de Haseth Möller
De heer mr. R.R. Hazewinkel
De heer M. van Heel en mevrouw J. van Heel-Pluijm
De heer mr. H.F. Heerkens Thijssen
De heer en mevrouw Heerkens Thijssen-Schölvinck
Mevrouw drs. K.M.R. Heij
De heer S.M. van der Heijden
De heer en mevrouw van der Heijden-Coppelmans
De heer en mevrouw Van den Heijkant-Bolman
De heer en mevrouw Manfred Heiting
De heer M.S.C. Hekman
De heren R.J. en J.J. Helbes
De heer mr. B. Heldring
Mevrouw Van Helvert-Fris
De heer en mevrouw Hendrikse-de Vries
De heer drs. J. Hennephof
De heer en mevrouw Herrera-Lambo
De heer P.A. van Herwaarde
De heer J. Herweijer en mevrouw B. Herweijer
De heer en mevrouw mr. J.M. Hessels
De heer C.F. Hessing
De heer en mevrouw De Heus
Mevrouw J.A. van Heuzen-Dijksma
De heer en mevrouw Hijmans van den Bergh-Loudon
De heer J. Ph. van Hilten en mevrouw C.M.J. Heurman
De heer prof. dr. ir. G.G. Hirs en
mevrouw Th.C.H.M. Hirs-Laumans
De heer en mevrouw Hirschler-van Schelt
De heer en mevrouw P.C. van den Hoek
De heer K. Hoen en mevrouw I. Besem
De heer R.J. Hoevens
De heer en mevrouw Van 't Hof-van den Brink
De heer L. Hofker en mevrouw I.D. Lasschuijt
Mevrouw G. van der Hofstede-Gunnarsdottir

Mevrouw J.C. Holscher
 De heer Holterman en mevrouw Wessels-Holterman
 De heer en mevrouw Holtrop-Dop
 De heer en mevrouw Honnebier-Borggreve
 De heer J. van Hoof
 Mevrouw H.J.G. Hoogendijk-Bol
 De heer ir. G.W. van Hoogevest
 De heer drs. W.J. Hoogsteder
 De heer ir. N.A.J. Hooijmaaijer
 De heer K.A. Horn
 De heer J. Houben
 De heer en mevrouw Ten Houten-Memelink
 De heer en mevrouw Van Houten-Merkelbach
 De heer P.H.F.W. Houx
 De heer drs. M. Hovers
 De heer M.J.F. Hudig
 De heer M.M. Huijbregts en de heer A. Talbi
 De heer en mevrouw Huisman-de Vriend
 Mevrouw A.G. van Hulsen-Ognibeni
 Mevrouw M. Hulsinga-van Wessel
 De heer dr. V.P.M. van der Hulst
 De heer J.E. van Hulzen
 De heer en mevrouw Hunnekens-Segeren
 De heer en mevrouw Hutter-van Ogtrop
 De heer mr. J.C. Jaakke
 De heer en mevrouw Jacobovits de Szeged-
 barones van Boetzelaer
 De heer en mevrouw Jakobs
 Mevrouw drs. A.L.L. Jankovich de Jeszenice
 De heer mr. M. Jansen
 De heer E.P. Janssen
 De heer P.H.A.M. Janssens en de heer H.P.M. Huysmans
 De heer mr. J.A.B. Janus en mevrouw L.C.R. Bos
 De heer P.C.A. Jeekel
 De heer E.J. de Jong en mevrouw S.L. Engels
 De heer F. de Jong en mevrouw F.A. Dingemans
 De heer H.D. de Jong
 De heer H.D. de Jong en mevrouw S.M. Hagen
 De heer S.J. de Jong
 Mevrouw mr. E.H. de Jong-van Dooijeweert
 De heer en mevrouw De Jong Luneau-Boks
 De heer en mevrouw De Jonge
 Mevrouw mr. M.M. Jonk
 De heer H.A.J.M. van Kaam
 De heer R. Kahmann en mevrouw L. Kahmann-Hering
 De heer en mevrouw Kahn
 De heer drs. K. Kaldenbach
 De heer D.K. Kam
 Mevrouw W.G. Kamphof
 De heer drs. J.H. Kamps
 De heer J.L. Kappetein
 Mevrouw drs. E. van Karnebeek
 De heer J.D. van Karnebeek en
 mevrouw J.M. van Karnebeek-Thijssen
 Mevrouw T.H. Kast
 De heer B.J.Th. Kastrop
 De heer H.J. Keiser
 Mevrouw J.M. Kerkvliet
 Mevrouw mr. drs. H.H. Kersten
 De heer mr. R.M. Kleemans en mevrouw F. Bavinck
 Mevrouw N. van der Kleijn
 Mevrouw E.M.G.P. Klerk-Wassink
 De heer J.H. Kloppenburg
 Mevrouw H. Knecht-Drenth
 De heer en mevrouw Kobossen-Verschuren
 Mevrouw S.H.M. Kok
 De heer S.B. Koneijnenburg
 De heer J.S.C.M. de Koning
 De heer prof. dr. R. Koole
 Mevrouw C.O. Korthals Altes-van Regteren Altena

Mevrouw C.E.L. Koster
 Mevrouw mr. drs. J.M. de Koster
 De heer drs. W.H. Koster
 De heer en mevrouw Kramer-Kappelle
 De heer en mevrouw Kramer-Lems
 De heer A.W.M. Krans
 De heer G.P. Krans
 De heer R. Kras en mevrouw L. van Gelder
 De heer drs. M. Krijntjes
 De heer dr. L.F.G. Krist
 Mevrouw J.M. Kristel
 De heer D.W. Kronemeijer en mevrouw D.W.C. Robers
 De heer M. Kroon en mevrouw J. van den Wall Bake
 Mevrouw S.J. Kroon
 De heer A.J. Krooswijk
 De heer G.B.M. Krouwels
 Mevrouw mr. A. Kruize-Schuitmaker
 De heer B.J. Kuck
 Mevrouw mr. E. ter Kuile-Oosterveld
 De heer en mevrouw Kuiper-Gerlach
 De heer drs. J. Kwist
 Mevrouw D.J. van der Laan-Wallace
 De heer en mevrouw Laarman-Werrij
 Mevrouw S.C.M. Ladenius
 Mevrouw drs. M. van 't Lam
 De heer en mevrouw Lambriex-Bloemink
 De heer mr. M.L.B. van der Lande
 De heer H. Lange en mevrouw M. Lange-Schoemaker
 Mevrouw O.J.M.M. Langemeijer
 De heer M.J. Langeveld
 Mevrouw Van Lanschot-van der Torren
 De heer F.J. Laumans
 De heer en mevrouw R.B.P. Lauret-Hylarides
 De heer M.F. Leenaerts
 De heer prof. dr. R. de Leeuw en de heer G. Janzen
 Mevrouw J.F.R. van Leeuwen-Klein
 De heer en mevrouw Leeuwenberg-Steegh
 De heer en mevrouw Legro-Stoel
 De heer en mevrouw Legro-Svenstam
 De heer en mevrouw Leijdesdorff-Brummelhuys
 De heer en mevrouw Lenfant-van Maasdijk
 De heer en mevrouw Leons-Sajet
 De heer dr. S.H. Levie
 De heer J.H. Leyer
 De heer S.J. Lieverse
 Mevrouw A.M.C. van der Linden
 De heer F.G.J. van der Linden
 De heer J.W. van der Linden
 De heer M. van Linschoten
 De heer A.J.A.M. Lisman
 De heer en mevrouw Van Lith-Dumont
 Mevrouw K.A.M. de Loos
 De heer mr. R.I. Loosen
 De heer drs. R.P. Los
 De heer en mevrouw Loudon-Boon
 Mevrouw M.P. Loudon-de Bruijn
 De hoogwelgeboren heer mr. F.J. Loudon
 De hoogwelgeboren heer H.C. Loudon
 Mevrouw mr. E.J. Louwe Kooijmans-van der Sluijs
 De heer A.A. Lugtigheid en mevrouw G.M.M. van Eeden
 De heer H.J.M. Luykx
 Mevrouw W.H. Lyppens-Honnebier
 Mevrouw drs. B.N.M. van der Maarel
 De heer mr. E.J. van der Maas
 De heer M.A. Maaten
 Mevrouw mr. A.C. Maats-Noordeloos
 De heer en mevrouw De Man
 De heer R. Mandos
 De heer en mevrouw Van Manen-van Baak
 De heer R. Mans

De heer R.M. van der Mark
 De heer en mevrouw Van Marle-Crommelin
 De heer A.N.T. van Marrewijk
 De heer B. Mastenbroek
 De heer en mevrouw Mastenbroek-van 't Hul
 De heer drs. W.A.F. Mathol
 Mevrouw E.M. Meeng
 De heer ir. R.M.J. van der Meer
 Mevrouw H. van der Meij-Tcheng
 De heer en mevrouw Meijer
 Mevrouw mr. E.J. Meijer
 Mevrouw M. Meijer en mevrouw M. Verbruggen
 De heer mr. M.R. Meijer en mevrouw G. van Oudenallen
 Mevrouw V.A.M.L.B. Meijer-Albada Jelgersma
 De heer en mevrouw Meijer-Bergmans
 De heer J. Meijers
 De heer en mevrouw J. Meijers-Benninga
 De heer N. Meijles
 De heer en mevrouw Melis-van Weeren
 De heer en mevrouw Mencke-Heller
 De heer en mevrouw V.S. Mentzel
 De heer mr. R.H. Meppelink
 Mevrouw E.M.H. Mesker
 De heer mr. A.C. Metzelaar
 De heer mr. M.F.M. van der Meulen
 Mevrouw C.S. de Meyere
 De heer A.J.L. Michel
 Mevrouw M.C. Miedema en mevrouw M.E. Smiet
 De heer en mevrouw Miedema-Cramer
 De heer L. Mol
 De heer P.G.A.M. Mol
 De heer P.P.E.M. Mol
 De heer en mevrouw De Mol van Otterloo-Pott Hofstede
 De heer B.T. Molenaar en mevrouw S. Berg
 De heer prof. dr. F.L. Moll
 De heer mr. T.H.B. de Monchy en mevrouw mr. E.M. Röben
 Mevrouw M.T. van Mondfrans
 De heer prof. dr. G.A. Mook
 Mevrouw G.E. van Moppes
 De heer en mevrouw Morsink-Kuin
 De heer G.A. Mos
 De heer E.M.M.J. Mourmans
 Mevrouw C.M.L. Mulder
 De heer dr. R.P. Mulder
 De heer J.B. Mulders
 De heer M.M.M. Mulders
 De heer F.W.H. Muller
 De heer E. Munnig Schmidt
 De heer R. Nansink
 De heer S.T. Nauta
 Mevrouw W. van Neck
 De heer S.A. Neeffjes en mevrouw C.H. Jonker
 De heer F.P.N. Nelissen
 De heer en mevrouw Nelissen-Hanssen
 De heer en mevrouw De Nerée tot Babberich-Hennemann
 De heer G.J. Nielsen
 Mevrouw drs. J. Niessen
 De heer E.A. Nijkerk
 Mevrouw A.D.S.M. Nijs
 De heer P.J.F. Nohlmans en mevrouw E.M.A. Kwaks
 De heer en mevrouw J.W.B. Nolst Trenité
 De heer en mevrouw Noordermeer-van Wieringen
 De heer R.W.Th. Norbruis
 Mevrouw H.A. van Notten-van Roijen
 De heer drs. A. Noudari
 De heer en mevrouw Nühn-Morris
 De heer T. Nuijen
 De heer en mevrouw Nysingh-Pladet
 De heer mr. C.C. Oberman
 De heer mr. A.R.T. Odle en mevrouw mr. J.L. Jonker Roelants

Mevrouw K.F. Oei-Lenders
 De heer R. Oerlemans
 De heer en mevrouw Ogielvie-Emanuelson
 De heer en mevrouw Van Ogtrop-Quintus
 Mevrouw J.M.A. van Oirschot
 De heer H.M. Oldenboom
 De heer O.J.M. Olmer en mevrouw T.C. Vermeer
 De heer en mevrouw Van Oordt
 De heer E. van Oosten en mevrouw J.C. Harmsen
 De heer J.H. van Oosten
 De heer drs. F. Oosterberg
 Mevrouw M. Oosterhout
 De heer C.P.G. van Oostrom
 Mevrouw B. Ooteman
 De heer en mevrouw Van Oranje-Nassau, van den Broek
 De heer mr. D.J. van Orden
 Mevrouw M.B. Ornstein
 De heer en mevrouw Van Os
 De heer en mevrouw Van Os-Roscam Abbing
 De heer drs. C.J. Otto
 De heer en mevrouw Oudejans-Vergroesen
 Mevrouw mr. M.J. Oudeman, MBA
 De heer M.H. Oudendijk
 De heer en mevrouw Van Ouwerkerk-Boezer
 De heer G.B. Overbosch
 De heer W.A. Paardekooper
 De heer en mevrouw Paauwe
 De heer en mevrouw Pals-Schilder
 Mevrouw E. Pasman
 De heer E.L. Paulus
 De heer C. Paulus van Pauwvliet
 Mevrouw B.J. Peek
 Mevrouw F. Peek-Pel
 De heer P.G. Pelt
 Mevrouw A.P. Persson
 De heer J.P. Peterich
 De heer J.P.A.M. Petit en mevrouw A.M. van Notten
 De heer en mevrouw Piek-den Hartog
 De heer mr. J. Pierik
 De heer A. Pieters
 De heer P.H.J. Plugers
 Mevrouw A.L.E.J. Plugge
 De heer en mevrouw Van Poecke-Liner
 Mevrouw C.J. Polak
 De heer en mevrouw Polak-Vernooij
 De heer en mevrouw Polak-Mainz
 Mevrouw J.M. de Pont-Ohr
 De heer T.T.C.A. Poos en mevrouw J.S.M. Risseeuw
 De heer en mevrouw Post
 De heer en mevrouw Post-de Wilde
 De heer en mevrouw Pot-Mees
 De heer en mevrouw Pothof-van Til
 De heer drs. T.G. Poulussen
 Mevrouw G.M. Prins
 De heer A.D. Pronk en mevrouw I. Stofmeel
 De heer en mevrouw Rachman-Kampstra
 De heer en mevrouw Ragas-Breugem
 De heer en mevrouw Rameckers-Keuter
 De heer en mevrouw Randazzo
 Ridder en mevrouw Van Rappard-Wanninkhof
 De heer J. Rauber
 De heer A. Rauf
 De heer en mevrouw Reefman-Coenen
 De heer drs. J.F. van Regteren Altena
 De heer M.C. van Regteren Altena
 De heer drs. R.W.P. Reibestein
 Mevrouw drs. A.W.J.M. Renders
 De heer D.P. Reynoldson en de heer T.H. Lexmond
 De heer M.F. Riaskoff
 De heer en mevrouw A.G. van Riet-W.J. de Schipper

De heer D.E.W. van Riet
Mevrouw A.M. Rijke
De heer en mevrouw Van Rijs-van Berkel
De heer E. Rijsterborgh
De heer en mevrouw Rijsterborgh-de Jong
De heer en mevrouw Rinnooy Kan-van der Dussen
Mevrouw M.A. Risseeuw
De heer en mevrouw Rodriques Garcia
De heer drs. G.J. Roelands
De hoogwelgeboren vrouwe drs. A.E.M. Röell
De heer en mevrouw Rogaar-Burlage
Mevrouw H.S. Rogaar-Schreuder
De heer en mevrouw Rojas Gueorguieva-Maarsen
De heer G.J. Roling
Mevrouw A. Romeijn
De heer en mevrouw L.B. Romeyn
De heer A.F. van Romondt
De heer en mevrouw Roodenburgh-de Weerd
De heer ir. W. de Rooij
Mevrouw M. Roos-Richters
De heer J.R. Rosen Jacobson
De heer en mevrouw Van Rosmalen-de Koning
Mevrouw G.M. Roters
De heer F.H. Rövekamp en de heer R.P. Broekema
De heer en mevrouw mr. B.W.J.M. de Roy van Zuidewijn-Rive
De heer P.J.P. Rubingh
De heer en mevrouw Ruding-Hekking
Mevrouw C.F.J. de Ruiten-de Groot
De heer C.D.C. Runge
De heer dr. T. Rusche
De heer J.A.K. Rustveld
De heer en mevrouw Rutgers-Doggen
De heer F.C. de Ruyter de Wildt
De heer van mevrouw Sanders-ten Holte
De heer en mevrouw Schaap-Warmink
De heer R.J. van Schaik
Mevrouw M. Scheele
De heer T.H. Scheer en mevrouw S. Scheer-van Goch
De heer en mevrouw Schellekens-Heersink
De heer en mevrouw Schellekens-Franssen
Mevrouw E.B. Schep
De heer E.A. Schilp
De heer W.E. Schipper
Mevrouw mr. W.M.C. Schipper
Mevrouw G. Schlick
Mevrouw C.M. Schmidt
Mevrouw E.Th. Schneider-Wajer
De heer J.J. Schoeber
De heer T.R. Scholte
De heer drs. H.M.C.M. Schölvinc
De heer en mevrouw Schouten-van Eys
De heer drs. J.A. Schoutsen
De heer G. Schouw
Mevrouw M.J. Schreiner
Mevrouw S. Schreuder
De heer en mevrouw Schreuders-van Meeteren
De heer W.A. en de heer P. Schreurs-van der Vorst
De heer A.R. Schuitemaker
De heer en mevrouw Schukken-Koo
De heer drs. P.J. Schulting
De heer L.A.M. de Sevaux
De heer E. de Sévrèn Jacquet
De heer en mevrouw Shahsavari
De heer en mevrouw Sigmond
De heer en mevrouw Sijbesma
De heer W. Sijthoff en mevrouw M. Vos
De heer mr. C.M. Slangen
De heer J.J.J. Sleper
Mevrouw J.E. Sleurink-Algra

De heer ir. C.P. van der Slikke
Mevrouw mr. M.P.J. Smakman
De heer en mevrouw Smalbraak-Loudon
Mevrouw M.E. Smallegange
De heer drs. H.C. Smeets
De heer J. Smeets
Mevrouw H.A.J.M. Smeyer-van der Ven en mevrouw M.F.I.G. Demenint-van der Ven
De heer M.A.N. Smit
De heer en mevrouw Smit-Loor
Mevrouw drs. K.G. Smit-Schulting
De heer D. Smith
De heer A. Smits
Mevrouw L.C.Q.M. Smits van Oyen
De heer en mevrouw J.H.M. Smulders
De heer drs. C.A.C. Spaans
De heer M. Spijkers
De heer en mevrouw Spruijt-Schiphorst
De heer G.J.R. Staal
De heer en mevrouw M.W. Staal
Mevrouw drs. V. Staleman-Smit
Mevrouw N. de Steenhuijsen Piters en de heer P. Vertregt
De heer en mevrouw J.H. Stefels
De heer en mevrouw Van Steijn-Ledegang
De heer J. Stephan
De heer mr. W.F.C. Stevens
De heer W.J.C. Stevens en mevrouw L.C.A. Stevens-Meewis
De heer en mevrouw Stigter-Aerden
De heer H.F. Stipdonk
De heer J. Stock en mevrouw L. Hendrikse
De heer E.B. van der Stok en mevrouw S.L. Koole
Mevrouw W. Stolle-de Vries
De heer D.P. Stolp
De heer E.J. Stolze
Mevrouw S. Stoop en mevrouw A.M. de Ruijter-Schutte
De heer P.J. Stork en de heer M. van Erp
De heer en mevrouw Storm-Boender
De heer P. van Straaten en mevrouw E. Timmerman
Mevrouw drs. J.C.B. Straatman
De heer R.E. Strating
Mevrouw M.C.M. Strating-Schulte Fishedick
De heer M.J. Struben en mevrouw A.A.C. Spoormans
De heer S. Stuijt en mevrouw L. van Deth
De heer D.C.P. Stutterheim
De heer mr. F.D.E. Sulzer
Mevrouw E.H. Swaab en mevrouw I.W. Kluwers
De heer en mevrouw Swaak-Goldman
De heer E.A. Sweens
De heer en mevrouw Tedder-Flinterman
Mevrouw M.J. Terpstra
De heer mr. F.L.L.M. Terwindt
Jonkheer en mevrouw Van Tets-van Tienhoven
De heer drs. S.J. Tettero
De heer en mevrouw Teulings-van Dijk
Mevrouw T.M. Teves
De heer drs. R.C.R.J. van Thiel
Mevrouw J.J. Tiemens
Mevrouw A.J.T. van Tilburg
De heer mr. J.W. de Tombe en mevrouw mr. M. Diepenbach
De heer M. Ton
De heer en mevrouw Van Tongeren-Janssens
De heer drs. P. Toorenburgh
De heer T.P. Treumann
De heer J.W.M. Troe
De heer en mevrouw Van Trojen
Mevrouw M.W.T.A. Tsuff
De heer en mevrouw Tuzgöl-Willigers
De heer A. Twigt
De heer drs. J.M. Ubbens
De heer H.F. Uittenbogaart

De heer en mevrouw Van Urk-van der Hoeven
Mevrouw A. van der Valk
De heer P.A. van der Valk
De heer K.W. Valken
Mevrouw G.J.A. Valkering
De heer en mevrouw Valkier
Mevrouw M.H.M. Vastenavond
De heer E. Veenendaal
De heer en mevrouw J. van der Veer
De heer W.B.I.M. Vehmeijer
De heer ir. J.C.H. Veldhuizen
De heer M.J.A. Velings en mevrouw A. Novogratz
De heer en mevrouw R. Vellekoop
De heer A.D.J. van de Ven
De heer H.B. van der Ven
De heer en mevrouw Van der Ven-van Wijngaarden
Mevrouw A.P.J.M. Verbeek
Mevrouw C.F.H. Verbeek
De heer en mevrouw Verbeek-de Reus
De heer drs. G.W.L.M. Verhaak
De heer en mevrouw Verhoef-van Spaendonck
De heer O.A. Verkerk
De heer A.C.M. Verlinde
Mevrouw A.J. Verlinde
De heer en mevrouw Vermeulen-Meiners
De heer Vernede en de heer Daamen
Mevrouw M.Y. Versluis
Mevrouw T.A.M. Versteeg-van den Heuvel
De heer en mevrouw Verstijnen-Aldenkamp
De heer en mevrouw Verveld-Röder
Mevrouw Viguurs-van Gelder
De heer jhr. drs. D.M. de Villeneuve
De heer H.H. Visser
Mevrouw mr. K. Visser
Mevrouw M.Th.L.M. Visser
Mevrouw I.L. de Vlaam
De heer en mevrouw Vlek-Peek
De heer R.J. Vlek en mevrouw H. de Bordes
Mevrouw mr. N.A. Vlieger-van Hooren
De heer J. van Vlijmen
De heer M.R. Voerman
De heer en mevrouw Voerman-Luiting
De heer drs. C.F.H.H. Vogelzang
Mevrouw M.A.J. Voigt
De heer R. Volkers
De heer L.B. Vos
Mevrouw M.M.L. Vos-van Acker
Mevrouw G. de Vos van Steenwijk
De heer en mevrouw Van der Vossen-Delbrück
Mevrouw M.M. Voûte-de Gaay Fortman
De heer W.B. Vreede
De heer drs. C.C. de Vries en de heer P. Titulaer
De heer M.J.G. de Vries
De heer en mevrouw Vroom-Cramer
De heer prof. dr. W.H. Vroom
De heer en mevrouw Vuyk
Mevrouw W.K. Wagenaar-Burgemeister
De heer R.J.W. Walvis
Mevrouw M.E. Warmoltz
De heer en mevrouw Wassenaar
De heer A.G.J. van Wassenaar
De heer mr. D.C. van Wassenaar
De heer drs. A. Wateler
De heer en mevrouw Van Weede-van den Broek
De heer en mevrouw Van Weede-Heerkens Thijssen
De heer en mevrouw Van de Weerd-de Jong
De heer en mevrouw Van Weering-van Loon
De heer A.P. van der Wees
De heer E.H.A. Weijnen
De heer en mevrouw Welzen-van den Bergh

De heer en mevrouw Wentzel-Bieze
De heer en mevrouw Wesseling
Mevrouw P.E. Wessels-van Houdt
De heer E.J. Westerink
De heer W.C. Westra Hoekzema
De heer L.J.L. Wetemans
De heer en mevrouw Wielinga-Huibregtsen
Mevrouw A.T.R. Wielinga-Venker
De heer mr. B.E.M. Wientjes
De heer en mevrouw H.J.M. Wientjes
De heer A.M. Wiersema en mevrouw N. Wiersema-Horenberg
De heer drs. E.M. Wiewel en mevrouw mr. E.S.M.C. Wiewel-Kroon
De heer G.J. Wijers en mevrouw E.A. Sijmons
De heer en mevrouw Van Wijlen-Bobeldijk
Mevrouw V.C.R. Williams
Mevrouw S.M.E. Willink-Quiel
De heer en mevrouw Wilms-van der Aa
De heer en mevrouw Wilms-van Nek
Mevrouw O. de Wilt
De heer W. Winkel en mevrouw I. Munoz Triguero
De heer en mevrouw Wintermans-van Straelen
Jonkheer en mevrouw Witsen Elias-Kool
De heer en mevrouw De Witt Wijnen-Jansen Schoonhoven
De heer M. Witteveen en mevrouw W. Götz
De heer G. van Woerkom en mevrouw M. Waalkens
Mevrouw dr. A.D. Wolff-Albers
Mevrouw R.L. Wolvetang-Laroo
De heer ir. G.J. Woudenberg
De heer en mevrouw Wulfse
Mevrouw C.S. Wynaendts
De heer en mevrouw C. van Zadelhoff
De heer L.C. van Zadelhoff
De heer en mevrouw Zanders-van Dam
De heer en mevrouw Zeylmaker-Burger
De heer H.I. Zijlstra
Mevrouw A.D. Zonneveld-van Geest

De medewerkers van de afdeling Development
bij het Patronenevenement op 6 februari
Foto Reinier RVDA

SCHENKERS EN LEGATOREN

Beeldende Kunst

Mevrouw M.A. Aalders, Bussum
Mevrouw A. Athmer-Hack, Breda
Erven L.A. Dosi Delfini
Mevrouw M. Eskes, Krommenie
De heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam
De heer M. Reneerkens, Gouda
Erven van mevrouw M.T.J. Stuyt-Schmutzer

Geschiedenis

De heer M. Binskin
De heer B. van Heerikhuizen, Amsterdam
De heer Paul Koedijk, Hoofddorp, oud-
journalist *Vrij Nederland*
Ministerie van Financiën
Nederlandse ambassade, Londen
De heer en mevrouw Van der Pols-Bouwens,
Koudekerk aan den Rijn
Prins Willem de Eerste Herinneringsstichting
Raad van State
Mevrouw A.A. van Rijn-van der Werf, 's-Gravenzande
De heer F.T. Scholten, Amsterdam
Stichting Literatuur Prijs
De heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum
Anonieme schenkers

Rijksprentenkabinet

Documenten en objecten
Mevrouw W. Sandkuijl, Utrecht

Fotografie

De heer E. Ariëns Kappers, Amsterdam
De heer N. Benn, New York
Erven L.A. Dosi Delfini
De heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam
De heer en mevrouw P.J. Fritzlin, Den Haag
De heer en mevrouw Futter, Londen
De heer R. Gerritsen, Amsterdam
De heer M. van Harreveld, Amsterdam
De heer W. van der Horst, Haarlem
Mevrouw B. Huf-Boon, Amsterdam
De heer S.F. Joseph, Brussel
De heer H.J. Kessler, Amstelveen
De heer W. Kloek, Amsterdam
De heer H. van Lohuizen, Haarlem
De heer M. Maks, Bentveld
Erven van de heer I.Q. van Regteren Altena, Amersfoort
De heer H. Rooseboom, Amsterdam
Mevrouw C. Snoei, Rotterdam
De heer R. Storm, Den Haag
De heer H. van der Tol, Amsterdam
De heer P. Tutein Nolthenius, Amsterdam
Mevrouw O. Vermeulen en de heer F. Diepenbrock
De heer en mevrouw Van der Vossen-Delbrück, Amsterdam
Anonieme schenkers

Prenten

De heer M.H. Breuning, Oegstgeest
De heer P. Damsté, Arnhem
Erven L.A. Dosi Delfini
De heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam
Mevrouw J. Gaudrialt Telford, Pontlevoy
De heer en mevrouw Goslings-Nieuwebeerta,
Laren (Gelderland)
De heer F.H. de Grijs, Breda
De heer en mevrouw Herwig-Kempers, Aerdenhout
De heer en mevrouw Van Mulukom, Heilig Landstichting

Mevrouw J.D. de Raad
Stichting Herwig-Kempers Kabuki Foundation
De heer Nicolaas Teeuwisse OHG
Mevrouw J. Ylstra-Nicolaï, Dordrecht

Tekeningen

De heer A. Allen, New York
De heer R. Dool, Dordrecht
Erven L.A. Dosi Delfini
De heer J. Laarman, Amsterdam
De heer J.W. Niemeijer, Broek in Waterland
Mevrouw G. Spee, Laren (N-H)
Mevrouw I. Stodel
Anonieme schenkers

Bibliotheek

Mevrouw Irma Boom
De heer mr. C.P. van Eeghen, Den Haag
(1921–2014 nalatenschap)
De heer M.D. Haga, Amsterdam (nalatenschap)
De heer Floris van Hasselt, Amsterdam
De heer Thomas Heijne, Amsterdam
De heer Manfred Heiting, Malibu
De heer Albert Pagnier, Amsterdam
De heer Jaap Polak, Amsterdam
Mevrouw Anneke Schat, Amsterdam
De heer R.T. van Schuppen, Schardam
De heer Daniel D. Teoli Jr, Wheeling
De heer Arthur de Vries Robbé, Amsterdam
De heer Arie Wallert

Een zaal in de tentoonstelling *Late Rembrandt*
Foto Vincent Mentzel

VERSLAG VAN DE DIRECTIE

Algemeen

Het jaar 2015 stond voor het Rijksmuseum in het teken van Rembrandt. In het voorjaar bezochten meer dan een half miljoen mensen de tentoonstelling *Late Rembrandt*, waarin ruim honderd topstukken een groots overzicht gaven van de late periode van de kunstenaar. In het najaar verwierven Frankrijk en Nederland twee schilderijen waarop een jong echtpaar, Marten Soolmans en Oopjen Coppit, ten voeten uit is geportretteerd door een jonge Rembrandt. De schilderijen zijn beurtelings in het Louvre in Parijs en het Rijksmuseum te zien.

Voor het derde jaar op rij lag het bezoekersaantal ruim boven de twee miljoen: 2.345.666. Meer dan de helft (52 procent) van het bezoek was afkomstig uit Nederland. Verheugend is ook het grote aantal kinderen dat het Rijksmuseum bezocht: 319.042 in 2015, van wie bijna een derde in schoolverband; dat laatste is een stijging van 24 procent ten opzichte van 2014.

Het strategisch plan voor de komende subsidieperiode (2017–2020) is voltooid, met als belangrijkste begrippen ‘Open’ en ‘Verbinden’. Als nationaal museum voor kunst en geschiedenis verbindt het Rijksmuseum mensen, kunst en geschiedenis. Het opent zich op alle denkbare manieren: een open gebouw, een open en wereldwijd toegankelijke collectie, een open houding in de verhalen die het vertelt, een open blik op de geschiedenis van Nederland, open naar de samenleving van nu, open in het delen van kennis en kunde.

Het Rijksmuseum werd in 2015 uitgeroepen tot European Museum of the Year.

Zichtbaarheid

Tentoonstellingen

Voor het eerst kon een compleet jaarprogramma worden georganiseerd in de vernieuwde Philipsvleugel, de in november 2014 geopende tentoonstellingsvleugel van het museum. De reeds genoemde internationale blockbuster *Late Rembrandt*, georganiseerd in samenwerking met de National Gallery in Londen, werd gevolgd door *New for Now. The Origin of Fashion Magazines*, waarin modeprenten uit de eigen collectie centraal stonden. In *Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw*, werden luxe voorwerpen gepresenteerd die in de 17de eeuw vanuit Azië naar Amsterdam werden gehaald en die de Europese smaak voorgoed veranderden.

Naast deze grote tentoonstellingen waren er in de Philipsvleugel ook kleinere presentaties. Een selectie van landschapstekeningen door Nederlandse en Vlaamse kunstenaars uit de John en Marine van Vlissingen Collectie werd getoond naast een bijzondere aanwinst: 46 aquarellen die J.A. Knip aan het begin van de 19de eeuw in Italië maakte. De aankoop van de aquarellen werd mede mogelijk gemaakt door het Gerhards Fonds/Rijksmuseum Fonds, de Vereniging Rembrandt mede dankzij haar Hendrik de Jong Fonds en haar Liente Dons Fonds, het VSBfonds en het Mondriaan Fonds.

Ter gelegenheid van de zestigste verjaardag van nijntje werd werk van haar schepper, Dick Bruna, gepresenteerd in een internationale kunsthistorische context. Elders in het museum en in de tuin stonden twee beelden uit de *nijntje art parade*, ontwerpen van Irma Boom en Rob Scholte.

De fotogalerij op de begane grond van de Philipsvleugel bevatte presentaties van werk van de allervroegste fotografen uit eigen collectie (*Clair-Obscur in de fotografie*), en van zeldzame 19de-eeuwse foto's die een beeld geven van China onder de laatste keizers (*Vroege fotografie uit Keizerlijk China*). Aan het einde van het jaar werd een presentatie gewijd aan de exacte locatie van *Het straatje* van Vermeer, die dankzij speurwerk van professor Frans Grijzenhout (Universiteit van Amsterdam) kon worden onthuld.

In het hoofdgebouw werd aandacht besteed aan de herdenking van de Slag bij Waterloo in 1815. Diverse ooggetuigen waren bijeengebracht rondom *De Slag bij Waterloo* van Jan Willem Pieneman, het grootste schilderij van het Rijksmuseum: fotoportretten van Franse veteranen, een schilderij van oud-strijders uit Den Bosch rondom een buste van Willem II, de ‘held van Waterloo’, en Wexy, het paard waarop Willem II deelnam aan de slag.

Aanwinsten van teken- en prentkunst uit de 15de tot en met 18de eeuw vormden de eerste presentatie in 2015 in de verschillende prentenkabinetten in het hoofdgebouw. Tot de hoogtepunten behoorden twee zeldzame tekeningen: *De bewening* (ca. 1535) van Jan Vermeyen en *Kustlandschap met de H. Christoffel* (ca. 1540) van Matthijs Cock, beide verworven met steun van de Vereniging Rembrandt, de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit en het Mondriaan Fonds. In de zomer stonden de presentaties in de kabinetten in het teken van bloemen en aan het einde van het jaar waren *selfies*, zelfportretten uit de 17de tot en met 20ste eeuw, het overkoepelende thema. In de zalen van de 20ste eeuw werden gedurende het jaar diverse aanwinsten getoond. Hieronder waren de *Zigzagstoel* van Gerrit Rietveld, waarvoor hij het ontwerp in 1932 maakte, en zes ‘toevalstekeningen’ van herman de vries uit 1973–1974 (verworven met steun van Pon Holdings B.V.).

Medio 2015 werd in de Eregalerij de *Bacchant* gepresenteerd van Adriaen de Vries, de belangrijkste beeldhouwer die Nederland heeft voortgebracht. Het beeld werd verworven

met de uitzonderlijke steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds), de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit, de BankGiro Loterij, het Rijksmuseum Fonds, het VSBfonds, het Mondriaan Fonds, een particuliere schenking en de Rijksmuseum International Circle.

Na *Late Rembrandt* keerde een bijzondere bruikleen terug in een van de kabinetten van de Eregalerij: *De samenzwering van de Bataven onder Claudius Civilis* van Rembrandt. Het schilderij, eigendom van de Zweedse Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, hangt normaliter in het Nationalmuseum in Stockholm. Tijdens de verbouwing van dat museum is het in bruikleen gegeven aan het Rijksmuseum. Het huidige schilderij is een fragment van een veel groter schilderij, het grootste dat Rembrandt ooit schilderde. Hij maakte het in opdracht, voor het stadhuis op de Dam.

De Eregalerij was ook dit jaar weer de plek van een confrontatie tussen een nieuwe meester en een oude. Na Frank Auerbach in 2014 werden dit jaar van de Britse kunstenaar Anish Kapoor drie monumentale reliëfs, *Internal Object in Three Parts*, gepresenteerd tegenover late werken van Rembrandt: *De Joodse Bruid* en *De Staalmeesters*.

De originele prenten van de winnaars van de Penselen, de Paletten en de Vlag en Wimpels, de prijzen voor de mooist geïllustreerde kinderboeken van het afgelopen jaar, waren te zien in de Teekenschool, het educatief centrum van het Rijksmuseum. Daar werden ook de inzendingen gepresenteerd van de tien finalisten van de Rijksstudio Award. Winnaars werden Lyske Gais en Lia Duinker; met als inspiratiebron tekeningen die Rembrandt maakte van handen, maakten zij een ‘bladerarmband’ onder de naam *Rembrandts handen en een leeuwenpoot*. De Rijksstudio Award is de prijs van de wedstrijd *Maak je eigen Meesterwerk*, waarvoor men een ontwerp kan indienen gebaseerd op de collectie van het Rijksmuseum, die via de Rijksstudio toegankelijk is. Iedereen wordt uitgenodigd deel te nemen en alle kunstvormen zijn mogelijk.

In de zomer werden de tuinen van het Rijksmuseum verlevendigd met de deels zeer kleurrijke beelden van Joan Miró (1893–1983). Het was de derde jaarlijkse beeldtentoonstelling in een serie van vijf. Het was tevens de eerste sculptuurtentoonstelling van de Spaanse kunstenaar in Nederland, waarin bovendien de *Oiseau lunaire* zijn publieksdebuut maakte. Sinds het in de jaren tachtig van de vorige eeuw werd gegoten, was dit vier meter hoge beeld niet in het openbaar te zien geweest.

De modevitrine in de Special Collections toonde in de eerste helft van het jaar kleding van onder andere Lanvin en Chanel, en accessoires die mevrouw G.A. Brusse-Urtebise aan het Rijksmuseum schonk. In de tweede helft van het jaar was er een grote variëteit aan bloemen op kleding en accessoires te zien.

Het Rijksmuseum op Schiphol bleef het hele jaar gesloten in verband met een verbouwing van de luchthaven. Na de zomer van 2016 wordt naar verwachting het nieuwe museum op Schiphol geopend.

Vaste presentatie

In de Special Collections wordt sinds 2015 de collectie islamitische kunst van het Rijksmuseum getoond. Deze weinig bekende collectie omvat onder meer fragiel middeleeuws glas, tegels uit Iran, een zeldzaam mozaïekfragment uit Islamitisch Granada en kleurrijke borden uit het Turkse Iznik. Ook wordt een kostbaar zijdetapijt met zilver- en gouddraad getoond, begin 17de eeuw geweven in de ateliers van de sjah in Isfahan.

Digitaal

Het bezoek aan de website groeide in 2015 opnieuw, evenals het aantal gebruikers van Rijksstudio. Inmiddels zijn er bijna 250.000 verzamelingen aangelegd met de ruim 250.000 afbeeldingen van objecten die in Rijksstudio zijn opgenomen.

De website wordt aangepast om de informatie over de collectie nog beter te ontsluiten.

Na Facebook en Twitter werd in 2015 het Rijksmuseum ook actief op Instagram. In juni werd het account extra onder de aandacht gebracht met de actie *#emptyrijks*, waarbij twintig invloedrijke Instagrammers foto's maakten in het lege museum. Hiermee sloot het Rijksmuseum aan bij de *#emptymovement* uit de Verenigde Staten, waarmee bijvoorbeeld het Metropolitan Museum het Rijksmuseum voorging.

	2015	2014
Website		
Bezoeken	7.593.279	5.853.613
Unieke bezoekers	4.857.669	4.047.387
Facebook	249.878	239.356
Twitter	131.000	69.215
Instagram	34.201	3.885
Pinterest	3.656	2.402
YouTube	2.012 volgers / 872.640 views	1.505 volgers / 513.396 views

Evenementen en ontvangsten

Het aantal evenementen en ontvangsten in het Rijksmuseum steeg opnieuw, tot bijna 600.

Grote publieksevenementen waren The Big Draw (24 en 25 oktober), waarbij bezoekers onder meer konden meetekenen aan de langste tekening van Nederland, de Nacht van de Geschiedenis (31 oktober), waarmee de Maand van de Geschiedenis werd afgesloten, en de Museumnacht (7 november). Tijdens de Museumnacht werd een nieuwe multimediatour gelanceerd, over koloniale geschiedenis. The Big Draw was tevens startpunt van de campagne *#hierteekenen*, waarmee het Rijksmuseum mensen wil stimuleren te gaan tekenen en daardoor beter te kijken.

Een speciale ontvangst was de tweede Prachtnacht, op 26 juni. Tijdens deze avond worden kinderen die door ziekte of handicap niet makkelijk een regulier bezoek kunnen brengen met hun familie ontvangen door medewerkers van het museum, die tijdens deze ontvangst op vrijwillige basis werken.

In november was er aandacht voor veertig jaar Surinaamse onafhankelijkheid. In het Atrium stond het houten model van het beeld van vrijheidsstrijder Anton de Kom van kunstenaar Jikke van Loon. De bronzen uitvoering van het beeld werd in 2006 onthuld in Amsterdam-Zuidoost. Op 24 november werden tijdens een bijeenkomst in het Auditorium de uitkomsten gepresenteerd van een enquête die het Rijksmuseum hield samen met het *Historisch Nieuwsblad*. De enquête was veertig jaar eerder ook gehouden. Op de herdenkingsdag zelf, 25 november, is in het Atrium het boek *Wij Slaven van Suriname* van De Kom voorgelezen door een aantal koppels, bestaande uit steeds een zwarte en een witte voorlezer.

Minister van OCW Bussemaker lanceerde op 2 maart voor *De Nachtwacht* de nieuwe CJP-Cultuurkaart voor mbo-leerlingen.

Collecties – Aanwinsten

De collectie werd in 2015 verrijkt met bijna 1.500 aanwinsten, waarvan 843 uit schenkingen en legaten, en 26 voorwerpen die zijn overgedragen ter voldoening van erfbelasting.

De belangrijkste aanwinst is ongetwijfeld het portret van Marten Soolmans, dat Nederland voor € 80 miljoen verwierf. De Franse staat kocht voor eenzelfde bedrag tegelijkertijd de pendant, het portret van echtgenote Oopjen Coppit. Beide landen spraken af dat de schilderijen altijd bij elkaar blijven. De portretten worden afwisselend in het Louvre in Parijs en het Rijksmuseum getoond. Marten en Oopjen komen in de zomer van 2016 naar Amsterdam.

Op de TEFAF werd het schilderij *Dijkdoorbraak te zien van de Amsterdamse Sint-Anthonisdijk – nu Zeeburgerdijk – ten gevolge van de Sint-Pietersvloed in 1651* (1651) van Jan Asselijn gekocht, met steun van het Scato Gockinga Fonds (een Fonds op Naam bij het Rijksmuseum Fonds), de Turing Foundation, ING Bank (ter gelegenheid van het tienjarig jubileum van de samenwerking met het Rijksmuseum) en een anonieme schenker. In de collectie van het Rijksmuseum bevindt zich ook *De bedreigde zwaan* van Asselijn; dit geldt als de eerste aankoop, in 1800, van de Nationale Kunstgalerij, de voorloper van het Rijksmuseum.

De Broere Charitable Foundation gaf een schilderij van Gerard van Honthorst in bruikleen, *Sater en nimf* (1623), dat een verrassende kijk geeft op de Nederlandse schilderkunst in de Gouden Eeuw.

Collecties – Behoud & Beheer

Registratie en digitalisering

Per 1 januari 2015 is de registratiegraad van de collectie ruim 97 procent, met uitzondering van de collectie werken op papier. De deelcollecties militaria, textiel (kant) en Aziatische kunst, waarvan de registratiegraad vorig jaar nog onder 95 procent lag, zijn inmiddels vrijwel geheel geregistreerd. Middels het langjarige registratie- en digitaliseringsproject Prentenkabinet Online is de collectie werken op papier van het Rijksprentenkabinet voor bijna 38 procent geregistreerd. De goede financiële resultaten maken het mogelijk het project de komende jaren te versnellen. Doel is de achterstand in vijf tot zes jaar weg te werken.

In 2015 werden 25.557 objecten geregistreerd, waarvan bijna 1.500 aanwinsten. Doordat het Ateliergebouw in de zomermaanden voor werkzaamheden aan de pui was gesloten, lag het registratiewerk ook dit jaar enige maanden stil.

Inmiddels zijn meer dan 500.000 voorwerpen digitaal publiek toegankelijk, waarvan ongeveer 275.000 met beeld. In het verslagjaar zijn 17.843 voorwerpen gedigitaliseerd, waarvan 13.055 voor Prentenkabinet Online.

Conservering en restauratie

Er werden in 2015 8.480 objecten geconserveerd en/of gerestaureerd:

- Beeldhouwkunst: 1;
- Ceramiek, glas en steen: 28;
- Edele en onedele metalen: 5.556, waarvan ongeveer 3.575 munten en penningen en ongeveer 1.870 scheepswrakvondsten;

- Meubelen: 20;
- Muziekinstrumenten: 20;
- Papier en foto's: 2.764;
- (Scheeps)modellen: 22;
- Schilderijen: 9;
- Schilderijlijsten: 10;
- Textiel: 50.

Conserveringen en restauraties worden altijd gedocumenteerd.

Bruiklenen

In 2015 werden 616 voorwerpen uitgeleend aan 109 tentoonstellingen in binnen- en buitenland.

CollectieCentrum Nederland

In 2015 zijn belangrijke stappen gezet op weg naar het CollectieCentrum Nederland (CCN), het nieuwe gezamenlijke depot van het Rijksmuseum, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), het Nederlands Openluchtmuseum en Paleis Het Loo. Het financiële kader voor de bouw en exploitatie kwam rond, mede met steun van het ministerie van OCW. De locatie werd gekozen: in Amersfoort, waar het depot zowel over de weg als met openbaar vervoer goed bereikbaar is. Het traject voor de selectie van de architecten ging van start. In 2016 wordt de definitieve keuze bekendgemaakt.

Het CCN wordt een duurzaam gebouw waarin de vier partners hun collecties bijeenbrengen. De samenwerking zorgt voor kostenbesparing, efficiency, kennisdeling en optimaal beheer en behoud van deze rijkscollecties. De samenwerkingspartners kwamen overeen dat het Rijksmuseum eigenaar wordt van het gebouw en als opdrachtgever voor de bouw fungeert. Voorzien is dat het CCN in 2020 in gebruik wordt genomen.

Erfgoedinspectie

De Erfgoedinspectie bracht in januari een inspectiebezoek aan het museum in Amsterdam en het depot in Lelystad. De conclusie van het inspectierapport is dat het Rijksmuseum het collectiebeheer naar behoren uitvoert.

Herkomstonderzoek

In 2015 was het herkomstonderzoek te verdelen in vier activiteiten.

Het schilderijenonderzoek is met de rapportage *Verwervingen 1940–48* in zijn totaliteit afgerond. De rapportage is naar de Museumvereniging gestuurd en wordt zo snel mogelijk gepubliceerd op de website Museale Verwervingen. Van de 355 schilderijen heeft 68 procent na dit onderzoek geen lacune meer in de periode 1933–1945. Tien schilderijen hebben een niet-heldere herkomst.

Het herkomstonderzoek naar de collectie-Mannheimer (1.680 voorwerpen) is gestart. De eindrapportage wordt naar verwachting in het tweede kwartaal van 2016 aangeleverd aan de Museumvereniging. Het doel van de pilot met deze collectie was om na te gaan of een onderzoek op basis van één collectioneur effectiever werkt en meer resultaat oplevert dan een onderzoek naar één soort object (bijvoorbeeld schilderijen). Deze onderzoekswijze geeft een dieper inzicht in het netwerk en de wijze van verwerven van één verzamelaar, waardoor grote groepen objecten snel een heldere herkomst krijgen. Hierbij moet worden aangetekend dat de collectie-Mannheimer vrij uniek is binnen de collectie van het Rijksmuseum. Mannheimer verzamelde kwalitatief zeer hoogstaand, en veel voorwerpen in zijn collectie hebben een grote herkenningwaarde. Deze manier van onderzoek is dus voornamelijk nuttig bij collecties van een gelijkwaardig niveau en/of omvang.

In het laatste kwartaal van 2015 is gestart met inventarisatie en onderzoek van de interne bronnen voor de tekeningen verworven tussen 1940–1948. Naar aanleiding van het eerdere besluit om deze verwervingsperiode wél mee te nemen in het totale onderzoek, vindt er een inhaalslag plaats. Hierdoor kan voor deze groep in 2016 het externe onderzoek gelijktijdig met dat naar de overige tekeningen plaatsvinden. Na afronding van de Mannheimer-rapportage kan het herkomstonderzoek voor de resterende 10.400 tekeningen beginnen.

Gedurende 2015 was er veel aandacht voor informatieoverdracht, zowel in- als extern. Intern zijn presentaties gegeven aan de conservatoren om het herkomstonderzoek binnen de hele organisatie te standaardiseren op een kwalitatief hoog niveau. Dit resulteerde onder andere in een uitbreiding en standaardisatie van het herkomstonderzoek bij nieuwe verwervingen. Tijdens een bijeenkomst in het Rijksmuseum voor alle herkomstonderzoekers in Nederland is kennis en expertise uitgewisseld. Dit was een eerste, informele stap tot nauwere samenwerking tussen de onderzoekers. Tijdens een congres van de Duitse vereniging van herkomstonderzoekers (Arbeitskreis Provenienzforschung) in april presenteerde het Rijksmuseum haar standaardwerkwijze en inhoudelijke herkomstonderzoek aan herkomstonderzoekers vanuit Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland en de VS. De presentatie was voor de toehoorders in sommige gevallen aanleiding hun werkwijze aan te passen.

Op 18 juni was het tweehonderd jaar geleden dat de Slag bij Waterloo plaatsvond. Het schilderij *De Slag bij Waterloo* van Jan Willem Pieneman (1824; Rijksmuseum) werd ter gelegenheid van deze herdenking omringd door verschillende oud-strijders, waaronder het paard van de Prins van Oranje, Wexy (bruikleen van het Koninklijk Huisarchief (Koninklijke Stallen))

De jaarlijkse beeldtentoonstelling in de tuinen van het museum was in 2015 gewijd aan Joan Miró. Op de foto *Oiseau lunaire* (1966–1983; particuliere collectie, Londen)
Foto Olivier Middendorp

Collecties – Wetenschap

Onderzoek

Het onderzoek in het Rijksmuseum is net zo divers als de collectie en gebeurt daarom veelal in samenwerking met andere musea of met universiteiten. In tegenstelling tot bijvoorbeeld universitair onderzoek is het altijd objectgericht. Speerpunten zijn interdisciplinair en materiaaltechnisch onderzoek. Dit laatste neemt zowel binnen de conserveringswetenschap als de kunstgeschiedenis een steeds grotere rol in, en geniet bovendien de bijzondere interesse van het museumpubliek.

NICAS

Op 25 september ging – in aanwezigheid van minister Bussemaker – het NICAS van start. Het Netherlands Institute for Conservation, Art and Science (voorheen het Amsterdam Conservation Center) is een samenwerkingsproject van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de Universiteit van Amsterdam (UvA), de Technische Universiteit Delft en het Rijksmuseum. Doel van het NICAS is een innovatief onderzoeksinstituut te creëren waarin kunstgeschiedenis, conservering en natuurwetenschappen samenkomen.

De onderzoeksagenda kent vier thema's:

- Science-enriched Art Historical Research;
- Conservation Dynamics;
- Diagnostics;
- Material Dynamics.

Het NICAS, dat zijn basis heeft in het Ateliergebouw, krijgt geen eigen personeel: de onderzoekers en overige medewerkers die de projecten gaan uitvoeren zijn in dienst bij de betrokken partners. Een Scientific Working Group is ingesteld om het instituut binnen het brede (inter)nationale veld te verankeren.

Musea die het instituut mede dragen zijn inmiddels het Mauritshuis en het Van Gogh Museum. Het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis zal de documentatie, het duurzame beheer en de ontsluiting van het NICAS waarborgen.

In de eerste financieringsronde, waarvoor via NWO € 1,5 miljoen beschikbaar was, zijn zes onderzoeksvoorstellen en vijf *'seed money proposals'* goedgekeurd. Het Rijksmuseum neemt deel aan de volgende onderzoeksprojecten:

- 'Metalen verklappen herkomst kunst': ontwikkeling van nieuwe gereedschappen en kennis om beter te herleiden waar en wanneer kunstvoorwerpen zijn gemaakt;
- 'Computer vindt stijlontwikkeling': ontwerpen van een semi-geautomatiseerd systeem om de ontwikkeling van schilderstijlen te volgen in de tijd;
- 'Inzicht inkttekeningen Rembrandt': met behulp van 'state of the art' optische technieken worden enkele van Rembrandts inkttekeningen gekarakteriseerd.

Het Rijksmuseum neemt tevens deel aan de volgende 'kiemprojecten':

- 'Organische polymeren op metaal': kennis verwerven over degradatiemechanismen van organische polymeren, zoals verf op metalen objecten;
- 'Delfts blauw glazuur': dit project richt zich op het glazuur dat werd gebruikt op Delfts blauwe objecten;
- 'Metalen objecten, schilderijen en foto's': hoe zagen metalen delen van kunstwerken, zoals beelden, schilderijen en foto's, er oorspronkelijk uit? En hoe kan ervoor worden gezorgd dat hun uiterlijk stabiel blijft?

Onderzoeksprojecten

Ter voorbereiding van tentoonstellingen en publicaties (bestandscatalogi) wordt kunst-historisch en materiaaltechnisch onderzoek gedaan. Daarnaast lopen er momenteel twee promotieonderzoeken: een naar glasinstabiliteit of glasziekte en een naar koper, dat moet leiden tot een raamwerk van kennis over herkomst, handel en gebruik van koper in de 17de eeuw. In het verslagjaar is een onderzoek gestart om de restauratiegeschiedenis van schilderijen uit de Rijksmuseumcollectie in kaart te brengen, onder andere van *De Nachtwacht* en *De Staalmeesters* van Rembrandt.

Het Rijksmuseum participeert in een groot aantal onderzoeksprojecten die samen met andere instellingen worden uitgevoerd. Hierover wordt in de paragraaf 'Samenwerking' gerapporteerd.

Karel van Mander Instituut

Het Rijksmuseum en het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) zouden samen een wetenschappelijk topinstituut voor kunsthistorisch onderzoek gaan vormen: het Karel van Mander Instituut. Uit verkenningen door toenmalig RKD-directeur Rudi Ekkart in 2013–2014 bleek er in het museale veld echter geen directe behoefte aan een nieuw centraal wetenschappelijk kunsthistorisch onderzoeksinstituut. Voor het overige kunsthistorische onderzoek bleek de Onderzoekschool Kunstgeschiedenis een zeer effectieve netwerk-organisatie, getuige de in november 2014 gepubliceerde onderzoeksagenda *Perspectief*.

Onderzoeksagenda Kunstgeschiedenis 2015–2020

Ook voor het Rijksmuseum zelf en het RKD zou het Karel van Mander Instituut slechts beperkte toegevoegde waarde hebben. Beide instellingen participeren ook zonder het instituut al in diverse wetenschappelijke samenwerkingsverbanden, die kunnen worden voortgezet en uitgebreid zonder tussenkomst van een instituut. In 2015 is daarom in overleg met het ministerie van OCW besloten niet verder te gaan met het instituut.

Opleiding

Op het gebied van opleiding ontwikkelde het Rijksmuseum in samenwerking met universiteiten een curriculum gericht op talentontwikkeling, van scholier (Rijksmuseum Junior Fellowship, zie hieronder bij 'Educatie') tot hoogleraar. Het Rijksmuseum heeft jaarlijks diverse stageplaatsen (in 2015: 19) voor studenten van (universitaire) opleidingen in binnen- en buitenland, die onder meer de masteropleiding conservator volgen die het Rijksmuseum samen met de UvA en de Vrije Universiteit (VU) in 2003 oprichtte, of de restauratorenopleiding die het Rijksmuseum samen met de UvA en de RCE verzorgt. In 2016 wordt de Honors Masteropleiding 'Kunst van de Nederlanden' in samenwerking met de UvA voortgezet.

In 2014 ging het Rijksmuseum Fellowship Programme van start, mede mogelijk gemaakt door externe partijen waaronder de Amerikaanse Mellon Foundation. Het programma stelt veelbelovende promovendi in staat voor een periode van één of twee jaar objectgericht onderzoek te doen. Daarnaast zijn verschillende promovendi op het gebied van conservering en materiaaltechnisch onderzoek werkzaam in het Ateliergebouw. Het doel van dit curriculum is om een nieuwe generatie objectgerichte onderzoekers, conservatoren, restauratoren en natuurwetenschappers op te leiden die het Nederlands erfgoed voor volgende generaties kunnen veiligstellen en levend houden.

In 2015 waren 12 fellows werkzaam in het Rijksmuseum. Zij deden onderzoek op uiteenlopende gebieden: vroegmoderne Europese prentkunst; de migratie van ideeën, stijlen en kunstenaars in de 16de eeuw; kostuumprenten; sieraden op 17de-eeuwse schilderijen; 18de-eeuwse portretten van Nederlandse dichters (het Panpoëticon Batavum); materialen die 18de- en 19de-eeuwse pastelschilders gebruikten om hun schilderijen te fixeren; de vraag hoeveel belasting (kwetsbare) pastels aankunnen voordat schade optreedt; fotografie.

Kennis delen

Begin 2016 start een nieuwe afdeling die vooralsnog de naam Research Services heeft gekregen. In deze afdeling worden de medewerkers van de Bibliotheek, de Collectie-informatie en de Studiezaal samengebracht. Dit brengt de kennisbronnen over de collectie onder in één afdeling, wat nodig is voor een internationaal, wetenschappelijk en toegankelijk kenniscentrum. Het kenniscentrum is zowel fysiek (de lees- en studiezaal van de Bibliotheek) als digitaal. Het Rijksmuseum wil het publiek een hoogwaardige dienstverlening op het gebied van collectie-informatie bieden en een omgeving die kennisuitwisseling en -generatie stimuleert (een broedplek voor onderzoekers en jong talent). Het museum wil bovendien kennis van en informatie over de collecties genereren, zelf en samen met anderen.

Publicaties

Van het wetenschappelijk onderzoek wordt verslag gedaan in *The Rijksmuseum Bulletin* (peer-reviewed), bestandscatalogi, boeken en symposia.

Bij de tentoonstellingen verschenen de volgende catalogi:

- Georgette Koning & Els Verhaak, *New for Now. De opkomst van het modetijdschrift*;
- Caro Verbeek, *Dick Bruna. Kunstenaar*;
- Alfred Pacquement, *Joan Miró in het | at the Rijksmuseum*;
- Karina Corrigan, Jan van Campen, Femke Diercks (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*;
- Frans Grijzenhout, *Het straatje van Vermeer. Gezicht op de Penspoort in Delft*.

In het verslagjaar verschenen de volgende collectieboeken:

- Frits Scholten (red.), *1100–1600*: ruim 100 hoogtepunten uit middeleeuwen en renaissance uit de Rijksmuseumcollectie;
- Jan van Campen e.a., *Aziatische kunst*: de Aziatische collectie van het Rijksmuseum.

Het Rijksmuseum startte verder de Landenreeks, een achtdelige serie boeken over het gedeelde verleden van negen verschillende Landen met Nederland: Indonesië, China, Ghana, Japan, Sri Lanka, Suriname & Brazilië, Zuid-Afrika en India. De landenreeks verschijnt tussen 2015 en 2017 en de collectie van het Rijksmuseum vormt steeds de leidraad voor de boeken. In 2015 verschenen twee delen (eveneens in een Engelstalige editie):

- *Gepeperd verleden. Indonesië en Nederland sinds 1600*, geschreven door Harm Stevens, conservator Geschiedenis;
- *Zijden draad. China en Nederland sinds 1600*, geschreven door Jan van Campen, conservator Aziatische exportkunst, en Tristan Mostert, historicus.

In de Rijksmuseum Reeks, waarin steeds één voorwerp of groep voorwerpen uit de collectie wordt belicht, verschenen in 2015:

- Menno Fitski, *Twee Japanse tempelwachters*;
- Frits Scholten, *De beeldhouwer zelf. Johan Gregor van der Schardt, ca. 1573*.

In het verslagjaar verscheen eveneens *Supporting Conservation. Four projects funded by Gieskes-Strijbis Fonds*, een boekje over de restauratieprojecten die door het Gieskes-Strijbis Fonds mogelijk zijn gemaakt (meubelen, pastels, geëmailleerde voorwerpen uit Limoges / sieraden en lijsten). Hoofddirecteur Wim Pijbes publiceerde *het Rijksmuseum ABC*, een voorlees- en kijkboek voor kinderen, met 26 aansprekende details van werken uit de Rijksmuseumcollectie, van appel tot zwaan.

Conservatoren en restauratoren publiceerden in diverse nationale en internationale tijdschriften en publicaties meer dan 170 artikelen. Zij verzorgden voorts bijna 400 lezingen en voordrachten, in het Rijksmuseum en daarbuiten.

Symposia

Bij enkele tentoonstellingen werden symposia georganiseerd. Tijdens het symposium bij *Late Rembrandt* ('Late Rembrandt and old age creativity') stond de vraag centraal of bij de schilder sprake is van een Altersstil, een stijl karakteristiek voor een kunstenaar op hogere leeftijd. In samenwerking met het Huygens Instituut en de UvA werd een conferentie georganiseerd over de doorwerking van de Slag bij Waterloo ('De slag om de herinnering'). Mede ter voorbereiding van een mogelijke tentoonstelling werd een symposium gehouden over de relatie tussen kunst en wetenschap. Het huidige onderscheid tussen kunst en wetenschap als verschillende disciplines – kunst subjectief, wetenschap objectief – werd in de 16de en 17de eeuw niet gemaakt. Wetenschappers en kunstenaars leerden van elkaar en werkten intensief samen.

De afdeling Beeld van het Rijksmuseum organiseerde een tweedaags internationaal congres over '2and3D Photography' voor 230 deelnemers uit 22 landen. Doel was het delen van kennis over de dagelijkse praktijk en alles wat de toekomst te bieden heeft in de studio's van erfgoed-instellingen. Voor de fotografen bestond het programma uit sprekers en workshops, voor de studiomangers lag de nadruk op de organisatie en de planning van grote digitaliserings-projecten.

In de zomer werd de jaarlijkse zevendaagse cursus over Nederlandse kunst in de Gouden Eeuw gehouden. Deze cursus wordt georganiseerd samen met The Amsterdam Maastricht Summer University en het RKD.

Educatie

In 2015 werd de programmering aangescherpt om nog beter te kunnen voldoen aan de behoeftes van de verschillende doelgroepen, die via divers onderzoek regelmatig worden gepeild. Het aanbod voor volwassenen en families/kinderen is verkleind. Zo zijn de Rijkscolleges geschrapt en ligt de focus in de Teekenschool, het educatieve centrum van het Rijksmuseum, op tekenen en fotografie.

Bij de tentoonstellingen werden uiteenlopende producten aangeboden, zodat iedereen iets van zijn gading kon vinden: tekstboekjes, multimedia- en audiotours, rondleidingen, lezingen, stadswandelingen. Bij de tentoonstelling van modeprenten gaf mode-illustrator Piet Paris een masterclass.

De (gratis te downloaden) Rijksapp is opnieuw aanmerkelijk uitgebreid en verrijkt, hetgeen mede mogelijk is gemaakt door een bijdrage van het VSBfonds. De app biedt in aanvulling op de etiket- en zaalteksten en de museumgids (in tien taaledities) verdieping over iedere eeuw in de opstelling. De app bevat ruim 4.400 items verspreid over negen talen. Begin 2015 kende Heritage in Motion de app (inclusief het vorig jaar geïntroduceerde familiespel) een prijs toe in de categorie 'apps on mobile devices'.

Het aanbod voor volwassenen bestaat uit diverse instaprondleidingen (waaronder voor bijzondere gelegenheden als Moederdag, Bevrijdingsdag en Gay Pride), workshops in de Teekenschool (modeltekenen en portretfotografie) en Rijkslezingen. Een nieuwe rondleiding is de Teekentour, die aansluit op de in oktober gelanceerde campagne *#hierteekenen*. De campagne brengt het Rijksmuseum onder de aandacht als bron van creativiteit en wil mensen stimuleren zelf te gaan tekenen.

Op verschillende momenten in 2015 is het aanbod voor families en kinderen onder de aandacht gebracht, onder meer door een Open Dag in de Teekenschool en deelname aan de Uitmarkt Junior, en door The Big Draw, het tekenweekend eind oktober.

Begin 2015 verscheen de tweede familiegids, gewijd aan de 17de eeuw. Bij de Bruna-tentoonstelling verscheen het familieboek *Meer zien*. Families en kinderen konden diverse workshops volgen in de Teekenschool (onder andere een variant van 'Jij & de Gouden Eeuw'). Voor hen was op woensdagmiddagen en in de weekends de Picknickruimte in het hoofdgebouw beschikbaar, om rustig te zitten en eventueel te tekenen. Voor de beelden-tentoonstelling *Joan Miró in het | at the Rijksmuseum* werd een speciale workshop ontwikkeld.

De kwaliteit van de programma's wordt doorlopend gemonitord en er is veel aandacht voor training en ontwikkeling van de ruim honderd rondleiders, workshopdocenten en auteurs. In het kader van het lopende promotieonderzoek 'Rondleiden is een vak' lag het zwaartepunt in

2015 op het definiëren van de competenties waarover rondleiders moeten beschikken. Het onderzoek is een samenwerking van de drie musea rondom het Museumplein en de UvA.

Van 13 tot en met 17 oktober was in Amsterdam de tweejaarlijkse internationale conferentie van 'Hands On! The International Organisation for Children in Museums', een internationaal netwerk van professionals dat zich inzet voor een betere kwaliteit en toegankelijkheid van musea voor kinderen. Het Rijksmuseum organiseerde de conferentie in samenwerking met het Joods Historisch Museum en met nauwe betrokkenheid van de Museumvereniging, het Scheepvaartmuseum en NEMO. Het ministerie van OCW maakte de conferentie mede mogelijk met een bijdrage van € 25.000. Er waren vierhonderd deelnemers uit 38 landen en meer dan tachtig internationale sprekers, onder wie Daan Roosegaarde. Koningin Máxima opende de conferentie.

Aantal deelnemers aan educatieve activiteiten	2015
Rondleidingen	72.270
Rondleidingen families en kinderen	8.476
Rijkscollege en Rijkslezingen	2.858
Workshops en cursussen Teekenschool volwassenen	1.140
Workshops en cursussen Teekenschool families en kinderen	6.305
Workshop Teekenschool onderwijs	11.681

Onderwijs

Het aantal leerlingen dat in schoolverband het Rijksmuseum bezocht is met ruim 20 procent gestegen: van 102.000 in 2014 naar ruim 127.000 (50.000 uit het primair en bijna 78.000 uit het voortgezet onderwijs). Het onderwijsaanbod werd uitgebreid met programma's voor het middelbaar beroepsonderwijs, de pabo en NT2 (Nederlands als tweede taal). Hieronder een overzicht van de belangrijkste programma's.

Primair onderwijs (tevens speciaal onderwijs)

- 'Help! De muziek is zoek', een theatrale rondleiding voor groepen 1–3
- 'Proef de Gouden Eeuw', een rondleiding over de 17de eeuw, in varianten voor groepen 3–4, 5–6 en 7–8
- 'Middeleeuwse krabbels & krullen', een workshop in de Teekenschool over beeldtaal van de middeleeuwen, in varianten voor groepen 5, 6 en 7–8
- 'Goede daden, slechte daden', een workshop waarin leerlingen filosoferen over goede en slechte daden, in varianten voor groepen 5, 6, en 7–8
- 'Jij & de Gouden Eeuw', het eerste lesstofvervangende programma over de 17de eeuw, een combinatie van voorbereidende lessen in de klas en een bezoek aan het museum en de Teekenschool, voor groepen 6–8
- 'Quiz je Rijks', een kijkspel over de 17de eeuw, voor groepen 7–8

De programma's worden ook aangeboden voor het speciaal onderwijs.

Voortgezet onderwijs

- 'Toppers van de Gouden Eeuw', een rondleiding langs topstukken uit de Gouden Eeuw over Nederlandse kunst en geschiedenis, in varianten beschikbaar voor vmbo, mbo, havo en vwo
- 'Examenrondleidingen Kunst respectievelijk Geschiedenis', rondleidingen die aansluiten op de lesstof en het eindexamen, voor havo en vwo
- 'Jij & de Gouden Eeuw', een verdiepend programma over de 17de eeuw voor de eerste drie klassen van vmbo, havo en vwo
- 'Citroen van toen', een combinatie van een rondleiding en een workshop schilderen in de Teekenschool, voor vmbo, mbo, havo en vwo
- 'Dutch Design in de Gouden Eeuw', een multimedia workshop in de Teekenschool over ontwerpen, voor vmbo, mbo, havo en vwo

NT2

- 'Proef de Gouden Eeuw', rondleiding voor cursisten NT2

Pabo

- 'Jij & de Gouden Eeuw'

'Jij & de Gouden Eeuw' werd in 2015 opnieuw bekroond. Het lesstofvervangende programma won op de NOT (Nationale Onderwijs Tentoonstelling) twee Innovatie Awards (de publieksprijs en de juryprijs in de categorie primair onderwijs).

Een belangrijke drempel voor scholen is het vervoer. Gratis vervoer naar het Rijksmuseum is mogelijk via de Rijksmuseumbus (voor scholen die meer dan 60 kilometer buiten de ring van Amsterdam liggen) en de Museumpleinbus (voor scholen die binnen een straal van 60 kilometer van de ring). De Museumpleinbus maakte in 2015 zijn duizendste rit. De Rijksmuseumbus ging in 2015 meer rijden doordat hij ook werd aangeboden aan groepen 4 en 5. De Rijksmuseumbus ('Alle kinderen naar de Nachtwacht') wordt mogelijk gemaakt door de BankGiro Loterij.

Koningin Máxima opent in het Rijksmuseum de internationale conferentie van *Hands On! International Association of Children in Museums*, die van 13 tot en met 17 oktober in Amsterdam werd gehouden
Foto Bibi Veth

Eden Brüningshaus wint de hoofdprijs (een studiebeurs van € 1.500) van het eerste Junior Fellowship. Dit is de prijs voor het beste profielwerkstuk van 6 vwo-leerlingen op het gebied van kunst en geschiedenis, die het Rijksmuseum en omroep NTR in 2015 in het leven hebben geroepen. De scholier van het Vossius Gymnasium in Amsterdam won de prijs met haar studie en tentoonstellingsplan 'Rebels of the Renaissance', over vrouwelijke kunstenaars in de renaissance
Foto Bibi Veth

Het lesstofvervangende programma 'Jij & de Gouden Eeuw' won tijdens de Nationale Onderwijs Tentoonstelling twee Innovatie Awards, de publieksprijs en de juryprijs in de categorie primair onderwijs
Foto Bibi Veth

Op 25 september gaf minister Bussemaker van OCW het startschot voor het nieuwe onderzoekscentrum NICAS, het Netherlands Institute for Conservation, Art and Science. In het NICAS komen kunstgeschiedenis, conservering, restauratie en natuurwetenschappen samen voor een beter behoud van het cultureel erfgoed. Het is een samenwerkingsverband van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek, het Rijksmuseum, de Universiteit van Amsterdam, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Technische Universiteit Delft. Op de foto een MX-XRF-scanner die is ontwikkeld door de TU Delft en de Universiteit van Antwerpen
Foto Rijksmuseum

Talentontwikkeling is belangrijk voor het Rijksmuseum (zie ook hierboven, de paragraaf ‘Collecties – Wetenschap’) en het museum begint hiermee in het voortgezet onderwijs. Op 21 maart 2015 was de eerste uitreiking van de hoofdprijs van het Rijksmuseum Junior Fellowship. Eden Brüninghaus won met haar werkstuk over vrouwelijke kunstenaars in de renaissance, ‘Rebels of the Renaissance’.

Dankzij samenwerking met ThiemeMeulenhoff is de Rijksmuseumcollectie direct in de klas aanwezig. In september gingen de gezamenlijk ontwikkelde digitale ‘inzoomers’ binnen de onderwijsomgeving ‘Schooltas’ de lucht in. ‘Schooltas’ wordt door ongeveer 200.000 leerlingen gebruikt. De samenwerking leidde ook tot een nieuwe geschiedenismethode (werktitel: ‘Blanco’), waarvoor de Rijksmuseumcollectie het vertrekpunt is. De markttoets leidde tot lovende reacties van leraren en leerlingen.

Het lesmateriaal bij de rondleiding ‘Toppers van de Gouden Eeuw’ is verbeterd. Samen met het populaire weekblad *Quest* zijn voorbereidings- en verwerkingslessen ontwikkeld.

Samen met de NTR is in 2015 voor de tweede keer de verkiezing van beste geschiedenisleraar gehouden. Een vakjury selecteerde twintig leraren van wie een les werd bijgewoond. Uit de tien finalisten koos de jury Martijn Vermeulen van het Pax Christi College in Beneden-Leeuwen als winnaar. Voorafgaand aan de Nacht van de Geschiedenis reikte staatssecretaris Dekker van OCW de prijs uit.

Omdat het Rijksmuseum ook voor het onderwijs een kennisinstituut wil zijn, organiseert het voor leraren uit het primair en voortgezet onderwijs studiedagen ter inspiratie en verdieping. In 2015 werd samen met de UvA een studiedag georganiseerd voor leraren kunst en geschiedenis van het voortgezet onderwijs. De 225 deelnemers gaven de dag een 7,8. Voor leraren uit het primair onderwijs werd samen met het Van Gogh Museum en het Stedelijk Museum een studiedag over professionalisering in kunstbeschouwing gehouden.

De kwaliteit van het onderwijsaanbod wordt bewaakt door analyse van evaluaties van schoolgroepen. Rondleiders en museumdocenten krijgen trainingen voor de omgang met leerlingen uit het speciaal onderwijs, met name leerlingen met ADHD en autisme.

Samenwerking

Het Rijksmuseum heeft vele samenwerkingsverbanden, zowel binnen het museale veld als daarbuiten. Het museum heeft een gezamenlijke meldkamer met het Van Gogh Museum en het Stedelijk Museum. In het Ateliegebouw werken de RCE, de UvA en het Rijksmuseum samen aan opleiding, onderzoek en praktijk op het gebied van conservering en restauratie. Het museum heeft een dependance op luchthaven Schiphol (momenteel in verbouwing).

Op het gebied van Aziatische ceramiek heeft het Rijksmuseum een samenwerkingsverband met het Keramiekmuseum Princessehof in Leeuwarden, het Groninger Museum en het Gemeentemuseum in Den Haag. Op diverse terreinen wordt samengewerkt met De Lakenhal in Leiden. Gedurende de verbouwing van De Lakenhal krijgt *Het laatste oordeel* van Lucas van Leyden een plek in de Eregalerij van het Rijksmuseum. In 2017 wordt gezamenlijk een tentoonstelling gemaakt over Peggy Guggenheim en Nelly van Doesburg. In dat jaar is het 100 jaar geleden dat De Stijl werd opgericht. Het Rijksmuseum gaat met het Textielmuseum samenwerken op het gebied van textiel.

Het Rijksmuseum neemt deel aan verschillende initiatieven om museumbezoek voor specifieke groepen mogelijk te maken. Sinds 2008 participeert het in de Museum Plus Bus die bewoners van zorginstellingen die speciale begeleiding nodig hebben, naar een van de deelnemende musea brengt. Samen met het Van Gogh Museum en het Stedelijk Museum laat het Rijksmuseum de Museumpleinbus rijden die schoolklassen naar het Museumplein brengt waar zij een programma volgen bij een van de musea.

Het Rijksmuseum is nauw betrokken bij de Museumvereniging en stelt haar waar mogelijk en nodig kennis ter beschikking. De zakelijk directeur is vicevoorzitter van de vereniging. Medewerkers van het Rijksmuseum zijn betrokken bij de voorbereiding van de nieuwe huisvestings-situatie en bij de opzet van de visitatie van de rijksmusea en de inbedding daarvan in het geheel van Museumregistratie, zelfevaluatie via de door het ministerie van OCW geïntroduceerde BIS-monitor, en visitatie.

Met het Nederlands Openluchtmuseum (NOM) is het Rijksmuseum verantwoordelijk voor het maken van een gezamenlijke presentatie van de Canon van Nederland. Het NOM is leidend en penvoerder, en ontvangt subsidie voor het realiseren van de presentatie. Het Rijksmuseum levert voorwerpen (ongeveer de helft van de voorwerpen in de presentatie) en kennis (via detachering). Het NOM presenteerde in 2015 de plannen voor de Canonpresentatie. Het doel van de presentatie is meerledig: het publiek kennis laten maken met het begrip canon, de vijftig canonvensters concreet maken, een thuisbasis bieden vanwaar de Canon landelijk kan worden verspreid, en het maken van een memorabele tentoonstelling. Voor de presentatie wordt een gebouw van het NOM verbouwd. De presentatie is vooralsnog gepland in 2017.

Het Rijksmuseum neemt deel aan Modemuze, een online platform voor mode- en kostuumcollecties dat in 2015 is gelanceerd. Daarnaast is Modemuze gericht op kennisdeling voor zowel professionals als liefhebbers en studenten. Naast het Rijksmuseum participeren het Amsterdam Museum, Centraal Museum, Fries Museum, Gemeentemuseum Den Haag, Museum Rotterdam en Paleis Het Loo.

Het Rijksmuseum is partner van de Bijenkorf in het project ‘Room on the Roof’: een atelier voor kunstenaars in het torentje op het gebouw van de Bijenkorf aan het Damrak.

Het Rijksmuseum participeert in het Europese samenwerkingsverband NANORESTART, dat tot doel heeft nanomaterialen te ontwikkelen ten behoeve van de conservering van kunstwerken. Het Rijksmuseum neemt deel aan drie deelprojecten: ‘New Tools for Cleaning’, ‘Surface Strengthening and Consolidation’ en ‘Dissemination and Knowledge Transferring to Stakeholders’.

Andere onderzoeksprojecten waarin het Rijksmuseum participeert zijn:

- ‘The Rembrandt Database’ (een database met informatie en documentatie over schilderijen van Rembrandt), in samenwerking met RKD: documenten en beeldmateriaal van 14 schilderijen zijn toegevoegd, waarmee het totaal in de database nu komt op 28 schilderijen en meer dan 2.000 documenten uit de Rijksmuseumcollectie.
- ‘Onderzoek beschermlaag zilver’, in samenwerking met het Metropolitan Museum of Art: onderzoek naar de ontwikkeling van een nieuw type beschermlaag voor zilver.
- ‘Ultramarijnziekte’, in samenwerking met AKZO, UvA en RCE: de oorzaak van de degradatie van het blauwe pigment ultramarijn in verflagen wordt onderzocht. Voor dit onderzoek wordt een breed scala aan hightech analytische technieken ingezet.
- ‘ReVisualising Late Rembrandt: Developing and Applying New Imaging Techniques’, een door NWO en NSF gefinancierd Science4Arts-project, in samenwerking met TU Delft, Mauritshuis, Universiteit Antwerpen, National Gallery of Art in Washington, RKD, RCE en IPANEMA/Synchrotron Soleil: ontwikkelen en toepassen van nieuwe beeldtechnieken in het onderzoek naar schilderijen van de late Rembrandt.
- ‘PAinT’, een door NWO gefinancierd Science4Arts-project van de UvA, in samenwerking met Mauritshuis, Van Gogh Museum, Frans Hals Museum, Haags Gemeentemuseum en Museum Boijmans Van Beuningen en IPANEMA/Synchrotron Soleil: onderzoeken van de chemische en fysische processen die veranderingen in olieverfschilderijen veroorzaken.
- ‘Historische transparante afwerkklagen’, in samenwerking met RCE en UvA: meer inzicht in het oorspronkelijke uiterlijk van meubelen voor wat betreft de transparante afwerkingen. Met een onderzoeksprotocol wordt vastgesteld of meubelen nog een oorspronkelijke afwerking hebben en vervolgens wordt de samenstelling hiervan geanalyseerd.
- ‘Climate4Wood’, een door NWO gefinancierd Science4Arts-project, in samenwerking met TU Eindhoven, TU Delft en RCE: onderzoek naar de invloed van wisselingen in museumklimaat op gedecoreerde houten panelen van meubelen en schilderijen.

Development

De activiteiten op het gebied van sponsoring en fondsenwerving waren ook in 2015 succesvol. Met diverse (hoofd)sponsors zijn afspraken gemaakt over voortzetting van de relatie in de komende jaren. Een nieuwe sponsor is de Holland America Line, die zich voor drie jaar heeft verbonden aan het museum. De inkomsten uit sponsoring zijn ruim € 7 miljoen per jaar.

Een aantal bestaande partners maakte *Late Rembrandt* mede mogelijk: Philips en KPN waren de hoofdsponsors van de tentoonstelling en ING was partner. Stichting Ammodo en het Gieskes-Strijbis Fonds verbonden zich als begunstiger aan de tentoonstelling; ook de BankGiro Loterij en het Blockbusterfonds droegen bij.

De samenwerking met ING staat mede in het teken van het trekken van nieuw publiek. Zo werden ING-dagen georganiseerd waarop 2.000 bezoekers die zich via ING hadden aangemeld, gratis toegang en speciale rondleidingen kregen. De reacties van de bezoekers waren positief; de dagen worden in 2016 voortgezet. Rondom SAIL werden met ING diverse activiteiten georganiseerd. Zo voer vanaf het ING-eiland een rondvaartboot naar het Rijksmuseum, waar de familierondleiding ‘Zeehelden’ en een Rijkslezing werden aangeboden. Gedurende twee dagen werden in de Teekenschool ongeveer 480 schoolkinderen ontvangen die werden gebracht door de rondvaartboot.

Fonds 21 blijft de activiteiten in de Teekenschool ook in 2016 en 2017 steunen met € 150.000 per jaar.

Verschillende nieuwe Fondsen op Naam (minimaal € 50.000) werden opgericht onder de hoede van het Rijksmuseum Fonds, de steunstichting van het museum:

- Henry M. Holterman Fonds, ten behoeve van educatieve programma’s en projecten voor de jeugd;
- Bert en Joos Mastenbroek Fonds, ten behoeve van projecten met betrekking tot het verwerven, restaureren en toegankelijk maken van de collectie;
- Familie van Heel Fonds, ten behoeve van educatie, onderzoek en aankopen op het gebied van de collectie Fotografie;
- Prachtnacht Fonds, ten behoeve van het mogelijk maken van de jaarlijkse Prachtnacht in het Rijksmuseum voor kinderen die niet in staat zijn om het museum te bezoeken tijdens reguliere openingstijden;
- Nan van Andel Fonds, ten behoeve van het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord;
- Jessy & Betty Blumenthal Fonds, ten behoeve van het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord;
- LOBA Fonds, ten behoeve van projecten in de meest brede zin van het woord.

Het totale aantal Fondsen op Naam en gelabelde schenkingen nam toe tot meer dan 130. Het aantal Vrienden groeide tot meer dan 10.000, van wie ruim 800 Patronen (€ 1.000 per jaar). De International Circle (ten minste € 5.000 per jaar) heeft inmiddels meer dan 50 leden. Aan de Rijksclub nemen meer dan 30 bedrijven deel die € 5.000 per jaar betalen.

Ondernemerschap

Deze eerste jaren na de opening van het nieuwe Rijksmuseum worden beschouwd als overgangsjaren die nog niet representatief zijn voor de ‘normale’ situatie. Het is niet zeker of de hoge bezoekers-aantallen van 2013 (opening), 2014 (opening Philipsvleugel) en 2015 (*Late Rembrandt*) doorzetten. Pas in de loop van 2016 wordt naar verwachting goed zicht verkregen op het structurele bezoekers-aantal en kan de exploitatie mede daarop worden afgestemd. Het museum anticipeert hierop door extra medewerkers vooralsnog op tijdelijke basis aan te nemen, zodat de bezetting kan worden aangepast indien bezoekersaantallen en inkomsten dat nodig zouden maken.

In 2015 maken de eigen inkomsten 70 procent uit van de totale inkomsten. De directe inkomsten van het museum (opbrengsten uit de verkoop van toegangskaarten en de winkels) dragen inmiddels ruim 30 procent van de baten bij.

Het Rijksmuseum zet verder sterk in op sponsoring en schenkingen; daartoe is de afdeling Development de afgelopen jaren uitgebreid.

Het Rijksmuseum ontvangt ook indirecte opbrengsten, met name uit de horeca. Voor deze activiteiten ging het Rijksmuseum een samenwerking aan met een professionele partij, de Vermaat Groep. Inmiddels exploiteert deze in het Rijksmuseum een restaurant (RUKS®), een groot café in het Atrium, een klein café in de Philipsvleugel en diverse koffiepunten in het gebouw en de tuinen.

Een volgende stap in het acteren als ondernemer vloeit voort uit de komende wijziging in de huisvestingssituatie. Met ingang van 2017 worden de rijksgesubsidieerde musea zelf verantwoordelijk voor beheer en onderhoud van de gebouwen die zij in gebruik hebben. In 2015 is een meerjaren-onderhoudsplan voor de diverse gebouwen opgesteld en is aan het Facilitair Bedrijf een nieuwe subafdeling Gebouwbeheer toegevoegd. Deze gaat de budgetten, contracten en gebouwdossiers beheren, en stuurt het gebouwbeheer en de bouwprojecten aan. Gebouwbeheer gaat een regie-functie vervullen, waar het Rijksmuseum tot nu toe vooral een uitvoerende organisatie kende.

In 2014 en 2015 is een medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Daarvoor is niet de traditionele vorm van een vragenlijst gekozen, maar een vorm die een actieve inbreng vraagt van de medewerkers. Vanaf januari 2014 tot juli 2015 zijn onder leiding van een externe begeleider 68 workshops met 650 medewerkers gehouden. Daarin werd op individuele basis en in teamverband gekeken naar de werkaspecten die zorgen voor meer of juist minder tevredenheid. Dit zijn: zich veilig voelen, samenwerken, erkenning, resultaat, groei en bevlogenheid. Iedere workshop resulteerde in actiepunten die men zelf of als afdeling uitvoert.

In de eindrapportage van het onderzoek (titel: *Rijks werkt!*) zijn de organisatiebrede thema's benoemd die uit de workshops naar voren kwamen, met name samenwerken, resultaat en erkenning. Het Strategisch Plan, dat in 2015 is opgesteld en dat met de hele organisatie is gedeeld (onder meer via een filmpje), geeft richting en biedt de basis waarop de resultaten per afdeling en sector kunnen worden gedefinieerd. Om de samenwerking te verbeteren wordt op diverse manieren actie ondernomen. Zo is het gehele traject in kaart gebracht dat nodig is om een tentoonstelling te maken, en zijn wijzigingen benoemd om het traject efficiënter en effectiever te laten verlopen. Om kennis van elkaars werk te vergroten, en daarmee erkenning van elkaars inbreng, lopen medewerkers bij elkaar een korte interne stage (eenmaal per jaar een dagdeel van drie uur).

Governance Code Cultuur

Stichting Het Rijksmuseum heeft een model waarbij het bestuurlijke proces in handen ligt van een directie, waarop toezicht wordt gehouden door een Raad van Toezicht. Bij de verzelfstandiging van de rijksgesubsidieerde musea in de jaren negentig van de vorige eeuw werd hiervoor gekozen. Sindsdien is het model periodiek heroverwogen, onder meer wanneer sprake was van een statutenwijziging. Telkenmale was de conclusie dat dit model – met een professioneel bestuur en een scheiding tussen de uitvoering van de bestuurlijke taken en het toezicht daarop – het beste model is voor een organisatie met de omvang van het Rijksmuseum.

Het Rijksmuseum onderschrijft de negen principes van de Governance Code Cultuur. Aan de toepassingen wordt uitvoering gegeven door het Rijksmuseum. De Reglementen van de Raad van Toezicht en de directie en de Profielschets van de Raad van Toezicht zijn op enkele punten aangevuld, zodat alle relevante toepassingen expliciet in de reglementen worden vermeld. In de paragraaf ‘Hoe voldoet het Rijksmuseum aan de Principes en Praktijkaanbevelingen van de Governance Code Cultuur?’ (p. 42) wordt in detail aangegeven hoe de principes en aanbevelingen worden toegepast.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft een tweeledige taak. De Raad houdt enerzijds toezicht op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in de Stichting en de met haar verbonden organisatie, en staat anderzijds de directie met advies terzijde. Bij de vervulling van zijn taak richt de Raad zich naar het belang van de Stichting en de met haar verbonden organisatie, en houdt daarbij rekening

met het feit dat de organisatie een instelling is met een bijzondere maatschappelijke verantwoordelijkheid. De verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taken van de Raad van Toezicht zijn vastgelegd in een Reglement van de Raad van Toezicht. In dit reglement zijn ook regels opgenomen over (het vermijden van iedere vorm van) belangenverstrengeling.

De Raad van Toezicht heeft op dit moment één vaste commissie, de Financiële Commissie. Deze bestaat uit ten minste twee leden van de Raad van Toezicht, van wie één de Commissie voorziet. De zakelijk directeur en de controller van het Rijksmuseum nemen deel aan de vergaderingen van de Commissie en de Commissie wordt ondersteund door de directie-secretaris. De Commissie heeft tot taak de besluitvorming van de Raad van Toezicht ten aanzien van (het toezicht op) het financiële beleid voor te bereiden. Zij ontvangt daartoe alle financiële stukken die aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd zodat zij die kan beoordelen en de bespreking van deze onderwerpen in de Raad van Toezicht kan voorbereiden. Het gaat daarbij met name om de volgende onderwerpen: begroting, tussentijdse cijfers, jaarstukken, treasury, fiscaliteit en pensioenzaken. De Raad van Toezicht blijft als geheel verantwoordelijk voor besluiten die zijn voorbereid door de Financiële Commissie. De bevoegdheden van de Financiële Commissie zijn vastgelegd in het Reglement van de Raad van Toezicht. De Financiële Commissie kan slechts die bevoegdheden uitoefenen die de Raad van Toezicht uitdrukkelijk aan haar heeft toegekend of gedelegeerd, en kan nimmer bevoegdheden uitoefenen die verder strekken dan de bevoegdheden die de Raad van Toezicht als geheel kan uitoefenen.

De Raad van Toezicht heeft maximaal zeven leden die gezamenlijk beschikken over de kennis, deskundigheid en ervaring die volgens de Profielschets in de Raad vertegenwoordigd zouden moeten zijn. Voor de samenstelling van de Raad in 2015 wordt verwezen naar de paragraaf ‘Samenstelling van de Raad van Toezicht’ (p. 48) waarin tevens nadere informatie over relevante (neven)functies van de leden is opgenomen en het rooster van aftreden. De Profielschets van de Raad is eveneens opgenomen in het jaarverslag (p. 50).

In het Bericht van de Raad van Toezicht (p. 45) wordt inzicht gegeven in de wijze waarop de Raad in 2015 uitvoering gaf aan zijn taken.

Directie

De directeuren van het Rijksmuseum zijn de statutaire bestuurders van de Stichting. Zij zetten de strategische lijnen uit en hebben de dagelijkse leiding van de organisatie. Belangrijke besluiten (zoals over strategie, jaarplannen, begroting, jaarrekening, financiering, risico-beheersing) worden besproken met en ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht. De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de directie zijn vastgelegd in de statuten en een directiereglement.

De directie van het Rijksmuseum bestaat uit drie leden: de hoofddirecteur, de directeur Collecties en de zakelijk directeur. De directeuren opereren als een team met gedeelde verantwoordelijkheden onder voorzitterschap van de hoofddirecteur. De directie is als geheel verantwoordelijk voor de totale bedrijfsvoering van het Rijksmuseum. Ieder van de directieleden is verantwoordelijk voor een van de drie sectoren waarin de organisatie is ingedeeld: de hoofddirecteur voor de Sector Presentatie, de directeur Collecties voor de Sector Collecties en de zakelijk directeur voor de Zakelijke Sector.

In 2015 vervulden Wim Pijbes (1961; benoemd in 2008), Taco Dibbits (1968; benoemd in 2008) en Erik van Ginkel (1966; benoemd in 2011) de functies van respectievelijk hoofddirecteur, directeur Collecties en zakelijk directeur.

Overleg

De directie legt geregeld verantwoording af aan de Raad van Toezicht over het door haar gevoerde beleid. De directie vergadert minimaal viermaal per jaar met de Raad van Toezicht volgens een tevoren vastgesteld vergaderschema en houdt de Raad van Toezicht tussentijds op de hoogte van belangrijke ontwikkelingen. De hoofddirecteur heeft regelmatig overleg met de voorzitter van de Raad van Toezicht. Ieder kwartaal stelt de directie een financiële rapportage op waaruit blijkt hoe de financiële resultaten zich ontwikkelen ten opzichte van de begroting. Middels kwartaalberichten wordt de Raad geïnformeerd over de activiteiten van het museum op het gebied van de collectie, tentoonstellingen, publicaties en wetenschappelijk onderzoek, alsmede over het sociale en personeelsbeleid en andere van belang zijnde aan-gelegenheden (ICT, gebouwbeheer, commerciële activiteiten).

Beloningsbeleid

Het Rijksmuseum valt onder de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). In de jaarrekening zijn de gegevens opgenomen die op grond van de WNT moeten worden gerapporteerd.

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen bezoldiging voor het lidmaatschap. Kosten die ten behoeve van het uitoefenen van de functie zijn gemaakt, kunnen op declaratiebasis worden vergoed.

HOE VOLDOET HET RIJKSMUSEUM AAN DE PRINCIPES EN PRAKTIJKAANBEVELINGEN VAN DE GOVERNANCE CODE CULTUUR?

Waar ‘bestuur’ staat, kan worden gelezen ‘directie’ en omgekeerd: de directie c.q. de directeuren zijn het bestuur c.q. de bestuurders van Stichting Het Rijksmuseum.

Principe 1: Het bestuur is verantwoordelijk voor het in acht nemen van de Governance Code Cultuur.

- Het Rijksmuseum is bekend met de Governance Code Cultuur (hierna: de Code). De hoofddirecteur en directiesecretaris waren gesprekspartner bij het totstandkomen van de Code.
- De manier waarop het Rijksmuseum de principes toepast, sluit aan bij de doelstelling, aard en omvang van de organisatie. De Code is besproken in een vergadering van de Raad van Toezicht en directie. Wanneer het Rijksmuseum afwijkt van een principe of praktijkaanbeveling, wordt daarvan in het jaarverslag melding gemaakt.
- In het jaarverslag wordt gemeld dat het Rijksmuseum de Code toepast en worden eventuele wijzigingen op het gebied van de governance gemeld.
- De jaarverslagen met de informatie over de toepassing van de Code staan op de website.

Principe 2: Het bestuur kiest het besturingsmodel van de organisatie bewust.

- Bij de verzelfstandiging van de rijksgesubsidieerde musea in de jaren negentig van de vorige eeuw is zorgvuldig onderzocht welk besturingsmodel het beste zou passen bij de verzelfstandigde musea (zie Verzelfstandiging Rijksmusea c.a. Achtergronden en documenten, een publicatie van het (toenmalige) ministerie van VWC, Rijswijk 1 juli 2014, in het bijzonder hoofdstuk 2 ‘Rechtsvorm’).
- Het Rijksmuseum is bij zijn verzelfstandiging in 1995 ondergebracht in een Stichting met een Raad-van-Toezichtmodel. De directie vormt het bestuur van de Stichting, de drie directeuren zijn statutaire bestuurders.
- Sindsdien is – onder meer bij wijzigingen van de statuten – diverse malen stilgestaan bij de vraag of dit besturingsmodel nog steeds het beste en meest passende was. Het antwoord was steeds bevestigend.
- De statuten waren op het moment van publicatie van de Code (2014) in lijn met de Code en hoefden derhalve niet te worden gewijzigd. De Reglementen van de Raad van Toezicht en de directie zullen worden aangepast op de enkele punten waarop zij nog niet (helemaal) voldeden aan de Code.
- Waar dit relevant is, wordt expliciet vermeld dat de directie c.q. de directeuren het bestuur c.q. de bestuurders van Stichting Het Rijksmuseum zijn.

Principe 3: Het bestuur is verantwoordelijk voor de organisatie. Het bestuur is in- en extern duidelijk over de taken, bevoegdheden en werkwijze.

- In 2011 is een Directiereglement opgesteld dat is goedgekeurd door de Raad van Toezicht. In dit reglement zijn de praktijkaanbevelingen van dit principe verwerkt.
- Het Rijksmuseum hanteert een risicomatrix die periodiek wordt geactualiseerd en besproken met de Financiële Commissie en de Raad van Toezicht. In de jaarrekening wordt verslag gedaan van het systeem van risicobeheersing en controle.
- De directie vergadert in principe wekelijks aan de hand van een agenda. Van deze vergaderingen worden verslagen gemaakt. Nieuws uit de vergaderingen wordt intern gepubliceerd op het Intranet.
- De hoofddirecteur is de bestuurder die het overleg met de Ondernemingsraad voert. Er zijn in principe zes Overlegvergaderingen per jaar met de Ondernemingsraad. Wanneer daartoe aanleiding is, wordt tussentijds overlegd.
- Medewerkers kunnen onregelmatigheden melden. In het lopende jaar wordt bekeken of de bestaande regelingen voldoende borgen dat zij dit zonder risico voor hun positie kunnen doen.
- De directie vergadert in principe viermaal per jaar met de Raad van Toezicht. Wanneer daartoe aanleiding is, wordt vaker vergaderd. De afspraken over inhoud, frequentie en informatievoorziening van de Raad van Toezicht zijn vastgelegd in het Directiereglement en het Reglement Raad van Toezicht.

Principe 4: De Raad van Toezicht stelt rechtspositie en bezoldiging van het bestuur zorgvuldig vast en is hierover zo open mogelijk.

- Het Rijksmuseum valt onder Wet normering topinkomens (WNT) en meldt de beloningsinformatie van de bestuurders derhalve in het jaarverslag.
- De Raad van Toezicht houdt bij het vaststellen en aanpassen van de bezoldiging rekening met de maximumbeloning conform de WNT.

Principe 5: De Raad van Toezicht legt zijn taken, verantwoordelijkheden en werkwijze vast en handelt daarnaar.

- Sinds 2011 heeft de Raad van Toezicht een Reglement waarin de taken, verantwoordelijkheden en werkwijze zijn vastgelegd. Dit Reglement zal na de bovengenoemde wijziging geheel voldoen aan de praktijkaanbevelingen van dit principe.
- In het jaarverslag wordt een Bericht van de Raad van Toezicht opgenomen waarin de Raad van Toezicht rapporteert hoe hij invulling heeft gegeven aan zijn taken en verantwoordelijkheden.
- De Raad van Toezicht vergadert minimaal viermaal per jaar met de directie. Wanneer daartoe aanleiding is, wordt vaker vergaderd.
- Minimaal eenmaal per jaar vergadert de Raad van Toezicht zonder de directie. Tijdens deze vergadering wordt in ieder geval gesproken over het eigen functioneren en de relatie met de directie.
- Er is buiten de vergaderingen frequent contact tussen de Raad van Toezicht en de directie c.q. directeuren. De Raad van Toezicht hecht er ook aan om een goed contact te onderhouden met de organisatie. Iedere Overlegvergadering met de Ondernemingsraad wordt in principe bijgewoond door een lid van de Raad van Toezicht. Binnen de Raad van Toezicht is één lid aangewezen om te fungeren als aanspreekpunt voor de Ondernemingsraad.
- De voorzitter en vicevoorzitter van de Raad van Toezicht voeren jaarlijks gesprekken met de individuele directeuren over hun functioneren.
- De Raad van Toezicht heeft een Financiële Commissie. De Financiële Commissie heeft tot taak de besluitvorming van de Raad van Toezicht ten aanzien van (het toezicht op) het financiële beleid voor te bereiden.

Principe 6: De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling: hij waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.

- De Raad van Toezicht bestaat uit minimaal vijf en maximaal zeven leden.
- In zijn Profielschets heeft de Raad van Toezicht beschreven welke eisen worden gesteld aan de samenstelling van de Raad zodat hij zijn werk naar behoren kan doen en zodat hij voldoet aan de eisen van de Code. Aan de leden worden algemene eisen gesteld waaraan alle leden moeten voldoen. Daarnaast zijn er specifieke eisen op het gebied van kennis en deskundigheid die aan de individuele leden worden gesteld. De Profielschets wordt opgenomen in het jaarverslag.
- Herbenoemingen van leden zijn geen automatisme. Bij iedere herbenoeming wordt een afweging gemaakt, mede op basis van de Profielschets, en wordt het traject gevolgd dat ook voor benoemingen geldt, dat wil zeggen dat de hoofddirecteur en de Ondernemingsraad worden gehoord over de herbenoeming.
- De twee vacatures die zich in 2015 in de Raad van Toezicht voordeden, zijn openbaar gemaakt. Bij de vervulling van de vacatures heeft de Raad van Toezicht zich laten bijstaan door een extern bureau.
- De – statutair vastgelegde – maximale zittingstermijn van de leden van de Raad van Toezicht is acht jaar. Er is een rooster van aftreden dat wordt opgenomen in het jaarverslag.

Principe 7: De Raad van Toezicht geeft tevoren aan welke inzet van de leden wordt verwacht en welke eventuele vergoeding daar tegenover staat.

- Kandidaat-leden worden tevoren geïnformeerd over de inzet die van hen wordt verwacht. Van leden wordt verwacht dat zij in principe alle vergaderingen bijwonen, tenzij er zwaarwegende redenen zijn die dit niet mogelijk maken. In de vergaderingen wordt aan dit punt geregeld aandacht besteed. In zijn jaarlijkse Bericht doet de Raad van Toezicht melding van de aanwezigheid bij vergaderingen.
- Leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen beloning voor het lidmaatschap. Kosten die voor het lidmaatschap worden gemaakt, kunnen worden gedeclareerd. In de praktijk wordt dit niet gedaan. In het jaarverslag wordt vermeld dat de leden geen vergoeding ontvangen.
- De voorzitter vervult de taken zoals omschreven in de Code.
- De (voorzitter van de) Raad van Toezicht wordt ondersteund door de directiesecretaris.
- Voormalige directeuren kunnen geen lid worden van de Raad van Toezicht.

Principe 8: Toezichthouders en bestuurders vermijden elke vorm van belangenverstrengeling. De Raad van Toezicht ziet hierop toe.

- De Raad van Toezicht vergewist zich van de onafhankelijkheid van zijn leden. Dit gebeurt in ieder geval bij (her)benoeming.
- Nevenfuncties van de leden van de Raad van Toezicht en de directie worden in het jaarverslag vermeld.
- De Reglementen van de Raad van Toezicht en de directie bevatten bepalingen over hoe wordt omgegaan met (mogelijke) belangenverstrengeling die in lijn liggen met de praktijkaanbevelingen van dit principe.
- In het verslagjaar deden zich geen besluiten voor waarbij sprake was van tegenstrijdige belangen.
- Het Rijksmuseum verstrekt aan de leden van de Raad van Toezicht en de directie geen persoonlijke leningen, garanties e.d.

Principe 9: Het bestuur is verantwoordelijk voor financieel beleid en risicobeheer door sluitende interne procedures en externe controle.

- De directie legt in de vier reguliere vergaderingen met de Raad van Toezicht een financiële (kwartaal)rapportage voor. In deze rapportage wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de financiële resultaten, de vooruitzichten voor het resterende jaar en de belangrijkste risico's.
- De directie ontvangt en bespreekt in principe maandelijks een financiële rapportage.
- De Raad van Toezicht heeft in 2012 KPMG benoemd tot accountant. In het lopende jaar is herbenoeming aan de orde. Deze wordt voor de Raad van Toezicht voorbereid door de Financiële Commissie in overleg met de zakelijk directeur, onder andere op basis van een beoordeling van de accountants.
- De accountant is aanwezig bij de vergaderingen met de Financiële Commissie respectievelijk de Raad van Toezicht waarop de jaarrekening wordt besproken. Tijdens deze vergaderingen wordt ook het Accountantsrapport besproken.
- Eenmaal per jaar spreekt de Financiële Commissie met de accountant in afwezigheid van de directie.
- De externe accountant krijgt geen opdrachten vanuit de Stichting die zijn onafhankelijke controle in gevaar zouden kunnen brengen.

Directie

Wim Pijbes

Taco Dibbits

Erik van Ginkel

BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Goedkeuring Jaarrekening en bestemming exploitatieresultaat

De door de directie opgestelde jaarrekening over het boekjaar 2015 is gecontroleerd door KPMG Accountants N.V. De verklaring van de accountants is opgenomen bij de overige gegevens. De directie heeft de jaarrekening ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht. De Raad heeft mede op grond van de controleverklaring en het bijbehorende accountantsverslag de jaarrekening goedgekeurd, waarna deze door de directie van de Stichting is vastgesteld. Met goedkeuring van de Raad heeft de directie besloten het exploitatiesaldo, verminderd met de toevoeging aan het bestemmingsfonds OCW, toe te voegen aan de algemene reserve en de diverse bestemmingsreserves en -fondsen (zie p. 157, 'Bestemming van het exploitatiesaldo').

Toezicht

De Raad voerde in het verslagjaar regelmatig overleg met de directie. Behalve de vier reguliere vergaderingen met de directie werd vijfmaal telefonisch overlegd met de directie. Deze telefonische vergaderingen waren gewijd aan de mogelijke verwerving van de portretten van Marten Soolmans en Oopjen Coppit, geschilderd door Rembrandt. De Raad heeft eenmaal voltallig vergaderd zonder de directie. Bij de reguliere vergaderingen was de Raad voltallig of vrijwel voltallig aanwezig; aan de telefonische vergaderingen die op korte termijn werden bijeengeroepen, konden niet alle leden steeds deelnemen. Buiten de vergaderingen hadden de voorzitter en individuele leden van de Raad regelmatig contact met de directieleden.

Belangrijke agendapunten tijdens de reguliere vergaderingen waren de al genoemde Rembrandtportretten, de voorbereidingen op het nieuwe huisvestingsstelsel dat vanaf 2017 ingaat en het CollectieCentrum Nederland (CCN), het gezamenlijke nieuwe depot van het Nederlands Openluchtmuseum, Paleis Het Loo, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Rijksmuseum. Bij het CCN ging de aandacht in het bijzonder uit naar de rol van het Rijksmuseum als toekomstige eigenaar van het gebouw en de financiering van het depot, de risico's die met deze activiteit en financiering samenhangen en de maatregelen die worden getroffen om de risico's te mitigeren.

Met de opening van de Philipsvleugel in november 2014 en het opzeggen van het convenant tussen het ministerie van OCW, het ministerie van Binnenlandse Zaken en het Rijksmuseum, is het renovatieproject Het Nieuwe Rijksmuseum formeel afgesloten. De afwikkeling van enkele nazorgpunten, zoals de waterhuishouding, bleven echter nog aandacht vragen.

De Raad besprak in het voorjaar uitvoerig het Strategisch Plan – het vervolg op de in 2014 opgestelde visie – met de directie. De rol van het museum in de samenleving en het omgaan met het diversiteitsvraagstuk waren hierbij belangrijke onderwerpen. Het Plan is de grondslag voor de activiteiten in de komende jaren, met name de komende subsidieperiode (2017–2020). Een nadere uitwerking van het onderdeel tentoonstellingen is in de laatste vergadering van het jaar aan de orde geweest.

De jaarrekening over 2014 werd besproken in aanwezigheid van de externe accountants.

Voorts werd met de directie overlegd over de financiële gang van zaken en de begroting 2016. Bij de begrotingsbespreking is in het bijzonder gesproken over het bezoekersaantal en de ontwikkeling van dit aantal na de eerste uitzonderlijke jaren na de renovatie: in 2013 ging het museum weer open, in 2014 werd de tentoonstellingsvleugel (Philipsvleugel) geopend en in 2015 was de grote tentoonstelling *Late Rembrandt*. Gedurende het jaar werd de Raad op de hoogte gehouden van de discussie met de Belastingdienst over de positie van het Rijksmuseum op het gebied van vennootschapsbelasting. In augustus ontving het Rijksmuseum – evenals een aantal andere culturele instellingen – een Wob-verzoek inzake de beloning en kosten van de directie. De Raad heeft, mede op basis van ingewonnen juridisch advies, besloten het verzoek niet te honoreren onder verwijzing naar de informatie over bezoldiging en kosten van de directie in de jaarrekening en naar de in het kader van de WNT (Wet normering topinkomens) gedane meldingen.

Het Rijksmuseum onderschrijft de negen principes van de Governance Code Cultuur voor goed bestuur en toezicht (zie p. 42). De Raad is nagegaan of de Reglementen van Raad en Directie en de profielschets van de Raad aanpassing behoeven. Dit is op een enkel punt het geval. De profielschets is inmiddels aangepast. De Reglementen worden in het lopende jaar aangepast.

De Raad is ook in het afgelopen jaar regelmatig geïnformeerd over de voortgang op twee belangrijke dossiers: de huisvesting en de Erfgoedwet.

Met ingang van 2017 worden de rijksgesubsidieerde musea zelf verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van hun gebouwen. Dit vergt een aanpassing van de organisatie en een gedegen voorbereiding, zodat het museum voldoende is toegerust op deze taak.

De Erfgoedwet geeft een wettelijke basis aan het beheer van de rijkscollectie. Voorheen waren de afspraken hierover vastgelegd in individuele beheersovereenkomsten tussen de rijksgesubsidieerde musea enerzijds en de Staat anderzijds. Deze overeenkomsten zijn met

ingang van 2017 opgezegd. De bekostiging van de collectietaak van de rijksgesubsidieerde musea wordt met ingang van 2017 niet meer vierjaarlijks vastgesteld maar voor langere tijd.

Middels periodieke rapportages van de directie wordt de Raad uitgebreid geïnformeerd over de activiteiten op het gebied van collectievorming en -beheer, tentoonstellingen, publicaties, wetenschappelijk onderzoek, relatiebeheer in de ruimste zin van het woord (o.a. sponsors, schenkers, Vrienden, International Circle), het sociale beleid en het personeelsbeleid. Deze rapportages worden in de vergaderingen besproken, waarbij het afgelopen jaar bijzondere aandacht is geschonken aan het medewerkerstevredenheidsonderzoek dat het museum in 2014 en 2015 heeft gehouden, en de opvolging die aan de uitkomsten wordt gegeven. Aanleiding voor het uitvoeren van dit grootschalige onderzoek naar de werkbeleving was de grote groei van de organisatie sinds de opening (van bijna 400 fte in 2012 naar ongeveer 550 fte in 2014). De organisatiebrede uitkomsten van het onderzoek zijn door de directie met de afdelingshoofden besproken en vervolgens gedeeld met de medewerkers in een plenaire personeelsbijeenkomst. Daarbij lag de nadruk vooral op het beleid en de plannen voor de komende jaren.

De Raad heeft in zijn vergadering zonder de directie gesproken over het eigen functioneren en over de gevolgen voor de directieleden van de aftopping van de pensioenopbouw met ingang van 1 januari 2015. Besloten is om de directieleden binnen de grenzen van de WNT te compenseren voor de verlaging van de pensioenaanspraken.

Het voornemen om tweemaal per jaar een themabijeenkomst te houden om beter in de gelegenheid te zijn onderwerpen diepgaander en zonder de druk van een af te werken agenda te bespreken, is ook in 2015 uitgevoerd.

In juli gaf mevrouw Cathy Jager, hoofd Bureau Collecties, een presentatie over de werkzaamheden van het Bureau Collecties. Zij besteedde in het bijzonder aandacht aan de collectiemobiliteit en de zichtbaarheid van de collectie, die het Rijksmuseum wil bevorderen, onder meer door een ruimhartig bruikleenbeleid. Ook is gesproken over de drempels in het bruikleenverkeer, waarvan de indemniteitsregeling er één is. Hoewel de regeling recentelijk is aangepast, blijft zij minder royaal dan in andere landen, waardoor Nederlandse musea hogere verzekeringskosten hebben dan bijvoorbeeld Engelse musea. Fellow Heather Hughes leidde de Raad van Toezicht rond over de tentoonstelling van modeprenten uit de eigen collectie, *New for Now. The Origin of Fashion Magazines*.

De tweede themabijeenkomst, die in september werd gehouden, stond in het teken van samenwerking. Robert van Langh, hoofd Conservering & Restauratie, lichtte de plannen voor het NICAS (Netherlands Institute of Conservation, Art and Science) toe, een samenwerkingsverband op het gebied van materiaaltechnisch onderzoek. Behalve het Rijksmuseum participeren de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de UvA en de TU Delft.

De Raad van Toezicht bezocht vervolgens PPTO, de gezamenlijke meldkamer van het Van Gogh Museum, het Stedelijk Museum en het Rijksmuseum. Raymond de Jong, hoofd Veiligheidszaken van het Rijksmuseum, gaf een uiteenzetting over de werkzaamheden van de meldkamer voor de drie musea aan het Museumplein. De heer De Jong sprak verder met de Raad van Toezicht over de beveiliging en veiligheid van het Rijksmuseum, waarbij hij onder meer inging op de risico-analyses die ten grondslag liggen aan het beveiligingsbeleid van het museum.

Gedurende het jaar werden verschillende conservatoren uitgenodigd om te vertellen over een bijzondere aanwinst. Senior conservator beeldhouwkunst Frits Scholten gaf een toelichting op de in december 2014 verworven *Bacchant* (1626) van Adriaen de Vries en conservator metalen Dirk Jan Biemond op de *Keten van het Sint-Jorisgilde te Zevenbergen* (1546).

Sinds enkele jaren spreekt de Raad jaarlijks met het Rijksmuseum Fonds over onderwerpen van gemeenschappelijk belang. Stichting Het Rijksmuseum Fonds is een onafhankelijke stichting die in de meest brede zin van het woord steun verleent aan het Rijksmuseum.

In het verslagjaar is gesproken met een afvaardiging van het bestuur van het Rijksmuseum Fonds, bestaande uit de heren Bernard Wientjes (voorzitter van het Fonds), Ton Nelissen (penningmeester van het Fonds) en mevrouw Aleid Kruize (bestuurslid van het Fonds). Het Fondsbestuur gaf een toelichting op de resultaten van de fondsenwervende activiteiten, het beleggingsbeleid, de benoeming van een nieuwe accountant en de samenstelling van het bestuur.

Een belangrijk gespreksonderwerp waren verder de Rembrandtportretten. Voorzitter en penningmeester van het Fonds waren nauw betrokken bij de gesprekken over de schilderijen en namen ook deel aan enkele van de vergaderingen van Raad en directie over dit onderwerp.

In februari voerden de voorzitter en de vicevoorzitter van de Raad de jaarlijkse functionerings-gesprekken met de directeuren.

Vijf leden van de Raad – de heren Goedkoop, De Hoop Scheffer, Van der Lande, mevrouw Oudeman en mevrouw Scheltema – woonden ieder een Overlegvergadering met de Ondernemingsraad bij.

Financiële Commissie

De samenstelling van de Financiële Commissie is in het verslagjaar gewijzigd doordat de twee leden van de Raad die zitting hadden in de Commissie, de Raad verlieten (mevrouw Scheltema en de heer Van der Lande). Met de twee nieuwe leden (mevrouw Kersten en de heer Vogelzang) zijn introductiebijeenkomsten gehouden die ook zijn gebruikt om hen te informeren over de

belangrijkste lopende dossiers. Afsproken is om de werkwijze van de Commissie, waaraan een paragraaf van het Reglement van de Raad is gewijd, nader vast te leggen in een apart reglement.

De Financiële Commissie heeft driemaal vergaderd, waarbij de belangrijkste gespreksonderwerpen werden gevormd door de financiële resultaten, de begroting 2016 en de fiscaliteit. De vergadering van de Financiële Commissie waarop de jaarrekening 2014 werd besproken, werd bijgewoond door de externe accountants.

De discussie met de Belastingdienst over de vraag of het Rijksmuseum belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting, is in 2015 voortgezet. Het Rijksmuseum blijft van mening dat het niet belastingplichtig is voor zijn museale activiteiten, de Belastingdienst is het hiermee niet eens. Inmiddels wordt gewerkt aan een praktische oplossing waarbij voor een aantal jaren afspraken worden gemaakt over de wijze waarop diverse posten voor het fiscale resultaat worden behandeld. In de vaststellingsovereenkomst die hiervan het resultaat moet worden, wordt opgenomen dat partijen principieel van mening blijven verschillen over de belastingplicht.

In de vergaderingen van de Financiële Commissie werd verder aandacht besteed aan het versterken van de financiële functie binnen het Rijksmuseum door een andere inrichting van de afdeling Financiële Zaken. Ook werd gesproken over de nieuwe huisvestingssituatie, de nieuwe (langjarige) bekostiging van de collectiefunctie en het CollectieCentrum Nederland.

Samenstelling

In maart respectievelijk juni traden mevrouw Scheltema en de heer Van der Lande terug uit de Raad wegens het bereiken van de maximale zittingstermijn van acht jaar.

De Raad is mevrouw Scheltema en de heer Van der Lande veel dank verschuldigd voor hun bijdragen en de deskundige en betrokken wijze waarop zij het lidmaatschap van de Raad hebben vervuld.

Door hun terugtreden ontstonden vacatures voor een lid met specifieke deskundigheid op het gebied van financiën, respectievelijk een lid met juridische expertise. Het lid met juridische expertise is binnen de Raad traditioneel tevens het aanspreekpunt voor de Ondernemingsraad. Voor de vervulling van deze laatste vacature wordt instemming gevraagd aan de Ondernemingsraad. Leden van de Raad worden benoemd door de Raad, op basis van de profielschets van de Raad.

De Raad heeft in 2014 een Benoemingscommissie ingesteld die bestond uit de heer De Hoop Scheffer (voorzitter), de heer Benali en mevrouw Oudeman. De commissie overlegde in totaal negenmaal, waarvan viermaal in het verslagjaar. Zij liet zich bij haar werk ondersteunen door een extern bureau. In overeenstemming met de Governance Code Cultuur zijn de vacatures via een advertentie bekendgemaakt. Vervolgens zijn door de Benoemingscommissie gesprekken gevoerd met een aantal kandidaten, waarna voor iedere vacature een voordracht is opgesteld die door de Raad is besproken en overgenomen. Voor de vacature voor een lid met specifieke financiële kennis is de heer Chris Vogelzang (lid Raad van Bestuur ABN AMRO Bank N.V.) voorgedragen en voor de vacature voor een lid met juridische expertise mevrouw Heleen Kersten (partner Stibbe). De hoofd directeur en de Ondernemingsraad zijn gehoord over de voorgenomen benoemingen. De Ondernemingsraad heeft ingestemd met de benoeming van mevrouw Kersten.

De Raad heeft mevrouw Kersten en de heer Vogelzang per 1 juli 2015 benoemd.

De Raad heeft mevrouw Oudeman benoemd in de vacature voor een vicevoorzitter. Tot haar aftreden vervulde mevrouw Scheltema deze functie.

Dank

De Raad van Toezicht memoreert tot slot graag het enthousiasme en de deskundigheid waarmee de medewerkers van het Rijksmuseum hun werk verrichten. Het afgelopen jaar was opnieuw zeer succesvol, waarbij de Raad in het bijzonder de tentoonstelling *Late Rembrandt* wil memoreren, die een recordaantal bezoekers trok.

De Raad is directie en medewerkers erkentelijk en dankt hen voor al hun inspanningen en hun bijdragen aan dit succes.

Amsterdam, 30 maart 2016

Raad van Toezicht

Dhr. prof. mr. J.G. de Hoop Scheffer, voorzitter

Dhr. A. Benali

Dhr. dr. H. Goedkoop

Dhr. dr. P.L.C.J. Huvenne

Mw. mr. drs. H.H. Kersten

Mw. mr. M.J. Oudeman

Dhr. drs. C.F.H.H. Vogelzang

SAMENSTELLING RAAD VAN TOEZICHT

De heer prof. mr. J.G. de Hoop Scheffer (1948), voorzitter
Hoogleraar 'International Relations and the Practice of Diplomacy', Universiteit Leiden, Faculty of Governance and Global Affairs (Den Haag)

Nevenfuncties

Lid Board of Directors Air France-KLM; voorzitter Adviesraad Internationale Vraagstukken; lid bestuur J.H.W. Pasmaan Stichting; voorzitter Raad van Toezicht Stichting Diabetesonderzoek Nederland; lid Internationale Adviesraad Koninklijke Ten Cate N.V.; voorzitter Kapittel voor de Civiele Orden

De heer A. Benali (1975)

Schrijver en programmamaker

De heer dr. H. Goedkoop (1963)

Historicus en presentator van het televisieprogramma *Andere Tijden*

De heer dr. P.L.C.J. Huvenne (1949)

Kunsthistoricus en museumdeskundige

Administrateur-generaal Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (tot 1 september 2014) en Emeritus Universiteit Antwerpen

Nevenfuncties

Leeropdracht aan de KU Leuven en de KULAK; bestuurder Centrum Rubenianum, Antwerpen, Kunsthistorisch Instituut Antwerpen, Rückersgenootschap, Zuidpooltheater, Arcobaleno, en Alliance française d'Anvers; vennoot Huvengi BVBA

Mevrouw mr. drs. H.H. Kersten (1965) – vanaf 1 juli 2015

Partner Stibbe

Nevenfuncties

Voorzitter Raad van Commissarissen Egeria Investments B.V.; lid bestuur Stichting Donateurs Koninklijk Concertgebouworkest; lid Raad van Advies UvA – Faculteit Economie en Bedrijfskunde; lid Raad van Commissarissen STMicroelectronics N.V.; lid Raad van Advies Instituut van Internal Auditors

De heer mr. M.L.B. van der Lande (1950) – tot juni 2015

Onafhankelijk adviseur inzake fiscale, juridische en governance-vraagstukken

Mevrouw mr. M.J. Oudeman (1958), vicevoorzitter

Voorzitter College van Bestuur Universiteit Utrecht

Nevenfuncties

Lid Raad van Commissarissen SHV Holdings N.V.; Board Member Statoil ASA; Board Member Solvay SA; lid Raad van Commissarissen Concertgebouw N.V.; voorzitter Ronald McDonald Kinderfonds

Mevrouw drs. M.A. Scheltema (1954) – tot maart 2015 (onderstaande is stand per 31 maart 2015)

Commissaris/Toezichthouder bij o.m. ASR, Schiphol, TNT Express, Triodos Bank en Warmtebedrijf Rotterdam

Nevenfuncties

Voorzitter Monitoring Commissie Code Pensioenfondsen; lid Raad van Toezicht World Press Photo; Raad (plaatsvervanger) bij de Ondernemingskamer

De heer drs. C.F.H.H. Vogelzang (1962) – vanaf 1 juli 2015

Lid Raad van Bestuur ABN AMRO N.V.

Nevenfuncties

Lid bestuur Nederlandse Vereniging van Banken; lid Raad van Commissarissen Hespri B.V.; penningmeester Raad van Toezicht Prins Bernhard Cultuurfonds

ROOSTER VAN AFTREDEN

	GEBOORTEJAAR	BENOEMD	HERBENOEMD	MAXIMALE ZITTINGSDUUR TOT
Dhr. Benali	1975	2010	2013	2018
Dhr. Goedkoop	1963	2013	–	2021
Dhr. De Hoop Scheffer	1948	2009	2012	2017
Dhr. Huvenne	1949	2009	2012	2017
Mw. Kersten	1965	2015	–	2023
Mw. Oudeman	1958	2012	–	2020
Dhr. Vogelzang	1962	2015	–	2023

Van boven naar beneden,
van links naar rechts:

De heer J.G. de Hoop Scheffer
De heer A. Benali
De heer H. Goedkoop
De heer P.L.C.J. Huvenne
Mevrouw H.H. Kersten
Mevrouw M.J. Oudeman
De heer C.F.H.H. Vogelzang

Foto's Erik Smits

PROFIELSCHETS RAAD VAN TOEZICHT STICHTING HET RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM 16 december 2015

Deze profielschets is opgesteld op basis van de statuten van de Stichting Het Rijksmuseum (‘de Stichting’) en de relevante bepalingen uit de Governance Code Cultuur.

Stichting Het Rijksmuseum

De Stichting heeft als statutaire doelstelling het in stand houden van het Rijksmuseum als museum van kunst en geschiedenis. In het Rijksmuseum krijgen kunst en geschiedenis betekenis voor een breed samengesteld nationaal en internationaal publiek. Als het museum van Nederland biedt het Rijksmuseum een representatief overzicht van de Nederlandse kunst en geschiedenis vanaf de middeleeuwen en belangrijke aspecten van Europese en Aziatische kunst.

De Stichting tracht haar doel onder meer te bereiken door:

- het bewaren, beheren, conserveren, restaureren en bewerken van voorwerpen van kunst en geschiedenis;
- het wetenschappelijk onderzoeken, verzamelen en toegankelijk maken van voorwerpen van kunst en geschiedenis;
- voorwerpen van kunst en geschiedenis te presenteren en tentoonstellingen te organiseren.

Het Rijksmuseum beheert een collectie van ruim 1 miljoen (kunst)objecten van en over Nederland vanaf de middeleeuwen tot en met de 20ste eeuw. Voorafgaand aan de start van de grootscheepse renovatie ontving het Rijksmuseum jaarlijks ruim een miljoen bezoekers. Na de opening van het vernieuwde museum in 2013 ligt het jaarlijkse bezoekersaantal boven de 2 miljoen. Er werken ongeveer 675 mensen bij het Rijksmuseum.

Het Rijksmuseum wordt door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op grond van de Erfgoedwet belast met de zorg voor het beheer van museale cultuuroederen van de Staat. Voor de uitvoering van deze wettelijke taak wordt een financiële vergoeding verstrekt die bestaat uit een component voor huisvestingslasten en een component voor de kosten voor het collectiebeheer. Voor de overige museale activiteiten (onder andere publieks-programmering) ontvangt het Rijksmuseum een vierjaarlijkse subsidie van de Staat. Het Rijk is eigenaar van de gebouwen.

Omvang en samenstelling

De Raad van Toezicht (‘de Raad’) heeft minimaal vijf en maximaal zeven leden. De Raad heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in de Stichting en de met haar verbonden organisatie. De Raad staat de directie met advies terzijde.

Voorkomen moet worden dat de Raad een eenzijdige samenstelling krijgt, ondanks mogelijke individuele geschiktheid van elk der leden. In zijn samenstelling waarborgt de Raad diversiteit, met aandacht voor leeftijd, etnische achtergrond en geslacht. Bij de samenstelling wordt rekening gehouden met een zo groot mogelijke spreiding, zowel geografisch en maatschappelijk als wat deskundigheden betreft.

De Raad is in staat de taken die aan hem krachtens de wet, de statuten, de Governance Code Cultuur en overige regelgeving zijn toegekend, verantwoord te vervullen. Deskundigheid en ervaring op financieel, economisch en commercieel terrein moeten gespreid aanwezig zijn. Voorts is deskundigheid ten aanzien van een efficiënte bedrijfsvoering en het realiseren van eigen inkomsten belangrijk. Ten minste één persoon in de Raad dient te beschikken over kennis en ervaring op het terrein van sociale verhoudingen. Daarnaast zal ten minste één lid (ook inhoudelijk) verstand moeten hebben van de specifieke soort van activiteiten van de Stichting, in casu van taak en functioneren van een groot museum.

Benoeming

De leden worden benoemd door de Raad.

Onafhankelijkheid, deskundigheid en functioneren

Het naar behoren functioneren van de Raad hangt nauw samen met de objectiviteit en onafhankelijkheid van de leden. De Raad is zo samengesteld dat de leden onafhankelijk van elkaar, van de directie en van deelbelangen kunnen functioneren als goede toezichthouders en adviseurs. Bij benoeming dient de Raad zich ervan te vergewissen dat daaraan geen

tegenstelling of verstrengeling van belangen in de weg staan. In de Raad hebben geen voormalig directieleden zitting. De leden hebben een brede blik en een open oog voor maatschappelijke ontwikkelingen. Ten minste één lid brengt een visie in die mede vanuit een andere culturele achtergrond wordt gevormd.

Leden van de Raad worden geacht in staat te zijn en over voldoende tijd te beschikken om het beleid van de directie en de algemene gang van zaken binnen de Stichting tijdig en op adequate wijze te controleren. Zij kunnen de directie in de voorbereiding en uitvoering van het beleid met advies bijstaan en een stimulerende rol spelen. Bij ontstentenis van de directie zijn de leden in staat om maatregelen te nemen om in de leiding van de Stichting te voorzien.

Bij het samenstellen van de Raad dient invulling te worden gegeven aan de wens dat de Raad beschikt over deskundigheid op de volgende gebieden (in willekeurige volgorde):

- culturele sector;
- bestuur en politiek op landelijk niveau;
- management en organisatie;
- sociale verhoudingen;
- financiën en economie;
- commercie en marketing;
- juridische expertise.

De Raad hecht eraan dat een van zijn leden een directeur is van een (internationale) museale instelling en dat een van zijn leden voldoet aan de kwalificatie ‘leading intellectual’.

Het voorzitterschap is niet bij voorbaat aan een van de genoemde categorieën verbonden, met dien verstande dat een directeur van een museale instelling geen voorzitter van de Raad kan zijn.

PUBLIEK EN MEDIA

BEZOEKERSOVERZICHT

Betalende bezoekers

Volwassenen	915.634
Volwassenen in groepsverband	334.147
Houders Museumkaarten	494.242
Gereduceerd individueel	94.621
Subtotaal	1.838.644

Gratis bezoekers

Kinderen	199.571
Kinderen in groepsverband	19.773
Schoolverband en museumles	99.698
Avondontvangsten	92.099
Sponsors	10.473
Overigen	85.408
Subtotaal	507.022

Totaal 2.345.666

KENGETALLEN	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Bezoek								
- Rijksmuseum	2.345.666	2.474.352	2.246.122	894.058	1.010.402	896.393	876.453	975.977
- Rijksmuseum Schiphol*		50.000	220.237	120.000	208.923	150.000	103.457	164.970
Digitaal bezoek								
- Website: unieke bezoekers	4.857.669	4.047.387	4.321.876	2.033.951	1.477.880	1.100.000	1.471.795	1.463.760
- Website: bezoeken**	7.593.279	5.853.613	6.091.312	2.861.948	2.096.069	1.451.249	1.979.030	1.920.469
- Rijksstudio's (stand per 31 december)	232.000	190.000	120.000	27.000				
- Facebook	249.878	239.356	169.125	72.444				
- Twitter	131.000	69.215	28.606	12.898				
- Instagram	34.201	3.885						
- Pinterest	3.656	2.402						
- YouTube	2.012 volgers / 872.640 views	1.505 volgers / 513.396 views						
Uitgaande bruiklenen	616	643	247***	382***	1.114	848	666	1.438
Publieksinkomsten	41.969.000	34.412.000	29.781.000	13.196.000	13.404.000	12.102.000	11.492.000	12.245.000
Overige inkomsten	10.708.000	8.760.000	7.610.000	12.661.000	4.266.000	4.022.000	4.848.000	3.108.000
Exploitatiesubsidie (inclusief huisvesting)	35.460.000	34.651.000	34.447.000	27.787.000	27.877.000	27.212.000	27.626.000	27.311.000
Gemiddeld aantal medewerkers (fte's)	592	543	481	392	346	336	357	335
Media								
Artikelen in Nederland	8.057	2.923	4.965	1.621	961	675		

* Het museum was in 2015 gesloten in verband met een verbouwing op de luchthaven.

** Een unieke bezoeker kan de website meermalen bezocht hebben (bezoeken).

*** In verband met de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum gold gedurende een deel van het jaar een bruikleenstop.

Website

Top-10 landen die website bezoeken	Top-10 zoektermen
Nederland (67,9%)	Rembrandt
Verenigde Staten (5,7%)	Vermeer
Duitsland (3,8%)	Nachtwacht
Verenigd Koninkrijk (3,5%)	Stilleven
België (3%)	Bloemen
Frankrijk (2,5%)	Van Gogh
Italië (1,2%)	Jan Steen
Spanje (1,1%)	Gouden Eeuw
China (1%)	Melkmeisje
Canada (1%)	Portret

Jane Turner, hoofd Rijksprentenkabinet, neemt in Glasgow namens het Rijksmuseum de European Museum of the Year Award 2015 in ontvangst

Internal Object in Three Parts (2013–2015) van Anish Kapoor werd op de Eregalerij getoond tegenover late werken van Rembrandt
Foto Olivier Middendorp

Zaal in de tentoonstelling *Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw*
Foto Erik Smits

TENTOONSTELLINGEN

RIJKSMUSEUM

3 oktober 2014 – 17 november 2015
Gupta – This side is the other side
Conservator Anna Ślącza

21 juni 2014 – 25 januari 2015
Witte bruid, zwarte bruid
Conservator Bianca du Mortier

12 november 2014 – 27 april 2015
Wissel Aziatisch Paviljoen
Conservator Menno Fitski

5 december 2014 – 20 april 2015
Wissel prentenkabinetten
Conservator Jane Turner

12 december 2014 – 13 april 2015
Wissel 20ste eeuw
Conservatoren Ludo van Halem, Harm Stevens

30 januari 2015 – 7 juni 2016
De garderobe van mevrouw Brusse
Conservatoren Bianca du Mortier, Birthe Weijkamp

17 april 2015 – 24 augustus 2015
Wissel 20ste eeuw
Conservatoren Ludo van Halem, Harm Stevens

24 april 2015 – 27 oktober 2015
Wissel prentenkabinetten (bloemen)
Conservator Jane Turner

29 april 2015 – 5 oktober 2015
Wissel Aziatisch Paviljoen
Conservator Menno Fitski

Vanaf 21 mei 2015
Claudius Civilis
Conservator Pieter Roelofs

3 juni 2015 – 27 september 2015
Ooggetuigen van Waterloo
Conservator Eveline Sint Nicolaas

12 juni 2015 – 6 januari 2016
In bloei
Conservatoren Bianca du Mortier, Birthe Weijkamp, Marlies Dekkers

Vanaf 29 juni 2015
Adriaen de Vries. Nieuw in het Rijksmuseum
Conservator Frits Scholten

21 juli 2015 – 6 december 2015
De Keten van Zevenbergen
Conservator Dirk Jan Biemond

28 augustus 2015 – 14 december 2015
Wissel 20ste eeuw
Conservatoren Ludo van Halem, Harm Stevens

7 oktober 2015 – 18 april 2016
Wissel Aziatisch Paviljoen
Conservator Menno Fitski

4 november 2015 – 20 maart 2016
Selfies op papier
Conservator Jane Turner
Deze presentatie is samengesteld in herinnering aan Jacqueline de Raad (1961–2015), conservator laat-19de- en 20ste-eeuwse prenten en tekeningen (2008–2015).

27 november 2015 – 6 maart 2016
Anish Kapoor & Rembrandt
Conservator Taco Dibbits

16 december 2015 – 20 maart 2016
Lucas van Leyden? Restauratie en toeschrijving
Conservator Matthias Ubl

Vanaf 18 december 2015
Wissel 20ste eeuw
Conservatoren Ludo van Halem, Harm Stevens

RIJKSMUSEUM PHILIPSVLEUGEL

1 november 2014 – 11 januari 2015
Modern Times. Photography in the 20th Century
Conservatoren Hans Rooseboom, Mattie Boom, Hinde Haest

1 november 2014 – 11 januari 2015
Document Nederland 2014: Nederland – België. Hans van der Meer fotografeert het grensgebied van beide koninkrijken
Conservatoren Martine Gosselink, Mattie Boom

12 februari 2015 – 17 mei 2015
Late Rembrandt
Conservator Gregor Weber

12 februari 2015 – 17 mei 2015
Clair-Obscur in de fotografie
Conservatoren Mattie Boom, Hans Rooseboom

1 april 2015 – 6 oktober 2015
Reliëf met de kruisiging van Nicolas Palardin II (?–ca. 1580) en Martin Fiacre (?–1601)
Conservator Frits Scholten

5 juni 2015 – 23 augustus 2015
Vroege fotografie uit Keizerlijk China
Conservator Mattie Boom

5 juni 2015 – 20 september 2015
Uit en Thuis. Landschapstekeningen uit de John en Marine van Vlissingen Collectie
Conservatoren Robert-Jan te Rijdt, Marleen Ram, Saskia Wildschut

5 juni 2015 – 20 september 2015
J.A. Knip in Italië. Aquarellen
Conservatoren Marijn Schapelhouman, Saskia Wildschut

13 juni 2015 – 27 september 2015
New for Now. The Origin of Fashion Magazines
Conservatoren Els Verhaak, Christian Borstlap

27 augustus 2015 – 15 november 2015
Dick Bruna. Kunstenaar
Conservator Caro Verbeek

Vanaf 7 oktober 2015
Bord met het wapen van Amsterdam
Conservator Menno Fitski

17 oktober 2015 – 17 januari 2016
Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw
Conservatoren Jan van Campen, Femke Diercks, Martine Gosselink, Pieter Roelofs, Karina Corrigan (PEM)

20 november 2015 – 13 maart 2016
Het straatje van Vermeer ontdekt!
Conservator Gregor Weber, Frans Grijzenhout (UvA)

RIJKSMUSEUM TEEKENSCHOOL

25 september 2014 – 12 april 2015
Penselen, de mooiste kinderboekillustraties
i.s.m. CPNB
Conservator Inge Willemsen

24 april 2015 – 20 september 2015
Rijksstudio Award 2015

Vanaf 10 september 2015
De Teekenschool
Conservatoren Pauline Kintz, Annemiek Spronk

Vanaf 22 september 2015
Penselen, de mooiste kinderboekillustraties
i.s.m. CPNB
Conservator Frédérique van Reij

RIJKSMUSEUM TUINEN

20 juni 2015 – 11 oktober 2015
Joan Miró in het | at the Rijksmuseum
Gastconservator Alfred Pacquement

TEFAF, MECC, MAASTRICHT

13 maart 2015 – 22 maart 2015
Late Rembrandt, De drie kruisen
Conservator Erik Hinterding

THE NATIONAL GALLERY, LONDEN

15 oktober 2014 – 18 januari 2015
Rembrandt: The Late Works
Conservator Gregor Weber

BRUIKLENEN

In 2015 werden in totaal 616 objecten in bruikleen afgestaan. De objecten maakten deel uit van 109 tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Het ging om 23 aquarellen, 11 beeldhouw- werken, 8 boeken, 22 borden, 8 documentaires, 63 foto's en 1 fotoboek, 6 stuks meubilair, 132 prenten, 141 schilderijen, 145 tekeningen, 9 vazen, 8 schetsboeken, 1 tapijt, 4 stuks textiel, 2 stuks kleding, 19 objecten van kunstnijverheid, 2 zilveren objecten, 2 alba, 1 reliëf, 2 schaalmodellen, 3 draagtekens, 2 Aziatische objecten en 1 velletje postzegels.

Tentoonstellingen

- Alkmaar, Stedelijk Museum Alkmaar: *Claes van der Heck*
- Alkmaar, Stedelijk Museum Alkmaar: *Kunstbroeders, de kunstenaarsfamilie Kruseman – II*
- Amsterdam, Allard Pierson Museum: *Sicilië en de zee*
- Amsterdam, Allard Pierson Museum: *Pop Up Museum*
- Amsterdam, Amsterdam Museum: *De Uzeren Eeuw*
- Amsterdam, Bijbels Museum: *Zonde in het Bijbels Museum*
- Amsterdam, Foam Fotografiemuseum Amsterdam: *Carel Willink*
- Amsterdam, Joods Historisch Museum: *Gebroeders Verveer*
- Amsterdam, Joods Historisch Museum: *Joden in de Nieuwe Wereld*
- Amsterdam, Mercis bv: *60 years with Miffy*
- Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis: *Rembrandts late leerlingen*
- Amsterdam, Stadsarchief Amsterdam: *Vincent van Gogh in Amsterdam*
- Amsterdam, Stedelijk Museum: *De oase van Matisse*
- Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, Bijzondere Collecties: *Meester-afzetter Dirk Jansz van Santen en de traditie van zijn vak*
- Antwerpen, Museum Plantin-Moretus: *De transformatie van de stad. Antwerpen in de 16e eeuw*
- Antwerpen, Rubenshuis: *Rubens privé. De meester portretteert zijn familie*
- Arnhem, Museum Arnhem: *Beauty of the Beast. Sieraden en taxidermie*
- Arnhem, Museum Arnhem: *Gearde kunst*
- Arnhem, Museum Arnhem: *Spiegelaog. Zelfportretten in de Nederlandse kunst*
- Arnhem, Museum Bronbeek: *Orde en Vrede of Chaos en Oorlog. Indonesië en Nederlands-Indië 1945–1950*

- Bazel, Museum Tinguely: *Belle Haleine – The Scent of Art*
- Berlijn, Jüdisches Museum Berlin: *Akeda – The Binding of Isaac*
- Berlijn, Schloss Charlottenburg: *Women's Business. How Brandenburg became Prussia*
- Bilbao, Museo de Bellas Artes de Bilbao: *In the Material of the World: Ten Centuries of Indian Sculpture*
- Bonn, Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland: *After Michelangelo. Michelangelo's influence on European Art*
- Boston, Museum of Fine Arts: *Rank and Status in the Age of Rembrandt and Vermeer*

- Cassel, Musée Departemental de Flandre: *La Flandre et la Mer*

- Delft, Museum Het Prinsenhof: *Kijk, Jan Schoonhoven*
- Den Bosch, Noordbrabants Museum: *Koffie, thee en tabak*
- Den Haag, Gemeentemuseum Den Haag: *Tafelcultuur in Nederland*
- Den Haag, Gemeentemuseum Den Haag: *Holland op z'n mooist*
- Den Haag, Gemeentemuseum Den Haag: *Des Céramiques Sublimes. Franse ceramiek 1875–1945*
- Den Haag, Haags Historisch Museum: *Op 't duin. Duingezichten en duingedichten*
- Den Haag, Haags Historisch Museum: *Held op sokkel*
- Den Haag, Museon: *Atlantikwall*
- Den Haag, Museum Mesdag: *De Hollandse Aquarel*
- Den Haag, Nationaal Archief: *24 uur met Willem. Koning van Nederland en België*
- Dordrecht, Dordrechts Museum: *De romantiek van de Haagse School*

- Edinburgh, Scottish National Portrait Gallery: *Jean-Etienne Liotard – I*
- Enkhuizen, Zuiderzeemuseum: *Door het oog van Springer*
- Enschede, Museum Twentse Welle: *Kadinlar*
- Enschede, Rijksmuseum Twenthe: *Gevaar en schoonheid. Turner en de traditie van het sublieme*

- Florence, Galleria degli Uffizi: *Gherardo delle Notti*
- Florence, Galleria degli Uffizi: *Piero di Cosimo (1462–1522): Pittore fiorentino 'eccentrico' fra Rinascimento e Maniera*
- Frankfurt am Main, Städtische Galerie Liebieghaus: *Dangerous Liaisons*

- Genemuiden, Historisch Centrum Genemuiden: *Het bestuur van Genemuiden door de eeuwen heen*
- Gent, Design Museum Gent: *Design Derby: Nederland – België (1815–2015) – II*
- Gent, Stadsmuseum Gent: *Het Verloren Koninkrijk. Willem I en Gent*
- Groningen, Groninger Museum: *Werkman, leven en werk*

- Haarlem, Frans Halsmuseum: *Jan van Scorel. Een hemelse ontdekking*
- Haarlem, Teylers Museum: *Echte Winters! 19de eeuwse Nederlandse Winterlandschappen*
- Haarlem, Teylers Museum: *De Nederlandse aquarel in de 19de eeuw*
- Haarlem, Teylers Museum: *Classical Inspiration: Artists and the Antique – I*
- Hornu, MAC: *De mens, de Draak en de Dood*
- Houston (Texas), Museum of Fine Arts: *Joachim Wtewael – III*

- Istanbul, Nederlands Consulaat-Generaal Istanbul: *Langdurig bruikleen Palais de Hollande Istanbul*

- Jeruzalem, The Israel Museum: *50th anniversary celebrations of the Israel Museum*

- Karlsruhe, Staatliche Kunsthalle Karlsruhe: *Caroline Louise of Baden (1723–1783)*
- Keulen, Wallraf-Richartz-Museum: *Godefridus Schalken*
- Kleef, Museum Kurhaus Kleve: *Govert Flink. Reflecting History*
- Kyoto, Kyoto Municipal Museum of Art: *Vermeer and the Painters of the Dutch Golden Age – I*

- Laren, Singer Museum: *Leo Gestel*
- Laren, Singer Museum: *James Abbott McNeil Whistler*
- Leeuwarden, Tresoar, Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum: *Maria Louise van Hessel Kassel*
- Leiden, Japanmuseum SieboldHuis: *Mount Fuji*
- Lens, Musée du Louvre-Lens: *Dansez, Embrassez qui vous voudrez*
- Leuven, Museum Leuven: *Goed Gekeurd! 6 eeuwen Brabants zilver*
- Londen, Royal Academy of Arts: *Jean-Etienne Liotard – II*
- Londen, Royal Academy of Arts: *Rubens and his legacy – II*
- Londen, Sir John Soane's Museum: *Classical Inspiration: Artists and the Antique – II*
- Londen, The British Museum: *Drawing in Silver and Gold: From Leonardo to Jasper Johns – II*
- Londen, The Courtauld Gallery: *Goya Bewitched*
- Loosdrecht, Kasteel-Museum Sypesteyn: *Terracotta's van Pieter Xaveri*
- Ludwigshafen am Rhein, Wilhelm-Hack-Museum: *How to live? Images of the future yesterday and today*
- Lyon, Musée des Beaux-Arts, Lyon: *The Renaissance in Lyon*

- Maastricht, Bonnefantenmuseum: *Henri de Fromantiou*
- Maastricht, Maastricht Exhibition & Congress Centre: *Tefaf – 2015*
- Maastricht, Museum aan het Vrijthof: *LICHT 2016*
- Madrid, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia: *Not Yet. On the Reinvention of Documentary and the Critique of Modernism*
- Milaan, Castello Sforzesco: *D'Après Michelangelo*
- Minneapolis (Minnesota), Minneapolis Institute of Arts: *Morning Girl reading a letter – I*
- Mons, Musee des Beaux-Arts Mons: *Verlane, cellule n° 2. Turbulences poétiques*

- Nijmegen, Museum Het Valkhof: *Narcisse Tordoir*
- Nunspeet, Noord-Veluws Museum: *Schapenschilders*

- Otterlo, Kröller-Müller Museum: *Toevalstekeningen Herman de Vries*

- Paderborn, Diözesanmuseum Paderborn: *CARITAS. The Virtue of Charity from the Early Christians to the Present*
- Parijs, Petit Palais: *Bassifondi del barocco. Bas-fonds du baroque – II*

- Roermond, Cuypershuis: *Design Derby: Nederland – België (1815–2015) – III*
- Rome, Palazzo Caffarelli: *Raphael, Parmigianino, Barocci: Dialectics and Metaphors of Vision*
- Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen: *Design Derby: Nederland – België (1815–2015) – I*
- Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen: *Van Bosch tot Breughel*

- San Diego, Timken Museum of Art: *Morning Girl reading a letter – II*
- Seoul, Leeum, Samsung Museum of Art: *The splendor of Korean Art*

- Torgau, Schloss Hartenfels: *Luther and the Princes. The Ruler's Image and Concept in the Age of the Reformation*

- Utrecht, Centraal Museum: *Joachim Wtewael – I*
- Utrecht, Centraal Museum: *Kruisvaarders en weldoeners*
- Utrecht, Centraal Museum: *Pieter Christoffel Wonder*
- Utrecht, Museum Catharijneconvent: *Vrouwen op den besem en dergelijck ghespook. Bruegel en de hekserij in de Lage Landen 1450–1700 – I*
- Utrecht, Museum Catharijneconvent: *Middeleeuwse kerkelijke gewaden*
- Valenciennes, Musée des Beaux-Arts de Valenciennes: *Rêveries italiennes*
- Venetië, Galleria di Palazzo Cini: *Daniele Barbaro*
- Voorschoten, Kasteel Duivenvoorde: *Adellijke familieportretten*
- Washington, National Gallery of Art: *Piero di Cosimo (1462–1522): Painter-Poet of Renaissance Florence*
- Washington, National Gallery of Art: *Drawing in Silver and Gold: From Leonardo to Jasper Johns – I*
- Washington, National Gallery of Art: *Joachim Wtewael – II*
- Washington, National Gallery of Art: *Morning Girl reading a letter – III*
- Wenen, Kunsthistorisches Museum mit MVK und ÖTM: *Fäden der Macht*
- Wittenberg, Augusteum: *Lucas Cranach the Younger: Discovering a master*
- Zürich, Museum für Gestaltung: *Swiss Style – International Graphic Design*

ING tien jaar hoofdsponsor van het Rijksmuseum
Foto Marco Sweering

AANWINSTEN

<i>Behoudens anders vermeld zijn de voorwerpen door aankoop verworven.</i>

BEELDENDE KUNST

<i>Aziatische Kunst</i>

China, ca. 1740–1745
Theebus met deksel van porselein met Europees onderwerp. Porselein, glazuur (familie rose kleuren), goudverf, 13 cm. AK-RAK-2014-5

China, ca. -200
Twee schenkkanen, twee kommen en twee vazen van aardewerk. Aankoop met een bijdrage uit het legaat B.J. Peiser. AK-RAK-2015-3-1 t/m 6

Bairei, Kōno
Tijger. Japan, 1866. Inkt en kleur op papier, 127 x 28,7 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-5

Buncho, Tani
Setsubun festival: Shoki gooit bonen naar een duivel. Japan, 1773–1842. Inkt en kleur op papier, 34 x 58,5 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-3

Burin, Shiokawa
Album. Japan, 1926. Inkt en kleur op papier, 29,1 x 29,1 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-12

Goshun, Matsumura
Jongen op weg naar het rijstveld. Japan, 1762–1811. Inkt en kleur op papier, 41,8 x 54,9 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-4

Ippō, Mori
Beer en krab bij een rots. Japan, 1808–1871. Inkt en kleur op papier, 57,8 x 80,5 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-2

Kahō, Nakajima
Tsurumeso bij het Gion festival. Japan, 1926. Inkt en kleur op papier, 26,4 x 50 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-6

Keibun, Matsumura
Album met achttien tekeningen. Japan, 1789–1843. Inkt en kleur op papier, 24,5 x 31 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-11

Ōkoku, Konoshima
Winterkraaien na de sneeuwval. Japan, 1914. Inkt op papier, 133,5 x 30,6 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-8

Rai San'yō
Kalebas met 57 zegels. Japan, 1790–1832. Inkt op papier, 207 x 32,8 x cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-9

Seihō, Takeuchi
Muis op de hamer van Daikoku. Japan, 1874–1942. Inkt op papier, 30 x 44,3 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-7

Seisui, Hashimoto
Groene pijnbomen op het witte strand. Japan, 1914. Inkt op zijde, 1983 x 838 mm. Aankoop met een bijdrage uit het legaat B.J. Peiser. AK-RAK-2015-1

Shōnen, Suzuki
Slak. Japan, 1859–1918. Inkt en kleur op papier, 100 x 50,2 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-10

Zeshin, Shibata
Lotuswortel met een muis. Japan, 1817–1891. Inkt en kleur op papier, 112 x 30,5 cm. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. AK-RAK-2015-2-1

<i>Beeldhouwkunst</i>

Anoniem
Gekruisigde Christus. Maasland, ca. 1400–1420. Eikenhout, 67 x 12,6 x 14,4 cm. Schenking van mevrouw A. Athmer-Hack, Breda. BK-2015-57

Anoniem
Maria met Christuskind. Île-de-France, ca. 1340. Italiaans marmer met resten van vergulding, 97 cm. Schenking van de heer M. Reneerkens, Gouda. BK-2015-60

Berger, Caspar
Torso RM/ Self-portrait 6, 2008. Brons, 122 x 90 x 80 cm. Schenking van een particulier. BK-2015-56

Clève, Corneille van
Eros, ca. 1690–1700. Brons, ca. 30 cm. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. BK-2014-2-1

Hagenauer, Friedrich
Portret van Ursula Ligsalz-Senffl (1499–?), de vrouw van de burgemeester van Munchen, Sebastian Ligsalz (1480–1534). Augsburg, 1527. Perenhout met donker was/beits-patina, gesneden in laag reliëf, 12,5 x 12,9 cm. BK-2015-54

Meester van Joachim en Anna
Maria met kind. Brabant, ca. 1470. Eikenhout, ontdaan van polychromie, 105 cm. Schenking van de erven van mevrouw M.T.J. Stuyt-Schmutzer. BK-2016-13 [2014]

Visser, Carel
Multitude, 1963–1964. Uzer, 14 x 77 x 30 cm. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. BK-2014-2-2
Aan elkaar (Hanging), 1967. Uzer, 52,5 x 42,5 x 20 cm. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. BK-2014-2-3
Half-cylindrisch II, 1975. Uzer, 21,5 x 100 x 46,5 cm. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. BK-2014-2-4

Vries, Adriaen de; Hilliger, Hans
Bacchant. Praag, 1626. Brons, 108 x 47,5 x 58,5 cm. Aankoop met uitzonderlijke steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds), de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit, de BankGiro Loterij, het Rijksmuseum Fonds, het VSBfonds, het Mondriaan Fonds, het Frits en Phine Verhaaff Fonds, de Stichting Greidanus-Formijne, het Marjon Ornstein Fonds, het Elles Nansink Fonds, het Familie Verbeek Fonds, Henri en Winnie Wientjes, de Rijksmuseum International Circle en anonieme schenkers, 2015. BK-2015-2

Langdurige bruiklenen
Appel, Karel
Staaude figuur (Staaude mansfiguur). Amsterdam, 1949. Hout, verf, ijzer, 56 x 29,5 x 13,5 cm. Bruikleen van het Bonnefantenmuseum. BK-C-2015-1

<i>Glas</i>

Kunstgewerbeschule (Wenen)
Glazen vaas in messing montuur. Bohemen, ca. 1900. Glas, messing, 35 cm. Aankoop met steun van Pon Holdings B.V. BK-2015-21

Salviati & Co.
Vaas met slang. Murano, ca. 1890. Glas, bladgoud, 16 cm. BK-2015-53-1
Kamschelp-vaas met slang. Murano, ca. 1890. Glas, bladgoud, 14,5 cm. BK-2015-53-2

<i>Kant</i>

Aalders-Huender, Sara Geertruida
Kleed met rand van kloskant. Nederland, 1974. Linnen, 58 cm. Schenking van mevrouw M.A. Aalders, Bussum. BK-2015-59

<i>Meubelen</i>

Rietveld, Gerrit Thomas; Gerard van de Groenekan
Zigzagstoel met gaten en korte armleggers. Utrecht, ontwerp 1932; uitvoering ca. 1938–1958. Eikenhout, witgewassen, 69,5 x 52,2 x 53 cm. Schenking van mevrouw M. Eskes, Krommenie. BK-2015-1-1

Rietveld, Gerrit Thomas; Christian Morgenstern
Gedicht Morgenstern. Utrecht, ca. 1930. Boekdruk, 3,2 x 9 cm. Schenking van mevrouw M. Eskes, Krommenie. BK-2015-1-2

Visser, Carel
Kapstok Speed-six, 1988. Messing, koper, paardenhoef, 180 x 74 cm. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. BK-2014-2-5
Tafel Speed-six, 1988. Messing, koper, glas, steen, 72 x 125 cm. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. BK-2014-2-6

Weiner, Lawrence
♯Onward& (Maquette voor een sculptuurvaas). New York, 1991. Karton, hout, 61 x 33,5 x 19 cm. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. BK-2014-2-7
♯Onward& (Sculptuurvaas). Verenigde Staten, 1991. Kastanjehout, roestvrij staal, koper, 61,5 x 33,5 x 19 cm. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. BK-2014-2-8

<i>Muziekinstrumenten</i>

Langdurige bruiklenen
Anoniem
Koperen trompet, 1800–1849. Bruikleen van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. BK-KOG-1041-A

Anoniem
Koperen trompet, 1800–1849. Bruikleen van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. BK-KOG-1041-C

Anoniem
Bas viola da gamba, ingelegd met ivoor, ca. 1880. 129 x 40 x 23,5 cm. Bruikleen van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. BK-KOG-1347-A

Anoniem
Mandoline met schildpad en parelmoer ingelegd, 1700–1799. Bruikleen van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. BK-KOG-1347-D

Anoniem
Ophicleide, ca. 1830. Messing, 90 x 34 x 21 cm. Bruikleen van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. BK-KOG-2719

Guarracino, Onofrio Antonio
Klavecimbel. Napels, 1650. 96,4 x 241,2 x 103,3 cm. Bruikleen van het Gemeentemuseum Den Haag. BK-2016-14

<i>Ceramiek</i>

Anoniem
Set van vijf mukozuke-kommen. Delft, ca. 1670–1690. Aardewerk met tinglazuur, ca. 6,5 x 7,5 x 5 cm. Aankoop uit Fonds de Zuidroute/Rijksmuseum Fonds. BK-2015-55

<i>Schilderijen</i>

Asselijn, Jan
Dijkdoorbraak te zien van de Amsterdamse Sint-Anthonisdijk – nu Zeeburgerdijk – ten gevolge van de Sint-Pietersvloed in 1651, 1651. Olieverf op doek, 85,5 x 108,2 cm. Aankoop met steun van het Scato Gockinga Fonds/Rijksmuseum Fonds, ING, de Turing Foundation en een anonieme schenker. SK-A-5030

Kruseman, Frederik Marinus
Mediterende monnik bij een ruïne bij nacht. Brussel, 1862. Olieverf op linnen, 78 x 64 cm. SK-A-5032

Lieste, Cornelis
Avondstemming met herder. Haarlem, ca. 1855. Olieverf op paneel, 67 x 89,5 cm. SK-A-5031

<i>Langdurige bruiklenen</i>

Appel, Karel
Ontmoeting, 1951. Olieverf op doek. Bruikleen van het Centraal Museum. SK-C-1763
La vie colorée, 1951. Olieverf op doek. Bruikleen van het Stedelijk Museum Amsterdam. SK-C-1765

Constant
Verschroeide aarde, 1951. Olieverf op doek. Bruikleen van het Stedelijk Museum Amsterdam. SK-C-1764

Coorte, Adriaen
Een testje aardbeien op een stenen plint, 1696. Olieverf op papier op paneel, 28,9 x 22,3 cm. Bruikleen van een particulier. SK-C-1687
Vier abrikozen op een stenen plint, 1698. Olieverf op papier op paneel, 28,8 x 21,1 cm. Bruikleen van een particulier. SK-C-1688
Een takje kruisbessen op een stenen plint. 1699. Olieverf op papier op paneel, 28,7 x 21,2 cm. Bruikleen van een particulier. SK-C-1689
Drie perziken op een stenen plint, 1705. Olieverf op papier op paneel, 28,7 x 21,2 cm. Bruikleen van een particulier. SK-C-1690
Schelpen op een stenen plint, 1698. Olieverf op papier op paneel, 29 x 22,5 cm. Bruikleen van een particulier. SK-C-1761

Adriaen de Vries, *Bacchant* (1626) – Aankoop met uitzonderlijke steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds), de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit, de BankGiro Loterij, het Rijksmuseum Fonds, het VSBfonds, het Mondriaan Fonds, het Frits en Phine Verhaaff Fonds, de Stichting Greidanus-Formijne, het Marjon Ornstein Fonds, het Elles Nansink Fonds, het Familie Verbeek Fonds, Henri en Winnie Wientjes, de Rijksmuseum International Circle en anonieme schenkers

Jan Asselijn, *Dijkdoorbraak te zien van de Amsterdamse Sint-Anthonisdijk – nu Zeeburgerdijk – ten gevolge van de Sint-Pietersvloed in 1651* (1651) – Aankoop met steun van het Scato Gockinga Fonds/Rijksmuseum Fonds, ING, de Turing Foundation en een anonieme schenker

Honthorst, Gerard van
Sater en nimf, 1623. Olieverf op doek, 104 x 131 cm. Bruikleen van de Broere Charitable Foundation. SK-C-1759

vries, herman de
Random Objectivation / Toevalsobjectivering v67-36. Arnhem, 1967. Beschilderd hout, 45 x 640 x 25 cm. Bruikleen van Alterra – Wageningen UR. SK-C-1762

GESCHIEDENIS

Fotografie

Muller, Julius; C.J. Chapman; C. Douglas Arlaud; H.P. Douglas Arlaud
Fotoalbum ‘Album van Suriname’ en enkele losse foto’s uit het bezit van Dr. J.W. van Rijn officier van gezondheid 2e klasse bij het militair hospitaal te Paramaribo tussen 1898–1902. Suriname, 1898–1902. Schenking mevrouw A.A. van Rijn-van der Werf, ’s-Gravenzande. NG-2015-4

Munten, penningen en draagtekens

Anoniem
Overlijden van Oliver Cromwell. Nederland, 1658. Zilver, geslagen, 4,8 cm. Schenking van de heer F.T. Scholten, Amsterdam. NG-2015-2

Anoniem
Chief of the Defence Force Australia. Australië, 2015. Metaal, geëmailleerd, 5 cm. Schenking van de heer M. Binskin. NG-2015-3

Anoniem
Bespotting van Oliver Cromwell en Thomas Fairfax. Nederland, ca. 1650. Lood, gegoten, 3,3 cm. Schenking van de heer en mevrouw Van der Pols-Bouwens, Koudekerk aan den Rijn. NG-2015-11

Boom, Irma
Libris Literatuur Prijs. Amsterdam, 2015. Brons, gegoten, 6 cm in penningdoos. Schenking van de Stichting Literatuur Prijs. NG-2015-13

Claus, Eric
Prins Willem van Oranje en koning Willem Alexander. Broek in Waterland, 2015. Brons, geslagen, 5 cm. Schenking van de Raad van State. NG-2015-29
Prins Willem van Oranje en koning Willem Alexander; 460 jaar lidmaatschap van leden van de familie Oranje-Nassau van de Raad van State. Broek in Waterland, 2015. Brons, gegoten, 7,8 x 9,3 cm in penningdoos. Schenking van de Prins Willem de Eerste Herinneringsstichting. NG-2015-31

Motallebi, Kianoosh
Nederlands Werelderfgoed Van Nelfefabriek. Amsterdam, 12 september 2015. Zilver, geslagen, 3,3 cm. Schenking van het ministerie van Financiën. NG-2015-22

Olaf, Erwin
Set van acht Euromunten Nederland 2014. Amsterdam, 2014. Schenking van het ministerie van Financiën. NG-2015-12

Rothman, Marjolein
Het Waterloo Vijfje (Eerste Slag), 2015. Zilver, 3,3 cm. Schenking van het ministerie van Financiën. NG-2015-10

Wyon, Thomas (II)
Waterloomedaille 2015. Zilver, geslagen, 3,6 cm. Schenking van de Nederlandse ambassade, Londen. NG-2015-8-1
Waterloomedaille 2015. Brons, geslagen, 3,6 cm. Schenking van de Nederlandse ambassade, Londen. NG-2015-8-2

Langdurige bruikleen
Reinhardt de Jonge, Hans
Visserijverdrag tussen Engeland en de Republiek, 1636. Zilver, 5,5 cm. Bruikleen uit de J. de Wilde-collectie. NG-C-2015-1

Papier

Anoniem
Bladmuziek Eerste Luchtverkeer Tentoonstelling Amsterdam, 1919. Lithografie en boekdruk. NG-2015-18-2

Anoniem
Vervalst persoonsbewijs, 1940–1945. 20 x 20 cm. Schenking van de heer P. Koedijk, Hoofddorp, oud-journalist *Vrij Nederland*. NG-2015-21-2

Diverse vervaardigers
Veertien prenten van diverse forten en vestigingen van de VOC, wereldwijd, 17e–18e eeuw. Etsen en gravures, enkele met de hand gekleurd. NG-2014-24 [2014]

Boekhoudt, Willem
Bladeren uit mijn dagboek, geschreven op reis door een gedeelte van Duitschland, Zwitserland en Parijs. Groningen, 1859. NG-2015-9-3
Uit mijn verleden; Bijdrage tot de kennis van Suriname. Winschoten, 1874. NG-2015-9-4

Kruyff van Dorssen, Huibert Gerard Brian de; Drukkerij Kottling
Affiche Eerste Luchtverkeer Tentoonstelling Amsterdam, 1919. Lithografie in kleuren, 80 x 110 cm. NG-2015-18-1

Namen, Arie van; Jaap Buijs
Schaakspel van papier, 1945. Potlood, 15 x 7 mm per schaakstuk. Schenking van de heer P. Koedijk, Hoofddorp, oud-journalist *Vrij Nederland*. NG-2015-21-1

Velde, Willem van de (II)
Vijf driemasters op een rustige zee, gezien vanuit verschillende posities, ca. 1650–1699. Pen in bruin, 267 x 186 mm. Aankoop uit het Scato Gockinga Fonds/Rijksmuseum Fonds. NG-2015-6

Textiel

Anoniem
Nationaal ontbijtlaken 1945. Nederland, 1945. Linnendamast, 132 x 141 cm. Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-1

Dissel & Zonen, E.J.F. van
Vingerdoekje ter gelegenheid van het huwelijk van Wilhelmina met Hendrik in 1901. Eindhoven, 1901. Linnendamast, 45 x 46 cm. Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-8
Servet ter gelegenheid van het vijfentwintig jarig regeringsjubileum van Wilhelmina in 1923. Eindhoven, 1923. Linnendamast, 75 x 72 cm. Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-9

Servet en vingerdoek ter gelegenheid van de inhuldiging van Wilhelmina in 1898. Eindhoven, 1898. Linnendamast, 79 x 77 cm (servet), 43 x 41,5 cm (vingerdoek). Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-10

Servet eeuwfeest Nederlandse onafhankelijkheid 1913. Eindhoven, 1913. Linnendamast, 74 x 73 cm. Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-11
Servet oprichting Volkenbond 1919. Eindhoven, 1919. Linnendamast, 76,5 x 74 cm. Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-12
Servet met het Belgische staatswapen waaromheen de Belgische provinciewapens. Eindhoven. Linnendamast, 80 x 92 cm. Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-13

Mijll Dekker, Kitty van der; E.J.F. van Dissel & Zonen
Tafellaken met 6 plus 2 servetten ter gelegenheid van het huwelijk van Beatrix en Claus in 1966, 1966. Linnendamast, 152 x 132 cm (tafellaken), 49,5 x 52,5 cm (servetten). Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-2
Servet ter gelegenheid van het eeuwfeest van de grote trek van de Boeren in Zuid Afrika 1938, 1938. Linnendamast, 51 x 50,5 cm. Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-3
Tafellaken ter gelegenheid van het 300-jarig bestaan van Kaapstad 1952, 1952. Linnendamast, 156 x 220 cm. Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-4
Servet ter gelegenheid van de achttiende verjaardag van Beatrix in 1956, 1956. Linnendamast, 49 x 51 cm. Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-5
Tafellaken met zes plus twee servetten ter gelegenheid van het veertig-jarig regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina 1938, 1938. Linnendamast, 160 x 194 cm (tafellaken), 63 x 63 cm (servetten). Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-6
Servet ter gelegenheid van 100 jaar treinverbinding Amsterdam-Haarlem in 1938, 1938. Linnendamast, 58 x 55,5 cm. Schenking van de heer en mevrouw Traas-Groen, Blaricum. NG-2015-1-7

Schilderijen

Langdurige bruikleen
Anoniem
Portret van een koopman met een slaaf. Nederland, ca. 1750–1799. Olieverf op doek, 69,5 x 58,9 cm. Bruikleen van Stichting Het Vrouwenhuis, Zwolle. SK-C-1760

Varia

Anoniem (17de eeuw)
Wandelstok of rotting van luitenant-admiraal Jan Corneliszoon Meppel (1609–1669). Nederland, 1659. Rotan, zilver, messing, 113 cm. Aankoop uit het Scato Gockinga Fonds/Rijksmuseum Fonds. NG-2015-5

Boekhoudt, H. Buringh
Familiealbum van de familie Boekhoudt, 1920. 56 x 43 cm. NG-2015-9-2

Heerikhuizen, Bart van
Provo-collectie Bart van Heerikhuizen (1948), 1960–ca. 1970. Schenking van de heer B. van Heerikhuizen, Amsterdam. NG-2015-17

Kempen, J.M. van (firma)
Gedenkstuk voor B. Boekhoudt, districts-commissaris van Nickerie in Suriname. Den Haag, 1909. Zilver, 66 x 33 cm. NG-2015-9-1

N.V. Metaalgieterij Holland
Asbak Eerste Luchtverkeer Tentoonstelling Amsterdam. Nederland, 1919. Koper, gegoten, 12 cm. NG-2015-18-3

RJKSPRENTENKABINET

Documenten en objecten

Anoniem en I. Bosch in Biberach
Lantaarn, 1680–1720. Hout en met de hand gekleurde gravure. Aankoop uit het F.G. Waller-Fonds. RP-D-2015-7

Kōgyo, Tsukioka
Lijnblok Japanse prent. Uitgegeven door Matsuki Heikichi (Japan), 25 januari 1898. Lijnblok van hout. Aankoop uit het Goslings NieuwBeerta Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-D-2015-8

Rooy, Gerard van
Etsplaat. Utrecht, 1948–2006. Schenking van mevrouw W. Sandkuijl, Utrecht. RP-D-2016-2 [2014]

Wildschut, Henk
9 Reserveprints uit de serie ‘Shelter’, 2006–2010. Chromogene drukken. RP-D-2015-6-1 t/m 9

Fotografie
Anoniem
Conwy Suspension Bridge, gezien vanaf Conwy Castle; Conwy Castle, gezien vanaf het strand; Conwy Suspension Bridge. Wales, ca. 1860–ca. 1865. Albuminedrukken. RP-F-2015–110-1 t/m 3

Anoniem
Groep van 44 foto’s, waaronder een werk van Jules Gervais-Courtellemont op glas en 2 filmcolor op kunststof, ca. 1910–ca. 1940. Autochromes. RP-F-2014-61-1 t/m 46

Anoniem
Nachtgezicht van filmopnamen (?) in de sneeuw met reclame voor Philips Radio ‘La Voix du Géant’. Frankrijk, ca. 1925–ca. 1930. Autochrome. RP-F-2014-67

Anoniem
Bloemstudie. Frankrijk, 1907–1935. Autochrome. RP-F-2014-68

Anoniem
Straatsscène bij met vlaggen versierd stadhuis, met reclame voor Dubonnet. Frankrijk, ca. 1935. Autochrome. RP-F-2014-69

Anoniem
Kustlijn Japan. Cyanotypie. RP-F-2014-75

Anoniem
Lijk van vermoorde vrouw Suzanne Lavollee, vermoord door Finatti Zeiro. Parijs, ca. 1910. Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2014-81

Anoniem *Gebouw in aanbouw in San Francisco, met reproductie van tekening van voltooid gebouw.* Noord- en Centraal-Amerika, ca. 1931. Fotomontage. RP-F-2014-83

Anoniem *Arbeiders in atelier van een metaalbewerkingsbedrijf, ook kinderen werken.* Frankrijk, ca. 1910. Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2014-84

Anoniem *Op olifanten rijden in de Jardin des Plantes, Parijs.* Frankrijk, 1860–1875. Albuminedruk. RP-F-2014-85

Anoniem *Panorama van Parijs met Hotel de Ville.* Frankrijk, ca. 1900. Daglichtgelatinezilverdruk. RP-F-2014-86

Anoniem *Panorama van Parijs Rue de Rivoli.* Frankrijk, ca. 1900. Daglichtgelatinezilverdruk. RP-F-2014-87

Anoniem *2 Foto's van Evain kalender met briefhouder met kleurendruk van foto van een baby.* Frankrijk, 1940. Met de hand ingekleurde rotogravures. RP-F-2014-88 en 89

Anoniem *Scène in een atelier.* Frankrijk, ca. 1855–ca. 1865. Albuminedruk, stereo ingekleurd op karton. RP-F-2014-94

Anoniem *Gezicht met brug, rivier en bootjes omzoomd door roze bloesem.* Japan, ca. 1919. Ontwikkelgelatinezilverdruk (?), ingekleurd. RP-F-2014-95

Anoniem *Een Engels Royal Flying Corps vliegtuig staat klaar om te vertrekken naar het westelijk front.* Engeland, 1914–1918, uitgegeven door Associated Illustration Agencies Ltd. (Londen). Ontwikkelgelatinezilverdruk. Schenking van een particulier. RP-F-2014-98

Anoniem *Serie van 16 foto's van het bezoek van klas 6 van de P.J. Troelstraschool te Amsterdam aan het Rijksmuseum.* Amsterdam, 1963. Ontwikkelgelatinezilverdrukken. Schenking van de heer H. van Lohuizen, Haarlem. RP-F-2014-109

Anoniem *Portret van een jongeman en profil, lezend,* ca. 1845–ca. 1855. Daguerreotypie. RP-F-2015-32

Anoniem *Post-mortem-portret vrouw,* ca. 1845–ca. 1855. Daguerreotypie. RP-F-2015-33

Anoniem *Reflectie van een camera in een glazen deur.* Verenigde Staten, ca. 1910–ca. 1920. Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2015-39

Anoniem *Collage van portretten van studenten van Hoover High School.* Verenigde Staten, 1923. Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2015-40

Anoniem *Mannelijk naakt.* Frankrijk, ca. 1880. Albuminedruk. Aankoop uit het Paul Huf Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-F-2015-42

Anoniem *Towers of Silence – Bombay.* Bombay, ca. 1880–ca. 1890. Albuminedruk. RP-F-2015-43

Anoniem *Snapshots of Newark.* Verenigde Staten, ca. 1900. Album met cyanotypieën. RP-F-2015-49

Anoniem *Album met circa 57 portretten met geaquarelleerde randversieringen.* Engeland, 1865–1866. Album in imitatieleren band met albuminedrukken. RP-F-2015-56

Anoniem *Portret van een jonge vrouw (mogelijk Sara van Lennep),* ca. 1845–ca. 1850. Daguerreotypie. Schenking uit de collectie van mevrouw M. Heemskerck. RP-F-2015-64

Anoniem *Ingang van de moskee in Fatehpur Sikri; Heilig beeld zittend op een olifant; Raampartij van de Taj Mahal; Gezicht een tempel in Benares, gelegen aan de Ganges; Interieur van de kathedraal in Toledo; Tempel in Palitana, India.* Ca. 1890. Albuminedrukken, met op de achterzijde tekeningen van Marius Bauer. Schenking van de erven van de heer I.Q. van Regteren Altena, Amersfoort. RP-F-2015-66-2 t/m 7

Anoniem *4 Foto's van de Nijmeegse kunstenares Adriana Diderika van Houwinge tijdens haar tijd aan de Rijksacademie,* ca. 1909. Ontwikkelgelatinezilverdrukken. Schenking van de heer E. Ariëns Kappers, Amsterdam. RP-F-2015-86 t/m 89

Anoniem *8 Carte-de-visites met straatgezichten van Parijs,* ca. 1865. Albuminedrukken. RP-F-2015-108 en 109

Anoniem *Groep van 5 foto's en 19 stereofoto's gemaakt door een onbekende amateurfotograaf rond 1900 in Amsterdam, de Ardennen en Denemarken,* ca. 1900. Daglichtgelatinezilverdrukken. Schenking van de heer M. van Harreveld, Amsterdam. RP-F-2015-114

Anoniem *Kodak Souvenirs.* Frankrijk of België, 1895–1905. Ontwikkelgelatinezilverdrukken. Schenking van de heer R. Storm, Den Haag. RP-F-2015-150 en 151

Diverse vervaardigers *Groep van 21 foto's van Joseph Jessurun de Mesquita, W.G. Hondius van den Broek en mogelijk Willem Witsen,* ca. 1895–ca. 1925. Schenking van mevrouw O. Vermeulen en de heer F. Diepenbrock. RP-F-2015-6

Diverse vervaardigers *Foto's uit de nalatenschap van de kunstenaar Jan Ponstijn (1883-1970),* ca. 1918–ca. 1950. Schenking van een particulier. RP-F-2015-118

Diverse vervaardigers *26 Geïllustreerde fotoboeken, 3 foto's en een briefkaart,* eind 19de eeuw. Schenking van de heer S.F. Joseph, Brussel. RP-F-2015-67 t/m 100

Aarsman, Hans *Westertoren,* 1992. C-print (?); *Amstel,* 1992. C-print. Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015-152-16 en 29

Abramović, Marina en Ulay *Saturday (Triptych),* 1986. Polaroid/polacolor. Bruikleen van de heer J. Krouwels en mevrouw M. Krouwels-van Bellen, Bloemendaal. RP-F-BR-2015-1

Aubert *Appels en Peren op tentoonstelling voor fruit.* Frankrijk. Autochrome. RP-F-2014-70

Baldus, Édouard Denis *Blad met 7 cutouts van foto's van pleistermodellen van bouwfragmenten van C. Leprêtre.* Frankrijk, 1858. Albuminedruk en zoutdruk. RP-F-2014-79

Batho, John *L'Herbaudière Aout,* 1978. Fressondruk; *Les Baches Jaunes et La Plage, Deauville,* 1977. Fressondruk; *Nymphéas, série de Giverny,* 1980; januari 1984. Zilverkleurbleekdruk; *Nageuse,* in of voor 1986. Zilverkleurbleekdruk; *Ploumanach,* 1985. Fressondruk; *Sol rouge et toile jaune, Paris,* 1980. Zilverkleurbleekdruk; *Parasols verts rouges et noirs, Deauville,* 1981. Kleurendruk. Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015-152-2 t/m 8

Bedford, Francis *Conway: The Bridges, from the Castle.* Wales, ca. 1860–ca. 1865. Albuminedruk. RP-F-2015-112

Benn, Nathan *'Fourth of July', Pittsburgh, Pennsylvania.* Verenigde Staten, 1990; 2014. Inkjetdruk. Schenking van de heer N. Benn, New York. RP-F-2014-113

Berger, Wout *Het Goddelijke oog,* 1987. C-print (?). Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015-152-18

Bisson, Louis-Auguste *3 Foto's van de Graftombe van Duchesse de Luynes.* Frankrijk, ca. 1860. Albuminedrukken op karton. RP-F-2014-76 t/m 78

Claudet, Antoine François Jean *Portret van een jonge vrouw.* Londen, 1841–1847. Daguerreotypie. RP-F-2015-31

Delmaet & Durandelle *Bouwfragmenten van Chateau de Bercy.* Frankrijk, ca. 1870. Albuminedruk op karton. RP-F-2014-80

Deroo, Wijnanda *Alamos I,* 2001. Zilverkleurbleekdruk. Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015-152-15

Disdéri & Co. *Portret van [Ch...] Waleswotly.* Frankrijk, ca. 1860. Albuminedruk op karton. RP-F-2014-91

Durham, Arthur E. *Microscopische opname (microfoto) van dwarsdoorsnede van eikenhout.* Engeland, ca. 1865. Albuminedruk. RP-F-2015-29

Durieu, Eugène *Vrouwelijk naakt.* Parijs, 1854. Gealbumiseerde zoutdruk. Aankoop uit het Paul Huf Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-F-2015-34

Elshout, Bruno van den *New Horizons (Kijkduin) gemaakt vanaf Hotel Atlantic, 2012.* The Eriskay Connection (Breda), 2014. Fotografisch geïllustreerd boek. RP-F-2015-59

Fitch, Steve *Star Vu uit de serie 'Western Landmarks'.* Noord- en Centraal-Amerika, 1980–1981. Chromogene druk. RP-F-2014-66

Fontana, Franco *Muur, Berlin,* 1976. C-print (?). Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015-152-12

Geh, Christopher (mogelijk) *L. Zeegezicht met boot,* 1987. C-print (?). Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015-152-27

Gerritsen, Reinier *Serie van 5 foto's uit 'The Last Book',* 2012–2014. Pigmentdrukken. Schenking van de heer R. Gerritsen, Amsterdam. RP-F-2015-101 t/m 105

Ghirri, Luigi *Schaduw, Parijs,* 1980; *Capri,* 1981. C-prints (?). Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015-152-9 en 10

Gilford, A. *Portret van een man op een stoel.* Engeland, ca. 1860–ca. 1865. Albuminedruk. RP-F-2015-111

Godwin, Fay *Barbary Castle Clump, from the Ridgeway series (FG 20),* 1974; *Top Wilthens, Yorkshire,* 1977; *At Top Wilthens, Yorkshire,* 1977. Ontwikkelgelatinezilverdrukken. Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015-152-21 t/m 23

Hanau, Eugène *2 Foto's van Destructions de la Commune: Rue Royale en Eglise Ste Marie.* Frankrijk, 1871. Tissue (ingekleurd), met inkepingen in kartonnen raam. RP-F-2014-71 en 72

Henderikse, Jan *I found a picture of you, those were the happiest days in my life.* Uitgeverij Bébert (Rotterdam/New York), 1983. Fotografisch geïllustreerd boek. Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015-152-24 *Broadway – Accordion book New York's Broadway.* Uitgeverij Bébert (New York), 1983. Fotografisch geïllustreerd boek. Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015-152-25

Hondius van den Broek, W.G. *Groep foto's en glasnegatieven,* ca. 1895–ca. 1925. Schenking van mevrouw O. Vermeulen en de heer F. Diepenbrock. RP-F-2015-2 en 3

Huf, Paul *Portret van de schrijvers van de Bezige Bij in de Bibliotheek van het Rijksmuseum,* 1969. Ontwikkelgelatinezilverdruk; geglanst. Schenking van mevrouw B. Huf-Boon, Amsterdam. RP-F-2015-14

Jessurun de Mesquita, Joseph
Groep portretten van verschillende Tachtigers, ca. 1890. Schenking van mevrouw O. Vermeulen en de heer F. Diepenbrock. RP-F-2015-1

Jessurun de Mesquita, Samuel
2 Fotoalbums, ca. 1895–ca. 1925. Schenking van mevrouw O. Vermeulen en de heer F. Diepenbrock. RP-F-2015-4 en 5

Kaap, Gérald van der
Portfolio WUYVY, 1983. C-print (?). Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015–152-17

Karl
Portret van een jongen (student?). Nantes, ca. 1844–ca. 1850. Daguerreotypie. RP-F-2015-30

Kertész, André
Brick Building with Square Windows and Antennae. New York (stad), ca. 1963. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2014-65

Kessler, Geldolph Adriaan
2 Fotoalbums met ontwikkelgelatinezilverdrukken en drie kistjes stereoglasfoto's met kijker. Nederland, ca. 1900–ca. 1920. Schenking van de heer H.J. Kessler, Amstelveen. RP-F-2014-44-1 t/m 3

Keuken, Johan van der
Meisje voor raam, 1955. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015–152-11

Keyzer, Carl de
Delhi, India, 1985. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015–152-19

Klein, Aart
Ouderkerk, 1969. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015–152-1
Homing cat, 1969. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015–152-20

Lammerts van Bueren, H.G.
Zelfgebouwde pinhole-camera, voorzien van los deksel. Utrecht, 1900–1901. Hout, metaal, glas; *Brief met informatie over een zelfgebouwde pinhole-camera*. Utrecht, 1900–1901. Papier; *Ingelijst portret van een dame, geplaatst in een interieur*. Utrecht, 1900–1901. Albuminedruk; *Portret van een pijprokende man en een vrouw met hoed*. Utrecht, 1900–1901. Albuminedruk. Schenking van de heer W. van der Horst, Haarlem. RP-F-2014-97-1 t/m 4

Le Gray, Gustave
18 Fotografische reproducties van decoraties aan het plafond van Hotel de Ville te Parijs, vervaardigd door Karl Ernst Rudolphe Heinrich Salem Lehmann. Frankrijk, 1852–1853. Zoutdrukken van gewast papiernegatief op blad. Schenking van de heer M. Maks, Bentveld. RP-F-2015-8-1 t/m 18

Leiter, Saul
Zonder titel (Man op straat). Verenigde Staten, ca. 1955–ca. 1960. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2015-60

Magr Panciera, Heinz
Blauw, rood met schaduwen van ringen in rood, 1980. C-print (?). Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015–152-13

Marey, Étienne-Jules (afdruk mogelijk van Paul Nadar)
Vliegende reiger. Frankrijk, 1887. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop uit SuitSupply. RP-F-2015-41

McDiver, James
Ed White floating in space, juni 1965. Chromogene druk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2015-19

Mechanicus, Philip
Portret van de fotografe Bertien van Manen. Nederland, 1996. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Schenking van de heer M. Maks, Bentveld. RP-F-2015-7

Model, Lisette
Sammy's Bar, 1944. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2015–154

Molina, Tomas
Cordoba, Capilla de Villavicioso; Detail van de Capilla de Trastamàra, Cordoba; De Sfinx, ca. 1890. Albuminedrukken. Schenking van de erven van de heer I.Q. van Regteren Altena, Amersfoort. RP-F-2015-66-1, 8 en 9

Nadar, Félix
Portret van een man op een stoel. Frankrijk, ca. 1860. Albuminedruk op karton. RP-F-2014-90

Narahara, Ikko
España Grand Tarde. Japan, 1969. Schenking van de heer en mevrouw Futter, Londen. RP-F-2015-9

Nègre, Charles
Portret van een staande man, 1850–1855. Papiernegatief, met wasafwerking, niet geretoucheerd. RP-F-2014-64

Oosterhuis, Pieter
Man op de voltooide brug over de Waal bij Culemborg, 1868. Albuminedruk op karton. RP-F-2014-82

Parks, Gordon
Gezicht over Harlem, NYC. Verenigde Staten, ca. 1968. Ontwikkelgelatinezilverdruk. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2015-37

Piallat
Affiche ‘Procedé Nouveau’. Frankrijk, 1867. Fotolithografie. RP-F-2014-74

Pistoor & Zoon, Arnaud
Serie van 6 foto's van de brug over het Heusdens Kanaal, 1896–1898. Daglichtcollodiumzilverdruk. Schenking van de heer P. Tutein Nolthenius, Amsterdam. RP-F-2015-58-1 t/m 6

Pullis, Grant W. of Pierre Pullis
Aanleg van de metro, New York City, 18 mei 1905. Cyanotypie. RP-F-2015-38

Robbé, Lon
Zonder titel (rood, geel, blauw), 1995. C-print (?). Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015–152-26

Rosenthal, Joe
Vel postzegels met Joe Rosenthal's foto ‘Raising the Flag at Iwo Jima’. Verenigde Staten, 1945. Schenking van de heer H. Rooseboom, Amsterdam. RP-F-2014-39

Sack, Stephen
6 Foto's uit de serie ‘Landscapes’, ca. 1995. Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015–152-28

Schaper, Jan Adriaan
Meisje op de Lijnbaan, Rotterdam, ca. 1955. Ontwikkelgelatinezilverdruk. RP-F-2015-11
Fotograaf en filmer Jan Schaper in DS-Citroen aan het werk aan ‘wegenwachtfilm’, ca. 1955. Ontwikkelgelatine-zilverdruk. Schenking van mevrouw C. Snoei, Rotterdam. RP-F-2015-12

Schles, Ken
3 Foto's uit de serie ‘Invisible City’. Verenigde Staten, ca. 1983–ca. 1985. Ontwikkelgelatinezilverdrukken. Aankoop met steun van Baker & McKenzie Amsterdam N.V. RP-F-2015-61 t/m 63

Seaver Jr, Chandler
Gezicht op Washington Street, Boston, met links de toren van de Old South Church. Boston, ca. 1859–ca. 1860. Zoutdruk. Aankoop uit SuitSupply. RP-F-2015-36

Soulier, Charles
Verwoestingen aan het Louvre, Pavillon de Flore ten tijde van de Commune, met de Seine op de voorgrond. Frankrijk, 1871. Albuminedruk op karton. RP-F-2014-73

Taber, Isaiah West
Nevada Fall, Yosemite Valley, California. Verenigde Staten, 1887. Albuminedruk. RP-F-2015-35

Teding van Berkhout, jonkheer Hendrik
Kist met familiefoto's uit de familie Teding van Berkhout, ca. 1905–ca. 1925. Daguerreotypie. Schenking van de heer en mevrouw P.J. Fritzlin, Den Haag. RP-F-2015-10

Tournachon, Adrien
Studie van een rund, ca. 1858–ca. 1863. Zoutdruk. RP-F-2015-20

United States Army Signal Corps, The
Thuiskomst van GI's in New York, augustus 1945. New York, augustus 1945. Chromogene druk (?). RP-F-2014-96

Visser, Carel
2 Foto's van Gorilla, 1983. Karton en fotoreproductie. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. RP-F-2014-6-1 en 2

Vuagnat
Portret van een man. Genève, ca. 1860. Albuminedruk op karton. RP-F-2014-92

Warhol, Andy
Andy Warhol, 1968. Schenking van de heer W. Kloek, Amsterdam. RP-F-2015-17

Webb, Alex
Mexico, 1984. C-print (?). Bruikleen van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-F-2015–152-14

Wegner & Mottu
Portret van een jongeman (recto) en *Portret van een jongeman op de rug gezien* (verso). Amsterdam, ca. 1865. RP-F-2014-93

Weston, Edward
Portret van Mr Hastings. Verenigde Staten, 1912. Platina-druk (mogelijk). Schenking van de heer H. van der Tol, Amsterdam. RP-F-2014-50

Yoors, Jan
Gezicht op de skyline van Manhattan; Hand aan een weefgetouw. New York, 1963–1964. Schenking van de heer en mevrouw Van der Vossen-Delbrück, Amsterdam. RP-F-2015–106 en 107

Prenten

*De met * gemerkte werken zijn verworven met steun van het F.G. Waller-Fonds*

***Diverse vervaardigers**
Zeventien collages in omslag dat oorspronkelijk 300 bladen blauw papier bevatte met collages van uitgeknipte prenten, ca. 1585–1700. RP-P-2015-22-1 t/m 18

Nederlanden, 16de eeuw
***Anoniem**
Temporis Contemtus. Vlaanderen, 1500–1599. Gravure. RP-P-2015-14-1

***Anoniem**
Serie van 13 prenten met Christus en de twaalf apostelen naar ontwerp van Lambert Lombard, ca. 1555–1565. Gravures; proefdrukken. RP-P-2015-55-5-1 t/m 13

***Bast, Pieter**
Landschap met de parabel van de zaaier en een kasteel in de achtergrond, 1598. Gravure. RP-P-2015-30

***Breen, Gillis van**
Wandelend jong paar, ca. 1560–voor 1622. Gravure. RP-P-2015-61-14

***Keere, Pieter van der**
Vrouwelijke personificatie van de deugd (?), 1588. Gravure. RP-P-2015-7

***Perret, Pieter**
De aanbidding der herders, 1591. Gravure. RP-P-2015-14-9
Allegorie op de macht der vrouwen; Allegorie op de macht der waarheid, 1565–1639. Gravures. RP-P-2015-61-15 en 16

Nederlanden, 17de eeuw
***Anoniem**
Geleerde in zijn studeervertrek met daarnaast een eeuwigdurende kalender, ca. 1620–1640. Gravure. RP-P-2015-5-2

***Anoniem**
Figurata Meditatio Microcosmi, 1629. Gravure. RP-P-2015-5-3

***Anoniem**
Christuskind als Salvator Mundi, ca. 1680–1750. Mezzotint. RP-P-2015-5-5

***Bolswert, Schelte Adamsz.**
Maria Mater Dei Regina Coeli, 1630–1700. Prent beplakt met goudpapier en textiel. RP-P-2015-94

***Gole, Jacob**
De Suyvere Biecht, ca. 1680–1700. Mezzotint. RP-P-2015-5-4

***Kessel, Theodorus van**
5 Prenten en een titelpagina uit ‘Batailles et Rencontres’, 1654. Ets. RP-P-2015-61-2 t/m 7
4 Prenten van Oosterlingen, ca. 1630–na 1660. RP-P-2015-61-10 t/m 13

***Schenk, Pieter (I)** (**toegeschreven aan**) *Allegorie op de vergankelijkheid*, ca. 1690–ca. 1711. Ets. RP-P-2015-20-6

***Schenk, Pieter (I)** *Portret van Maria Elisabeth, hertogin van Jülich en Berg*, ca. 1680–ca. 1711. Mezzotint; *Portret van Sussana Sybilla Prescheria*, ca. 1680–ca. 1708. Mezzotint. RP-P-2015-20-7 en 8

***Winter, Antonie de** *Serie van twaalf genummerde prenten, inclusief titelblad, met deviezen betreffende de liefde en andere levenszaken uit ‘Livre des plus belles devises enrichies des fleurons et d’autres ornements nouvellement inventes, etc. ...Tome second’*, 1697. Amsterdam, 1697. Etsen. RP-P-2015-24-1 t/m 12

Nederlanden, 18de eeuw

***Bergh, Nicolas van den** *Portret van een karmeliet*, ca. 1770–ca. 1780. Ets. RP-P-2015-5-1

Haastrecht, J. van *Gezicht op huis Honselaersdijk; Gezicht op de Oranje zaal van buiten*, ca. 1760–ca. 1800. Met de hand gekleurde gravures. Schenking van de heer F.H. de Grijs, Breda. RP-P-2015-5-6-2 en 3

Nederland, 20ste eeuw

Boezem, Marinus *Weerkaart, donderdag 26 september 1968*, 1968. Bewerkte weerkaart. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. RP-P-2014-13-2

Damsté, Paul *Groep van 16 compositieprenten*, 1964–1980. Diverse technieken. Schenking van de heer P. Damsté, Arnhem. RP-P-2015-16-1 t/m 16

***Dool, Rein** *24 Litho’s met verhalende scènes, landschappen en portretten*, 1965–1985. RP-P-2015-93-1 t/m 24

Goede, Kees de *Zonder titel*, 1988. Offsetlithografie. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. RP-P-2014-13-3

***Israels, Isaac** *Zittende gitaarspeler*, 1880–1945. Ets. RP-P-2015-13-1

***Ket, Dick** *Sneeuw op het pleintje*. Nederland, 1928. Linoleumsnede op Oosters papier. RP-P-2015-13-2

Kruiningen, Harry van *Ommegang der leprozen*, ca. 1975. Ets en aquatint op drie bladen geplakt op spaanplaat; *Een brief van Constantijn Huygens*, 1975. Ets en aquatint; *Toen sprak de heer tot Mozes*, 1916–1996. Ets en aquatint; *Achnaton*, 1954. Boekdruk en kleurenlithografie. Schenking van de heer M.H. Breuning, Oegstgeest. RP-P-2015-19-1 t/m 4

***Lebeau, Chris** *Diploma*, 1880–1945. Chromolithografie met goud gedrukt. RP-P-2015-13-3

Oosterkerk, Ko *Oog*, 1969; *Le rêve du poète*, 1963; *Disque IV*, 1970; *Studie naar de psalmen*, 1969. Etsen, droge naald. Schenking

van de heer en mevrouw Goslings-Nieuwbeerta, Laren (Gelderland). RP-P-2010–314 t/m 317

Rooy, Gerard van *Prent uit luxe editie ‘Gerard van Rooy, etser’*, 1948–2006. Ets. Legaat van mevrouw J.D. de Raad. RP-P-2015-93-25

Struycken, Peter *PLONS. Serie van 29 collages die elk bestaan uit 16 mono-chrome vierkante zeefdrukken*, 1974. Aankoop uit het Knecht-Drenth Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-P-2015-25-1 t/m 29

Velde, Bram van *Dans leur voix les eaux*, 15 oktober 1980. Kleurenlithografie. Schenking van de heer en mevrouw Van Mulukom, Heilig Landstichting. RP-P-2015-9

Ylstra, Bouke *14 Vroege etsen: Flowers for an accident C*, 1967; *Pop-eye My Best Friend*, 1965; *Portret van José*, 1962; *José*, 1964; *De achtbaan*, 1955; *Astronauten*, 1962; *Dubbelportret met Bouke Ylstra*, 1955; *Etspers*, 1955; *Zelfportret – 3 vrouwen*, 1962; *Bedorven uitzicht*, 1955; *Ets*, 1957; *Man, vrouw, vogel*, 1962; *Man voor schutting*, 1953; *Titel onbekend (twee vrouwen)*, 1955. Schenking van mevrouw J. Ylstra-Nicolaï, Dordrecht. RP-P-2015-18-1 t/m 14

Duitsland

***Buchhorn, Ludwig** *Bedelaarskind. Vier etsen uit een serie van oorspronkelijk twaalf prenten*, ca. 1813–ca. 1815. Ets en aquatint gedrukt in bruin. RP-P-2015-55-2-1 t/m 4

***Dietterlin, Wendel (I)** *Vijf fantastische fonteinen uit de reeks voor het eerste boek van Dietterlins Architectura (1595)*, in of voor 1595. Ets. RP-P-2015-20-1 t/m 5

***Heims, Carl Heinrich Ludvig** *Bertel Thorvaldsen in Ordedracht van de Accademia di San Lucca*, na 1814. Stylografie. RP-P-2015-14-6

***Palko, Franz Xavier Karl** *God blaast Adam leven in*, 1734–1767. Ets. RP-P-2015-61-8

***Puchholzer, Carl Jos.** *Schloss Sanct Martin*, ca. 1740; ca. 1900. Gravure in twee platen gedrukt op twee aaneengeplakte vellen 20ste-eeuws papier. RP-P-2015-31

Winkler, Benedikt *Gezicht op de Keizersgracht te Amsterdam met de ingang van de schouwburg*, 1737–1797. Met de hand gekleurde gravure. Schenking van de heer F.H. de Grijs, Breda. RP-P-2015-5-6-1

Frankrijk

***Bosio, Jean François** *Bal de l’Opéra*, ca. 1804. Ingekleurde ets. RP-P-2015-61-9

Daumont *Gezicht op het stadhuis op de Dam te Amsterdam; Gezicht met de vestibule en de trap van de St. Pieter te Rome; Gezicht op Somerset House van de kant van de Thames met Londen op de achtergrond*, ca. 1760–ca. 1800. Met de hand gekleurde gravures. Schenking van de heer F.H. de Grijs, Breda. RP-P-2015-5-6-4 t/m 6

***Denon, Dominique Vivant (baron)** *Les Souvenir de Vivant Denon évoques par le Temps (Vader Tijd met een bannier waarop talrijke zelfportretten van Vivant Denon op verschillende leeftijden)*. Parijs, 1818. Lithografie. RP-P-2015-1-1

***Descourtis, Charles Melchior** *Foire de Village (Dorpsfeest); Noce de Village (Dorpse bruiloft); La Rixe (Het gevecht); Le Tambourin (De tambour)*, ca. 1785–ca. 1790. Etsen en gravures in kleur; proefdrukken. RP-P-2015-55-3-1 t/m 4

***Desprez, Louis Jean** *Cartouche met bovenin portret Lodewijk XV*, ca. 1770. Ets. RP-P-2015-55-4

Duhamel, A.B. *Cabinet des Modes ou les Modes Nouvelles, 1 Juin 1786*. Met de hand gekleurde gravure. Schenking van mevrouw J. Gaudrialt Telford, Pontlevoy. RP-P-2016-6

***Dupérac, Etienne** *La festa di Testaccio fatta in Roma (Pauselijk feest op de Testaccio in Rome in 1534)*, ca. 1560–1570. Ets; *De fabel van de sater en de boer die in zijn soep en in zijn handen blaast*, ca. 1570. Gravure. RP-P-2015-53-3 en 4 [2014]

***François, Simon** *Heilige Sebastiaan*, ca. 1621–ca. 1671. Ets. RP-P-2015-14-3

***Gautier Dagoty, Jacques-Fabien** *Portret van Anne Claude Philippe de Thubieres, Comte de Caylus*, ca. 1750–ca. 1785. Mezzotint. RP-P-2015-20-9

***Juste, Juste de (toegeschreven aan)** *Naakte man, liggend op zijn rug*, ca. 1560–ca. 1570. Ets en gravure. RP-P-2015-52-2

***Lepic, Ludovic Napoléon** *3 Prenten met Hollands winterlandschap met molens en schaatsters*, 1870–1880. Etsen met variabele plaattoon. RP-P-2015-1-2 t/m 4

***Norblin de la Gourdaine, Jean Pierre** *Opwekking van Lazarus*, 1755–1830. Ets. RP-P-2015-96

Rivalz, Antoine *De muze van de schilderkunst*, 1695–1699. Ets. Aankoop uit het E.H. en L.L. Ariëns Kappers Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-P-2015-11

Italië

***Anoniem** *Toren van Babel*. Italië, ca. 1550. Houtsnede. RP-P-2015-14-8

***Anoniem** *Il Trionfo del Carnevale nel Paese de Cucagna*. Venetië, ca. 1560. Ets. RP-P-2015-12

***Anoniem, naar Gerard van Groeningen** *America, Asia, Africa en Europa uit de serie ‘De vier wereld-delen’*, ca. 1570. Gravure. RP-P-2015-53-5-1 t/m 4 [2014]

***Bertelli, Ferando** *Omnium fere gentium nostrae aetatis habitus, nunquam ante hac aediti*. Kostuumboek met 62 prenten: titelblad en 61 kostuumprenten. Venetië, 1569. Gravures in band van perkament. RP-P-2015-54

***Bertelli, Luca** *Vanitas*, 1578. Gravure. RP-P-2015-14-7 *Skelet met harnas, allegorie op de dood*, ca. 1565. Ets. RP-P-2015-52-1

***Biffi, Carlo** *Vier karakterkoppen van jongens en mannen in verschillende leeftijden*. Italië, ca. 1635–ca. 1650. Ets op blauw papier gehoogd met wit. RP-P-2015-55-1

***Caraglio, Jacopo** *Het martelaarschap van St. Petrus en St Paulus*, 1515–1565. Gravure. RP-P-2015-61-1

***Ciamberlano, Luca, naar Jacques Stella** *Reeks van 44 prenten met scènes uit het leven van Filippo Neri in band van perkament*, ca. 1560–1641. Ets. RP-P-2015-53-2 [2014]

***David, Giovanni** *La Cuisiniere*, 1775. Ets en mezzotint. RP-P-2015-14-5

***Franco, Giovanni Battista** *Drie allegoriën*, 1520–1561. Gravures. RP-P-2015-14-2-1 t/m 3

***Hoffmann, Felicità** *Allegorie op Venetië*, ca. 1740. Ets. RP-P-2015-53-9 [2014]

***Mitelli, Giuseppe Maria** *Al ricc stà in Spass, e cant, e al Povr in stent, e piant*, 1691. Ets. RP-P-2015-14-4 *Allegorie op de lichtheid van het bestaan*, 1702. Ets. Schenking van de heer N. Teeuwisse OHG. RP-P-2015-95 *Povero, e stropio son, e porto ‘l ricco (De arme draagt de rijke)*, ca. 1670–1680. Ets. RP-P-2015-53-6 [2014]

***Moro, Marco Angolo del, naar Titiaan** *Landschap met Sint Joris en de gedode draak*, ca. 1560–1570. Ets. RP-P-2015-53-1 [2014]

***Passarini, Filippo** *Nuove invenzioni d’ornamenti d’architettura e d’intagli diversi...* Italië, ca. 1638–ca. 1698. Gemarmerde band met 22 etsen. RP-P-2015-55-6

***Sabatelli, Luigi (I)** *Raccolta di Soggetti Pittorici*, 1804. Ets. RP-P-2015-53-8 [2014]

***Sanuto, Giulio (toegeschreven aan)** *Christus lopend over het water*, ca. 1570–1580. Gravure. RP-P-2015-53-7 [2014]

Japan

Anoniem *6 Kleine surimono’s*. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-P-2016-66-2 t/m 6

Hiroaki, Takahashi *Sneeuwscène*, 1881–1921. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-P-2016-66-8

Hiroshige (I), Utagawa *12 Prenten uit de serie ‘Ogura imitatie van honderd dichters’*, 1843–1856. Kleurenhoutsnede; lijnblok in zwart met kleur-blokken. Schenking van de Stichting Herwig-Kempers Kabuki Foundation. RP-P-2016-1-5, 6, 7, 9, 15, 20, 22, 24, 25, 29, 30, 33 *6 Prenten uit de serie ‘Ogura imitatie van honderd dichters’*, 1843–1856. Kleurenhoutsnede; lijnblok in zwart met kleur-blokken. Schenking van de heer en mevrouw Herwig-Kempers, Aardenhout. RP-P-2016-3-3, 11, 13, 17, 26, 30

Hokkei, Totoya
Dichter kijkend naar neerstrijkende kraanvogels, ca. 1829. Kleurenhoutsnede; lijnblok in zwart met kleurblokken en metaalpigmenten. Aankoop uit het Goslings NieuwBeerta Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-P-2016-47

Kōgyo, Tsukioka
 Sleutelblok voor een prent uit de serie Nogaku Zue, 1898. Lijnblok van hout. Aankoop uit het Goslings NieuwBeerta Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-D-2015-8

Kokei, Tsuruya
3 Prenten van Gen Mitsui, Tokyo, 1956–1982. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-P-2016-66-9 t/m 11

Kunimaro, Utagawa (I)
Sho utsushi moko no zu, 1860. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-P-2016-66-7

Kunisada (I), Utagawa
Prent uit de serie ´Ogura imitatie van honderd dichters´, 1846. Kleurenhoutsnede; lijnblok in zwart met kleurblokken. Schenking van de Stichting Herwig-Kempers Kabuki Foundation. RP-P-2016-1-31
17 Prenten uit de serie ´Ogura imitatie van honderd dichters´, 1843–1856. Kleurenhoutsnede; lijnblok in zwart met kleurblokken. Schenking van de heer en mevrouw Herwig-Kempers, Aerdenhout. RP-P-2016-3-6, 7, 14, 20, 21, 23, 25, 27, 29, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40

Kuniyoshi, Utagawa
20 Prenten uit de serie ´Ogura imitatie van honderd dichters´, 1843–1856. Kleurenhoutsnede; lijnblok in zwart met kleurblokken. Schenking van de Stichting Herwig-Kempers Kabuki Foundation. RP-P-2016-1-1, 2, 3, 4, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 26, 27, 28, 32
17 Prenten uit de serie ´Ogura imitatie van honderd dichters´, 1843–1856. Kleurenhoutsnede; lijnblok in zwart met kleurblokken. Schenking van de heer en mevrouw Herwig-Kempers, Aerdenhout. RP-P-2016-3-1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 18, 19, 22, 24, 28, 31, 33

Shinsai, Ryūryūkyo
Grote Surimono met gedichten en kraanvogels, ca. 1800–1899. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-P-2016-66-1

Yoshitoshi, Tsukioka
Kurahashi Densuke Kiyohara No, 1868. Schenking van de heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam. RP-P-2016-66-12

Verenigde Staten

Art Workers' Coalition
Protestaffiche tegen de Vietnamoorlog. Verenigde Staten, 1969. Offset litho. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. RP-P-2014-13-1

Tekeningen

Nederlanden, 17de eeuw

Bisschop, Jan de
Pieter Adriaensz. van der Werff, 1650–1664. Pen in bruine inkt, deels gewassen, over een tekening in zwart krijt. RP-T-2015-29 [2014]

Flinck, Govert of Loo, Jacob van (toegeschreven aan)
Zeven naaktstudies, waarvan twee tegendrukken, ca. 1630–ca. 1670. Krijt. Schenking van particulieren. RP-T-2015-53-1 t/m 7

Honthorst, Gerard van
Meleager en Atalanta, ca. 1625–ca. 1655. Pen en penseel in grijs, met wit gehoogd, over een schets in zwart krijt, op grijsblauw kardoespapier. Schenking van een particulier. RP-T-2015-51
Staande man in harnas, ca. 1625–ca. 1655. Zwart krijt, met pen in bruin, penseel in grijs, met wit gehoogd, op blauwgrijs kardoespapier. Schenking van een particulier. RP-T-2015-52

Potter, Paulus
De kudde. Nederland, 1641. Pen in bruine inkt, gewassen in zwart en grijs, doorgegriffeld. Aankoop uit het I.Q. van Regteren Altena Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-47

Tidemann, Philip
Ontwerptekening voor een titelprent van een boek voor de Amsterdamse Hortus Botanicus. Amsterdam, 1697. Pen in bruine en zwarte inkt en penseel in grijs. Aankoop uit het F.G. Waller-Fonds. RP-T-2015-50 [2014]

Nederlanden, 18de eeuw

Anoniem
Ontwerp voor een deurklopper. Vlaanderen, ca. 1770–ca. 1780. Grafiet en penseel in zwart en bruin. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-7-1

Anoniem
Ontwerp voor een masterdpot. Zuidelijke Nederlanden, ca. 1780–ca. 1795. Grafiet, pen in zwarte inkt en penseel in grijs en blauw. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-45-2

Grandjean, Jean
Gezicht in het Colosseum met op de voorgrond een monnik, 1779. Zwart krijt, aquarel, gehoogd met pen en penseel in grijs; *Gezicht in het Colosseum met op de voorgrond een herder met vee*, 1779. Zwart krijt, aquarel, gehoogd met pen en penseel in grijs. Aankoop uit het Fonds Beukenhorst/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-54-1 en 2

Ploos van Amstel, Cornelis
Drie studies van een putto, 1764; *Studie van naakt kind liggend op de rug*, 1764. Pen in bruine inkt. Aankoop uit het E.H. en L.L. Ariëns Kappers Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-27-2 en 3

Nederland, 19de eeuw

Anoniem
Kunstenaar tekenend op een lithosteen, ca. 1820–ca. 1830. Zwart krijt en penseel in grijs. Aankoop uit het E.H. en L.L. Ariëns Kappers Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-27-1

Anoniem
Omslag van groen en zwart gemarmerd karton met twee linten, ca. 1850–ca. 1920. Gemarmerd karton. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-36

Apostool, Cornelis
Dijkrichter van de Zwyndrechtse waard, 1772–1844. Zwart krijt. Aankoop uit het E.H. en L.L. Ariëns Kappers Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-27-4

Toorop, Jan
Zelfportret van Jan Toorop, 1881. Waterverf en krijt. Aankoop met steun van het Knecht-Drenth Fonds/Rijksmuseum Fonds en het Otto van Noppen Fonds/Rijksmuseum Fonds, ter nagedachtenis aan Jacqueline de Raad (1961–2015). RP-T-2015-20

Nederland, 20ste eeuw

Dool, Rein
11 Tekeningen met verhalende scènes, landschappen en portretten, 1975–2013. Aankoop uit het F.G. Waller-Fonds. RP-T-2015-21-1 t/m 11
Wandelpad in Dordtwijk, 2013. Houtskool op Thais moerbeiboompapier; *Begroeide bomen in Dordtwijk*, ca. 2013. Houtskool op Thais moerbeiboompapier; *Portret van een baby*, 2006. Houtskool op Thais moerbeiboompapier; *Landschap in Meseta, Noord-Spanje*, ca. 2003. Aquarel op Thais moerbeiboompapier. Schenking van de heer R. Dool, Dordrecht. RP-T-2015-22-1 t/m 4

Dumas, Marlene
4 Tekeningen: ´Four Virgins´, 1993. Gouache, waterverf en Oost-Indische inkt. Bruikleen van een particulier. RP-T-2015-23-1 t/m 4

Hoek, Hans van
Study El Greco Resurrection, 1979. Zwart krijt op papier; *Zonder titel*, ca. 1999. Aquarel op papier; *Waterfall, rocks and plants*, 1998. Inkt op papier. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. RP-T-2014-12-9 t/m 11

Teixeira de Mattos, Joseph
Voor de tekentafel, 1917. Potlood. Aankoop uit het Knecht-Drenth Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-30

Visser, Carel
2 Ontwerpen voor kapstok Speed-six, 1987; *Ontwerp voor een staande spiegel*, 1987; *Schets voor kapstok Speed-six*, 1987; *Voorstel voor enkele edities*, 1987. *Landschap Los Angeles*, 1981. Potlood op papier. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. RP-T-2014-12-1 t/m 5 en 12

vries, herman de
v74-06 random circles - on square grid pattern. Duitsland, 19 februari 1974; *v74-13 random dot grid pattern*. Duitsland, februari 1974; *v73-114 random dots in space*. Duitsland, juni 1973; *v73-236 random dot grid fields*. Duitsland, december 1973; *Zonder titel*. Duitsland, 1973–1974; *v74-30s random colour dot fields*. Duitsland, april 1974. Inkt. Aankoop met steun van Pon Holdings B.V. RP-T-2015-11-1 t/m 5 en 12

Ylstra, Bouke
Abstracte compositie. Dordrecht, 1956. Acrylverf; *Rein Dool*. Dordrecht, 2002. Pentekening; *Rein Dool*. Dordrecht, 23 december 2002. Pentekening. Aankoop uit het Knecht-Drenth Fonds/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-39-1 t/m 3

Nederland, 21ste eeuw

Laarman, Joris
Studie Makerchair Hexagon proto 1. Amsterdam, 2013. Potlood. Schenking van de heer J. Laarman, Amsterdam. RP-T-2015-28

Paris, Piet
7 Silhouetten, 2014–2015. RP-T-2015-26-1 t/m 7

Spee, Gitte
Chinese vazen, in of voor 2013. Potlood en pastelkrijt. Schenking van mevrouw G. Spee, Laren (Noord-Holland). RP-T-2015-19

Duitsland

Anoniem
Ontwerp voor een voet. Duitsland, ca. 1530–ca. 1550. Zwart krijt, pen in zwarte en bruine inkt en penseel in grijs. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-2-1

Anoniem
Ontwerp voor het sluitsysteem aan de binnenkant van het deksel van een geldkist. Duitsland, ca. 1680–ca. 1740. Pen in bruine inkt en penseel in geel en blauw. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-2-2

Anoniem
4 Ontwerptekeningen van een zilveren tafelstuk, een reeks borden, twee toiletspiegels. Duitsland, 1750. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-70-1 t/m 4

Anoniem
Ontwerp voor een vaas, vermoedelijk bedoeld als kachel. Zuid-Duitsland of Bohemen, ca. 1750–ca. 1775. Aquarel gehoogd in goud. Schenking van de heer A. Allen, New York. RP-T-2015-18-1

Anoniem
Ontwerp voor een bureau met opstand. Mainz, ca. 1755–ca. 1770. Pen in zwarte inkt en penseel in geel, roze, rood en grijs. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-2-3

Anoniem
Ontwerp voor een bureau met opstand. Duitsland, ca. 1790–ca. 1795. Pen in zwarte inkt, grafiet en penseel in grijs. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-2-5

Anoniem
Ontwerp voor een consoletafel van porselein. Duitsland, ca. 1850. Pen in zwarte inkt en aquarel. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-2-6

Melling, Antoine Ignace
Gezicht op Broek in Waterland met links de koepel van Bakker, 1812. Potlood. RP-T-2015-24

Nahl, Johann Samuel
4 Ontwerptekeningen voor kachels. Kassel, ca. 1775–ca. 1785. Grafiet, pen in bruine inkt en penseel in bruin. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-35-1 t/m 4

Schwender
Ontwerp voor drie kasten voor staande horloges. Duitsland, ca. 1780–ca. 1790. Pen in zwarte inkt, grafiet en penseel in grijs. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-2-4

Engeland

Carter, John
Engelse geëmailleerd koperen kandelaar. Engeland, ca. 1790–ca. 1810. Pen in zwarte inkt en waterverf in blauw, geel en grijs. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-10

Johnson, Thomas (toegeschreven aan)
Ontwerp voor een horlogestandaard. Londen, ca. 1760. Grafiet, pen in zwarte inkt en penseel in grijs en zwart. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-40

Frankrijk

Anoniem
Ontwerp voor een met marmeren plaatjes ingelegde, met beeldhouwwerk versierde kast (linkerheft). Parijs, ca. 1570–ca. 1600. Pen in bruine inkt en penseel in bruine inkt. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-34

76

77

Anoniem
Ontwerp voor een gebeeldhouwd wandpaneel. Parijs, ca. 1735–ca. 1755. Grafiet, pen in zwarte inkt, penseel in grijs en geel. Schenking van de heer A. Allen, New York. RP-T-2015-18-2

Anoniem
Ontwerp voor de beschildering van twaalf porseleinen koffiekoppen. Frankrijk, ca. 1800–ca. 1820. Pen in zwarte inkt, penseel in geel, oranje en grijs. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-45-1

Carrier-Belleuse, Louis-Robert
Ontwerp voor een dekselvaas en een coupe van in verguld brons gemonteerd porselein; Ontwerp voor een gueridon. Parijs, ca. 1870–1880. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-9-1 en 2 [2014]

Clerget, Adèle
Gezicht op Broek in Waterland met links de koepel van Bakker, 26 november 1812. Potlood. Schenking van de heer J.W. Niemeijer, Broek in Waterland. RP-T-2015-25

Feuchère, Jean-Jacques
Ontwerp voor kandelaar. Frankrijk, ca. 1830–ca. 1840. Grafiet. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-46-4

Feuchère, Jean-Jacques (toegeschreven aan)
6 Ontwerptekeningen voor een schoorsteen met spiegel, feu, wandarmen en hangklok, pendule, een coupe, een vaas en een piano. Frankrijk, ca. 1825–ca. 1840. Grafiet. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-46-1, 9, 12, 13, 14 en 16

Feuchère, Léon (toegeschreven aan)
Ontwerp voor een kroonluchter. Frankrijk, ca. 1840. Grafiet. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-46-8

Firma Feuchère
100 Ontwerptekeningen van Léon Feuchère uit: L'art industriel: recueil de dispositions et de décorations intérieures, comprenant des modèles pour toutes les industries d'ameublement et de luxe, Goupil & Compie (Paris/New-York) [1839–48], Parijs, ca. 1830–ca. 1850. Grafiet op calqueerpapier geplakt op papier. BI-2015–4727 *10 Ontwerptekeningen voor onder meer schoorsteenmantels, kandelaar, kroonluchter, pendule, olielamp, theepot en armstoelen.* Frankrijk, ca. 1800–1840. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-46-2, 3, 5 t/m 7, 10, 11, 15, 17, 18

Fraipont, Gustave
Vijf ontwerptekeningen voor borden met vissen. Parijs, ca. 1875–1890. Grafiet en aquarel. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-22-1 t/m 5

Hutin, Charles François
Pendule met een haan en twee kindertjes. Dresden, ca. 1764–ca. 1770. Grafiet, pen in zwarte inkt, penseel in grijs en aquarel op papier op karton. Schenking van een particulier. RP-T-2015-2

Moitte, Jean Guillaume
Ontwerp voor een kan en schaal. Parijs, ca. 1790. Pen in zwarte inkt en penseel in grijs en sepia. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds, ter beschikking gesteld door mevrouw L.H. Kaufman. RP-T-2015-17-1

Ontwerp voor een zoutvat, een wijnkoeler en een kom. Parijs, ca. 1790. Pen in zwarte inkt en penseel in grijs. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-17-2

Slodtz, René Michel
Ontwerp voor een vaas met oren in de vorm van leeuwen. Rome of Parijs, ca. 1760–ca. 1764. Pen in bruine inkt. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-7-2

Tahan, Jean-Pierre-Alexandre (toegeschreven aan)
Ontwerp voor de lijst voor een geschilderd triptiek, vervaardigd als geschenk van de vrouwen van Lyon aan koningin Marie-Sophie van Napels, prinses van Wittelsbach, de echtgenote van koning Frans II van Napels. Parijs, 1861. Pen in zwarte en rode inkt, penseel in grijs en gouache; op opgeplakt fragment calqueerpapier met pen in bruine inkt; *Tweemaal gevouwen vel papier met opschrift.* Parijs, 1861. Pen in bruine inkt. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-8-1 en 2

Italië

Anoniem
Ontwerp voor een kan met een deksel bekroond door Fama. Italië, ca. 1660. Grafiet, pen in bruine inkt en penseel in lichtbruin. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-2-8

Anoniem
Ontwerp voor een miskelk. Italië, ca. 1730–ca. 1740. Grafiet, pen in bruine inkt, penseel in oker, beige en blauwgrijs. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-2-9

Anoniem
Ontwerp voor een kan. Italië, 15 maart 1776. Pen in bruine inkt over schets in potlood en penseel in grijs. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-69-2

Anoniem
Ontwerp voor een hanger. Florence, ca. 1805–ca. 1815. Pen in bruine inkt, penseel in geel, lichtblauw en grijs. Schenking van mevrouw I. Stodel. RP-T-2016-2-10

Barberi, Giuseppe (toegeschreven aan)
Ontwerp voor een bovenrand met drie maskers; Ontwerp voor een olielamp; Harnasonderdelen en plattegrond. Rome, ca. 1780–1790. Grafiet en pen. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-12-5 t/m 7

Belli, Giovacchino
Ontwerp voor een olielamp. Rome, ca. 1800. Grafiet, pen in zwarte en bruine inkt en penseel in grijs en geel. Aankoop met steun van het Echtpaar Van Hulsen-Ognibeni/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-23-2

Foggini, Giovanni Battista
Ontwerp voor een met pietre dure panelen ingelegd met verguld brons gemonteerd kistje. Florence, 1710–1725. Pen in bruine inkt en penseel in kleuren. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2014-69-1

Gambara, Lattanzio (toegeschreven aan)
Ontwerp van een schenkkan in de vorm van en leeuw. Brescia, ca. 1555–ca. 1574. Grafiet en pen en bruine inkt. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-44

Gandolfi, Ubaldo (toegeschreven aan)
Ontwerp voor een deurklopper. Bologna, ca. 1760–ca. 1780. Pen en penseel in bruin over een schets in zwart krijt. Aankoop met steun van de heer en mevrouw Van Hulsen-Ognibeni/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-16

Götzel-Sepolina, Josephine
Portret van een onbekende kunstschilder, 1818. Zwart krijt, gedoezeld. Aankoop met steun van de heer en mevrouw Van Hulsen-Ognibeni/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2015-49

Valadier, Giuseppe (atelier van)
6 Ontwerptekeningen voor een glazenkoeler, een taartschep, een masker, een wijzerplaat, een achterplaat van een wandarm en een meubelbeslag. Rome, ca. 1785–ca. 1820. Aankoop uit het Decorative Art Fund. RP-T-2015-42-33 t/m 38

Valadier, Giuseppe (atelier van)
Ontwerp voor een gedeelte van een lijst. Rome, ca. 1785–ca. 1790. Pen in zwarte inkt en penseel in grijs. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-12-4

Valadier, Giuseppe of Livinec, Ivo (toegeschreven aan)
Ontwerp voor een commode. Rome, ca. 1785. Grafiet, pen in bruine inkt en aquarel. Aankoop uit het Decorative Art Fund. RP-T-2015-42-39

Valadier, Luigi
9 Ontwerptekeningen voor een kerklamp, stralenmonstransen, een inktstel, zoutvaten, een spiegel met het pauselijk wapen en terrines. Rome, ca. 1760–ca. 1780. Aankoop uit het Decorative Art Fund. RP-T-2015-42-1 t/m 9

Valadier, Luigi (toegeschreven aan)
13 Ontwerptekeningen voor een ovale terrine, een kruisbeeld, een olielamp, drie cartagloria's, diverse dekseldozen, een staf, een wijwatervat en een reliekhouder. Rome, ca. 1760–ca. 1785. Aankoop uit het Decorative Art Fund. RP-T-2015-42-10 t/m 22

Valadier, Luigi (atelier van)
6 Ontwerptekeningen voor een terrine, chatelaines, een consoleklok, een kannetje, een voetstuk of basement met een wapen. Rome, ca. 1760–ca. 1780; ca. 1800–ca. 1899. Aankoop uit het Decorative Art Fund. RP-T-2015-42-23 t/m 28

Valadier, Luigi (atelier van) of (atelier van) Giuseppe Valadier
4 Ontwerptekeningen een lijst, mosterdpotten en een wandarm. Rome, ca. 1775–ca. 1790. Aankoop uit het Decorative Art Fund. RP-T-2015-42-29 t/m 32

Valadier, Luigi (toegeschreven aan)
Ontwerp voor een hangend wijwatervat. Rome, ca. 1765–ca. 1775. Grafiet, pen en bruine inkt, penseel in blauw en bruin, het bovengedeelte doorgeprikt, zwart krijt. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-12-1

Valadier, Luigi (atelier van)
Ontwerp voor het altaar van de heilige Camillo de Lellis voor de Santa Maria Maddalena in Rome; Ontwerp voor een reliekschrijn. Rome, ca. 1770–1775. Grafiet, pen en penseel. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-12-2 en 3

Ontwerp voor een lijst met een reliekhouder. Rome, ca. 1770–1775. Grafiet, pen en penseel. Aankoop met steun van het Echtpaar Van Hulsen-Ognibeni/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-23-1

Oostenrijk

Anoniem
Ontwerp voor een achthoekige dekselpot. Oostenrijk, ca. 1730–ca. 1760. Grafiet, pen in bruine inkt en penseel in grijs en bruin. Aankoop uit het Decorative Art Fund/Rijksmuseum Fonds. RP-T-2016-2-7

Verenigde Staten
Weiner, Lawrence
Ontwerptekening &Onward&, 1991. Gemengde techniek op papier; *Ontwerptekening &Onward&*, 1991. Gemengde techniek op papier; *When&Onward&*, 1999. Aquarel, inkt en potlood op papier. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. RP-T-2014-12-6 t/m 8

Bibliotheek

BIBLIOTHEEK

Bibliotheek

Selectie van bijzondere aanwinsten

Deutschland im Fotobuch, Collectie van ruim 287 foto-boeken met Duitsland als onderwerp zoals beschreven in: *Deutschland im Fotobuch: 287 Fotobücher zum Thema Deutschland aus der Zeit von 1915 bis 2009* / Thomas Wiegand; herausgegeben von Manfred Heiting. Göttingen: Steidl, 2011. Schenking van de heer Manfred Heiting.

De secreti del reverendo Donno Alessio Piemontese : prima [-terza] parte / Alessio; Girolamo Ruscelli. In Venetia : Apresso Antonio de gli Antonii., 1562. Di nuouo ristampati et correti, & ampliata in piu luoghi, con la sua tavola per trouar le ricette con ogni commodità. 3 volumes in 1 ([8], 304, [23] 160, [16], 104, [8]) p.; 16 cm. 2015/6348

Achabs biddagh, dat is Schrifftuerlijck ende politijck discours van den biddagh ghehouden in aprili anno. 1619. Voor d'vvtspraeck van de kerckelijcke ende politijcke oordeelen ofte sententien over de remonstranten ende ghevanghene heeren. Midtsgaders van't Mizpa, de Hardt- ende Crevpele bode / Johannes Wtenbogaert. Amsterdam, 1620–1621, 127 p.; 19 cm. 2015/0308

Mahomets Alkoran / door de heer Du Ryer uit d'Arabische in de Fransche taal gestelt; benefens een tweevoudige beschrijving van Mahomets leven; en een verhaal van des zelfs reis ten hemel, gelijk ook zijn Samenspraak met de Jood Abdias; alles van nieus door J.H. Glazemaker vertaalt, en te zamen gebracht. Amsterdam: voor Jan Rieuwertsz, 1658. [16], 692, [2], 125 p.; 12 cm. 2015/2312

Extract, in't duits vertaald uit het frans, van pater Niceron, in sijn werk Aardige Perspectiefkonst, in het derde Boek het tweede voorstel, pag. 154 : Te verklaaren van welke stoffe[n] de goede spiegels moeten zijn, wat in haar saamen-mengsel te passe komt, de wijze van die te smelten en se te gieten en voorts se wel glad te maaken / Jean François Niceron. [Nederland], [16--?]. 6 ongenummerde pagina's, 32 p.; 35 cm. Geschenk van de heer Arie Wallert 2015/6096

Nieuw teecken-boeck: tweede deel / Abraham Bloemaert. [S.l. : s.n., 1700?]. 24 plates engraved by Gerard Valck; 20 cm. 2015/5022

An essay on the theory of painting / Jonathan Richardson. London: printed by W. Bowyer, for John Churchill, 1715. 240 p.; 20 cm. 2015/4432

The art of painting / by C.A. Du Fresnoy; with remarks; translated into English, with an original preface, containing a parallel between painting and poetry / by Mr. Dryden. As also a short account of the most eminent painters, both ancient and modern / by R.G. esq. London, 1716. The 2d ed., cor., and enl. [14], lxviii, [4], 397, [7] p.: front.; 18 cm. 2015/5778a

A treatise of painting / by Leonardo da Vinci. London: printed for J. Senex, 1721. 8 preliminary leaves, 189, [16] p.: frontispiece (portrait), plates (some folded), folded diagrams; 21 cm. 2015/4800

The art of painting in oyl : wherein is included each particular circumstance relating to the best and most approved rules for preparing, mixing, and working of oyl colours ... / John Smith. London: printed for A. Bettesworth; F. Clay; and E. Syman [sic], 1723. Fifth impression with some alterations.[8], 108, [4] p.; 16 cm. 2015/5797

Oordeelkundige aanmerkingen over de poëzy, en de schilderkunst, waar in men het echte kenmerk vindt ontdekt van het fraaie en valsche der Hedendaagsche Dichten en ToneelSpelen: handelende mede van het Opzeggen der Vaarzen, midsgaders van het uitvoeren der Toonneelspelen onder de ouden, en van hunne Muzyk: zoo ook Van de Voornaamste, zo Oude als Hedendaagsche Itaaljaansche-Fransche- en Nederlandsche Schilderstukken ... / Jean-Baptiste Dubos; uit het Fransch vertaald door Philip Zweerts, met zommige aanmerkingen vermeerderd. Amsterdam: Jacobus Loveringh, 1740. 3 dl.; 17 cm. 2015/2782–2784

The principles of painting under the heads of anatomy ... unity, etc. : in which is contained, an account of the Athenian, Roman, Venetian and Flemish schools : to which is added, the balance of painters, being the names of the most noted painters, and their degrees of perfection in the four principal parts of their art : of singular use to those who would form an idea of the value of paintings and pictures / written originally in French by Mons. London: printed for J. Osborn, at the Golden Ball, 1743. xii, 300, [8] p., 2 leaves of plates: illustrations; 20 cm. 2015/5899

Secrets concernans les arts et métiers. Bruxelles: Par la compagnie, 1747. Nouv. éd., rev., corr., & considérablement augm. 2 volumes; 17 cm. 2015/5768–5769

Natuurlyk en schilderkonstig ontwerp der mensch-kunde: lerende niet alleen de kennis van de gestalte, proportie, schoonheid, muskele, beweginge, actien, passien, en welstand der menschbeelden. Tot de teykenkunde, schilderkunde, beeldhouwery, bootseer en giet-oeffening toepassen; maar ook hoe zig een mensch na dezelve regelen, in allerhande doeninge van gaan, staan, loopen, torssen, dragen, arbeyde, spreke en andere gebeerde, bevallig en verstandelyk aanstellen zal / door W. Goeree. Te Amsterdam.; by Jan Roman ..., 1753. Derde druk. [16], 435, [28] p.: ill, titelprt.; 21 cm. 2015/6354

L'école d'Uranie, ou L'art de la peinture / trad. du latin d'Alph. Dufresnoy, et de M. l'abbé de Marsy; avec des remarques [sur le poëme d'Alph. Dufresnoy par Roger de Piles]. Paris: Imprimerie de P.G. Le Mercier, 1753 Éd. revuë et corr. / par M.D.Q. xl, 310, [2] p.; 17 cm. 2015/5814

Praktische Anweisung zur Pastellmalhlerey / Georg Christoph Günther. Nürnberg: in Verlag Christoph Weigels, 1762. [8], 134, [2] p., VI bl. pl. : ill.; 19 cm. 2015/1036

Art du serrurier / par M. Duhamel du Monceau. [S.l. : de l'imprimerie de L.E. Delatour], 1767. III, 302 p., XLII bl. pl. ; ill.; 43 cm. Series: Descriptions des arts et metiers. 2015/5626

Collection de vases / inventés et dessinés par Mr. de Fontanieu, intendant et contrôleur des meubles de la couronne. Paris, 1770. [2] leaves, [47] leaves of plates: illustrations; 53 cm. 2015/5372

Handwerke und Künste in Tabellen. Messing- und Eisenarbeiter / P. N. Sprengel; Fortgesetzt von O. L. Hartwig. Berlin: Verlag der Buchhandlung der Realschule, 1770. 251, [3] p., VI plates: ill.; 18 cm. 2015/0987

L'Albert moderne, ou Nouveaux secrets éprouvés, et licites, recueillis d'après les découvertes les plus récentes: les uns ayant pour objet de remédier à un grand nombre d'accidens qui intéressent la santé: les autres, quantité de choses utiles à sçavoir pour les differens besoins de la vie ... / Pons Augustin Alletz. Paris: La veuve Duchesne, 1771. XXIV, 430, [2] p.: 17 cm. 2015/5812

Vom Alter der Oelmalerey aus dem Theophilus Presbyter / Gotthold Ephraim Lessing. Braunschweig: Buchhandlung des Fürstlichen Waysenhauses, 1774. 96 p.; 18 cm. 2015/0298

Handbuch für die Mahler, oder Auszüge aus Gerards de Lairesse grossem Mahlerbuche nebst dergleichen, aus der Idee du peintre parfait den Kunstbflissnen sowohl als den Liebhabern gewidmet / Tobias Querfurt. Prag: bey Felician Mangoldt und Sohne, 1776. 236 S.: ill.; 17 cm. 2015/5604

The school of arts improv'd, or, Companion for the ingenious ... / compiled from various authors. Gainsbrough: Printed by John Mozley, 1776. [4], 156 p.; 18 cm. 2015/5906

The handmaid to the arts ... teaching a perfect knowledge of the Materia Pictoriae; or the nature, use, preparation, and composition of all various substances employed in painting ... the means of delineation ... the various manners of gilding, silvering, bronzing, japanning / Robert Dossie. London: printed for J. Nourse, 1764. The second edition, with considerable additions and improvements. 2015/4418

Metodo facile per formare qualunque sia sorte di vernici: della Cina, e del Giappone: praticato in Francia, ed in Inghilterra : secondo gli sperimenti di accreditati professori ... / tutto opera, e studio del Signor Alberto Guidotti ... Rimino: Giacomo Marsoner, 1784. 176 p., 2 folded leaves of plates: ill.; 20 cm. 2015/5743

The artist's assistant: in the study and practice of mechanical sciences Illustrated with copper-plates. London: and sold by G. Robinson London; and M. Swinney, Birmingham, Printed for the author, [1785?]. 288, IV p., 10 plates: illustrations; 20 cm. 2015/4413

The dyer's assistant in the art of dying wool and woollen goods: extracted from the philosophical and chymical works of those most eminent authors, Mess. Ferguson, Dufay, Hellot, Geoffery, Colbert and that reputable French dyer, Mons. De Julienne / translated from the French with additions and practical experiments by James Haigh. York: And J. Todd, and R. Spence, York, Printed by Crask and Lund,

for R. Baldwin, London; 1787. i-xvi, [17]-256, [4] p.; 18 cm. 2015/4475

The art of dying wool, silk, and cotton / Translated from the French of M. Hellot, M. Macquer, and M. le Pileur d'Pligny. London: Printed for R. Baldwin, 1789. ix, [7], 206, 209–508, [4] p., VI plates. Aankoop met steun van het Willy van der Mandele Fonds. 2015/6343

One thousand valuable secrets, in the elegant and useful arts : collected from the practice of the best artists, and containing an account of the various methods of engraving on brass, copper and steel. Of the composition of metals ... And a variety of other curious, entertaining and useful articles. Philadelphia: Printed for B. Davies, and T. Stephens, 1795. 1st American ed. xxxvi, 377 p.; 18 cm. 2015/5757

A treatise on the art of painting, and the composition of colours, containing instructions for all the various processes of painting. Together with observations upon the qualities and ingredients of colours / translated from the French of M. Constant de Massoul. London publ. and sold by the author of the original, pr. by T. Baylis, 1797. 242 p.; 19 cm. 2015/5922

L'art du blanchiment des toiles, fils et cotons de tout genre: rendu plus facile et plus général, au moyen des nouvelles découvertes : avec la méthode de décolorer et de ramener à un état de blancheur parfait toutes les toiles peintes ou imprimées : suivi des procédés les plus sûrs pour blanchir les soies et les laines, et des découvertes faites par l'auteur dans l'art de blanchir les papiers : orné de neuf grandes planches in-4° représentant tous les ustensiles et les différentes manipulations du blanchiment : ouvrage élémentaire composé en faveur des fabricans, des blanchisseurs, des teinturiers, des imprimeurs en toiles et des papetiers / par Pajot-Des-Charmes, ancien inspecteur des manufactures Paris: Chez A.J. Dugour et Durand, libraires, 1798. [4], 282, [2] p., IX folded leaves of plates: ill. engraved plates depicting bleaching machinery; 20 cm. 2015/5794

Théorie des couleurs et des corps inflammables, et de leurs principes constituants: la lumière et le feu : basée sur les faits et sur les découvertes modernes / par Christophe Opoix. Paris: Méquignon l'aîné, 1808. XL, 404 p.; 21 cm. 2015/6342

Notitie van eenen nette en zindelyken inboedel : bestaande in: meubilen en huiscieradien, waaronder ledikanten ... goud- en zilverwerk ... alsmede eenige fraaye schilderyen en eene precieuse verzameling van Engelsche en andere kunstplaatlen ... 1809. 53 p.; 20 cm. VEIL/35826

The principles of practical perspective, or, Scenographic projection : containing universal rules for delineating designs on various surfaces, and taking views from nature by the most simple and expeditious methods, to which are added rules for shadowing and the elements of painting, the whole treated in a manner calculated to render the science of perspective and the art of drawing easy of attainment to every capacity / by Richard Brown. London: Printed for Samuel Leigh, 1815. Illustrated with fifty-one plates. The frontispiece is a full-color aquatint. The plates are chiefly diagrams, numbered 1 to 51. 96 p., [51] leaves of plates: illustrations (some color); 30 cm. 2015/4443

Manuel du tourneur / par L.-E. Bergeron [pseud.]. Paris: Hamelin-Bergeron, 1816. 2. éd. rev., cor., et considérablement augm. / par P. Hamelin-Bergeron. 2 bd.: ill.; 28 cm + Atlas (39, 57 bl. pl.). 2015/5622–5624 *Unterricht für Gold und Silberarbeiter bey Bearbeitung*

der edlen Metalle: in chemischer und metallurgischer Hinsicht, nebst der Beschreibung derjenigen Materialien und Ingredienzien, deren sich dabey zu bedienen haben, und den Ursachen ihrer Wirkungen ... mit einem Anhang ... / von Johann Ludwig Kleemann. Ulm : Stettin, 1819. XVI, 259 S.: Ill.; 19 cm. 2015/6665

Rapport sur la lithographie: et particulièrement sur un recueil de dessins lithographiés par M. Engelmann. Paris: Imprimerie de Firmin Didot, [1816]. 25 p.; 24 cm. 2015/3630

The family dyer and scourer : being a complete treatise on the arts of dying and cleaning every article of dress, bed and window furniture, silks, bonnets, feathers, &c., whether made of flax, silk, cotton, wool, or hair : also, carpets, counterpanes, and hearth-rugs, ensuring a saving of eighty per cent / by William Tucker. London: Printed for Sherwood, Neely and Jones, 1818. 2nd ed. xii, 158 p.: illustrations; 20 cm. 2015/4434

An account of a new process in painting: in two parts. London: Printed for F.C. & J. Rivington, 1821. xi, 174 p.; 23 cm. 2015/5900

The Camera; or, Art of drawing in water colours: with instructions for sketching from nature: comprising the whole process of water-coloured drawing, familiarly exemplified in drawing, shadowing, and tinting a complete landscape, in all its progressive stages: and directions for compounding and using colours, sepia, Indian ink, bister, &c. / by John Hassell. London: by James Drury, 1823. 32 p., [3] folded leaves of plates (1 coloured): illustrations; 24 cm 2015/4438

One thousand processes in manufactures and experiments in chemistry: collected from the best modern authorities, British and foreign, with a view to promote the successful cultivation of all the useful arts, particularly the manufactures of Great Britain, in their different branches / by Colin Mackenzie. London: Printed for G.B. Whittaker, 1825. 5th ed. vi, 29, [v]-xxxii, 522, 528–646 p.: illustrations, plates (1 folded color); 22 cm. 2015/5897

Manuel de miniature et de gouache / par Stév. F. Constant-Viguiér. Paris: Roret, 1828. viii, 360 p.; 15 cm. 2015/5898

Voorbeelden bij het eerste onderrigt in het teekenen. Leeuwarden: L. Schierbeek, [1831]. 24 bl.: uitsluitend ill.; 14 x 21 cm. 2015/6352

Cours de perspective appliquée à la peinture / par F. Bossuet. Bruxelles: A. Wahlen, 1833. 76 p., 33 bl. pl: ill.; 34 cm. 2015/6432

Hints upon tints, with strokes upon copper and canvass / by Henry Warren. London: J.F. Setchel, 1833, 1 preliminary leaf, 52 p., 8 plates: ill.; 17 cm. 2015/5801

Studies of trees / by Henry W. Burgess. London: J. Dickinson, 1837. [1] leave, 12 leaves of plates: ill; 28 x 38 cm. 2015/4444

Painting, and the fine arts : being the articles under those heads contributed to the seventh edition of the Encyclopaedia Britannica / by Benjamin R. Haydon and William Hazlitt. Edinburgh: Adam and Charles Black, 1838. 227 p.; 21 cm. 2015/4422

L'art industriel: recueil de dispositions et de décorations intérieures, comprenant des modèles pour toutes les industries d'ameublement et de luxe / par Léon Feuchère. Paris; New-York: Goupil & compie, [1839-48]. 2 pl., 72 pl., plan.; 55 cm. Aankoop met steun van mevrouw Marina Aarts vanwege haar 60ste verjaardag en tevens haar 12,5-jarig bestaan als Art Consultant. 2015/4727

Lectures on painting and design: origin of the art - anatomy the basis of drawing - the skeleton - the muscles of man and quadruped - standard figure - composition - colour - ancients and moderns - invention / by B.R. Haydon. London: Longman, Brown, Green, and Longmans, Paternoster-Row, 1844-46. 2 pts.: ill., 5 plates (3 folding); 23 cm. 2015/4442

Méthode générale de dessin / par Ern. Kaisin. Bruxelles: [uitgever niet vastgesteld], [1850-1870?]. 12 delen: ill.; 33 cm. 2015/6429

The geometric beauty of the human figure defined: to which is prefixed a system of aesthetic proportion applicable to architecture and the other formative arts / by David Ramsay Hay, F.R.S.E. Edinburgh and London: William Blackwood & Son, 1851. xiv, [2], 68 p. and VXI plates by the author and engraved by W. Forrest and 1 wood-engraved illustration on the last leaf, drawn by Houston from a female model 'in the Royal Scottish Life Academy' and provided with Hay's lines of proportion; 34 cm. 2015/2686

Handbook of foliage and foreground drawing: illustrated by numerous examples of trees, shrubs, climbing, meadow, and water plants: with explanations shewing the best method of acquiring the characteristic touch for each / by George Barnard. London: Ingram, Cooke, and Co., 1853. viii, 125 p., 60 plates: illustrations; 19 cm. 2015/4401

Dirt and pictures separated: in the works of the old masters / by Henry Merritt. London: Holyoake and Co., 1854. 3 preliminary leaves, 72 p.; 23 cm. 2015/5809

L'Art industriel: recueil de dispositions et de décorations intérieurs, comprenant des modèles pour toutes les industries d'ameublement et de luxe / par Léon Feuchère; gravées par Varin Frères. Paris: Goupil et Cie, ca. 1860. 72 pl. + 12 bl. pl.; 51 cm. 2015/2311

Handboekje voor juweliërs, kooplieden, goud- en zilversmeden, horlogemakers, enz. : bevattende de wet op den waarborg, met belangrijke aantekeningen omtrent de uitvoering van die wet en een alphabetisch register, benevens een aantal tabellen en berekeningen betrekkelijk de gehalten, den prijs en de belasting van goud- en zilverwerk, enz., enz. / zamengesteld door Van Steenberghe. Arnhem: D.A. Thieme, 1863. 130, xii p.: tabellen; 20 cm. 2015/6091

The conservation of pictures / by Manfred Holyoake. London: Dalton & Lucy, 1870. 84 p.; 20 cm. 2015/5808

Manual of the science of colour, on the true theory of the colour-sensations, and the natural system: with a coloured frontispiece and other illustrations / by William Benson, Archt. London: Chapman et Hall, 1871. XII, 58 S., [2] Bl.: ill.; 19 cm. 2015/5787

Exposition universelle de 1878 à Paris. Rapports des délégations ouvrières. Photographes. Paris: Librairie A. Morel, 1867. 13 p.; 37 cm. 2015/0284

The English school of painting in water-colours: its theory and practice: with the several stages of progression: accompanied with forty-seven illustrations in the first style of chromo-lithography / by Aaron Penley. London: H. Sotheran & Co., 1880. New and rev. ed. 2 preliminary leaves, [iii]-viii, [2], 130 p.: mounted color frontispiece, 46 color plates mounted on 25 leaves; 56 cm. 2015/4449

Éléments du tracé géométrique des ombres: cours de dessin: à l'usage des Collèges et Athénées ... extrait des leçons données au cours normal temporaire de dessin de 1881 / par Louis Aerts. Louvain: Aug. Fonteyn, [1881?]. 2 delen: ill.; 23 x 30 cm. 2015/6419-20

Practical notes on etching / by R.S. Chattock. London: Sampson Low, Marston, Searle, & Rivington, 1883. 2d ed. 74 p.: illustrations; 23 cm. 2015/4441

School of painting for the imitation of woods and marbles / as taught and practised by A.R. van der Burg and P. van der Burg. London: C. Lockwood and Co., 1887. 2nd ed., with numerous engravings and chromolithographs. 48 p., 36 leaves of plates: ill. (some color); 48 cm. 2015/5916

The decorator's assistant: a modern guide for decorative artists and amateurs, painters, writers, gilders &c., containing upwards of six hundred receipts, rules and instructions for mixing, preparing and using, dyes ... to which is added a trade directory & guide (wholesale and retail), where the requisite materials may be obtained. London: A.J. Barnes & Co., [approximately 1890?] 175 p.; 19 cm. 2015/4405

Sharp eyes: a rambler's calendar of fifty-two weeks among insects, birds and flowers / by William Hamilton Gibson. New York: Harper & Brothers, 1892. xx, [1] 322 p.: including frontispiece, illustrations; 24 cm. 2015/0238

The science of painting / by J.G. Vibert. London: P. Young, 1892. viii, 196 p; 19 cm. 2015/5810

The artists' manual of pigments : showing their composition, conditions of permanency, non-permanency, and adulterations, effects in combination with each other and with vehicles, and the most reliable tests of purity, together with the Science and Art Department's examination questions on painting / by H.C. Standage. London: Crosby, Lockwood & Son, 1896. 3rd ed., rev. xiv, 112 p.; 18 cm. 2015/5789

Traité de perspective / Hermann Laurent. Paris: Schmid, [1899?]. 75 p.: fig.; 29 cm. 2015/6358

Studio Yearbook of Decorative Art. London: The Studio, 1906-1980 (title varies) 69 vols. Aankoop met steun van het Van der Vossen-Delbrück Fonds. 2015/3340

Intérieurs au Salon des artistes décorateurs, Paris 1928 / par René Prou. Paris: Moreau, 1928. 4 p., 48 bl. pl.: ill.; 34 cm. 2015/1708

Exposition universelle et internationale de Bruxelles 1958 = Algemene Wereldtentoonstelling te Brussel 1958 / Commissariat général du Gouvernement près l'Exposition universelle et internationale de Bruxelles 1958. Bruxelles: Etablissements généraux d'imprimerie, 1961. Series: Méorial / Commissariat général du Gouvernement près l'Exposition universelle et internationale de Bruxelles 1958. 2015/5632, 2015/5640, 2015/5643, 2015/5647, 2015/5689, 2015/5692, 2015/5694, 2015/5697, 2015/5705

Studiedag mens, kleur, ruimte / ingericht door de V.B.K.A, Vereniging van Belgische Kleurenadviseurs, in samenwerking met het Nationaal Bouwcentrum Antwerpen, onder de auspiciën van het Nationaal Komitee voor Beroepsopleiding en Beroepsvorming. Mortsel: V.B.K.A., 1964. 68 p.: ill.; 27 cm. 2015/2535

Codex Vyšehradensis (1085) / praefatus est František Kavka; edidit Jiří Mašín; recensuerunt Jaroslav Pešina [et] Josef Krása. Prague: Sumptibus Pragopress, 1970. 63 p. and atlas (222 p. of facsimiles): ill.; 46 cm. 2015/1253

Hout en marmer nabootsing: Jansen & Knipping / W.J. Kruithof. W.J. Kruithof, 1980. 1 box. Other title: *Praktische handleiding tot nabootsing van hout en marmer*. 2015/5942

Het gezin Davids-Holt : [het gezin van Jan Davids en Bertie Holt 23 juli 1955 : portretten gemaakt ter gelegenheid van hun zilveren huwelijck] / door Wendelien Schönfeld [S.l. : Davids-Holt, 1980. [20] bl.: ill.; 24 cm. 2015/0157

故宮周刊 *Gu gong zhou kan* / guo li gu gong bo wu yuan bian ji. National Palace Museum. Tai bei shi : Guo li gu gong bo wu yuan, min 70[1981]. Zai ban. 5 ce : tu ; 39 gong fen. 2015/2691

SHV 1996-1896 / Johan Pijnappel, Irma Boom en Paul Fentener van Vlissingen. Utrecht: SHV Holdings, cop. 1996. [2136] p.: ill.; 23 cm. Schenking van Irma Boom en Johan Pijnappel. 2015/0285

Arnout Visser en de glaspiraten / [hoofdred. Eveline Holsappel]. Arnhem: Museum voor Moderne Kunst Arnhem, [2013]. 132, [11] p.: ill.; 15 x 21 cm. 2015/1574

Encyclopedia of photographic and fine art ink jet printing media / Daniel D. Teoli Jr. ©2014. Limited edition 'Hand printed artists' book. 12 volumes : photo's ; 28 cm + 3 dvd's. Geschenck van Daniel D. Teoli Jr. 2015/5735a-m

PHOEBUS•Rotterdam' Ongoing Project. Rotterdam: Phoebus Rotterdam, galerie, 2015. Boxed 25.5 x 19 cm. Geschenck PHOEBUS galerie. 2015/1234

Lijst van nieuwe tijdschriften

- *Der Glasfreund. Zeitschrift für altes und neues Glas*
- *Eigenbouwer. Tijdschrift voor de goede smaak*
- *Printmaking today*

Lijst van afgesloten tijdschriften

- *Arrabona. A Győr Múzeum évkönyve*
- *Berner Kunstmittellungen. Offizielles Organ*
- *Cantor Art Center journal*
- *Jahrbuch der Staatlichen Kunstsammlungen Dresden*
- *Kunstbeeld*
- *Pfälzer Heimat*
- *Städel Jahrbuch*

CONSERVEREN EN RESTAUREREN

Ceramiek, glas en steen

Behandelingen algemeen (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek) 25 objecten, waaronder:

Anoniem *Kan en bekken*, geglazuurd aardewerk beschilderd met figuren in een tuin, eerste kwart 18de eeuw. BK-NM-12400–278-A en B

Anoniem *Schotel*, blauw beschilderd majolica, tweede kwart 17de eeuw. BK-1955-62

Anoniem *Schotel*, tinglazuur aardewerk, eerste kwart 17de eeuw. BK-1964-31

Anoniem *Kom*, kraakporselein uit VOC-schip *De Witte Leeuw*, eerste kwart 17de eeuw. NG-1977–124-W

Anoniem *Tegel*, geglazuurd aardewerk met florale motieven, derde kwart 16de eeuw. BK-NM-11760

Anoniem, *Mand*, glas, derde kwart 18de eeuw. BK-NM-11019

Quesnoy, François du Reliëf, marmer, *Kinderbachanaal met bok*, tweede kwart 17de eeuw. BK-2014-28

Externe restauraties

Anoniem *Tegeltableau met de zeeslag bij Duins*, geglazuurd aardewerk, tweede kwart 17de eeuw. BK-KOG-253–263

Anoniem *Tuinvaas*, marmer, eerste kwart 18de eeuw. BK-16446-B

Rustici, Giovanni Francesco *Maria met kind*, beeld, beschilderd terracotta, eerste kwart 16de eeuw. BK-NM-12996

Tentoonstellingen en presentaties in het Rijksmuseum Voor de nieuwe vitrine over Islamitische kunst in de Special Collections werden 63 objecten gereedgemaakt en geïnstalleerd. Voor de tentoonstelling *Azië in Amsterdam* en de nieuwe presentatie in het Aziatisch Paviljoen werden 45 objecten gereedgemaakt.

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstelling

Er zijn 43 objecten van ceramiek, glas en steen gereedgemaakt voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland

Onderzoek

Glasinstabiliteit Promotieonderzoek (2013–2017) van Guus Verhaar over glasinstabiliteit, of ‘glasziekte’: het verval van glas dat voortkomt uit een instabiele samenstelling. Het onderzoek richt zich op het inventariseren en ontwikkelen van analytische methodes om de vroege stadia hiervan te detecteren. In 2015 werd de conditie van 139 glazen uit de collectie van het Rijksmuseum in kaart gebracht. Om te komen tot een ‘nulmeting’ zijn de glazen beschreven, gefotografeerd, schoongemaakt en nogmaals gefotografeerd. Tevens werden met X-Ray Fluorescentiemetingen (XRF) gedaan op de glazen van de vitrine met middel-eeuws glas (ca. 40 objecten)

Edele en onedele metalen

Behandelingen algemeen (kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek)

5.556 objecten, waaronder:

Anoniem *Vaas*, glas in messing montuur. Kunstgewerbeschule (Wenen), ca. 1900. BK-2015-21

Anoniem *Windwijzer*, koper met triton, datering onbekend. BK-NM-4732

Anoniem *Windwijzer*, verguld met driemaster, datering onbekend. BK-NM-5180

Anoniem *Keten van het Sint-Jorisgilde te Zevenbergen*, verguld en zilver, Bergen op Zoom, 1525. BK-2014-29

Anoniem *Hekwerk Over Amstel*, ijzer, Amsterdam, 1763. BK-NM-9258; dit hekwerk werd onder begeleiding van het metaalatelier door Van der Vegt Smeedwerken gerestaureerd

Anoniem *Zilvercatalogus*, 26 objecten van zilver

Diverse makers *Penningen en munten*, circa 3.575 objecten

Scheepswrakvondsten circa 1.870 scheepswrakvondsten van het VOC-schip de *Hollandia* (conditiebepaling en fotografie)

Tentoonstellingen en presentaties in het Rijksmuseum

Voor de tentoonstelling *Azië in Amsterdam* in de Philipsvleugel werden 23 bruiklenen gereedgemaakt voor opstelling. Voor de beeldtentoonstelling in de tuin *Joan Miró in het | at the Rijksmuseum* werden van 23 bruiklenen conditieopnamen gemaakt voor opstelling

Bruiklenen aan derden

In 2015 zijn 11 objecten van edel en onedel metaal gereedgemaakt voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland

Onderzoek

Multi isotopic analysis of early modern art: Linking origin, trade and production of raw materials with provenance research In samenwerking met de VU, UvA en het RCE worden geselecteerde objecten van een koperlegering uit de collectie van het Rijksmuseum bemonsterd, met als doel een database die helpt objecten van een koperlegering te plaatsen in tijd en Europese regio. Het project wordt gefinancierd door NICAS (Netherlands Institute for Conservation, Art and Science)

Onderzoek naar ‘ziek’ Limoges email In het verleden zijn degradatiemechanismen voor ziek glas uitvoerig onderzocht, maar met de focus op archeologisch en gebrandschilderd glas; specifieke problemen die voorkomen in een museum werden niet behandeld. Bij email gaat het om een combinatie van materialen (metaal en glas), waardoor het anders degradeert en mechanische stress van invloed kan zijn

Onderzoek beschermlaag zilver Samenwerking met het Metropolitan Museum of Art, onderzoek naar ontwikkeling van een nieuw type beschermlaag voor zilver (techniek volgens Atomic Layer Deposition, een heel dun laagje aluminiumoxide): leveren testplaatjes in zilver, evalueren en advies

Onderzoek naar de Avalokitesvara (AK-RAK-1989-2) en de Shiva (AK-MAK-187) Onderzoek naar methoden om constructie en vervaardigingsproces van deze beelden te achterhalen

Promotieonderzoek Arie Pappot (2013–2017) De toenemende mate waarin analytische technieken worden toegepast in de metaalrestauratie vraagt om een raamwerk van kennis over kopermijnbouw en -handel, gebruik, technologie en industrie. Dit onderzoek beoogt zo’n raamwerk te creëren, specifiek voor de Noord-Nederlandse 17de eeuw. Ontwikkelingen in de Nederlandse markt kunnen mogelijk worden verbonden aan regio-specifieke sporenelementen in producten uit dit tijdvak

Reinigen gecorrodeerde koperen drukplaten Iris Mahu (PI student metaalrestauratie UvA) 36 gegraveerde drukplaten uit de 17de eeuw, sommige bedekt met corrosie, werden onderzocht op de mogelijkheden tot verwijdering van deze corrosie. De ontwikkelde methode zal bruikbaar zijn voor soortgelijke platen met corrosie. De groep wordt in een later stadium volledig behandeld

Schilderijen

Voltooid restauraties

Anoniem *Snuifdoos met voorstelling van Venus, Amor en Kalkoen*, ca. 1750. NG-2014-20. I.s.m. de restauratie ateliers Ceramiek, glas en steen, Metaal, Meubelen en Papier

Buys, Jacobus *Portret van Cornelis Ploos van Amstel (1726–98)*, 1766. SK-C-515

Buys, Jacobus *Portret van Elisabeth Troost (1730–1790)*, *echtgenote van Cornelis Ploos van Amstel*, 1767. SK-A-5028

Leyden, Lucas van Maria met Kind, ca. 1530. SK-A-3739

Valckert, Werner van den *Vier regenten en de binnenvader van het Leprozenhuis te Amsterdam*, ca. 1624. SK-C-417

Valckert, Werner van den *Drie regentessen en de binnemoeder van het Leprozenhuis te Amsterdam*, 1624. SK-C-419

Wtewael, Joachim *De verkondiging aan de herders*, ca. 1600. SK-A-1843

Externe restauraties

Honthorst, Gerard van Frederik Hendrik en zijn vrouw Amalia van Solms en hun drie jongste dochters, ca. 1647. SK-A-874

Schoonhoven, Jan zonder titel/reliëf, 1958. SK-C-1754

Tentoonstellingen en presentaties in het Rijksmuseum

Voor de presentatie in de Waterloozaal (19de eeuw) werd 1 schilderij behandeld. Voor de tentoonstelling *Azië in Amsterdam* in de Philipsvleugel werd 1 schilderij gerestaureerd. Voor de presentatie ‘*Madonna met Kind van Lucas van Leyden*’ in zaal 0.3 (Middeleeuwen) werd 1 schilderij onderzocht en gerestaureerd

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstelling

In 2015 werd ca. 365 uur aan schilderijen gewerkt ter voorbereiding van bruikleen in binnen- en buitenland. In totaal zijn 174 schilderijen gereedgemaakt voor bruikleen in binnen- en buitenland

Condition Survey

In 2015 is een start gemaakt met het uitvoeren van een Condition Survey van alle schilderijen in het depot in Lelystad in verband met de verhuizing in 2019 van de collectie naar een nieuw depot. In 2015 zijn 97 schilderijen beoordeeld

Conservation Documentation

In 2015 is gewerkt aan de opschoning van de digitale documentatie van het schilderijenatelier. In samenwerking met de afdeling Collectie-informatie worden nieuwe richtlijnen voor het beheren van de digitale Conservation Documentation ontwikkeld

Onderzoek

Paint Sample Database In samenwerking met de afdeling Collectie-informatie en internetbureau Q42 is het opnieuw fotograferen, scannen en invoeren van bestaande verfmonsters en bijhorende documentatie uit het onderzoek van Arie Wallert in de nieuwe database voortgezet. In 2015 zijn 198 verfmonsters, van totaal 1.300, gefotografeerd en ingevoerd in de database. Daarnaast is de gescande documentatie van 205 sets verfmonsters, van totaal 300, ingevoerd in de database

The Rembrandt Database In samenwerking met het RKD, die deze Engelstalige online database coördineert en beheert, zijn in de tweede fase restauratiedocumenten en gerelateerd beeldmateriaal van 14 schilderijen van Rembrandt in de collectie doorgenomen en geselecteerd voor scanning en opname. Daarmee zijn in totaal 28 schilderijen (en meer dan 2.000 documenten) uit de collectie van het Rijksmuseum in *The Rembrandt Database* online te bestuderen

Bestandscatalogus Italiaanse Schilderijen In april startte een driejarig project met als doel het uitvoeren van materiaaltechnisch onderzoek naar de 213 Italiaanse schilderijen uit de collectie van het Rijksmuseum, (13de tot de 19de eeuw). Er is gestart met de Venetiaanse schilderijen. Elk schilderij wordt onderzocht met o.a. röntgen, infrarood reflectografie (IRR), strijklicht, UV en stereomicroscopie. In 2015 zijn röntgenopnamen van 55 schilderijen gemaakt, 34 schilderijen zijn met IRR onderzocht, 14 met doorvallend IRR; er zijn *37 technical notes* geschreven

Bestandscatalogus Dutch Paintings of the 17th century in the Rijksmuseum, volume 2: Artists born between 1601 and 1620 Het onderzoek en de redactie ten behoeve van de *technical notes* bij de entry’s is voortgezet

Dendrochronologie Voor de Bestandscatalogus *Vroege Nederlanders* en de Bestandscatalogus *Dutch Paintings of the 17th Century in the Rijksmuseum, volume 3* zijn de dragers van 22 schilderijen dendrochronologisch onderzocht door prof. dr. Peter Klein

Restauratiegeschiedenis schilderijen In februari startte een driejarig onderzoeksproject om de restauratiegeschiedenis van de schilderijen uit de collectie van het Rijksmuseum in kaart te brengen. In het kader van dit project worden verschillende archieven en de restauratiedocumentatie van een aantal belangrijke casestudies, zoals Rembrandts *De Nachtwacht* en *De Staalmeesters*, bestudeerd

Onderzoek naar originele vernissen In 2015 is archief- en materiaaltechnisch onderzoek uitgevoerd naar een groep Breitner-schilderijen. Daarnaast is er onderzoek gedaan naar een schilderij van Matthijs Maris, *Spraakje*, ca. 1877 (SK-A-2705) om met de hulp van SEMEDX, FTIR- en bindmiddelonderzoek vast te stellen of de vernislagen origineel zijn

Tentoonstelling Breitner: Meisje in Kimono in het Rijksmuseum (20 februari t/m 22 mei 2016) Voor deze tentoonstelling zijn 9 schilderijen van Kimonomeisjes (één uit de Rijksmuseumcollectie, de andere uit externe collecties) onderzocht met o.a. röntgen, IRR, XRF & XRD scanning, stereomicroscopie, UV en strijklicht. Een deel van het onderzoek naar Breitners schildertechniek zal verschijnen in een gelijknamige publicatie in februari 2016

Tentoonstelling Matthijs Maris 1839–1917 in het Rijksmuseum (oktober 2017-januari 2018) Voor deze tentoonstelling zijn een aantal schilderijen van Matthijs Maris uit de collectie van het Rijksmuseum, o.a. *Portret van Jacob Maris* (1857), *Spraakje* (ca. 1877) en *Monumental Concepts of Humanity (De schaapherderin*, ca. 1887), onderzocht om met de hulp van röntgen, IRR, stereomicroscopie, UV, strijklicht en verfmonsteronderzoek meer over de ontwikkeling van Maris’ schildertechniek te weten te komen

Ultramarijnziekte Binnen dit project wordt, in samenwerking met AKZO, UvA en RCE, de oorzaak van de degradatie van het blauwe pigment ultramarijn in verflagen onderzocht. Een breed scala aan hightech analytische technieken wordt ingezet. Daarnaast is er onderzoek gedaan naar de vervaardiging van ultramarijn met behulp van historische recepten

ReVisualising late Rembrandt: Developing and Applying New imaging Techniques Door NWO & NSF gesponsord *Science4Arts*-project, in samenwerking met TU Delft, Mauritshuis, Universiteit Antwerpen, National Gallery of Art/Washington, RKD, RCE en IPANEMA/Synchrotron Soleil. Nieuwe beeldtechnieken worden ontwikkeld en toegepast in het onderzoek naar schilderijen van de late Rembrandt. In 2015 zijn o.a. *Zelfportret als Zeuxis* (Wallraf-Richartz-Museum, Keulen) en *De zelfmoord van Lucretia* (Minneapolis Institute of Arts) onderzocht met macro-

XRF-scanning. In december zijn XRD-imaging en XRD-puntmetingen, ontwikkeld door Universiteit Antwerpen en Tokyo University of Science, toegepast op o.a. *De Joodse Bruid*, *De Staalmeesters* en *De Nachtwacht*. Deze non-destructieve technieken maken het mogelijk informatie over conditie en pigmentgebruik te verkrijgen zonder verfmonsters te nemen

PAinT NWO-*Science4Arts*-project van de UvA, in samenwerking met het Rijksmuseum, Mauritshuis, Van Gogh Museum, Frans Hals Museum, Haags Gemeentemuseum en Museum Boijmans van Beuningen en IPANEMA/ Synchrotron Soleil. Onderzoek naar de chemische en fysische processen die veranderingen in olieverf-schilderijen veroorzaken. Zo is in een 17de-eeuws schilderij van De Heem uit de collectie aangetoond dat de gele orpimentverf onder invloed van licht degradeert. De degradatieproducten verspreiden zich door alle verf- en vernislagen en gaan daar nieuwe reacties aan **NANORESTART** EU *Horizon 2020*-programma, projectleider: prof. P. Baglioni, Universiteit Florence. In 2015 is dit Europese project met 29 partners, waaronder het Rijksmuseum, gehonoreerd. In dit project worden nieuwe materialen voor conservering ontwikkeld, die het Rijksmuseum in samenwerking met de UvA toetst en evalueert. Speciale aandacht voor materialen die worden gebruikt bij het schoonmaken van schilderijen, en hun impact op de chemische en fysische stabiliteit van de verf **Multi isotopic analysis of early modern art: Linking origin, trade and production of raw materials with provenance research** In samenwerking met de VU, UvA en het RCE worden geselecteerde verfmonsters en schilderijen uit de collectie van het Rijksmuseum geanalyseerd, met als doel een database die kan helpen schilderijen met loodhoudende pigmenten te plaatsen in tijd en Europese regio. Het project wordt gefinancierd door NICAS (Netherlands Institute for Conservation, Art and Science) **Consolidating Adhesives for Flaking and Fragile Paint layers of Cultural objects** In samenwerking met o.a. Simone Bretz, specialist in achterglasschilderijen, het Stedelijk Museum en het Hechtingsinstituut TU Delft worden nieuwe *adhesives* en de manier van inbreng onderzocht en toegepast, o.a. op een groep fragiele achterglas-schilderijen in de collectie van het Rijksmuseum. Het project wordt gefinancierd door NICAS

Schilderijlijsten

Restauraties

Aedicularlijst bij Corneille de Lyon, *Portret van Barthélemy Aneau, hoofd van het Collège de la Trinité* (SK-A-3037). SK-L-3939

Cassettalijst bij Lucas Leyden, *Maria met kind* (SK-A-3739). SK-L-1749

Empirelijst bij Jan Willem Pieneman, *Portret van Arthur Wellesley, Duke of Wellington* (SK-A-4689). SK-L-274-A

Knorrenlijst bij Paolo Farinati, *De aanbidding der koningen* (SK-C-1352). SK-L-2287

Neo-rococolijst bij Henri-Joseph Harpignies, *De oude eik* (particulier bezit)

Profiellijst bij Werner van den Valckert, *Drie regentessen en de binnenmoeder van het leprozenhuis te Amsterdam* (SK-C-419). SK-L-3809

Profiellijst bij Werner van den Valckert, *Vier regenten en de binnenvader van het leprozenhuis te Amsterdam* (SK-C-417). SK-L-4677

Externe restauraties

Japane parelmoerlijst bij Keiga Kawahara, *De baai van Nagasaki* (NG-1190). SK-L-6486

Japane parelmoerlijst bij Keiga Kawahara, *Het eiland Deshima* (NG-1191). SK-L-6528

Trofeeënlijst bij Hendrick de Meijer, *De uittocht van de Spaanse bezetting van Breda, 10 oktober 1637* (SK-A-1511). SK-L-5943

Extern gemaakte nieuwe lijsten

Graat, Barend *Pandora*. SK-A-5027

Buys, Jacobus *Portret van Elisabeth Troost*. SK-A-5028

Honthorst, Gerard van *Frederik Hendrik en zijn vrouw Amalia van Solms en hun drie jongste dochters*. SK-A-874

Tentoonstellingen en presentaties in het Rijksmuseum Voor de tentoonstelling *Late Rembrandt* in de Philips-vleugel werden lijsten voorbereid. Voor de tentoonstelling *Uit en thuis. Landschapstekeningen uit de John en Marine van Vlissingen Collectie*, in de Philipsvleugel werden ca. 80 lijsten geconsolideerd en geretoucheerd. Voor de tentoonstelling *Azië in Amsterdam* in de Philipsvleugel werd de inlijsting verzorgd voor 1 schilderij

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstellingen In 2015 werd ca. 160 uur aan schilderijlijsten gewerkt ter voorbereiding van exposities in binnen- en buitenland

Onderzoek

Krijtgronderingen Onderzoeksproject naar krijtgronderingen om de herkomst en authenticiteit te bepalen van schilderijlijsten uit de periode 1400–1900. Het krijt in de gronderingen wordt onderzocht met behulp van Sr-isotopenanalyse (in samenwerking met de VU, afdeling Aardwetenschappen) en historisch bronnenonderzoek naar de handel in krijt

Papier en foto's

Behandelingen prenten en tekeningen (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek) 1.281 stuks, waaronder:
Álvaro, Vicente *Ontwerp voor een porseleinen bord van de fabriek van Alcora*, 1780. RP-T-2014-65
Atlas Ottens 750 prenten en tekeningen geconserveerd en opgezet
De Mattos, Joseph Teixeira *Voor de tekentafel*, 1917. RP-T-2015-30
Toorop, Jan *Zelfportret van Jan Toorop*, 1881. RP-T-2015-20

Behandelingen foto's en fotoalbums (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek) 1.483 stuks, waaronder:
Nègre, Charles 13 papiernegatieven van stadscènes, monumenten en portreten, inclusief de aanwinst: *Portret van een staande man*, ca. 1850–1855. RP-F-2014-64
Talbot, William Henry Fox 1 papiernegatief (kalotypie), *Portret van Nicolaas Henneman*, 1842. RP-F-AA3369

Boeken

Ca. 500 stofomslagen werden ingeplakt

Tentoonstellingen en presentaties in het Rijksmuseum Er zijn ruim 1.000 werken ingelijst voor de verschillende tentoonstellingen en presentaties in het Hoofdgebouw, de Philipsvleugel en de Teekenschool.

Bruiklenen

Er zijn 23 aquarellen, 187 tekeningen, 8 schetsboeken, 146 prenten, 63 foto's, 1 fotoboek, 8 schetsboeken en één velletje postzegels gereedgemaakt voor opstelling en uitgeleend aan tentoonstellingen in binnen- en buitenland

Onderzoek

Asser, Eduard Onderzoek en identificatie van de ca. 200 foto's in 4 albums van een van Nederlands vroegste fotografen

Berres, Joseph Onderzoek naar de gebruikte technieken van geëtste daguerreotypieën

Japans kamerscherm Onderzoek naar de opbouw en samenstelling van een Japans kamerscherm ten behoeve van de conservering

Moderne druktechnieken en materialen Onderzoek naar de materiaaltechnische aspecten van druktechnieken en gebruikte materialen van prenten gemaakt tussen 1880 en heden in de collectie van het Rijksprentenkabinet

Mondriaan-effect Onderzoek naar het ontstaan van verbruining in de uitsnedes van passe partouts en hoe deze te voorkomen

Onderzoek pastels Onderzoek naar het effect van tril-lingen tijdens het transport van pastels binnen en buiten het museum, onderzoek naar de door Jean-Étienne Liotard gebruikte pigmenten en onderzoek naar de aanwezigheid en het gebruik van fixeermiddelen op pastels

Poitevin, Alphonse Identificatie en techniek van 16 metalen platen (vermoedelijk geëtste daguerreotypieën)

Segers, Hercules Onderzoek naar de materiaaltechnische aspecten van de prenten

Externe restauraties

53 boeken uit de collectie van de bibliotheek werden gerestaureerd.

Meubelen

Behandelingen beeldhouwkunst

Xaveri, Pieter *Neptunus met Zeepaard op voetstuk*, terracotta en verguld hout, Leiden, 1670 en 1760. BK-1980-19

Behandelingen meubelen

20 objecten, waaronder:

Buffetkast, eikenhout met wortelnotenfineer en snijwerk uit notenhout, Amsterdam, derde kwart 18de eeuw. BK-2013-1

Chaise longue, mahonie-, grenen- en iepenhout en textiel, Nederland, tweede kwart 19de eeuw. BK-1959-113-B

Kabinet, ebbenhout, tweede helft 17de eeuw. BK-1994-38

Kabinet, ebbenhout, Coromandelkust, vierde kwart 17de eeuw. BK-1968-48

Kastje, hout bekleed met ivoor en zilverbeslag, Sri Lanka, tweede helft 17de eeuw. BK-1975-113

Kastje, hout bekleed met ivoor en ebbenhout, Sri Lanka, eerste kwart 18de eeuw. Bruikleen particuliere collectie

Kist, eikenhout met imitatielakwerk, Willem Kick, Amsterdam, tweede kwart 17de eeuw. BK-2014-1

Serveertafel, ‘stomme knecht’ van hout met imitatielakwerk, Chinese vazen en Japanse borden, Nederland, eerste kwart 18de eeuw. BK-BR-541

Snuifdoos met voorstelling van Venus, Amor en een kalkoen, schildpad, goud en gouache, West-Europa, tweede en derde kwart 18de eeuw. NG-2014-20

Stoel, notenhout bekleed met trijp, Nederland, eerste kwart 18de eeuw. BK-15978

Tafel op zes gedraaide poten van eikenhout, Pierre Joseph Hubert Cuypers, Nederland, 1885. MU-71

Wandbetimmering. Japane lakpanelen uit een huis in Den Haag van hout, polychromie en Japans lakwerk, Den Haag, eerste helft 18de eeuw. Bruikleen Gemeentemuseum Den Haag

Voorts werden in het depot de onderdelen van 9 kamer-betimmeringen en plafonds afkomstig uit de villa van Mannheimer geordend, beschreven en gebundeld, evenzo de 17de-eeuwse betimmeringen.

Tentoonstellingen en presentaties in het Rijksmuseum Voor de tentoonstelling *De garderobe van mevrouw Brusse* in de Special Collections werden 7 meubelen geïnstalleerd. Voor de tentoonstelling *Aziatische exportkunst* in het Aziatisch Paviljoen werden 6 meubelen en gelakte voorwerpen geïnstalleerd. Voor de tentoonstelling *Azië in Amsterdam* in de Philipsvleugel werden 15 meubelen en lakvoorwerpen geïnstalleerd, deels ter vervanging van objecten in de vaste opstelling

Bruiklenen

Ca. 15 meubelen en beeldhouwwerken zijn gereed-gemaakt voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland

Onderzoek

Climate4Wood Onderzoeksproject van Rijksmuseum, TU Eindhoven, TU Delft en RCE, gefinancierd door NWO Science4Arts, naar de invloed van wisselingen in museumklimaat op gedecoreerde houten panelen van meubelen en schilderijen. Stina Ekelund doet een promotieonderzoek naar schadepatronen in de Rijksmuseumcollecties meubelen en paneelschilderijen die gerelateerd kunnen worden aan wisselingen in luchtvochtigheid. Rianne Luimes doet promotieonderzoek waarbinnen zij numerieke modellen ontwikkelt die het gedrag van gedecoreerde houten panelen kunnen nabootsen. Cécilia Gauvin heeft een 2-jarige aanstelling als postdoc en doet experimenten en in-situmetingen met houten panelen

Dendrochronologie Datering van 4 meubelen en 4 eikenhouten beeldhouwwerken door M. Domínguez-Délmás, University of Santiago de Compostela

Historische transparante afwerklagen Tripartite onderzoek (van Rijksmuseum, RCE en UvA) met als doel meer inzicht te krijgen in het oorspronkelijke uiterlijk van meubelen voor wat betreft de transparante afwerkingen. Met een onderzoeksprotocol wordt vastgesteld of meubelen nog een oorspronkelijke afwerking hebben en vervolgens wordt de samenstelling hiervan met behulp van pyrolyse-Gaschromatografie-Massaspectrometrie geanalyseerd

Japane lakwerk Dit project met S. Rivers, Y. Yamashita, J. Hutt en L. Burgio, van het Victoria & Albert Museum en S. en R. Miklin uit Wenen heeft als doel een goed onderbouwd conserveringsplan te maken voor de Japane lakkist (AK-RAK-2013-3-1)

Nederlandse marqueterie Onderzoek naar technisch-historische aspecten van de Nederlandse 17de-eeuwse marqueterie van Jan van Mekeren en zijn tijdgenoten

Muziekinstrumenten

20 objecten, waaronder:

Anoniem *Naaidoospiano*, esdoorn op eikenhout, ebbenhout, been en velours, Wenen, ca. 1825. Bruikleen Gemeentemuseum Den Haag MUZ-1933–0634

Anoniem *Napolitaanse Mandoline*, hout, been, schildpad, parelmoer en metaal, Napels, ca. 1780. BK-NM-11430-10

Anoniem *Strijkstok*, hout, parelmoer, ivoor, Nederland, ca. 1700. NM-11430-34-A

Axsen, Ahlert Gerhard *Orgelkabinet*, mahonie op eikenhout met polychrome beelden, Amsterdam, 1797. Bruikleen Gemeentemuseum Den Haag MUZ-1935-0021

Blond, Guillaume le *Gitaar*, fijnspar-, esdoorn- en ebbenhout, paarlemoer en papier, Duinkerken of Londen, ca. 1780. BK-NM-8461

Claudot, Augustine *Gitaar*, fijnspar-, esdoorn- en ebbenhout, Parijs, ca. 1815. BK-NM-11430-12

Claus, Christian *Pianoforte gitaar*, fijnspar-, esdoorn-, palissander- en mahoniehout, metaal, bot, Londen, ca. 1780. BK-NM-5491

Graf, Conrad *Pyramidepiano*, mahonie op naaldhout, ebbenhout, paarlemoer, textiel, polychroom beeldhouwwerk en verguld brons, Wenen, ca. 1825. Bruikleen Gemeentemuseum Den Haag MUZ-18-1948

Mousset, M.C. *Gitaar*, fijnspar-, esdoorn- en ebbenhout, ivoor en paarlemoer, Parijs, ca. 1830. BK-NM-11430-13

Ruckers, Johannes *Virginaal op eiken onderstel*, fijnspar- en populierenhout, moereseiken en been, polychromie, Antwerpen, 1640. BK-KOG-595

Sellas, Matteo *Theorbe*, fijnspar- en ebbenhout, ivoor, Venetië, 1637. Bruikleen Gemeentemuseum Den Haag MUZ-1983-0051

Silberann, Gottfried (?), *Tafelpiano*, fijnspar-, walnoten- en ebbenhout, been, metaal, Duitsland, ca. 1770. BK-NM-5674

Simpson, John *Dubbele Flageolet*, buxushout, ivoor, zilver, Londen, ca. 1830. BK-NM-11617

Vogler, John and Gerard *Gitaar*, fijnspar-, esdoorn-, en ebbenhout, metaal, ivoor, parelmoer, schildpad, Londen, ca. 1780. BK-NM-5490

(Scheeps-)modellen

22 objecten, waaronder:

Anoniem *Model Houtzaagmolen*, hout, ijzer, lood, touw, ceramiek, Nederland, 1700-1800. NG-NM-11410

Moesman, Cornelis, en anderen *Scheepsmodel William Rex*, hout, polychromie, messing, ijzer, touw en textiel, Middelburg, 1698. NG-NC-651

Voorts werden in het depot conditierapporten gemaakt van alle 273 halfmodellen

Textiel

Behandelingen algemeen (onderhoud collectie, van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, fotografie)

Kostuums, ca. 50 objecten kostuums

Oosterse tapijten en fragmenten, 300 objecten (gefotografeerd in het kader van collectieregistratie)

Tentoonstellingen en presentaties in het Rijksmuseum

Voor de presentatie *De garderobe van mevrouw Brusse* in de Special Collections werden 14 japonnen op mannequin gezet en 5 japonnen geconserveerd. Voor de tentoonstelling *Azië in Amsterdam* in de Philipsvleugel werden twee textielfragmenten en een spreij behandeld. Voor de tentoonstelling *Bloemen/In Bloom* in de Special Collections werden 14 kostuums op mannequins gezet. Voor de presentatie *Catwalk* (februari-mei 2016 in de Philipsvleugel) werden ruim 100 kostuums op mannequins gezet en gefotografeerd; 85 daarvan worden in de Philipsvleugel getoond

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstelling

In 2015 werd ca. 60 uur aan objecten van textiel gewerkt ter voorbereiding van opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland

Externe restauraties

Wombtomb chaise longue van kunstbont, Nederland, 1968. BK-2012-58

Onderzoek

Kleurstofonderzoek In het kader van het collectieboek *Kostuum* werd kleurstofonderzoek gedaan aan ca. 70 kostuums, waarbij het zwaartepunt kwam te liggen op de mengkleuren: paars, oranje, groen en zwart.

Martijn Vermeulen werd verkozen tot Geschiedenisleraar van het Jaar. Staatssecretaris Sander Dekker van OCW (rechts) reikte de prijs uit. Links staat Hans Goedkoop, lid van de Raad van Toezicht van het Rijksmuseum en voorzitter van de jury. De verkiezing, een initiatief van het Rijksmuseum en omroep NTR, werd in 2015 voor de tweede keer gehouden
Foto Bibi Veth

PUBLICATIES

Jaarverslag 2014 / Rijksmuseum
Amsterdam: Rijksmuseum, 2014
152 p.: ill.; 30 cm

Jaarverslag 2014 / Rijksmuseum Fonds
Amsterdam: Rijksmuseum, 2014
56 p.: ill.; 30 cm

The Rijksmuseum Bulletin
Vol. 63 (2015), no. 1
Vol. 63 (2015), no. 2
Vol. 63 (2015), no. 3
Vol. 63 (2015), no. 4
Amsterdam: Rijksmuseum
ISSN 1877-8127

BOEKEN

1100-1600
Frits Scholten (red.)
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
287 p.: ill.; 25 cm
ISBN 9789071450891 (NL)
ISBN 9789071450907 (ENG)
€ 40

Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age
Karina Corrigan, Jan van Campen, Femke Diercks (red.)
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
356 p.: ill.; 31 cm
ISBN 9789491714559
€ 40

Aziatische Kunst
Jan van Campen e.a.
Amsterdam: Rijksmuseum, 2014
317 p.: ill.; 25 cm
ISBN 9789071450716 (NL)
ISBN 9789071450945 (ENG)
€ 40

De beeldhouwer zelf. Johan Gregor van der Schar dt, ca. 1573
Frits Scholten
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
54 p.: ill.; 18 cm
ISBN 9789071450648 (NL)
ISBN 9789071450785 (ENG)
€ 9

Dick Bruna. Kunstenaar
Caro Verbeek
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
99 p.: ill.; 23 cm
ISBN 9789491714580 (NL)
ISBN 9789491714672 (ENG)
€ 20

Gepeperd verleden. Indonesië en Nederland sinds 1600
Harm Stevens
Amsterdam: Nijmegen; Rijksmuseum, Uitgeverij van Tilt, 2015
173 p.: ill.; 25 cm
ISBN 9789460042188 (NL)
ISBN 9789460042508 (ENG)
€ 24,50

Joan Miró in het | at the Rijksmuseum
Alfred Pacquement
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
78 p.: ill.; 23 cm
ISBN 9789491714566
€ 15

Meer zien = See More: Dick Bruna
Rijksmuseum Amsterdam (ed.)
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
2 p., [50] p., vouwbl.: ill.; 25 cm
ISBN 9789491714689 (NL-ENG)
€ 20

New for Now. De opkomst van het modetijdschrift
Georgette Koning, Els Verhaak
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
203 p.: ill.; 29 cm
ISBN 9789491714573 (NL)
ISBN 9789491714665 (ENG)
€ 20

Rijksmuseum ABC
Wim Pijbes
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
[56] p.: ill., foto's; 25 cm
ISBN 9789047616825 (gebonden)
€ 14,95

Rijksmuseum familiegeds: 1600-1700
Brechtje Zwaneveld
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
103 p.: ill.; 24 cm + bijlage
ISBN 9789491714450
€ 12,50

Het straatje van Vermeer. Gezicht op de Penspoort in Delft
Frans Grijzenhout
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
83 p.: ill.; 23 cm
ISBN 9789491714696 (NL)
ISBN 9789491714702 (ENG)
€ 20

Twee Japanse tempelwachters
Menno Fitski
Amsterdam: Rijksmuseum, 2015
55 p.: ill.; 18 cm
ISBN 9789491714153 (NL)
ISBN 9789491714146 (ENG)
€ 9

Zijden draad. China en Nederland sinds 1600
Tristan Mostert en Jan van Campen
Amsterdam: Nijmegen; Rijksmuseum; Uitgeverij van Tilt, 2015
240 p.: ill.; 25 cm
ISBN 9789460042294 (NL)
ISBN 9789460042508 (ENG)
€ 24,50

Het Rijksmuseum is een nieuwe boekenreeks gestart waarin de gezamenlijke geschiedenis van Nederland en verschillende landen overzee wordt beschreven aan de hand van de collectie van het Rijksmuseum. In 2015 verschenen, eveneens in een Engelse editie, de delen over Indonesië en China

Een workshop modeltekenen in het Atrium tijdens het eerste tekenweekend in het Rijksmuseum, 24 en 25 oktober. Het weekend was onderdeel van het internationale tekenfestival The Big Draw
Foto Bibi Veth

PUBLICATIES VAN MEDEWERKERS

Groen gemarkeerde titels: peer reviewed
Grijs gemarkeerde titels: voor een groot publiek

Saskia Asser

- ‘Het Leven Geïllustreerd: roemrucht tijdschrift uit het Interbellum’, in R. Moorees, *Life is Strange*, Rotterdam/Amsterdam 2015
- ‘De magie van het zien’, in M. Hoekstra, *Freezing the World [selected photographic works]*, Amstelveen 2015, pp. 13–15

Reinier Baarsen

- ‘Furniture’, in K. Posner en R. van Langh (red.), *Supporting conservation, Four projects funded by Gieskes-Strijbis Fonds*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2015, pp. 6–13
- Bespreking van tent. 18e, *aux sources du design, Chefs d’œuvre du mobilier 1650 à 1790*, Versailles (Musée national du Château) 2014–2015, *The Burlington Magazine* 157 (2015), pp. 285–286
- ‘Voorwoord/préface’, in René en Barbara Stoeltie, *Maraeska Metz*, Parijs 2015
- Entry’s 84–87 in J. van Campen e.a. (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015
- ‘Decorative Art Fund voor het Rijksmuseum / A Decorative Art Fund for the Rijksmuseum’, *Jaarboek/Yearbook Dutch Design* 2015, pp. 68–69
- ‘Parisian furniture purchases of Count Charles Cobenzl, 1754–1765’, *Furniture History* 51 (2015), pp. 115–133
- ‘Meubelen uit Wonders tijd in de verzameling van het Centraal Museum’, in Ellinoor Bergvelt (red.), *P.C. Wonder (1777–1852), Een Utrechter in Londen*, Eindhoven 2015, pp. 111–121

Dirk Jan Biemond

- Entry’s 7, 35, 102, 103 in: K. Corrigan & J. van Campen (red.) *Asia in Amsterdam. The culture of luxury in the Golden Age*, Amsterdam (Rijksmuseum), Salem (Peabody Essex Museum) 2015
- Entry’s 12, 73, 80, 81, in F. Scholten (red.), *1100–1600*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2015
- ‘Enamels and jewellery, the collection’, in K. Posner & R. van Langh (red.) *Supporting Conservation Four Projects Funded by Gieskes-Strijbis Fonds*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2015, pp. 35–40
- ‘Zeeslagen op zilver: over penschilderijen en zilvergravures’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/01/15>
- ‘Vragen voor de tijdreiziger: een Utrechts borstbeeld uit 1362’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/01/28>
- ‘Houd je liefde dichtbij!’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/02/14>
- ‘Leidse mo(nu)menten in Amsterdam’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/03/03>
- ‘Zilverboeken’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/03/12>
- ‘Drinken in gezelschap: molenbekers’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/03/24>
- ‘Draag de Lente met je mee! Pomanders’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/04/13>
- ‘De koningin op je jurk? Een portretcamee van koningin Emma’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/04/26>
- ‘Het verhaal van Rotterdam’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/05/14>

- ‘Work in progress: een sabbatlamp uit 1764’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/05/29>
- ‘Herinneringen aan Eliza Laurillard’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/06/05>
- ‘Echo’s van Waterloo’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/06/18>
- ‘Wat doet de conservator in zijn vakantie?’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/07/08>
- ‘Een pronkstuk uit de hoofse middeleeuwen’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/07/22>
- ‘Rondom het schuttersketen van Zevenbergen’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/07/25>
- ‘Zilver voor de gewone man?’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/08/10>
- ‘Oranjeschatten’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/08/23>
- ‘Hoe rijker versierd, hoe minder chic?’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/09/07>
- ‘“t Spaensche gedrocht, met haer gespuys”: Valerius Gedenckklanck in zilver’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/09/23>
- ‘Poetry in silver: Valerius’ Gedenck Clanck’, <https://www.linkedin.com/pulse/poetry-silver-valerius-gedenck-clanck-dirk-jan-biemond>
- ‘Oosterse inspiratie voor Zwolse zilversmeden’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/10/05>
- ‘Oosterse weelde en Franse smaak’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/10/15>
- ‘Eastern splendour and French taste in Amsterdam’, <https://www.linkedin.com/pulse/eastern-splendour-french-taste-amsterdam-dirk-jan-biemond?trk=mp-reader-card>
- ‘Multiculti in de Gouden Eeuw: Bloemen uit Batavia’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/11/01>
- ‘Tot eer van de vrouwen’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/11/23>
- ‘Een monument voor Gerard van Loon’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/12/07>
- ‘Er is een kindeke geboren... Een 17de-eeuwse babyshower’, <https://dirkjanb.wordpress.com/2015/12/18>

Mattie Boom

- ‘De polaroids van Aat Veldhoen. Een instant proeftuin’, in E. de Heer en N. Rietdijk (red.) *Aat Veldhoen: de roes van het scheppen*, Den Haag/Eindhoven 2015, pp. 193–211

Nicole Brüderle

- ‘Een kleine Chinese kom van glas uit de 19e eeuw’, *Aziatische Kunst* 45 (2015), nr. 3, pp. 34–37

Duncan Bull

- “Self-portraits and the Artist’s Family: The Armoury of Self-promotion”, en verschillende entry’s in *Jean-Etienne Liotard 1702–1789*, tent.cat. Edinburgh (National Galleries of Scotland) / Londen (Royal Academy of Arts), pp. 45–60 en pp. 184–87

Jan van Campen

- [red. met K. Corrigan, F. Diercks en J. Blyberg] *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent. cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015; auteur van ‘The hybrid world of Batavia’, en verschillende entry’s
- [met M. Haveman], ‘Exotische luxe; een sprookje van Nederlands fabricaat’, *Kunstschrift* 59 (2015), nr. 5, pp. 2–11
- [met T. Mostert] *Zijden Draad. China en Nederland sinds 1600 / Silk Thread. China and the Netherlands from 1600*, Amsterdam/Nijmegen 2015
- ‘Moeder met kind; een “verboden” beeld uit 18de-eeuws China’, *Vind* 20 (2015), pp. 96–97

- ‘Azië in Amsterdam, luxe in de Gouden Eeuw’, *Aziatische Kunst* 45 (2015), nr. 3, pp. 3–10
- ‘Asia in Amsterdam exotic luxury in the Golden Age’, *IIAS The Newsletter* 72 (Autumn 2015), p. 51
- ‘Aziatische exportkunst’, in Jan van Campen e.a. *Aziatische kunst / Asian Art*, Collectieboek Rijksmuseum, Amsterdam, 2014, pp. 248–301

Dionysia Christoforou

- [red.] ‘Material & Equipment Section’, *Journal of Paper Conservation* 16 (2015)
- ‘Magnets’, *Journal of Paper Conservation* 16 (2015)
- ‘Framing System: Temart R-Hang system’, *Journal of Paper Conservation*, 16 (2015)

Femke Diercks

- [red. met J. van Campen, K. Corrigan en J. Blyberg] *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent. cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015
- ‘Delft de Commande’, *Kunstschrift* 59 (2015), nr. 5, pp. 28–33
- ‘Asia in Amsterdam’, *ARTCO Magazine* (December 2015)
- ‘Curators pick 7 highlights form the exhibition Asia in Amsterdam’, *Apollo Magazine blog*, 16 oktober 2015
- ‘Recent Asian Acquisitions’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 4, pp. 410–411

Sara van Dijk

- ‘*Beauty adorns virtue*’. *Dress in Portraits of Women by Leonardo da Vinci*, proefschrift Universiteit Leiden 2015 (cum laude)
- Entry over het tapijt ‘Het martelaarschap van Sint-Joris’, in L. Busine en M. Sellink, *De man, de draak en de dood. De glorie van Sint-Joris*, tent.cat. Mons (Musée des Arts Contemporains au Grand Hornu) 2015, pp. 210–211

Esther Doornbusch

- ‘Wikisoap: GLAMmen en gendergappen op Internationale Vrouwendag’, <https://edoornbusch.wordpress.com/2015/03/07/wikisoap-glammen-en-gendergappen-op-internationale-vrouwendag>
- ‘Wikisoap VII: blokkade, Opzij!’, <https://edoornbusch.wordpress.com/2015/03/08/wikisoap-vii-blokkade-opzij>
- ‘Wikisoap VIII: slopers, ridders en stalkers’, <https://edoornbusch.wordpress.com/2015/03/14/wikisoap-viii-slopers-ridders-en-stalkers>
- ‘Wikisoap IX: spijt & verzet’, <https://edoornbusch.wordpress.com/2015/06/21/wikisoap-ix-spijt-verzet>
- ‘Wikisoap: autisme & gendergap’, <https://edoornbusch.wordpress.com/2015/08/02/wikisoap-autisme-gendergap>
- ‘Auteursrecht door de ogen van een republiekin’, <https://edoornbusch.wordpress.com/2015/08/30/auteursrecht-door-de-ogen-van-een-republiekin>
- ‘What does Wikipedia mean to me?’, <https://edoornbusch.wordpress.com/2015/11/08/what-does-wikipedia-mean-to-me>
- ‘Images are for dummies’, <https://edoornbusch.wordpress.com/2015/11/20/images-are-for-dummies>
- ‘Confetti for Wikimedia’, <https://edoornbusch.wordpress.com/2015/11/25/confetti-for-wikimedia>
- ‘CODA eert sieradenontwerper Paul Derrez met expositie’, <http://www.mistermccool.nl/2015/12/19/coda-eert-sieradenontwerper-paul-derrez-met-expositie>

- ‘Klimwand CODA voor het laatst bedwongen door lenige veteraan uit sieradenland: Paul Derrez’, <https://edoornbusch.wordpress.com/2015/12/19/klimwand-coda-voor-het-laatst-bedwongen-door-lenige-veteraan-uit-sieradenland-paul-derrez>

Jan Dorscheid

- [met P. van Duin, H. van Keulen] ‘The Late 17th Century Lacquer Room from the Palace of the Stadtholder in Leeuwarden, Preserved in the Rijksmuseum Amsterdam’, *Investigation and Conservation of East Asian Cabinets in Imperial Residences (1700–1900)*, Wenen 2015, pp. 239–259

Esther van Duijn

- ‘Illusie in verf. De schildertechniek van fluwelen goud-brokaten stoffen op Noord-Nederlandse schilderijen uit de vijftiende en zestiende eeuw’, in *Middeleeuwse Borduurkunst uit de Nederlanden, Tentoonstellings-catalogus Museum Catharijneconvent, Utrecht 10 April–16 Augustus 2015*, Zwolle 2015, pp. 86–126

Paul van Duin

- ‘Historical finishes on 19th-century furniture’, in *Furniture finishes. Past present and future of transparent wood coatings*, Amsterdam 2015, pp. 124–133
- [met J. Dorscheid, H. van Keulen] ‘The Late 17th Century Lacquer Room from the Palace of the Stadtholder in Leeuwarden, Preserved in the Rijksmuseum Amsterdam’, *Investigation and Conservation of East Asian Cabinets in Imperial Residences (1700–1900)*, Wenen 2015, pp. 239–259

Menno Fitski

- [met J. van Campen] ‘Bekoorlijke educatie: een interview met Jan-Maarten Boll’, *Aziatische Kunst* 45 (2015), nr. 1, pp. 14–17
- ‘Wisselen in het Aziatisch Paviljoen: Kunst voor iedere gelegenheid’, *Aziatische Kunst* 45 (2015), nr. 2, pp. 44–45
- ‘Wisselen in het Aziatisch Paviljoen: porselein in het interieur’, *Aziatische Kunst* 45 (2015), nr. 3, pp. 10–12
- Entry’s 9, 40, 41, 65, in J. van Campen e.a. (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent. cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum), 2015
- ‘Recent Asian Acquisitions’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 4, pp. 420–421
- ‘Japanse kunst’, in Jan van Campen e.a., *Aziatische kunst / Asian Art*, Collectieboek Rijksmuseum, Amsterdam, 2014, pp. 192–247

Josephina de Fouw

- ‘Acquisitions. Paintings’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 1, pp. 100–105
- [met R. Harmanni, L. Vos, I. Verslype, J. Reynaerts, M. van Eikema Hommes] ‘Researching and presenting fragments of late 17th and 18th Century Dutch painted chambers: “re-presenting” Jurriaan Andriessen (1743-1819), a case-study’, in *postprints of the American Institute of Conservation, AIC 43rd Annual Meeting*, Miami 2015

Isabelle Garachon

- [met N. Tennent, B. Lamain, J.H. Nobbs] ‘Computer match pigment selection for ceramic glaze restoration’, in *Colours 2015, 2nd International Conference COLOURS2015: Bridging Science with Art, 24-26 September 2015*, Evora 2015, p. 67

Judith Geerts

- [met R. Kliphuis, A. Nederlof e.a.], ‘Technical drawings in the Netherlands: an overview’, in *preprints XIIIth IADA Congress (2015)*, Berlijn 2015, p. 63

Sophie Glerum

- ‘Furniture finish recipes from nineteenth-century sources’, in *Furniture finishes. Past present and future of transparent wood coatings*, Amsterdam 2015, pp. 148–157

Martine Gosselink

- ‘Verlangen naar de Gouden Eeuw. Na premier Balkenende verlangt ook Mark Rutte terug naar de tijd van overvloed en welbehagen’, *Vrij Nederland* (15 oktober 2015)
- ‘The Dutch East India Company in Asia’ en diverse entry’s, in J. van Campen e.a. (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015 , pp. 21–30
- ‘In alle de weerelt en vindt men de zijtwoormen niet zo vele – de VOC in Perzië’, in L. Wagenaar, *Aan de overkant. Ontmoetingen in dienst van de VOC en WIC (1600–1800)*, Leiden 2015

Christina Hagelskamp

- ‘De Leeuwarder Lakkamer in het Rijksmuseum – Nieuwe inzichten over het vervaardigen van Chinese kuan cai lakschermen en hun transformatie tot een laat 17e-eeuws Nederlands interieur’, *Aziatische Kunst* 45 (2015), nr. 2, pp. 35–43

Ludo van Halem

- ‘Introduction’, in Peter Wever, *Inside Le Corbusier’s Philips Pavilion. A Multimedial Space at the 1958 Brussels World’s Fair*, Rotterdam 2015, pp. 8–13
- ‘Hoe gaan we schilderen? Erik Andriessse en Pablo Picasso’, in Jos Poodt en Ludo van Halem, *De keramiek van Erik Andriessse. Tussen Kenzan en Picasso*, Eindhoven 2015, pp. 28–33
- [met P. de Haan] ‘Miró & Nederland – drie Hollandse interieurs’, in *Miró & CoBrA. Experimenteel spel*, tent.cat. Amstelveen (Cobra Museum voor Moderne Kunst) 2015, pp. 34–49 (Engelse en Nederlandse editie)
- ‘Permanent Collection of Rijksmuseum’ in Anita Star (red.), *Joris Laarman Lab*, Amsterdam 2015, pp. 84–85
- ‘Recent Acquisitions. Paintings and Sculptures’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 3, pp. 314–315

Gijs van der Ham

- [met P. Roelofs] ‘Het late heldendom van Batavenleider Julius Civilis’, *Geschiedenis Magazine* 50 (2015), nr. 1, pp. 14–19
- ‘Geïllustreerde genealogie’, in F. Scholten (red.), *1100–1600*, Collectieboek Rijksmuseum, Amsterdam 2015, p. 249
- ‘Klaar, Frederike (1861–1952)’, lemma in *Digitale Vrouwenlexicon van Nederland* http://resources.huylgens.knaw.nl/vrouwenlexicon/lemmata/data/Klaar

Rosina Herrera Garrido

- ‘Conservación y Restauración’, in *Patrimonio fotográfico. De la visibilidad a la gestión*, Gijón, 2015, pp. 51–82

Erik Hinterding

- ‘Hieronymus im Gebet’, in Th. Fusenig en M. Rief (red.), *Sammlerglück. 100 Meisterwerk der Sammlung Marks-Thomé*, tent.cat. Aken (Suermondt Ludwig-Museum) / Berlijn (Bode-Museum) 2015, pp. 162–164

Maria Holtrop

- ‘A slave shackle with a story’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 2, pp. 140–159

Jan de Hond

- [met J. Gommans], ‘Willem Schellinks en India: tussen werkelijkheid en illusie’, in P. Bange en J. Geurts (red.), *Onbegrensd perspectief: cultuurhistorische verkenningen*, Amersfoort 2015, pp. 69–96
- Entry 82, in J. van Campen e.a. (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015, pp. 291–293

Marije Jansen

- ‘Recent Asian Acquisitions’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 4, pp. 412–419
- ‘Nieuwe schenking Japanse prenten voor het Rijksmuseum Amsterdam’, in *Aziatische Kunst* 45 (2015), nr. 1, pp. 24–29
- ‘Stories from Mount Fuji’, in *Andon* 99 (2015), pp. 29–32

Frouke Jorna

- ‘Mooie objecten en spannende verhalen’, inleiding in *Praxisbulletin Themaboek Topstukken, lessen met kunst*, 2015

Martin Jürgens

- ‘Buddhist Archive of Photography: Archival Organization, Digitization and Conservation in the Context of Research Projects of the British Library, 2006–2014’, in *The Lao Sangha and Modernity: Research at the Buddhist Archives of Luang Prabang, 2005–2015*, New York and Luang Prabang 2015, pp. 267–290

Katrien Keune

- [met J.J. Hermans, A. van Loon en P.D. Iedema] ‘An infra-red spectroscopic study of the nature of zinc carboxylates in oil painting’, *Journal of analytical atomic spectrometry*, 30 (2015), pp. 1600–1608, doi: 10.1039/c5ja00120j
- [met J. Mass, F. Meirer, C. Pottasch, A. van Loon, A. Hull, J. Church, E. Pouyet, M. Cotte en A. Mehta] ‘Tracking the transformation and transport of arsenic sulfide pigments in paints: synchrotron-based X-ray micro-analyses’, *Journal of analytical atomic spectrometry*, 30 (2015), pp. 813–827, doi: 10.1039/c4ja00424h
- [met P. Bakker en M. van Eikema Hommes] ‘The coarse painter and his position in 17th- and 18th-century Dutch decorative painting’, in H. Evans en K. Muir (red.), *Technology & practice: studying 18th-century paintings & works of art on paper. (Postprints of the conference Centre for Art Technological Studies and Conservation, CATS)*, Kopenhagen, 2-3 juni 2014, Kopenhagen 2015, pp. 70–81
- [met I. Verslype, J. Verhave, S. Smelt, H. Sigmond, en M. Van Eikema Hommes] ‘A “painted chamber” in Beverwijk by Jacobus Luberti Augustini: novel insights into the working methods and painting practices in a painted wall-hanging factory’, in H. Evans en K. Muir (red.), *Technology & practice: studying 18th-century paintings & works of art on paper. (Postprints of the conference Centre for Art Technological Studies and Conservation, CATS)*, Kopenhagen, 2-3 juni 2014, Kopenhagen 2015, pp. 82–95

Roos Kliphuis

- [met A. Nederlof, J. Geerts e.a.], ‘Technical drawings in the Netherlands: an overview’, in *preprints XIIIth IADA Congress (2015)*, Berlijn, 2015, p. 63

Bodill Lamain

- [met N. Tennent, J.H. Nobbs en I. Garachon] ‘Computer match pigment selection for ceramic glaze restoration’, in *Colours 2015, 2nd International Conference COLOURS2015: Bridging Science with Art, 24–26 September 2015*, Evora 2015, p. 67

Huigen Leeflang

- ‘Acquisitions. History and Print Room’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 2, pp. 176–179
- ‘De duinen van Dirck Nab’, in *Dirck Nab. Schilderijen & tekeningen. Peintures & dessins*, Varik 2015, pp. 60–63

Idelette van Leeuwen

- [red. met S. Eyb-Green, J.H. Townsend, S. Kroustaliss en K. Pilz] *Sources on Art Technology, Back to Basics, Proceedings of the sixth symposium of the ICOM-CC Working Group for Art Technological Source Research*, London 2015

Wendy van Lith

- ‘Het verhaal achter een laatste kras’, in *De Boekenwereld* 31 (2015), nr. 3

Jeroen Luyckx

- ‘Acquisitions. History and Print Room’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 2, pp. 182–185

Suzan Meijer

- [met A. Lagana, S. de Groot, T. van Oosten] ‘It’s never too late to get in shape! The conservation of “Wombtomb” by Ferdi: approaching the replacement of a deteriorated polyurethane foam padding’, in *Future Talks 013. Lectures and Workshop on Technology and Conservation of Modern Materials in Design. October 23/25 2013*, München 2015, pp. 56–65

Marjolijn Meynen

- ‘The Role of Internal Branding at the Rijksmuseum’, in *Museum Branding, Redefining Museums for the 21st Century*, Taipei City 2015, pp. 44–57
- [met J. van Elk] ‘Advertising avant la lettre’, *Creatie* (April 2016)

B.M. du Mortier

- ‘Zwart laken uit Holland – over ververs, gilden, export, status en geloof’ en ‘Ode aan twee wambuizen uit het Rijksmuseum’, in M. Hohé (red.), *Ode aan de Nederlandse Mode*, Den Haag 2015, resp. pp. 11–17, pp. 18–20
- ‘Fashion and Museums, Theory and Practice’, in *Costume* 49 (2015), nr. 2, pp. 256–258

Alexandra Nederlof

- [met J. Geerts e.a.], ‘Technical drawings in the Netherlands: an overview’, in *preprints XIIIth IADA Congress (2015)*, Berlijn, 2015, p. 63

Petria Noble

- [met A. van Loon, W. Genuit, C. Pottasch en S. Smelt] ‘Analysis of Old Master Paintings by Direct Temperature-Resolved Time-of-Flight Mass Spectrometry: Some Recent Developments’, *Microchemical Journal* 12 (2015), doi:10.1016/j.microc.2015.12.025
- [met M. Alfeld, C. Laurenze-Landsberg, A. Denker en K. Janssens] ‘Neutron activation autoradiography and scanning macro-XRF of Rembrandt van Rijn’s Susanna and the Elders (Gemäldegalerie Berlin): a comparison of two methods for imaging of historical paintings with elemental contrast’, *Applied Physics* 119 (2015), nr. 3, doi: 10.1007/s00339–015–9081-8

Arie Pappot

- ‘The colouring of gilt bronze mounts’, *Furniture Finishes. Past, present and future of transparent wood coatings*, Amsterdam 2015, pp. 30–39

Monique Rakhorst

- Entry’s 44, 50, 51, in J. van Campen e.a. (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015
- ‘“De grootste zijn de beste”, diamanten en parels’, *Kunstschrift* 59 (2015), nr. 5, pp. 46–49

Marleen Ram

- 24 entry’s in J. Turner and R. te Rijdt, *Home and Abroad. Dutch and Flemish drawings from the John and Marine van Vlissingen Collection*, tent. Cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Parijs (Fondation Custodia) 2015–2016

Jenny Reynaerts

- ‘Acquisitions. Paintings’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 1, pp. 106–109
- ‘Acquisitions. History and Print Room’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 2, pp. 188–189
- ‘Formatting Unity. State Portraits of Willem I, King of the United Kingdom of the Netherlands (1815–1839) as an Instrument of Cultural Policy’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 3, pp. 258–293
- ‘Recent Acquisitions. Paintings and Sculptures’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 3, pp. 306–309
- [met R. Harmanni, L. Vos, J. de Fouw, I. Verslype, M. van Eikema Hommes] ‘Researching and presenting fragments of late 17th and 18th Century Dutch painted chambers: “re-presenting” Jurriaan Andriessen (1743–1819), a case-study’, in *postprints of the American Institute of Conservation, AIC 43rd Annual Meeting, Miami* 2015

Willem de Ridder

- [met N. Woltman en L. Homer] ‘Fatih Mosque Painting Restored’, *The Picture Restorer* (2015), nr. 47, pp. 19–23, 28–30

Robert-Jan te Rijdt

- [red. Met J. Turner] *Home and Abroad. Dutch and Flemish Landscape Drawings from the John and Marine Van Vlissingen Collection*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Parijs (Fondation Custodia) 2015–2016
- 27 entry’s in J. Turner en R. te Rijdt (red.), *Home and Abroad. Dutch and Flemish Landscape Drawings from the John and Marine Van Vlissingen Collection*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Parijs (Fondation Custodia) 2015–2016
- ‘Pastels. Collection’, in K. Posner and R. van Langh (red.), *Supporting Conservation. Four Projects funded by Gieskes-Strijbis Fonds*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2015, pp. 22–24
- [met E. Geudeker] *Meesterwerken van de Haagse School en werken van andere meesters. Collectie A.H. Bakker*, Den Haag / Ommen, 2015. Redactie, tekst bij entry’s 107–113 en ‘Verhalen over de aankoop van de schilderijen en aquarellen’, pp. 235–294
- ‘De ongewone kern van de verzameling tekeningen van Simon Schijnvoet (1652–1727). Meer dan 500 voor-namelijk Nederlandse kunstenaars met ieder één à twee bladen in een exempla-collectie’, *Delineavit et Sculpsit. Tijdschrift voor Nederlandse prent- en tekenkunst tot omstreeks 1850* nr. 39 (oktober 2015), pp. 50–63

Pieter Roelofs

- [met G. van der Ham] ‘Het late heldendom van Batavenleider Julius Civilis’, *Geschiedenis Magazine* 50 (2015), nr. 1, pp. 14–19
- ‘Asia in The Hague: Jacob van Campen and the Oranjezaal at Huis ten Bosch’, in J. van Campen e.a. (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015, pp. 170–171

- ‘Painting Asia. Oriental luxury goods and exotic curiosities in Dutch paintings’, in J. van Campen e.a. (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015, pp. 228–244
- Entry 77 a-d (Willem Kalf), in J. van Campen e.a. (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015, pp. 276–282
- Book review ‘Adriaan E. Waiboer, *Gabriel Metsu: life and work. A catalogue raisonné*’, in *Simiolus. Netherlands quarterly for the history of art* 38 (2015–2016), nr. 1/2, pp. 87–92
- [met S. Cobelens en M. Plomp] *Echte winters. Het winterlandschap in de negentiende eeuw*, Haarlem (Teylers Museum) / Bussum 2015
- ‘Hardrijderijen op doek en papier. “Een heerlyk en schilderagtig gezicht”’, in S. Cobelens, M. Plomp en P. Roelofs, *Echte winters. Het winterlandschap in de negentiende eeuw*, Haarlem (Teylers Museum) / Bussum 2015, pp. 88–101, 105–107

Hans Rooseboom

- ‘Tors in de fotografie’, *Sculptuur Studies 2011–13*, pp. 6–22
- [met S. Wachlin] ‘Maurits Verveer: portretfotograaf van het eerste uur’, in S. Tas (red.), *De gebroeders Verveer. Haagse meesters van de Romantiek*, Zutphen 2015, pp. 79–99

Charlotte Rulkens

- Entry’s 67–68, in J. van Campen e.a. (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015, pp. 254–259

Leila Sauvage

- [met C. Gombaud] ‘Liotard’s pastels: Techniques of an 18th-century pastellist’, in *Studying 18th-century paintings and works of art on paper, CATS Proceedings, II, 2014*, London 2015, pp. 31–45

Marijn Schapelhouman

- ‘An Acquisition Rediscovered: The Sacrament of Marriage, a drawing by Hans Bol’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 2, pp. 134–139
- ‘Acquisitions. History and Print Room’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 2, 180–181, 186–187
- ‘A Note on the Pleasures of Traveling in Former Times’, in J. Turner and R. te Rijdt (red.), *Home and Abroad. Dutch and Flemish Landscape Drawings from the John and Marine van Vlissingen Collection*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Parijs (Fondation Custodia) 2015–2016, pp. 8–14. Eveneens entry’s nrs. 13, 14, 16

Frits Scholten

- ‘Hendrick de Keyser’s Honey Thief’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 1, pp. 52–65
- ‘Recent Acquisitions. Paintings and Sculptures’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 3, pp. 294–305, 310–313
- [red.] *1100–1600*, Collectieboek Rijksmuseum, Amsterdam 2015
- De beeldhouwer zelf. Johan Gregor van der Schardt, ca. 1573*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2015
- ‘A European panorama’, in F. Scholten (red.), *1100–1600*, Collectieboek Rijksmuseum, Amsterdam 2015, pp. 6–34
- 25 entry’s in F. Scholten (red.), *1100–1600*, Collectieboek Rijksmuseum, Amsterdam 2015
- ‘European bronze sculpture in South-Germany’, review tentoonstelling *Bella Figura*, Bayerisches

Nationalmuseum, München, *The Burlington Magazine* CLVII (April 2015), pp. 288–290

- ‘Der berühmte Amor von Falconet’ en ‘E.-M. Falconet, Der drohende Amor’, in *Gefährliche Liebschaften. Die Kunst des Französischen Rokoko*, ten.cat. Frankfurt am Main (Liebieghaus) 2015, pp. 38–53 en 54–57
- ‘Gegossene Bewegung. Anatomie einer um 1600 entstandenen deutschen Bronzestatuetten’, *Wallraf-Richartz-Jahrbuch. Jahrbuch für Kunstgeschichte*, Band LXXVI, pp. 191–213
- [met H. Perry Chapman & Joanna Woodall], ‘Introduction: the Politics of display’, *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 65 (2015), pp. 6–21
- ‘Displaying the Farnese Bull: Adriaen de Vries’s Revolving Pedestal’, *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 65 (2015), pp. 84–113
- Het wonder van Adriaen de Vries*, Den Haag 2015, pp. 20–34, 38–46, 51–61, 68–75
- ‘Cloudspotting’, in Karin van Dam, *City Cells*, Amsterdam 2015, (ongepagineerd)
- ‘Groen land. Zomeravond, Vibeke van Per Kirkeby, 1987’, *Kunstschrift* 59 (2015), nr. 5, pp. 60–61

Irene Schrier

- ‘Ingeprent: een prentbijbel en zijn eerste eigenaar’, *De Boekenwereld* 31 (2015), nr. 4, pp. 58–59

Eveline Sint Nicolaas

- ‘Rack with weapons and accessories’, in J. van Campen e.a. (red.), *Asia in Amsterdam. The Culture of Luxury in the Golden Age*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Salem (Peabody Essex Museum) 2015, pp. 110–111

Anna A. Ślącza

- ‘Zuid-Indiase kunst / South Asian art’, in J. van Campen e.a., *Aziatische Kunst / Asian Art*, Collectieboek Rijksmuseum, Amsterdam 2014, pp. 27–71
- ‘Moderne Indiase kunst in het Rijksmuseum: Subodh Gupta’, *Aziatische Kunst* 45 (2015), nr. 1, pp. 45–48
- ‘Shenchen er guili: Amusitedan guojiabowuguan de yindu yishu shoucang’ [Profound and surpassingly beautiful: the collection of Indian Art in the Rijksmuseum, Amsterdam] in *Diancang gumeishu* [Art & Collection] 270, pp. 122–129; also in: *Diancang dutianxia* [Artco China] 270, pp. 122–129; also in: *Diancang dutianxia* [Artco China] 270, pp. 122–129; also in: *Diancang dutianxia* [Artco China] 270, pp. 122–129
- ‘Recent Asian Acquisitions’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 4, pp. 408–409
- ‘Dancing Siva images from Bengal’, in Mokammal H. Bhuiyan (red.), *Studies in South Asian Heritage: Essays in Memory of M. Harunur Rashid*, Dhaka 2015, pp. 125–155

Susan Smelt

- [met A. van Loon, W. Genuit, P. Noble en C. Pottasch] ‘Analysis of Old Master Paintings by Direct Temperature-Resolved Time-of-Flight Mass Spectrometry: Some Recent Developments’, *Microchemical Journal* 12 (2015), doi:10.1016/j.microc.2015.12.025

William A. Southworth

- ‘Southeast Asian Art’, in J. van Campen e.a., *Aziatische Kunst / Asian Art*, Collectieboek Rijksmuseum, Amsterdam 2014, pp. 72–119
- ‘Conceptual restoration 2: A body in Cambodia’, in *Aziatische Kunst* 45 (2015), nr. 2, pp. 12–18

Annemarie Stefes

- Entry’s 5 en 7, in J. Turner en R. te Rijdt (red.), *Home and Abroad. Dutch and Flemish Landscape Drawings from the John and Marine Van Vlissingen Collection*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Parijs (Fondation Custodia) 2015–2016

Harm Stevens

- Gepeperd verleden. Indonesië en Nederland sinds 1600*, Amsterdam/Nijmegen 2015
- ‘Acquisitions. History and Print Room’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 2, pp. 172–173

Jane Turner

- [red. Met R. te Rijdt], *Home and Abroad. Dutch and Flemish Landscape Drawings from the John and Marine Van Vlissingen Collection*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Parijs (Fondation Custodia) 2015–2016
- 21 entry’s in J. Turner en R. Te Rijdt (red.), *Home and Abroad. Dutch and Flemish Landscape Drawings from the John and Marine Van Vlissingen Collection*, tent.cat. Amsterdam (Rijksmuseum) / Parijs (Fondation Custodia) 2015–2016
- ‘Francesco Maria Niccolò Gabburri’s Portrait of Bartholomeus Spranger in the Rijksmuseum’, *Master Drawings* 53 (2015), nr. 4, pp. 485–96

Matthias Ubl

- ‘Het zit in de details. De Brunswijkse Monogrammist en Herri met de Bles’, in *De ontdekking van het dagelijks leven van Bosch tot Bruegel*, tent.cat. Rotterdam (Museum Boijmans van Beuningen) 2015, pp. 140–153
- ‘Van hoerenhuis tot hoofse liefde. Jan Sanders van Hemessen, de Meester van de Vrouwelijke Halffiguren en Ambrosius Benson’, in *De ontdekking van het dagelijks leven van Bosch tot Bruegel*, tent.cat. Rotterdam (Museum Boijmans van Beuningen) 2015, pp. 156–175
- ‘Braunschweiger Monogrammist’, in *Allgemeines Künstlerlexikon* (AKL), Berlijn 2015, pp. 329–330
- ‘Meister der Spes Nostra’, in *Allgemeines Künstlerlexikon* (AKL), Berlijn 2015, pp. 502–503
- 28 entry’s in F. Scholten (red.), *1100–1600*, Collectieboek Rijksmuseum, Amsterdam 2015
- ‘Jan Jansz Mostaert, Landscape with an Episode from the Conquest of America, c. 1535’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 1, pp. 93–95
- ‘Frames’, in K. Posner en R. van Langh (red.), *Supporting conservation, Four projects funded by Gieskes-Stribbis Fonds*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2015, pp. 50–58
- ‘Acquisitions, Paintings’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 1, pp. 93–95

Suzanne Veldink

- ‘De Glasgow Boys en het voorbeeld van de Haagse School: het verzamelen van Nederlandse kunst in Edinburgh en Glasgow (1865–1895)’, in *The Glasgow Boys. Schots Impressionisme 1880- 1900*, tent.cat. Assen (Drents Museum), pp. 172–179

Caro Verbeek

- ‘In Search of Scents Lost – On the Role of Olfaction in Futurism’, in *Sense of Smell*, Breda 2014, pp. 60–69
- Es liegt was in der Luft – Duft in der Kunst / Something in the Air – Scent in Art*, Burgrieden (Villa Rot) 2015
- Dick Bruna. Kunstenaar*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2015
- Blogs op https://caroverbeek.wordpress.com: ‘Kunstbeleving: het museum als ontmoetingsplaats’, ‘Een bril is best leuk – kijken naar kunst door de ogen van een kunstenaar: Bruna, Landsaat, Matisse’ en ‘De Late Rembrandt door de ogen van Aat Veldhoen (80)’

Els Verhaak

- Publicatie op website Rijksmuseum van ca. 8.000 kostuum- en modeprenten in de collectie van het Rijksprentenkabinet en bibliotheek.
- [met G. Koning], *New for Now. De opkomst van het modetijdschrift / New for Now. The Origin of Fashion Magazines*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2015

Guus Verhaar

- [met M.R. van Bommel en N.H. Tennent] ‘Identification and documentation of early stages of glass sickness’, in *Glass Deterioration Colloquium – Extended Abstracts*, Stuttgart 2015, pp. 18–21
- [met N.H. Tennent] ‘The relevance of refractive index for the treatment of crizzled glass’, in *Glass Deterioration Colloquium – Extended Abstracts*, Stuttgart 2015, pp. 22–24

Ige Verslype

- [met J. Verhave, S. Smelt, K. Keune, H. Sigmond en M. van Eikema Hommes], ‘A Painted Chamber in Beverwijk by Jacobus Luberti Augustini: Novel insights into the working methods and painting practices in a painted wall-hanging factory’, in *Technology & practice: studying 18th-century paintings & art on Paper. Postprints of the conference Centre for Art Technological Studies and Conservation (CATS), Kopenhagen, 2–3 juni 2014*, Londen 2015, pp. 83–95
- [met R. Harmanni, L. Vos, J. de Fouw, J. Reynaerts, M. van Eikema Hommes] ‘Researching and presenting fragments of late 17th and 18th Century Dutch painted chambers: “re-presenting” Jurriaan Andriessen (1743-1819), a case-study’, in *postprints of the American Institute of Conservation, AIC 43rd Annual Meeting*, Miami 2015

Jeroen van der Vliet

- ‘One source to rule them all? Combining data about trade and shipping from Amsterdam to the Baltic in the late eighteenth century’, *Revue de l’OFCE* 140 (2015), pp. 111–136
- Recensie van James Bender, *Dutch Warships in the Age of Sail 1600–1714. Design, Construction, Careers and Fates* (Barnsley 2014), *Tijdschrift voor Zeegeschiedenis* 34 (2015), nr. 2, pp. 113–115

Lisette Vos

- [met R. Harmanni, I. Verslype, J. de Fouw, J. Reynaerts, M. van Eikema Hommes] ‘Researching and presenting fragments of late 17th and 18th Century Dutch painted chambers: “re-presenting” Jurriaan Andriessen (1743–1819), a case-study’, in *postprints of the American Institute of Conservation, AIC 43rd Annual Meeting*, Miami 2015

Gregor J. M. Weber

- ‘Acquisitions. Paintings’, *The Rijksmuseum Bulletin* 63 (2015), nr. 1, pp. 98–99

Nienke Woltman

- [met W. de Ridder en L. Homer] ‘Fatih Mosque Painting Restored’, in *The Picture Restorer* (2015), nr. 47, pp. 19–23, 28–30

Tim Zeedijk

- ‘A sense of beauty and time – The reopening of the Rijksmuseum’, *COMCOL newsletter* (2015) nr. 28, pp. 15–18

PRESENTATIES EN LEZINGEN DOOR MEDEWERKERS

Kate Addleman-Frankel

- ‘Dividing lines: The photogravure of Édouard Baldus’, *The Association of Print Scholars annual conference*, City University of New York, New York, 5 november

Saskia Asser

- ‘Schrijven met licht: William Henry Fox Talbot en The Pencil of Nature’, Kerst-Teekenlounge, Rijksmuseum, 15 december
- [met Caro Verbeek] ‘Camera, potlood, schetsboek: Het draagbare laboratorium van Carel Willink’, presentaties voor Vrienden van het Rijksmuseum tijdens de avond Speeddaten met conservatoren en restauratoren, 4 november
- ‘Vroege portretfotografie in Nederland’, lezing bij de tentoonstelling *Haagse meesters van de Romantiek* in het Joods Historisch Museum, Amsterdam, 27 september
- ‘Elliott Erwitt: Nothing happens when you sit at home’, introductie bij de tentoonstelling van Elliott Erwitt voor de Rijksextra Vrienden, *Unseen Photo Fair*, Amsterdam, 18 september
- Ontvangst en inleiding over de fotocollectie van het Rijksmuseum voor Patrons van The Photographers’ Gallery tijdens *Unseen Photo Fair*, Rijksmuseum, 18 september
- ‘Isidore van Kinsbergen (1821–1905): pionnier de la photographie aux Indes néerlandaises’, *Festival de l’histoire de l’art*, Fontainebleau, 31 mei

Reinier Baarsen

- ‘Het Amsterdamse interieur in de late achttiende eeuw’, Museum van Loon, Amsterdam, 19 januari
- ‘Achtthiende-eeuwse Parijse ontwerptekeningen in het Rijksmuseum’, Rijksmuseum, 2 februari
- ‘Conception et réalisation. Paris, La Haye et la cour des Orange au milieu du XVIIIe siècle’, *5de Festival de l’histoire de l’art*, Château de Fontainebleau, 31 mei
- ‘International crosscurrents in design – European marquetry furniture of the late seventeenth century’, *Morse Historic Design Lecture Series*, Cooper-Hewitt Museum, New York, 21 oktober
- ‘Franse keramiek in Den Haag en Amsterdam’, opening tentoonstelling *Franse keramiek 1875–1945, Céramiques sublimes*, Gemeentemuseum, Den Haag, 21 november
- ‘Getekend zilver, ontwerptekeningen voor edelsmeedkunst in het Rijksmuseum’, *16de Zilverstad Symposium*, Nederlands Zilvermuseum, Schoonhoven, 30 november

Huub Baija

- ‘On chalk grounds’, *Amsterdam Conservation Center Match Day*, Rijksmuseum, 9 januari
- ‘Research of original finishes on 17th Century Netherlandish picture frames’, *Amsterdam Conservation Center Match Day*, Rijksmuseum, 9 januari
- ‘National Gallery London Exhibition on Sansovino frames’, studiedag Lijstenplatform, Dordrechts Museum, 16 juni
- ‘Schilderijlijsten voor rondleiders in het Rijksmuseum’, Rijksmuseum, 30 juni

Henni van Beek

- [met R. Erdmann, L. Jongma, R. Klein Gotink, S. Smelt en C. van Wijk] ‘Color accurate photography of cross-sections of paint samples at the Rijksmuseum in Amsterdam’, *Colours 2015: Bridging Science with Art*, Évora University Portugal, 25 september

Joosje van Bennekom

- ‘The Centerpiece of Wenzel Jamnitzer (1549)’, *Making and Knowing Project*, Center for Science and Society Columbia University, New York, 29 mei
- ‘Dead or alive. Life-casting experiments in the Rijksmuseum’, *Art and Science in the Early Modern Low Countries (ca. 1560–1730)*, Rijksmuseum, 17 september

Dirk Jan Biemond

- ‘Het zilver van de kerk’, Hooglandsche Kerk, Leiden, 13 augustus

Jonathan Bikker

- ‘The 17th-century Dutch artist grows old’, symposium *Late Rembrandt and Old Age Creativity*, Rijksmuseum 30 april 2015
- [met G. Tauber] ‘Odd men out: Flinck and Sandrart’s civic guard portraits for the *Kloveniersdoelen*’, congres *Govert Flinck and Ferdinand Bol: Rising Stars in Rembrandt’s Amsterdam*, Queen’s University Bader International Study Centre, Herstmonceux Castle, East Sussex, 16–19 juli 2015

Mattie Boom

- Rondleiding *Modern Times* voor Kahmann Gallery, Rijksmuseum, 7 januari
- Rondleiding *Modern Times* voor Young in Prison, Rijksmuseum, 8 januari
- ‘Preview Rembrandt’, rondleiding op tentoonstelling *Shadow and Light*, Rijksmuseum, 11 februari
- College Kunstgeschiedenis studenten VU over Fotocollectie, Rijksmuseum, 1 mei

Annemies Broekgaarden

- ‘Learning by Play’, Zaffiria, Network of European Museum Organisations, en insituto per I beni artistici culturali e naturali, Bologna, 6 maart
- ‘Bringing the world to Interactivity’ en ‘Bringing the world to the Rijksmuseum’, presentaties tijdens de *jaarlijkse internationale conferentie van de Americian Association for Children’s Museums*, Indianapolis, 12–13 mei
- ‘Rijksmuseum – a museum for the public’, Internationale Conferentie van Pedaali, the Finnish Association for Museum Education, Helsinki, 28–29 mei
- Interview Braziliaanse televisie (tvbrasil), 2 juni
- ‘OMC Cultural Awareness and Expression’, Europese Commissie, Brussel 30 september
- Interview over creativiteit met Bas Welling, BNR radio, 7 december
- Presentatie ‘Living Lab Stedelijk Museum. Experiences online of offline’, Amsterdam, 10 december
- Presentatie ‘Cultuur in Beeld/Cultuur in MBO-onderwijs’, 14 december
- ‘Rijksmuseum – making a national museum a fun place for children’, *10th Hands On! Conference*, 15 oktober

Nicole Brüderle

- ‘On the question of provenance of historical glass objects – The collection of the Rijksmuseum in Amsterdam’, *20th Congress of the International Association for the History of Glass (AIHV)*, Fribourg en Romont, 7 september–11 september

Duncan Bull

- ‘Erocole de’Roberts portretten van Giovanni Bentivoglio en Ginevra Sforza: een renaissance diptiek’, Rijksmuseum, 27 maart
- ‘The concept and installation of “The New Rijksmuseum”’, Università di Udine, Udinese, 4 mei

Jan van Campen

- ‘Asia in Amsterdam. The culture of luxury in the Golden Age’, conferentie *Sugar and spice and all things nice*, UvA, 13 maart
- [met F. Diercks] ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, voor de patronen van het Rijksmuseum, 13 oktober
- ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, *Dag van de Geschiedenis*, Haarlem, 18 oktober
- ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, voor de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, Rijksmuseum, 21 oktober
- ‘Asia in Amsterdam. The culture of luxury in the Golden Age’, voor de Oriental Ceramic Society, Rijkmuseum, 23 oktober
- ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, *Avondje Azië*, Rijksmuseum, 23 oktober
- [met F. Diercks] ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, Rijkslezing, Rijksmuseum, 1 november
- [met F. Diercks] ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, Vriendenavond Rijksmuseum, 4 november
- ‘Asia in Amsterdam. The culture of luxury in the Golden Age’, inleiding op het gelijknamige symposium, Rijksmuseum, 9 november
- ‘Illustrious Monument / Unhappy Ruines; the Leeuwarden lacquer room in the Rijksmuseum’, ter gelegenheid van het verschijnen van het boek *Zijden Draad*, Rijksmuseum, 27 november
- ‘De Leeuwarder lakkamer in het Rijksmuseum’, presentatie en paneldiscussie ter gelegenheid van het verschijnen van het boek *Zijden Draad*, Spui 25, Amsterdam, 10 december
- ‘Azië in Amsterdam, Luxe in de Gouden Eeuw’, Openbare Bibliotheek Amsterdam, 15 december

Sara Creange

- ‘Re-thinking museum showcase materials testing’, *Amsterdam Conservation Center Match Day*, Rijksmuseum, 9 januari

Taco Dibbitts

- College ‘Geschiedenis van de kunstmarkt’, Vrije Universiteit, Amsterdam, 29 oktober
- Presentatie over het actief beschikbaar stellen van de collectie, bijeenkomst ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Erfgoedinspectie, Scheltema, Leiden, 2 november
- Presentatie voor Federatie Particulier Grondbezit, Maarsbergen, 3 december

Femke Diercks

- ‘The New Rijksmuseum’, *International Symposium on Atherosclerosis*, Amsterdam, 23 mei
- Workshop ‘2de helft 17de eeuw’, *Amsterdam Maastricht Summer University*, 24 augustus
- [met J. van Campen] ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, voor de patronen van het Rijksmuseum, 13 oktober
- ‘Joan Nieuhof, China en Delft’, *Rijks ½ uurtje*, Rijksmuseum, 30 oktober
- [met J. van Campen] ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, Rijkslezing, Rijksmuseum, 1 november
- [met J. van Campen] ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, Vriendenavond Rijksmuseum, 4 november
- ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, *Avondje Azië*, Rijksmuseum, 6 november
- [met M. de Zeeuw] ‘Azië in Amsterdam. Luxe toen en nu’, *Museumnacht*, Amsterdam, 7 november
- ‘Delft de Commande’, symposium *Azië in Amsterdam*, Rijksmuseum, 9 november
- ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, *Avondje Azië*, Rijksmuseum, 11 november

- ‘Azië in Amsterdam. Luxe in de Gouden Eeuw’, themadag *Samen leren vernieuwen*, uitgeverij ThiemeMeulenhoff, 17 november

Sara van Dijk

- Rijks ½ uurtje* bij de portretten van Giovanni Bentivoglio en Ginevra Sforza, Rijksmuseum, 17 april
- ‘Dressing Mona Lisa. Undressing some hypotheses’, gastcollege *Amsterdam University College*, Amsterdam, 30 oktober
- ‘“Schoonheid siert de deugd”. Kleding in Leonardo’s portret van Ginevra de’ Benci’, gastcollege Universiteit Utrecht in de minor ‘Gouden tijden in vroegmodern Europa’, 24 november

Esther Doornbusch

- ‘Wikipedia, leuke hobby? Praktijkverhalen van een wikipediaan’, NIOD, 4 juni

Jan Dorscheid

- [met D. Corbin] ‘The re-discovery of a pair of Commodes attributed to André-Charles Boulle’, *AIC (American Institute for Conservation) 43rd Annual Meeting*, Miami, 13–16 mei

Birgit van Driel

- ‘Analytical challenges during my PhD on titanium white’, presentatie voor Coast Studenten, Rijksmuseum, 6 februari
- ‘Titanium dioxide white pigments in 20th century art – Friend or foe?’, Go/No Go-presentatie, Rijksmuseum, 21 april
- [met P.J. Kooyman, K.J. van den Berg, A. Schmidt-Ott, J. Dik], ‘A quick assessment of the photocatalytic activity of TiO2 pigments — From lab to conservation studio!’, *Techart 2015*, Catania, 27 april
- ‘Titanium dioxide in modern art, friend or foe?’, AkzoNobel-lunchlezing, Deventer, 19 mei
- ‘Titanium dioxide white pigments in 20th century art – Friend or foe?’, Poster op *Material Science Day* TU Delft, Mauritshuis, 26 juni
- [met T.A. Wezendonk, K.J. van den Berg, P.J. Kooyman, J. Gascon, J. Dik] ‘Using known techniques for novel applications: Monitoring the aging process of titanium dioxide containing paint films by morphological and elemental surface analysis’, *colloquium spectroscopicum internationale XXXIX*, Figuera da Foz, 2 september
- ‘Titanium dioxide wit... Vriend of vijand?’, *AkzoNobel Giving Back Day @ RMA*, 25 november

Esther van Duijn

- ‘An introduction to the history of conservation based on the conservation history of Rembrandt’s *Night Watch*’, lezing voor UvA-studenten Technical Art History (MA), Amsterdam, 23 September
- ‘Mystic shinings and enchanting atmospheres – A Dutch cleaning controversy in 1932/33 regarding the restoration of Rembrandt’s *The Syndics* in 1929’, lezing voor UvA-studenten Technical Art History (MA), Amsterdam, 2 oktober

Paul van Duin

- [met H. van Keulen en S. Nijhuis] ‘Historic transparent finishes on furniture’, *Amsterdam Conservation Center Match Day*, Rijksmuseum, 9 januari
- [met B. Ankersmit, M. Eikema Hommes, R. Groves, K. Keune, H. Schellen, R. Sprik, A. Suiker] ‘The impact of indoor heating on the ageing of works of art. Part I Wood’, *Amsterdam Conservation Center Match Day*, Rijksmuseum, 9 januari

- ‘Het verlijmen van tin en messing op 17de-eeuwse meubelen. Het poppenhuis van Petronella Oortman en een vroeg kabinet van André-Charles Boulle’, *Onderzoeksdag conservatie-restauratie*, Universiteit Antwerpen, 24 maart
- ‘A unique Matera Medica cabinet with a miniature apothecary’, *Art and Science in the Early Modern Low Countries (ca. 1560–1730)*, Rijksmuseum en Trippenhuus, Amsterdam, 17–18 september
- ‘De ontwikkeling van het Nederlandse meubel in de 17de eeuw. Materialen en technieken’, Historisch Centrum, Genemuiden, 8 oktober
- ‘Transparent historic finishes on Dutch furniture’, *VdR Fachgruppe Holz, Transparente Oberflächen auf Holz*, Residenz, Würzburg, 6–8 november
- ‘The conservation and new presentation of the late 17th-century Lacquer Room from the Palace of the Stadtholder in Leeuwarden’, *The Conservation of East Asian Cabinets in Imperial Residences (1700–1900)*, Schloss Schönbrunn, Wenen, 4–5 december

Stina Ekelund

- [met R. Luimes] ‘Climate4Wood – Research update’, *NWO Science4Arts Event*, Rijksmuseum, 23 april
- ‘Climate4Wood – Climate effects on decorated wooden panels’, Research meeting, Statens Museum for Kunst, CATS, Kopenhagen, 27 mei
- ‘The Museum Study—Climate effects on decorated wooden panels’, *Picture Meeting – Physico-Mechanical Aspects and Structural Treatments of Paintings*, RCE, Amersfoort, 4 juni
- ‘(Natural) shrinkage as a result of ageing?’, *Focused meeting of COST Action FP1302 WoodMusICK, Wood aging resulting from hygrothermal actions*, Universiteit Montpellier, 19 november

Robert Erdmann

- [met H. van Beek, R. Erdmann, L. Jongma, R. Klein Gotink, S. Smelt en C. van Wijk] ‘Color accurate photography of cross-sections of paint samples at the Rijksmuseum in Amsterdam’, *Colours 2015: Bridging Science with Art*, Évora University Portugal, 25 september

Merel van Erp

- [met M. Lagerweij en H. Kuiper] ‘Provenance research in the Rijksmuseum’, *symposium Arbeitskreis Provenienzforschung*, Weimar, 24 april

Lenia Fernandes

- [met R. Herrera Garrido, M. Jürgens en I. Vasallos], ‘Talk by the Rijksmuseum photography restorers’, *Unseen Photo Fair 2015*, Cuypers Bibliotheek, Rijksmuseum, 18–19 september

Menno Fitski

- ‘Japans porselein en lakwerk’, voor Vereniging Oudheidkamer voor Tiel en Omstreken, Tiel, 10 februari
- ‘Arita porcelain that fascinated the world’, lezing symposium *Arita porcelain: tradition en forward-looking creativity*, Kyushu National Museum, Fukuoka, 8 maart
- ‘Japans keramiek voor de theeceremonie’, college Universiteit Leiden, 15 april
- ‘Japanese porcelain’, college Sotheby’s Institute of Art, Londen, 29 april
- ‘The practice of curating’, *WeberWorldCafé: Museum, Power and Identity*, Museen Dahlem, Berlijn, 11 juni
- ‘The collection of Korean art at the Rijksmuseum: small but exquisite’, *Korean Collections in Europe: 2015 Overseas Korean Cultural Heritage Foundation Forum*, Seoul, 27 oktober

- ‘Japanese lacquer imports: the case of the Amsterdam chest’, symposium *Asia in Amsterdam*, Rijksmuseum, 9 november
- ‘Japanse kunst in het Rijksmuseum’, *Rijkslezing*, Rijksmuseum, 20 november

Josephina de Fouw

- ‘Zo doe je kunsthistorisch onderzoek’, masterclass profielwerkstuk schrijven, Rijksmuseum, 10 juli
- ‘Visit to the 18th-century department of the Rijksmuseum’, *14th International Congress for Eighteenth-Century Studies*, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 20 juli
- ‘The power of steam and art’, *14th International Congress for Eighteenth-Century Studies*, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 31 juli
- ‘Amerika in Dordrecht: een allegorie op het verdrag van 1782 in een Dordtse koopmanswoning’, congres *Amerika!*, 11 december

Isabelle Garachon

- [met L. van Valen] ‘Recent research of Tang dynasty tomb ceramics’ voor de Oriental Ceramics Society, Rijksmuseum, 23 oktober
- [met L. van Valen] ‘The matter of Chinese ceramic horses and camels’ voor de Oriental Ceramics Society, Rijksmuseum, 23 oktober

Sophie Glerum

- ‘Furniture finishes 1800–1900, Reconstructing 19th century finishes based on research on contemporary sources’, *VdR Fachgruppe Holz, Transparente Oberflächen auf Holz*, Würzburg, 6–8 november

Peter Gorgels

- ‘Rijksstudio, Museums and the Internet’, Tagung, Dortmund, 12 mei
- ‘Rijksstudio’, keynote presentatie, *PS Value Talks*, Athene, 22 mei
- ‘Rijksstudio’, *Beyond the Obvious 2015*, Culture Action Europe, Gothenburg, 16 oktober

Martine Gosselink

- Voordracht discussiemiddag *Document Nederland*, Rijksmuseum 6 januari
- Interview, *Maandblad Zuid-Afrika*, jaargang 92, nr. 3, maart 2015
- Lezing over de totstandkoming van de Speciale Collecties, Rijksmuseum, 22 april
- Welkomstwoord, boekpresentatie *Waterloo. 200 jaar strijd*, Rijksmuseum, 9 juni
- Lezing NIMH, bij boekpresentatie *Militaire Geschiedenis van Nederland – Oorlogen overzee*, 29 juni
- Welkomstwoord, symposium *Slag om de herinnering*, Rijksmuseum, 11 september
- Chair, conferentie *Art and Science in the Early Modern Low Countries (ca. 1560–1730)*, Rijksmuseum en Trippenhuus, Amsterdam, 18 september
- Presentatie voor fundraising diner van tentoonstelling *Goede Hoop*, Rijksmuseum, 21 september
- ‘Beginselen van de Islam’, International Circle, Istanbul, 1 oktober
- Interview over de Libris Geschiedenisprijs, OVT, VPRO Radio, 25 oktober
- Laudatio voor Libris Geschiedenisprijs genomineerde Ewoud Kieft met zijn boek *Oorlogsentousiasme. Europa 1900–1918*, 25 oktober
- Dankwoord ontvangst 1e exemplaar *Soldaat in Indonesië, 1945–1950. Getuigenissen van een oorlog aan de verkeerde kant van de geschiedenis*, Rijksmuseum 31 oktober

- Welkomstwoord *Nacht van de Geschiedenis*, Rijksmuseum 31 oktober
- Voordracht voor boekpresentatie *Gepeperd verleden. Indonesië en Nederland vanaf 1600*, Rijksmuseum 10 november
- Interview *De Telegraaf*, ‘Rijksmuseum mee met handelsmissie Mark Rutte’, 16 november
- Presentatie enquête ‘Suriname en Nederland na 40 jaar onafhankelijkheid’, Rijksmuseum 24 november
- Voordracht voor boekpresentatie *Zijden Draad. China en Nederland vanaf 1600*, Rijksmuseum 27 november
- Debat ‘Trots op de Nederlandse geschiedenis’, met J. Palm en L. Panhuisen, Utrecht, 19 december
- 27 interviews voor onder meer PAUW, NOS radio, RTL Nieuws, *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, *The New York Times*, *The Art Newspaper*, *The Times of London*, CNN, *The Daily Telegraph*, BBC World, Canadian National Broadcasting, Russia Today TV, ZDF, *Le Monde*, *El Pais* over het project over aanpassing van koloniale terminologie in het Rijksmuseum, december

Ludo van Halem

- Paneldiscussie boekpresentatie *V=Vorm* van Yvonne Brentjens, Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, 30 april
- Publiek interview (met Mark Wigley), *Architect Talk: Constant’s New Babylon*, Art Basel Salon, Basel, 18 juni
- ‘De 20ste eeuw in het Nieuwe Rijksmuseum’, Teekenlounge, Rijksmuseum, 25 augustus
- Openingstoespraak tentoonstelling *Paradijs*, Buitenplaats Beeckestijn, Velsen-Zuid, 13 september
- Lezing over Constant in *Dean’s Lecture Series*, IIT College of Architecture, Illinois Institute of Technology, Chicago, 16 september

Gijs van der Ham

- Presentatie en rondleiding over het Rijksmuseum-gebouw en zijn decoraties in relatie tot het 19de-eeuwse nationalisme, voor masterstudenten ‘Romantic nationalism’ UvA-Europese studies, Rijksmuseum, 4 maart
- Welkomstwoord, *Nationale Geschiedenis Onderwijs Congres*, Vereniging van docenten in geschiedenis en staatsinrichting in Nederland, Rijksmuseum, 6 maart
- Rondleiding door de presentatie ‘Portretgalerij van de Gouden Eeuw’ voor Trustees en Board members van The Frick Collection New York, Hermitage Amsterdam, 15 maart
- [met P. Roelofs] ‘Rembrandt: Claudius Civilis’, *Rijkslezing*, Rijksmuseum, 22 maart
- ‘De geschiedenis van Nederland in 100 voorwerpen’, jubileumlezing bij het 50-jarig bestaan van de afdeling Noorderkwartier van de Nederlandse Genealogische Vereniging, Alkmaar, 11 april
- ‘*Doorbraak van de Anthonisdijk* door Jan Asselijn’, *Rijks ½ uurtje*, Rijksmuseum, 24 april
- Lezing over de commandostaf van de Nederlandse gouverneur op de Goudkust, Nationaal Glasmuseum, Leerdam, 29 mei
- ‘Het geweten van Amsterdam’, minisymposium *Het geweten van de stad*, Arcam Amsterdam, 17 november
- ‘Het Rijksmuseum en de Nederlandse identiteit’, tijdens middag rond Maarten van Rossums visie op de Nederlandse identiteit aan de hand van voorwerpen uit de Rijksmuseum-collectie, en deelname aan debat met Van Rossum en P. Schabel, Rijksmuseum, 22 november

Rosina Herrera Garrido

- [met L. Fernandes, M. Jürgens en I. Vasallos], ‘Talk by the Rijksmuseum photography restorers’, *Unseen Photo Fair 2015*, Cuypers Bibliotheek, Rijksmuseum, 18–19 september

Erik Hinterding

- Presentatie voor sponsors en begunstigers van *Late Rembrandt*, Rijksmuseum, 12 januari
- Interviews en rondleidingen over *Late Rembrandt* voor NCRV-radio en radiozender France Inter, Rijksmuseum, 5 februari
- Inleiding over *Late Rembrandt* voor een sponsor (ING-bestuurders) en zijn relaties, Rijksmuseum, 6 februari
- Interview door Coen Verbraak (met ook J. Six en E. van de Wetering) in de reeks ‘Kijken in de ziel’, Patronenavond, Rijksmuseum, 6 februari
- Presentatie over de etsen van de late Rembrandt voor een sponsor (Philips) en zijn relaties, Rijksmuseum, 10 februari
- ‘Rembrandt als prentmaker’, *Rijkscollege*, Rijksmuseum, 21 februari
- ‘What makes Rembrandt such an extraordinary printmaker?’, *Goethe & Rembrandt der Denker*, Goethehaus, Frankfurt am Main, 3 maart
- ‘Rembrandts fascinatie met prenten maken, speciaal in zijn late jaren’, college voor UvA-studenten kunstgeschiedenis, 11 maart

- Drie rondleidingen voor begunstigers en relaties van het Rijksmuseum op de Tefaf, Maastricht, 13–14 maart
- ‘Rembrandt als prentmaker’, *Rijkscollege*, Rijksmuseum, 20 maart
- Rondleiding over *Late Rembrandt* met begunstigers (familie Albeda-Jelgersma) en hun relaties, Rijksmuseum, 2 aprï
- Inleiding en toelichting op *Late Rembrandt* voor een sponsor (ING) en zijn relaties, 2 april
- Rondleiding over *Late Rembrandt* met relaties van het Rijksmuseum (familie van André Kuipers), Rijksmuseum, 3 april
- Rondleiding over *Late Rembrandt* met relaties van het Rijksmuseum (dhr. en mevr. Leiber), Rijksmuseum, 9 april
- Inleiding op en rondleiding over *Late Rembrandt* met relaties van het Rijksmuseum (Raad van Commisarissen van APG), Rijksmuseum, 10 april
- Rondleiding over *Late Rembrandt* met relaties van het Rijksmuseum (Marjorie & Jeffrey Rosen), Rijksmuseum, 13 april
- ‘Rembrandt als prentmaker’, *Rijkscollege*, Rijksmuseum, 21 april
- ‘Late Rembrandt and old age creativity’, symposium *Altersstil*, Rijksmuseum, 30 april
- Rondleiding over *Late Rembrandt* met begunstigers van het Rijksmuseum (familie Van Weede), Rijksmuseum, 1 mei
- Rondleiding over *Late Rembrandt* met relaties van het Rijksmuseum (Eric Kaufmann en familie), Rijksmuseum, 12 mei
- ‘The spectacular development of the drypoint technique through the ages’, voor een groep PhD-studenten van Columbia University, New York, Rijksmuseum, 15 juni
- ‘Het Japans papier dat Rembrandt gebruikte om zijn etsen op te drukken’, bij *Rembrandts etsen en Japans papier uit Echizen*, Museum het Rembrandthuis, Amsterdam, 28 juni
- ‘Wat gebeurt er achter de deuren van het prentenkabinet’, Introductiedag Rijksmuseum, 16 september
- Presentatie en interview in het kader van ‘Vogelen in het Rijksmuseum’, door Rob Buiten voor radioprogramma *Vroege Vogels*, Rijksmuseum, 24 september
- ‘Vogels op prenten en tekeningen; methodische overwegingen en enkele valkuilen’, themadag *Vogelen in het Rijksmuseum*, Rijksmuseum, 4 oktober
- ‘Edmé-Francois Gersaint as chroniqueur of knowledge about Rembrandt’s etchings’, symposium *Rembrandt’s Changing Impressions*, Columbia University, New York, 5 november

- Presentatie van een keuze uit de recente aanwinsten van het Rijksprentenkabinet voor De Amsterdamse Prentkring, Rijksmuseum, 21 november
- ‘Selfies in de late 17e eeuw’, *Rijks ½ uurtje*, Rijksmuseum, 11 december
- ‘Over de ontwikkeling van de droge naald techniek van de 15e tot de late 17e eeuw’, voor studenten van de Universiteit Leuven, Rijksmuseum, 11 december

Maria Holtrop

- [met J. de Hond] ‘Objecten als historische bron’, workshop voor Pabo-studenten Rijksmuseum, 6 maart
- Organisatie *Nacht van de Geschiedenis*

Jan de Hond

- [met E. Holtrop] ‘Objecten als historische bron’, workshop voor Pabo-studenten, Rijksmuseum, 6 maart
- Workshop ‘Migration of natural historical knowledge between media, 1550–1680’, Max Planck Institute for the History of Science, Berlin, 23–24 maart
- Rondleiding deelnemers *ISECS 2015, 14th International Congres for Eighteenth-Century Studies*, Rijksmuseum, 30 juli
- [met J. de Hond, E. Sint Nicolaas en J. Reynaerts] Organisatie symposium *Waterloo 200. De slag om de herinnering*, Rijksmuseum, 11 september
- [met E. Jorink] Organisatie internationaal congres *Art and Science in the Early Modern Low Countries (ca. 1560–1730)*, Rijksmuseum en KNAW, Amsterdam 17–18 september
- Inhoudelijke begeleiding excursie Istanbul International Circle Rijksmuseum, Istanbul, 29 september–3 oktober
- ‘De mogelijkheden en onmogelijkheden van historische museale presentaties’, congres *Geschiedenis zonder voetnoten. Het verleden verbeelden – “voorbij” de wetenschap*, Radboud Universiteit Nijmegen, 18 december

Birte ten Hoopen

- Paneldiscussie m.b.t. buitenschoolse onderwijs, programma ‘Jij & de Gouden Eeuw’, *LKCA-conferentie*, 23 november

Esther van der Hoorn

- ‘Form and fluidity: Early modern concepts of design in the drawings of Arent van Bolten’, *Annual Conference of the Association of Art Historians*, Norwich, 11 april
- ‘Patterns of production, invention and taste in a late 17th-century design for a chaise à porteurs in the Rijksmuseum’, *Furniture History Society Research Seminar*, Londen, 20 november

Daniel Horst

- Presentatie tentoonstellingsplan ‘Goede Hoop’, meerdere musea Zuid-Afrika, 12–22 april
- ‘Prenten en Propaganda tijdens de Tachtigjarige Oorlog’, Dag voor Geschiedenisdocenten, Rijksmuseum, 30 oktober
- ‘Willem van Oranje, Vader des Vaderlands?’, *Nacht van de Geschiedenis*, 31 oktober

Wouter van der Horst

- [met A. Spronk] ‘Online kennis verspreiden en het Rijksmuseum’, gastcollege Erasmus Universiteit, Rotterdam, 27 februari
- Lunchlezing over de samenwerking met ThiemeMeulenhoff, Rijksmuseum, 17 september
- [met A. Spronk] Presentatie onderwijsconcept ‘Blanco’ voor Fonds Afstandseducatie, Mediapark, Hilversum, 7 oktober

- Parolado-sessie ‘New learning solutions’, *Hands On! Conference*, Nemo, Amsterdam, 14 oktober
- ‘New Learning Solutions’, British Museum, Londen, 4 november
- ‘New Learning Solutions’, National Gallery, Londen, 4 november
- ‘Rijksmuseum in de klas’, ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 10 november

Henrike Hövelmann

- ‘Kennismaken met gedigitaliseerd Nederlands erfgoed’, *workshop Nationale bibliotheekcongres*, Klokgebouw, Eindhoven, 9 december

Heather Hughes

- ‘Disseminating dress: Britain and the fashion world’, University of York, 28–30 mei

Lizzy Jongma

- ‘The art of invention’, *OCLC EMEA Annual Meeting* (keynote), Florence, 11 februari
- ‘How to deal with Wikipedia?’, workshop *GLAM-Wiki conference*, Koninklijke Bibliotheek Den Haag, 11 april
- ‘De kunst van het delen’, presentatie Rijksmuseum Annotatietool, *PACT Congres*, Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis Brussel, 7 mei
- ‘Rijksmuseum open!’, KVAN-dagen Amersfoort, 8 juni
- [met H. van Beek, R. Erdmann, R. Klein Gotink, S. Smelt en C. van Wijk] ‘Color accurate photography of cross-sections of paint samples at the Rijksmuseum in Amsterdam’, *Colours 2015: Bridging Science with Art*, Évora University Portugal, 25 september
- ‘Semantic technologies’, workshop St Johns College Oxford University, 25–27 september
- ‘Open data en innovatie’, gastcollege Reinwardt Academie Amsterdam, 30 september
- ‘Vogelen in het Rijksmuseum’, workshop Rijksmuseum, 4 oktober
- ‘The secrets of our success’, workshop *DISH conference*, Rotterdam, 7 december

Frouke Jorna

- Presentatie Big Draw Rijksmuseum, voor organisatoren activiteiten Big Draw Nederland, Rijksmuseum, 6 februari
- ‘Onderwijsaanbod in het Rijksmuseum’, Fluxus, Zaandam, 23 maart
- ‘Onderwijsaanbod in het Rijksmuseum’, voor scholen-bestuur Lucas Onderwijs Den Haag, Rijksmuseum, 19 juni

Martin Jürgens

- [met L. Fernandes, R. Herrera Garrido en I. Vasallos], ‘Talk by the Rijksmuseum photography restorers’, *Unseen Photo Fair 2015*, Cuypers Bibliotheek, Rijksmuseum, 18–19 september
- ‘The Varied History of Daguerreotype Conservation at the Rijksmuseum’, *daguerreobase.org: The Daguerreotype Symposium*, Bry-sur-Marne, Frankrijk, 8–9 oktober
- ‘Bewaren en tonen: foto’s in het Rijksmuseum’, *Kerst-Teekenlounge voor rondleiders, workshopdocenten en acteurs*, Rijksmuseum, 15 december

Karen Keeman

- Lezing over het facilitair bedrijf van het Rijksmuseum, voor vierdejaars studenten InHolland in Diemen, Rijksmuseum, 2 september
- Lezing over Hospitality binnen de front office van het Rijksmuseum, voor tweedejaars studenten Academy of Hotel Management & Facility Management in Breda, Rijksmuseum, 16 november

- Presentatie ‘The making of the New Rijksmuseum’, voor International Museum Design & Construction Conference (IMDCC) *Building Museums*, Boston, 23 maart

Katrien Keune

- ‘High-resolution 3-dimensional backscattered-electron imaging of paint cross sections’, *Technart 2015 Conference*, Catania, 27–30 April
- ‘High-resolution 3-dimensional backscattered-electron imaging of paint cross sections analytical challenge’, *Analytical Challenge 2015, KNCV section forensics*, Utrecht, 7 oktober
- ‘Verf en Licht’, *Jaar van het Licht*, Spui 25, Amsterdam, 29 september
- ‘Surface chemical reactions in paintings’, *Dag van de oppervlaktetechnologie*, ION, Maarssen, 12 november
- [met B. Ankersmit, P. van Duin, M. Eikema Hommes, R. Groves, H. Schellen, R. Sprik, A. Suiker] ‘The impact of indoor heating on the ageing of works of art. Part I Wood’, *Amsterdam Conservation Center Match Day*, Rijksmuseum, 9 januari

Rik Klein Gotink

- [met H. van Beek, R. Erdmann, L. Jongma, S. Smelt en C. van Wijk] ‘Color accurate photography of cross-sections of paint samples at the Rijksmuseum in Amsterdam’, *Colours 2015: Bridging Science with Art*, Évora University Portugal, 25 september

Geert-Jan Koot

- ‘The Art Discovery Group Catalogue’, *OCLC EMEA (Europe, Middle East and Africa) Regional Council*, Florence, 10–11 februari

Anna Krekeler

- ‘De late Rembrandt – Experimentele schildertechniek’, *Rijkscollege*, Rijksmuseum, 14 februari, 13 maart en 7 april
- ‘Revelations of MA-XRF scanning – Two case studies of the Rijksmuseum’, *Conference on XRF*, SRAL, Maastricht, 10 juli
- ‘De late Rembrandt – Experimentele schildertechniek’, *Studiedag voortgezet onderwijs UVA/Rijksmuseum*, Rijksmuseum, 5 november

Hester Kuiper

- [Met M. Lagerweij en M. van Erp] ‘Provenance research in the Rijksmuseum’, *symposium Arbeitskreis Provenienzforschung*, Weimar, 24 april

Mara Lagerweij

- [Met M. van Erp en H. Kuiper] ‘Provenance research in the Rijksmuseum’, *symposium Arbeitskreis Provenienzforschung*, Weimar, 24 april

Bodill Lamain

- ‘Scientific research and museum conservation: some examples from the ceramics conservation department from the Rijksmuseum’, voor The Dutch Ceramics & Glass Network, Rijksmuseum, 5 maart

Robert van Langh

- ‘Rijksmuseum, Home of the Dutch Masters’, *The Society of the Four Arts*, Palm Beach, 15 januari
- [met A. Pappot] ‘Technical considerations of the Rothschild bronzes’, *A Michelangelo Discovery – The Rothschild bronzes and the case for their proposed attribution*, The Fitz William Museum, Cambridge, 6 juli
- ‘Research goals of NICAS, possibilities for collaboration’, Tokyo University of Arts, 9 november

- ‘Restauratie, conservering en natuurwetenschappelijk onderzoek in het Rijksmuseum’, symposium *Experimenteel Onderzoek Heelkundige Specialismen (SEOHS)*, Leids Universitair Medisch Centrum, 11 december

Gaby Laudy

- ‘Prachtnacht best practice’, lezing voor leden Platform Museum Locaties, Amsterdam 22 september

Huigen Leeflang

- Presentaties rond selectie ‘Nieuwe oude meesters (Vroege Nederlandse tekeningen en prenten)’, o.a. *Rijks ½ uurtje*, Rijksmuseum, 13 maart
- [met A. de Koomen], ‘Géricault en de Franse tekenkunst en lithografie aan het begin van de 19de eeuw’, gast-college UVA in reeks Henk van Os, Géricault (1791–1824) een schilder op leven en dood, Rijksmuseum 14 en 19 maart
- [met J. van der Vliet] ‘Meester IAM van Zwoll en Meester W met de sleutel. Twee nieuwe aanwinsten uit de 15de eeuw’, *Kunsthistorische lunch*, Rijksmuseum, 19 maart
- ‘The Master of the Amsterdam Cabinet and the print room’s collections’, voor studenten Washington University, Rijksmuseum 18 mei
- ‘F.G. Waller en zijn fonds: verzamelen voor Nederland en de wereld’, lezing familiedag Familie Waller Stichting, Rijksmuseum 31 mei
- ‘Hercules Segers. Experiment and Collecting in the Dutch Golden Age’, *Graphik-Leiter-Tagung*, Wallraf-Richartz-Museum, Keulen, 7 juni
- ‘Hercules Segers’s printed paintings’, lezing en workshop *Dutch Art of the Golden Age: Tradition and Innovation*, Amsterdam Maastricht Summer University, Rijksmuseum 28 augustus
- ‘De prentkunst van Hercules Segers’, voor Amsterdamse Prentkring, Rijksmuseum 21 november
- ‘Boeken met prenten, receuils en prentalbums in de collectie van het Rijksmuseum’, voor Nederlandse Boekhistorische Vereniging, Rijksmuseum 30 november
- ‘Hoe Nederlands is de Nederlandse prentkunst (1460–1600)?’, gastcollege UvA in reeks Hugo van de Velde, *Kunst uit de krocht: Nederlandse kunst en geschiedenis voor 1600 in het Rijksmuseum*, Rijksmuseum 1 december

Idelette van Leeuwen

- [met G. Patin, F. Ligterink en J. Kemp] ‘Halos of hollow-ness: How air pockets in window mounts can cause discolourations, and how best to prevent them’, *XIII IADA Kongress*, Staatsbibliotheek zu Berlin, 12–16 oktober

Suzanne van Leeuwen

- [met M. Unger-de Boer] ‘Serieus Gesprek: Bling Bling’, Vriendenavond Rijksmuseum, 21 mei
- Voordracht over de haarkam van René Lalique, Nacht van de Geschiedenis, 7 november
- Voordracht in Special Collections over enkele juwelen, Tiffany & Co.-evenement, 26 november

Jeroen Luyckx

- ‘The repentant Mary Magdalene. Maerten de Vos as a designer of prints’, *Scholars’ day ‘Renaissance Drawings from Private Antwerp Collections’*, Museum Mayer van den Bergh, Antwerpen, 22 januari
- ‘Het uitgeversfonds en socio-economisch netwerk van Hans I Lieftrinck (ca. 1515–1573), een Antwerpse prent-maker en uitgever in een dynastie van prentmakers in de Nederlanden’, *PhD Day Art History*, KU Leuven, Leuven, 8 mei

- ‘Sylvester van Parys (active c. 1528–1571) as a publisher of anatomical prints (poster presentation)’, *Art and Science in the Early Modern Low Countries (ca. 1560–1730)*, Rijksmuseum en Trippenhuis, Amsterdam, 17–18 september
- ‘De diversiteit aan prenten uitgegeven door Hans Liefrinck (ca. 1515–1573)’, *Kunsthistorische Lunch lecture series*, Rijksmuseum, 22 oktober
- ‘Doctoraatsonderzoek naar Hans Liefrinck en de collectie van het Rijksprentenkabinet’, *Seminar for Master students of the KU Leuven*, Rijksmuseum, 11 december

Renate Meijer

- ‘Teksten in het Rijksmuseum. Keuzes, facts & figures’, symposium *Praatjes bij plaatjes?*, Red Star Line Museum, Antwerpen, 10 mei
- Lezing over de multimediatour, SURF-academy, seminar *Leren op locatie*, Rijksmuseum, 4 november

Marjolijn Meynen

- Presentatie voor directie Club van Elf, Rijksmuseum, 12 januari
- Lezing ADCN, Rijksmuseum, 19 maart
- Presentatie Regional Museums Seminar, Helsinki, 17 april
- Gastles Christelijke Hogeschool Ede, Rijksmuseum, 1 juni
- Presentatie directie AWBR, Rijksmuseum, 9 juni
- Keynote speech Adfo Live, Passenger Terminal Amsterdam, 15 september
- Masterclass NIMA, Rijksmuseum, 24 september
- Presentatie Next Communications van Lectric, Rijksmuseum, 5 november
- Presentatie voor managers Heineken, Rijksmuseum, 16 november
- Presentatie bij MBO City, Ede, 1 december

Bianca M. du Mortier

- ‘The importance of object-based photography, or How the Rijksmuseum photographers opened up a curator’s collection & her eyes’, *Conference 2+3D Photography – Practice and Prophecies*, Rijksmuseum, 15 april
- ‘Napoleontische Mode’, *Open UvA-College: Arte et Bonaparte, De kunsten in het Napoleontische Tijdperk*, 7 oktober
- ‘Napoleontische Mode’, college Kunstgeschiedenis, UvA, 7 oktober

Manon van der Mullen

- Gastcollege ‘Digital Humanities en het Rijksmuseum’, Universiteit Utrecht, 22 september

Boris de Munnick

- Crash course marketing voor cultuur en ondernemen, voor marketeers van culturele instellingen, Amsterdam 25 april

Alied Ottevanger

- Introductie en rondleiding bij tentoonstelling Dick Ket, Kijk- en Luistermuseum, Bennekom, 14 september
- Introductie van het werk van Gerard Kodde en Jan van der Ploeg op de expositie *Round and Round*, CBK, Middelburg, 4 oktober
- Introductie Dick Ket, bij diens *Dubbelportret met vader*, in de presentatie ‘Selfies’, Rijksmuseum, 4 november.
- Introductie bij tijdelijke presentatie Anish Kapoor, *Internal Objects* (drie delen) 2013–2015, Rijksmuseum, 4 december
- Ontvangst masterstudenten Museumconservator VU en UvA, over stagemogelijkheden bij conservator 20ste-eeuwse prentkunst en tekenkunst, 8 december

- Toelichting op de presentatie ‘Selfies’ op de afdeling 20ste eeuw, voor Vrienden van het Rijksmuseum, 4 november

Arie Pappot

- [met L. Wiersma] ‘The sculptural work of Jacques Jonghelinck (1530–1606)’, *Robert H. Smith Renaissance sculpture conference*, V&A Londen, 20–21 maart
- [met R. van Langh] ‘Technical considerations of the Rothschild bronzes’, *A Michelangelo Discovery – The Rothschild bronzes and the case for their proposed attribution*, The Fitz William Museum, Cambridge, 6 juli
- ‘Adriaen de Vries’ Bacchant’, ontvangst cirkelleden Vereniging Rembrandt, Rijksmuseum, 6 september
- ‘De collectie koperen munten van het KOG’, KOG-jongerendag, Rijksmuseum, 14 september
- [met T. Beentjes en L. Wiersma] ‘Blommen ende Beestjens te gieten: evidence for life-casting in the Netherlands’, *Art and Science in the Early Modern Low Countries (ca. 1560–1730)*, Rijksmuseum/Huygens Instituut, Amsterdam, 17–18 september
- ‘The quality of copper’, *symposium Technical knowledge in Europe 1400–1600*, Cordoba, 17-18 september

Gauthier Patin

- [met I. van Leeuwen, F. Ligterink en J. Kemp] ‘Halos of hollowness: How air pockets in window mounts can cause discolourations, and how best to prevent them’, *XIII IADA Kongress*, Staatsbibliothek zu Berlin, 12–16 oktober

Wim Pijbes

- Presentatie als juryvoorzitter ‘50 meest invloedrijke Nederlanders van Turkse origine’, Rijksmuseum, 7 januari
- Uitreiking Sacha Tanja Penning, Passenger Terminal in Amsterdam, 14 januari
- Uitreiking Prix de la Mode, Rijksmuseum, 19 januari
- Gast bij *RTL Late Night* over *Late Rembrandt*, 5 februari
- Opening *Late Rembrandt*, Rijksmuseum, 12 februari
- Gast bij *Fotostudio De Jong*, over fotografie, 26 februari
- Persbijeenkomst bekendmaking nominaties Libris Literatuur Prijs, Rijksmuseum, 2 maart
- Lezing/paneldiscussie *Asia Week*, Hong Kong, 14 april
- Gast bij tv-programma *De Slimste Mens*, 16 april
- Lezing ‘The New Rijksmuseum’, Chhatrapati Shivaji Maharaj Vastu Sangrahalaya, Mumbai, 22 april
- Prijsuitreiking Librisprijs, voorzitter jury, Amstel Hotel, Amsterdam, 11 mei
- ‘Summer School: Het Rijksmuseum’, *De Wereld Draait Door*, Rijksmuseum, 13 mei
- Uitreiking als juryvoorzitter ‘BNA Beste Gebouw van het Jaar 2015’, Westergasfabriek, Amsterdam, 21 mei
- Keynote speech ‘The New Rijksmuseum’, Chicago Forum on Global Cities, Chicago, 28 mei
- Pictoright-lezing, ‘Copyright’, Vondel CS, Amsterdam, 9 juni
- Lezing ‘Communicating Art’, Prado, Madrid, 30 juni
- Seminar ‘The Present and Past in History of Art’, Sao Paolo, Brazilië, 22 juli
- Gastcollege Erasmus Universiteit, Rotterdam, 10 september
- Gast bij *De Wereld Draait Door*, 30 september
- Paneldiscussie Frieze Masters, Londen, 14 oktober
- Lezing voor Dutch Business Round Table en Oranje Koe, over ‘Rembrandt’, Zürich, 5 november
- TEDtalk ‘How the Rijksmuseum is reinventing the Rijksmuseum’, Soweto, 19 november
- Speech over ‘Talent’, symposium *Moed, Talent en Maatschappelijke verdiensten, 200 jaar decoratiestelsel*, Soesterberg, 23 november
- Lezing ‘Het Nieuwe Rijksmuseum’ voor De Leadership Panels, Groningen, 3 december

Martijn Pronk

- ‘Rijksstudio’, conferentie *CLIC France*, Musée des Arts et Métiers, Parijs, 1 april
- ‘Re-inventing the digital Rijksmuseum’, Museu Nacional d’Art de Catalunya, Barcelona, 14 mei
- ‘Good Artists Copy, Great Artists Steal’, Cobra Museum, Amstelveen, 20 mei
- ‘Publishing Children’s Books in the Rijksmuseum’, *ACE Study Day: Museums Publishing – Books for Children*, Jewish Museum, Londen, 30 juni
- ‘L’ouverture des données, l’exemple du Rijksmuseum d’Amsterdam’, conferentie *Les musées de France face aux nouveaux enjeux du numérique*, Musée Guimet, Parijs, 22 september
- ‘Rijksmuseum Publishing Strategy’, Wissenschaftstag Kunsthistorisches Museum, Wenen, 23 oktober

Monique Rakhorst

- ‘17th Century Jewellery: objects, paintings and documents as sources’, *The Amsterdam Maastricht Summer University*, Rijksmuseum, 28 augustus
- ‘Sieraden uit de Middeleeuwen’, *Gebroeders van Limburg Festival*, Museum Het Valkhof, Nijmegen, 29 augustus
- ‘Dutch seventeenth-century jewellery: Researching the representativeness of jewels in paintings’, *Inaugural Dressing The Early Modern Network Conference*, Nederlands Interuniversitair Kunsthistorisch Instituut (NIKI), Florence, 9 september
- ‘Gems of queens and the rich: the Dutch trade in diamonds and pearls’, symposium *Asia in Amsterdam*, Rijksmuseum, 9 november

Marleen Ram

- ‘Bloemen in het Rijks’, *Rijks ½ uurtje*, Rijksmuseum, 15 mei
- ‘De ontdekking van het landschap’, *Rijks ½ uurtje*, Rijksmuseum, 11 juni
- ‘Home and Abroad’, *Kunsthistorische lunch*, Rijksmuseum, 18 juni
- Interview *RTL Weekend Magazine*, ‘Vergeet je telefoon. Schets een selfie’, 3 november
- ‘19de-eeuwse selfies’, *Rijks ½ uurtje*, Rijksmuseum, 13 november

Jenny Reynaerts

- ‘Digitizing artists lives’, *Speakers’ Corner, Congres Codart Achttien*, Wallace Collection Londen, 20 januari
- Voorzitter *ESNA Winterseminar* ‘Methodological developments within 19th-century art-historical scholarship’, RKD/Netherlands Institute for Art History, The Hague, 30 januari
- Groepsvoorzitter *Workshop NICAS*, West-Indisch Huis, Amsterdam 4–5 maart
- ‘De geboorte van een superster’, *Mijn Rembrandt*, Rijksmuseum 30 maart
- Voorzitter ‘Old Masters in the Nineteenth Century’, sessie op het *ESNA-congres Friend or Foe. Art and the Market in the Nineteenth Century*, Gemeentemuseum Den Haag, 21 mei
- Rondleiding voor deelnemers aan het 14de *International Congress for Eighteenth-Century Studies (ISECS)*, Rijksmuseum, 30 juli
- [met J. de Hond en E. Sint Nicolaas] Organisatie symposium *Waterloo 200. De slag om de herinnering*, Rijksmuseum, 11 september
- ‘The Beholder’s Gaze’, inleiding en voorzitter van de gelijknamige sessie op het congres *Methodology between theory and practice. On Historical and Current Approaches to Netherlandish Art and Art History*, Arbeitskreis Niederländische Kunst- und Kulturgeschichte, Universiteit Bonn, 2 oktober

- Rondleiding aan Amerikaanse verzamelaars rondom *Fine Art Connoisseur*, Rijksmuseum 23 oktober
- ‘Beelden van de Amerikaanse wildernis. De schilder Alexander Wüst (1837–1876) en het nationale landschap’, congres *Amerika!*, Interdisciplinaire werkgroep De Negen-tiende Eeuw, Doelenzaal Amsterdam, 11 december

Pieter Roelofs

- ‘Vanishing Vermeers’, in documentaire: Cal Saville, *Raiders of the Lost Art*, 3DD productions, 2015
- Moderator ‘Good Lord - A loan request!’, *CODART’s Patrons Salon*, TEFAF, MECC Maastricht, 14 maart
- [met Gijs van der Ham] ‘Rembrandt: Claudius Civilis’, *Rijkslezing*, Rijksmuseum, 22 maart
- ‘Johan Maelwael’, studiedag *600 jaar Johan Maelwael*, Museum Het Valkhof, Nijmegen, 29 maart
- Openingstoespraak ‘De Nijmeegse realisten’, gebroeders Van Limburghuis, Nijmegen, 29 maart
- [met M. Huyser], ‘Advertising avant la lettre’, *ADCN Illuminating Talks*, De Hallen Studio’s, Amsterdam, 7 april
- ‘Rembrandt en de ruwe stijl’, *Rijkslezing* in de reeks ‘Mijn Rembrandt’, Rijksmuseum, 20 april
- ‘Tussen Nijmegen en het Rijksmuseum’, Stedelijk Netwerk Nijmegen, Rijksmuseum, 6 mei
- ‘17th-century Dutch cinematographers: Rembrandt and Vermeer’, Ghetto Film School, MacArthur Park, Los Angeles, 9 mei
- ‘Rijksmuseum: Het museum van Nederland’, Rotaryclub Nijmegen, Valdin, Nijmegen, 20 mei
- Moderator ‘Dutch Art of the Golden Age. Tradition and Innovation’, Amsterdam Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 24 augustus
- ‘Rijksmuseum: Home of the Dutch Masters’, *Dutch Art of the Golden Age. Tradition and Innovation*, Amsterdam Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 24 augustus
- ‘Making technical research visible’, *Dutch Art of the Golden Age. Tradition and Innovation*, Amsterdam Maastricht Summer University, Rijksmuseum, 28 augustus
- [met O. Hoogendijk] ‘The New Rijksmuseum’, *Documentary Film Festival*, Moskou, 4 september
- ‘The Rijksmuseum: Home of the Dutch Masters’, Museion Educational Center, Pushkin Museum, Moskou, 5 september
- ‘The Rijksmuseum: Home of the Dutch Masters’, Hermitage Youth Centre, Hermitage Museum, Sint-Petersburg, 6 september
- [met D. Gutov, M. Loshak en V. Sadkov] Paneldiscussie opening tentoonstelling *Rembrandt: A different perspective*, Pushkin Museum, Moskou, 7 september
- ‘Kunst relevant maken: de missie van een museum-conservator’, Kunsthistorische Kring, Radboud Universiteit Nijmegen, 13 oktober
- ‘Hardschaatsen in het museum van Nederland’, Past Rotarians Friesland Zuid-Oost, Drachten, 29 oktober
- Openingstoespraak tentoonstelling *Stadsgezichten Diederik Grootjans*, pop-up tentoonstelling Nijmegen, 31 oktober
- [met P. de Kroon en P. Hattinga Verschure] Paneldiscussie documentaire *Hollands Licht*, InScience Filmfestival, LUX Nijmegen, 7 november
- [met A. Stufkens en F.van der Schoor] Documentaire Harko Wubs, *Titaanjes in Nijmegen*, Ivens Stichting / Cultuurhistorisch Platform Rijk van Nijmegen, NT, Nijmegen, 7 november
- ‘De gebroeders Storck: zee- en binnenwaterschilders’, symposium *Marines op de vrije markt: zeeschilders in de Gouden Eeuw*, Vrije Universiteit, Amsterdam, 16 december

Charlotte Rulkens

- ‘Late Rembrandt’, Kunstclub Deventer, 28 februari
- ‘Late Rembrandt en het aandeel van de beschouwer’, Vrienden van het Mauritshuis, Den Haag, 10 maart
- ‘Late Rembrandt’, Kunstkring Dordrecht, 18 maart
- ‘Late Rembrandt and the share of the beholder’, International Friends of the Mauritshuis, Den Haag, 19 maart

Marijn Schapelhouman

- Inleiding voor Fiedler Genootschap, Rijksmuseum, 9 maart
- ‘Mijn Rembrandt’, *Rijkslezing*, Rijksmuseum, 13 april
- Lezing over Josephus Augustus Knip voor leden van de Vereniging Rembrandt, Rijksmuseum, 18 september
- ‘Tekeningen uit de 16de en 17de eeuw’, werkcollege voor UvA-studenten, 19 oktober

Jacobien Schneider

- ‘Alle kinderen naar de Nachtwacht’ en ‘Rijksstudio/Free access for images’, *congres ICOM MPR Committee*, Armenië, 24–29 oktober

Frits Scholten

- ‘Statuas minores: 16th-century statuettes in the Low Countries from devotional objects to collectibles’, *Colloquium Netherlandish 16th-century sculpture: plastic, present*, Victoria University in the University of Toronto, 20–21 maart
- ‘il segreto di gettar le cose – the secret of casting things’, *The making & knowing project: Moldmaking and metalworking in BnF Ms. Fr. 640*, Conference Columbia University, New York, 30 mei
- ‘Virtuoso epiphanies: the making and purposes of early 16th-century Netherlandish microsculpture’, Universität Hamburg, Forschungsgruppe Naturbilder, 15–16 juni
- ‘Adriaen de Vries, trailblazer of the Baroque’, *Amsterdam Summer University*, Felix Meritis, 28 augustus
- ‘Cloudspotting’, openingstoespraak bij onthulling *City Cells* door Karin van Dam, Hoekenrode, Amsterdam Zuidoost, 3 september
- ‘Adriaen de Vries’, voor Vrienden van het Rijksmuseum, 17 september
- ‘Turning the Bull, Adriaen de Vries’s revolving pedestal’, *Robert H. Smith Renaissance Sculpture Annual Lecture*, gevolgd door een discussie met de beeldhouwer Conrad Shawcross, Victoria & Albert Museum, Londen, 9 december

Eveline Sint Nicolaas

- ‘De snuifdoos van ambassadeur Cornelis Calkoen, a Turkey in Turkey’ bij bekendmaking verkiezing ‘50 meest invloedrijke Nederlanders van Turkse origine’, 7 januari
- Filmopname *The World According to Brazilians*, Rede Bandeirantes de Televisão, 19 januari
- Filmopname in Turks kabinet Rijksmuseum, Turkse Staatstelevisie, 24 april
- Diverse ontvangsten en rondleidingen presentatie ‘Ooggetuigen van Waterloo’, Rijksmuseum, 3 juni–27 september
- ‘Slavery in the Rijksmuseum’ symposium *Global Slavery and the Exhibitionary Impulse*, Nationaal Museum voor Wereldculturen, 11–12 juni
- [met J. de Hond en J. Reynaerts] Organisatie symposium *Waterloo 200. De slag om de herinnering*, Rijksmuseum, 11 september
- ‘Frans Post in Brazil’, *Art & Science Congress*, Rijksmuseum, 17 september
- Begeleiding reis International Circle naar Istanbul en toelichting ‘Ambassadeur Calkoen aan het hof van Sultan Ahmed III’, Istanbul, 30 september–3 oktober

- ‘Tussen Droom en Daad: de patriotten en prinsgezinden’, *Nacht van de Geschiedenis*, Rijksmuseum, 31 oktober
- ‘Anton de Kom, strijder voor de vrijheid’ Vriendenavond, Rijksmuseum, 4 november
- ‘Anton de Kom, strijder voor de vrijheid’, *Rijks ½ uurtje*, Rijksmuseum, 6 november
- Organisatie en presentatie ‘Suriname in het Rijksmuseum’, Rijksmuseum, 24 november
- Organisatie en deelname voorleesestafette *Wij Slaven van Suriname* van Anton de Kom, ter gelegenheid van 40 jaar onafhankelijkheid Suriname, 25 november
- ‘Anton de Kom, strijder voor de vrijheid’, *Art Table Congress*, 26 november.
- Toelichting op het project *Terminologie, Netwerk Slavernijverleden & Educatie* in het Amsterdam Museum, Amsterdam, 9 december.
- ‘Rijks schrapr etnische term’, interview, *Parool* 9 december.
- Filmopname *Waterloo dagboek van een veteraan*, een documentaire van Inge Le Cointre en Paul Kramer

Anna A. Ślącza

- ‘The development of the ratnanyāsa (placing of gems) ritual on the basis of textual sources, with special attention to the Devyāmata’, *16th World Sanskrit Conference*, Silpakorn University, Bangkok, 28 juni–2 juli
- ‘The iconography of the Tamil Deity Karuppannasamy, with special attention to metal images’, *17th Symposium of the American Council for Southern Asian Art (ACSAA)*, Royal Ontario Museum, Toronto, 15–17 oktober
- ‘What is Indian art?’, *Amsterdam University College*, Amsterdam, 16 november
- ‘Art for each day of the year: the Pavilion for Asian art at the Rijksmuseum’, voor de Oriental Ceramics Society, Rijksmuseum, 23 oktober
- ‘Aziatische kunst: India’, *Rijkscollege*, Rijksmuseum, 4 december

Nikki Smeets

- Crash course marketing voor cultuur en ondernemen, voor marketeers van culturele instellingen, Amsterdam 25 april

Susan Smelt

- ‘Een dwarsdoorsnede van de verfmonsterdatabase van het Rijksmuseum’, *Stuudiemiddag Online publiceren onderzoeksdata*, Nederlandse Museumvereniging, Sectie Informatieverzorging Musea in Nederland (SIMIN), Van Gogh Museum, 2 maart
- [met R. Erdmann, L. Jongma, R. Klein Gotink, C. van Wijk, H. van Beek] ‘Color accurate photography of cross-sections of paint samples at the Rijksmuseum in Amsterdam’, *Colours 2015: Bridging Science with Art*, Évora University Portugal, 25 september

Saskia Smulders-de Jong

- ‘Inviting ELISA to Amsterdam’, *Amsterdam Conservation Center Match Day*, Rijksmuseum, 9 januari

William A. Southworth

- ‘The rise of Southeast Asian prehistory: Heine-Geldern’s recognition of the Dong Son culture and of a regional bronze tradition’, *8th European Association for Southeast Asian Studies Conference*, Wenen, 12 augustus
- ‘Zuidoost-Aziatische kunst’, *Rijkscollege*, Rijksmuseum, 27 november

Annemiek Spronk

- College over educatie in het Rijksmuseum aan studenten Hogeschool Tilburg, Rijksmuseum, 5 februari

- Presentatie over de Pabo-versie van het programma ‘Jij & de Gouden Eeuw: Jij & de Gouden Eeuw de vloer op’, aan Pabo-studenten, Rijksmuseum, 11 februari
- [met W. van der Horst] ‘Online kennis verspreiden en het Rijksmuseum’, gastcollege Erasmus Universiteit, Rotterdam, 27 februari
- ‘Educatie- en Publieksgroepenbeleid Rijksmuseum’, voor KCR Rotterdam, Rijksmuseum, 10 maart
- ‘Educatie-aanbod voortgezet onderwijs’, GEO-dag, voor aardrijkskundeleraren, Rijksmuseum, 17 april
- ‘Educatie en zichtbaarheid’, schoolbestuur AWBR, Rijksmuseum, 9 juni
- [met W. van der Horst] Presentatie onderwijsconcept ‘Blanco’ voor Fonds Afstandseducatie, Mediapark, Hilversum, 7 oktober
- ‘Studytour Teekenschool’, *10th Hands On! Conference*, 14 oktober
- ‘Citroen van Toen’, in combinatie met workshop voor MBO, congres *MBO City*, 30 november

Giovanni Paolo Di Stefano

- ‘Gli strumenti musicali storici: riuso o musealizzazione?’, *Convegno Musica conservata. Valorizzazione, gestione e fruibilità del patrimonio delle istituzioni AFAM*, Conservatorio ‘L. Cherubini’, Firenze, 18 april
- ‘The use of CT scanning for stringed instruments identification’, *MUSICES Symposium, Germanisches National Museum – EZRT (Development Center for X-ray Technology)*, Fraunhofer Institute for Integrated Circuits, Nuremberg 21 mei
- ‘Telling the Dutch Early Music Movement’, *CIMCIM-ICOM Annual Meeting*, Tchaikovsky and Moscow Museum, Moskou, 27 juni
- Chair, ‘The Effects of playing on Early and Modern Musical Instruments’, *COST WoodMusICK: Second Annual Conference*, Royal College of Music, Londen, 9 september
- ‘Johann Schantz and the piano in Vienna between the late 18th and early 19th century’, *Giornate di studio sul pianoforte storico e le tastiere antiche*, Scuola di Alto Perfezionamento Musicale, Saluzzo, 16 oktober
- ‘The Rijksmuseum’s Musical Collection – Projects & Perspectives’, *Geelvinck Fortepiano Symposium*, Museum Geelvinck Hinlopen Huis, Amsterdam, 21 oktober

Harm Stevens

- ‘Het gezin Wachenheimer, een gebroken familie geschiedenis in documenten. De nalatenschap van Isabel Wachenheimer in het Rijksmuseum’, Concertgebouw, Amsterdam, 4 mei
- ‘Wachenheimer: een Joodse familiegeschiedenis’, Rijksmuseum, 5 mei
- ‘Wachenheimer: een Joodse familiegeschiedenis’, *Rijks ½ uurtje*, Rijksmuseum, 29 mei
- Deelname talkshow ‘Gedeeld erfgoed in Nederland’, Tong Tong Fair, Den Haag, 31 mei
- Deelname Erfgoedarena ‘Gedeeld erfgoed Indonesië/ Nederland’, Reinwardt Academie, Amsterdam, 27 mei
- ‘Den Makassarsche Oorlog volgens Romeyn de Hooghe’ in het kader van boekpresentatie *Oorloggen overzee. Militair optreden door compagnie en staat buiten Europa, 1595–1814*, Amsterdam, 19 juni
- ‘Antirookmagiër Robert Jasper Grootveld in beeld’ en ‘FK23 Bantam’, *Nacht van de Geschiedenis*, Rijksmuseum, 31 oktober
- Lezing bij boekpresentatie *Gepeperd verleden. Indonesië en Nederland sinds 1600* Rijksmuseum, 10 november
- Lezing op debatavond ‘Verbonden door erfgoed: Nederland en Indonesië’, Academisch Cultureel Podium, Amsterdam, 18 november

- ‘Pakean of East Indies official: instruments of colonial government’, keynote, congres *Governance and sustainable society in South East Asia*, Rijksmuseum, 19 november

Inge van Stokkom

- [met R. Blijleven, R. Weeda, M. Beekhuis] ‘Thesaurus schonen’, workshop Adlib-gebruikersgroep, Amsterdam, 14 januari
- [met R. Blijleven, R. Weeda, M. Beekhuis] ‘Thesaurus schonen’, workshop Adlib-gebruikersgroep, Den Haag, 11 maart
- [met A. Saenko] ‘Data Cleansing met Open Refine’, voorjaarsbijeenkomst Adlib-gebruikersgroep, Breukelen, 30 april

Gwen Tauber

- [met J. Bikker] ‘Odd men out: Flinck and Sandrart’s civic guard portraits for the *Kloveniersdoelen*’, congres *Govert Flinck and Ferdinand Bol: Rising Stars in Rembrandt’s Amsterdam*, Queen’s University Bader International Study Centre, Herstmonceux Castle, East Sussex, 16–19 juli 2015

Jane Turner

- Panellid, *Building a Drawings Collection: An Exchange of International Perspectives*, Parijs, Christie’s, 23 maart
- Presentatie Rijksmuseum, *European Museum of the Year Awards 2015*, Glasgow, 15 mei
- Nieuwe aanwinsten (tekeningen), Prentkring-bijeenkomst, 21 november

Matthias Ubl

- ‘Portret van een Afrikaanse man’, *Rijks ½ uurtje* bij Jan Jansz Mostaert, Rijksmuseum, 20 februari
- ‘Der Braunschweiger Monogrammist. Wegbereiter der Niederländischen Genremalerei vor Pieter Bruegel d. Ä.’, boekpresentatie, Rijksmuseum, 31 maart
- ‘De Brunswijkse Monogrammist. Wegbereider van de ‘Genre’-schilderkunst voor Pieter Bruegel de Oude’, Cultureclub Amsterdam, 30 september
- ‘*Het Dodenofficie*: een nieuwe interpretatie van het *Spes Nostra*-schilderij’, voor het Medieval Memoria Online Project (MeMO), Rijksmuseum, 20 november
- ‘Geertgen tot Sint Jans en Jan Jansz Mostaert’, rondleiding/college voor UvA-studenten kunstgeschiedenis, Rijksmuseum, 24 november
- ‘De Brunswijkse Monogrammist. Bordelen en het “dagelijks leven”’, symposium *Het genre in de Nederlandse kunst van Bosch tot Bruegel*, OSK, Museum Boijmans van Beuningen, Rotterdam, 14 december

Lucien van Valen

- [met I. Garachon] ‘The Matter of Chinese Ceramic Horses and Camels’ voor de Oriental Ceramics Society, Rijksmuseum, 23 oktober
- [met I. Garachon] ‘Recent research of Tang dynasty tomb ceramics’ voor de Oriental Ceramics Society, Rijksmuseum, 23 oktober

Ioannis Vasallos

- [met L. Fernandes, R. Herrera Garrido en M. Jürgens], ‘Talk by the Rijksmuseum photography restorers’, *Unseen Photo Fair 2015*, Cuypers Bibliotheek, Rijksmuseum, 18–19 september

Caro Verbeek

- ‘The multi-sensory gaze – looking at works on paper at the Rijksprentenkabinet’, Rijksmuseum, 4 februari

- Doceren ‘The Other Senses’, Koninklijke Academie voor de Kunsten, ArtScience Interfaculty, Den Haag, april–juni
- ‘Kijken met je andere zintuigen’, *Cultuureducatie in Amsterdam 2015 – De Kunst van het Kijken*, De Meervaart, Amsterdam, 15 april
- ‘The Role of Olfaction in Futurism’, symposium *Belle Haleine, Der Duft der Kunst*, Museum Tinguely, Basel, 18 april
- ‘Inhaling shapes, textures, colours and music Smell synaesthesia and cross-modality’, panel: ‘Crossing over: Art’s Relation to Synesthesia’, *International Congress Synesthesia, Science & Art*, Alcalá la Real, 16–19 mei
- ‘In Search of Scents Lost, Reconstructing the Aromatic Heritage of Futurism’, *Conference of Modernism Studies*, Leeds University, 22 mei
- ‘Dick Bruna. Kunstenaar’, *Rijkslezing*, Rijksmuseum, 13 september
- ‘Reconstructing volatile heritage’, *CLICKNL/ DRIVE, Research and Innovation Festival*, Eindhoven, 2 oktober
- ‘In Search of Lost Scents’, *Colloquium Categories, Diversity and Contact*, Radboud Universiteit, Nijmegen, 7 oktober
- ‘The Multi-Sensory Gaze’, *10th Hands On! Conference*, Rijksmuseum/Stedelijk Museum Amsterdam, 15 oktober
- Scentscape van het Philipspaviljoen, *Nacht van de Geschiedenis*, Rijksmuseum, 31 oktober
- ‘Historical Sniffing Session, on how to develop a period nose’, Centre for Sensory Studies, Concordia University, Montreal, november
- [met S. Asser] ‘Camera, potlood, schetsboek: Het draagbare laboratorium van Carel Willink’, presentaties voor Vrienden van het Rijksmuseum tijdens de avond Speeddaten met conservatoren en restauratoren, 4 november
- ‘Inhaling Futurism – Reconstructing the Aromatic Heritage of Futurism’, *Modernism Studies, panel: Modernism Stinks*, MSA 17, Boston, 19–22 november

Els Verhaak

- ‘New for Now: het ontstaan en de ontwikkeling van de modeverspreiding op papier’, lezing in het kader van gelijknamige tentoonstelling, Rijksmuseum, 20 september

Guus Verhaar

- ‘Identification and documentation of early stages of glass sickness’, *Glass Deterioration Colloquium*, State Academy of Art and Design, Stuttgart, 20 februari
- ‘Identification of early stages of glass deterioration using ion chromatography’, *Dutch Ceramics and Glass Research Network Kick-Off Meeting*, Rijksmuseum, 5 maart

Ige Verslype

- ‘De restauratie van Vermeers *Brieflezende vrouw*’, *Side program Adam, Eve & the Devil*, Marres Huis voor Hedendaagse Cultuur, Maastricht, 18 maart
- ‘De restauratie van Vermeers *Brieflezende vrouw*’, Vermeer Centrum Delft, 25 maart
- [met R. Harmanni] ‘Kunsttechnologische bronnen over de 18de-eeuwse geschilderde kamer in Huize De Dieu te Alkmaar’, gastcollege Universiteit van Amsterdam, 7 april
- [met A. Heuft] ‘De geheimen van de geschilderde kamer in het Martenahuis ontrafeld’, *Ottema-Kingma symposium ‘Toegepaste kunst en kunstnijverheid: Oude thema’s, nieuwe werkwijzen? Jonge wetenschappers en hun onderzoek*’, Stadsschouwburg De Harmonie, Leeuwarden, 9 november
- [met R. Harmanni] ‘Huis de Dieu in Alkmaar: de totstandkoming van een uitzonderlijk achttiende-eeuws interieur gereconstrueerd’, *Geschilderde kamers’ onder de loop:*

Geïntegreerd materiaaltechnisch en kunsthistorisch onderzoek naar zeventiende- en achttiende-eeuwse Nederlandse geschilderde ensembles, Tweede onderzoeksdag van het NWO vernieuwingsimpuls VIDI project: From Isolation to Coherence: An Integrated Technical, Visual and Historical study of 17th and 18th Century Dutch Painting Ensembles, Trippenhuis Amsterdam, 18 november

- [met A. Heuft] ‘De geschilderde kamer in het Martenahuis, Franeker: een gelaagd historisch ensemble’, *Geschilderde kamers’ onder de loop: Geïntegreerd materiaaltechnisch en kunsthistorisch onderzoek naar zeventiende- en achttiende-eeuwse Nederlandse geschilderde ensembles, Tweede onderzoeksdag van het NWO vernieuwingsimpuls VIDI project: From Isolation to Coherence: An Integrated Technical, Visual and Historical study of 17th and 18th Century Dutch Painting Ensembles*, Trippenhuis Amsterdam, 18 november

Jeroen van der Vliet

- [met H. Leeflang] ‘Meester IAM van Zwoll en Meester W met de sleutel. Twee nieuwe aanwinsten uit de 15de eeuw’, *Kunsthistorische lunch*, Rijksmuseum, 19 maart
- ‘De marinemodellenkamer toen en nu’, Fries Scheepvaartmuseum, Sneek, 25 maart
- ‘Navigatie’, Docentendag aardrijkskunde ThiemeMeulenhoff, Rijksmuseum, 17 april
- ‘The Dutch and the Sea’, *Museums, Coastlines and the Sea*, University of East Anglia, Norwich, 20–22 mei
- Rondleiding marinemodellen voor Vereniging Oud-Officieren Technische Dienst van de Koninklijke Marine, Rijksmuseum, 9 juni
- ‘Zoe doe je historisch onderzoek’, Profielwerkstukkenmiddag, Rijksmuseum, 10 juni
- ‘Monsterrollen uit het archief van de Amsterdamse waterschout’, *Maritieme historische data*, Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Amsterdam, 22 juni
- ‘Spoorzoeken op zee’, voor Vrienden van het Rijksmuseum t.g.v. SAIL 2015, 21 augustus
- Rondleiding scheepsmodellen voor AMSU Summer-school, 24 augustus
- Rondleiding museale presentatie van geschiedenis voor masterstudenten van de Radboud Universiteit, 22 september
- Rondleiding navigatie-instrumenten voor Wetenschapsweekend, 4 oktober
- ‘De kunst van het onder water varen’, *Nacht van de Geschiedenis*, Rijksmuseum, 31 oktober
- ‘Scheepsmodel komt tot leven door Victoriaanse theatertruc’, Vriendenavond, Rijksmuseum, 4 november
- ‘“Daer is seer hert ende grouwelijck gevochten”. Verbeelding van de Tachtigjarige Oorlog op het water’, Docentendag voortgezet onderwijs, Rijksmuseum, 5 november
- ‘Ships on paper, what can we learn about ship models from the archives’, *Ship Model Conservation Masterclass*, National Maritime Museum, Greenwich, 17 november
- Rondleiding maritieme collecties voor masterstudenten zee geschiedenis van de Universiteit Leiden, 20 november

Francisca Vullers

- ‘Terug naar de zon’, *Rijks ½ uurtje*, Rijksmuseum, 3 april

Gregor J. M. Weber

- ‘Late Rembrandt II’, *Rijkscollege*, Rijksmuseum, 7 februari, 28 februari
- ‘Late Rembrandt III’, *Rijkscollege*, Rijksmuseum, 6 maart, 27 maart

- ‘Late Rembrandt IV’, *Rijkscollege*, Rijksmuseum, 31 maart, 28 april
- ‘Late Rembrandt’, *Koninklijk Oudheidkundig Genootschap*, Rijksmuseum, 16 februari
- ‘Late Rembrandt’, *Art Directors Club Nederland*, Rijksmuseum, 19 maart
- [met L. Wepler] ‘Vier Pasen met Hondecoeter’, Rijksmuseum, 2 april
- ‘Das Spätwerk Rembrandts’, *Genootschap Nederland Duitsland*, Rijksmuseum, 26 april
- ‘The history of the concept Altersstil (Old Age Style)’, symposium *Late Rembrandt and Old Age Creativity*, Rijksmuseum, 30 april
- ‘Kritisch gelezen: Valeska von Rosen, Verhandlungen in Utrecht. Ter Brugghen und die religiöse Bildsprache in den Niederlanden (2015)’, workshop *Methoden der Kunstgeschichte*, Akademie Stuttgart, Bodman, 2–3 juli
- ‘Ferdinand Bol, Regentessen van het Leprozenhuis’, symposium *Govert Flinck and Ferdinand Bol: Rising Stars in Rembrandt’s Amsterdam*, Queen’s University, Bader International Study Centre, Herstmonceux Castle, East Sussex, 16–19 juli
- ‘Painting in the Dutch Golden Age’, *Amsterdam Summer University*, Rijksmuseum, 24 augustus
- ‘Podiumdiskussion: Zur Rolle des Objekts in Theorie und Praxis’, *Internationale Konferenz Methodik zwischen Theorie und Praxis des Arbeitskreises Niederländische Kunst- und Kulturgeschichte*, Universität Bonn, 2 oktober
- ‘Das Spätwerk Rembrandts. Aus der Sicht des Ausstellungsmachers’, Universität Bamberg, 6 november
- ‘Ter Brugghen’s lost Martyrdom of St. Bartholomew: What a copy can tell’, *International Conference Caravaggio and Northern European Painting (24th Annual NIKI-Conference Italy and the Low Countries – Artistic Relations)*, Centraal Museum Utrecht, 30 november

Carola van Wijk

- [met H. van Beek, R. Erdmann, L. Jongma, R. Klein Gotink en S. Smelt] ‘Color accurate photography of cross-sections of paint samples at the Rijksmuseum in Amsterdam’, *Colours 2015: Bridging Science with Art*, Évora University Portugal, 25 september

Tim Zeedijk

- ‘Late Rembrandt’, Kunstkring Doorn, 9 februari
- Workshop University College, Utrecht, 31 maart
- Workshop Unseen, Amsterdam, 16 september
- Lezing ‘De ontwikkeling van de opstelling van het Nieuwe Rijksmuseum’, congres *Boundaries of Display*, Schnütgen Museum, Keulen, 3 oktober
- Lezing ‘Tentoonstellingen in het Rijksmuseum’, voor Vrienden van het Rijksmuseum, 4 november
- Lunchlezing ‘Road show Rijksmuseum: verbouwing, heropening, tentoonstellingsprogramma’, voor Rotary Club Wassenaar, 9 december

EXTERNE ACTIVITEITEN VAN MEDEWERKERS

Mieke Albers

- Donateur Textielcommissie Nederland

Saskia Asser

- Lid bestuur Stichting Dommering Fonds
- Lid redactieraad *Depth of Field*

Reinier Baarsen

- Buitengewoon hoogleraar ‘Kunstnijverheid en Decoratieve Kunsten tot 1800’, Universiteit Leiden
- Lid Arts Panel, the National Trust, Engeland (tot 1 september)
- Lid bestuur Stichting Museum van Loon, Amsterdam
- Lid bestuur Stichting Instandhouding Landgoed Prattenburg, Rhenen
- Lid bestuur Stichting Hollands Porselein
- Lid bestuur Daniel Marot Fonds
- Lid Raad van Advies Stichting het Nederlandse Interieur

Huub Baija

- Medeoprichter en lid bestuur van het Lijstenplatform
- Docent technische kunstgeschiedenis, workshop ‘Lijstenplatform’, Rijksmuseum
- Docent restauratiekunde en stijlgeschiedenis, Universiteit van Amsterdam
- Professional Associate, American Institute for Conservation of Historic and Artistic Works

Henni van Beek

- Workshopdocent ‘Catching the Sketch. Designing and working with a custom made bookcradle’, conferentie *2&3D Photography*, Rijksmuseum, 15–16 april 2015
- Workshopdocent ‘Implementing Metamorfoze’, *2015 30th Anniversary Conference AHFAP*, Londen, november 2015

Taletta van Berckel

- [met P. Roelofs] Concept en begeleiding productontwikkeling Playmobil-Melkmeisje en -Nachtwacht

Dirk Jan Biemond

- Woordvoerder keuringscommissie zilver PAN, Amsterdam
- Woordvoerder keuringscommissie zilver TEFAF, Maastricht
- Lid commissie Voorwerpen van Geschiedenis en Kunst, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, Amsterdam

Jonathan Bikker

- Lid redactie *Simiolus. Netherlands Quarterly for the History of Art*

Mattie Boom

- Lid keuringscommissie fotografie TEFAF, Maastricht
- Lid adviescommissie Nederlands Fotomuseum, Rotterdam
- Lid keuringscommissie Twentieth Century Art, Frieze Art Fair Londen

David Bos

- Gespreksleider werkgroep Publieks-geschiedenis, alumnidag bachelor Geschiedenis, Universiteit Utrecht, 14 november

Annemies Broekgaarden

- Voorzitter Hands On! International Association for Children in Museums
- Lid Raad van Toezicht CJP
- Lid Adviesraad NTR
- Organisator Children in Museum’s Award

Irma de Bruijne

- Docent beeldende kunst in het atelier van Basisschool de Beets, Alkmaar

Nicole Brüderle

- Lid commissie voor het ledenobject 2015, Vereniging van Vrienden van Modern Glas
- Lid jury Ina Isingsprijs voor glashistorische bijdragen

N. ten Brug

- Lid nationale RDA Commissie

Duncan Bull

- Lid wetenschappelijke adviesraad, Nederlands Interuniversitair Kunsthistorisch Instituut, Florence
- Lid wetenschappelijke commissie van de tentoonstelling, *Franciscus*, Museum Catharijneconvent, Utrecht
- Lid studiereis Zuid-Afrika in het kader van beleid ‘Gemeenschappelijk Cultureel Erfgoed’ van het ministerie van Buitenlandse Zaken, uitgevoerd o.l.v. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Jan van Campen

- Lid keuringscommissie Aziatische exportkunst TEFAF
- Lid keuringscommissie Aziatische kunst PAN
- Lid redactie *Aziatische Kunst*
- Lid redactie *The Rijksmuseum Bulletin*

Dionysia Christoforou

- Lid CliP (Chain Line Pattern)
- Lid redactie *The IADA Journal*, ‘Materials & Equipment’-sectie

Taco Dibbits

- Lid Commissie Museale Verwervingen vanaf 1933
- Lid bestuur De Pont, museum voor hedendaagse kunst
- Lid bestuur Stichting Duivenvoorde
- Lid Comité van Aanbeveling Young in Prison
- Lid bestuur Libris Geschiedenis Prijs
- Lid jury AHK Eindwerkprijs (Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten)

Femke Diercks

- Lid bestuur Stichting Daniel Marot Fonds
- Lid bestuur werkgroep De Zeventiende Eeuw
- Lid stuurgroep www.delftvaardewerk.nl
- Lid Erfgoedbreed, netwerkplafom voor jonge professionals in de culturele sector
- Deelnemer Attingham Summer School 2015

- Excursiebegeleiding voor studenten van Emerson College Boston in Amsterdam, Madrid en Wenen

Sara van Dijk

- Medeoprichter Dressing the Early Modern Network en organisator *Inaugural Dressing the Early Modern Network Conference Exploring Early Modern Dress: The Merits and Challenges of Diverse Sources*, Florence 19 september
- Lid klankbordgroep MA en PI Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed – Textiel, Universiteit van Amsterdam
- Lid wetenschappelijke adviesraad Documentary Archaeology Project, Harvard University
- Lid wetenschappelijke adviesraad Nederlands Interuniversitair Kunsthistorisch Instituut, Florence

Jan Dorscheid

- Assistent-coördinator ICOM-CC Wood, Furniture, & Lacquer Working Group

Paul van Duin

- Adviseur Getty Panel Paintings Initiative
- Adviseur The Getty Conservation Institute, *Managing Collection Environments Initiative, Epidemiology Meeting*, Waddesdon Manor, 15–16 juli
- Penningmeester ICOM-CC Fund
- Lid keuringscommissie meubelen, TEFAF, Maastricht
- Lid begeleidingscommissie restauratie Regentenkamer Burgerweeshuis, Zierikzee
- Lid adviescommissie restauratie spiegels Marotzaal Kasteel Duivenvoorde

Esther van Duijn

- Lid begeleidingscommissie restauratie *Triptiek met de Kruisiging van Christus* van Cornelis Engebrechtsz, Museum de Lakenhal, Leiden
- Lid schriftelijke examencommissie voor het tweede jaar, post-initiële fase van de opleiding Conservering en Restauratie, Universiteit van Amsterdam

Stina Ekelund

- Lid bestuur Stichting Ebenist

Isabelle Garachon

- Deelnemer Dutch Ceramics and Glass Research Network

Erik van Ginkel

- Vicevoorzitter bestuur Museumvereniging en Stichting Museumkaart
- Vicevoorzitter Fundación Han Nefkens, Barcelona
- Lid bestuur Codart
- Lid Raad van Toezicht Stichting Nieuw Rosa Spier Huis
- Vicevoorzitter Raad van Toezicht Amsterdams Fonds voor de Kunst
- Lid bestuur ARTDELI Fund
- Lid bestuur Nederlandse Dansdagen
- Lid adviesraad Jacqueline van Tongeren Fonds, Rijksakademie Amsterdam
- Lid adviesraad Stichting Amsterdam Marketing

Martine Gosselink

- Lid bestuur Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap
- Lid werkgroep Historische Goudmijnen van Amsterdam
- Lid waarderingscommissie van de collectie Museum Nusantara Delft, 2015
- Lid jury Libris Geschiedenis Prijs
- Lid programmaraad GCE-beleid OCW/BuZa DutchCulture Heritage Desk
- Lid bestuur Biografisch Portaal, Instituut Huygens-ING
- Lid projectgroep Atlas of Mutual Heritage
- Lid Raad van Advies Stichting VOC-schip Amsterdam
- Lid Aquarium, landelijk directeurenoverleg maritieme collecties
- Lid Comité van Aanbeveling New Netherlands Museum, New York
- Lid Comité van Aanbeveling Stichting Kansarmen in Sri Lanka
- Related expert Centrum voor Internationale Erfgoedactiviteiten
- Related expert Mondriaan Fonds, incidenteel
- Deelnemer beleidsbijeenkomsten Gedeeld Cultureel Erfgoed
- Lid adviescommissie Immigratiemuseum Amsterdam
- Lid adviescommissie Diversiteitsbeleid Culturele Sector, gemeente Amsterdam

Ludo van Halem

- Lid jury Junior Fellowship Rijksmuseum
- Lid bestuur Stichting/Fondation Constant
- Lid adviescommissie Beeldende Kunst, Prins Bernhard Cultuur Fonds
- Lid adviescommissie Bijdrage Incidentele Aankopen, Mondriaan Fonds
- Gastconservator tentoonstelling *Constant: Ruimte en Kleur. Van Cobra tot New Babylon* (2016), Cobra Museum voor Moderne Kunst, Amstelveen
- Gastconservator presentatie tafel Jhorst op tentoonstelling *The Beauty of the Unknown*, Spectrum Design, Dutch Design Week 2015, Eindhoven
- Onderzoeker reconstructie ‘Een ruimte in kleur’ voor tentoonstelling *Constant: New Babylon*, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, Madrid, 20 oktober 2015–29 februari 2016

Gijs van der Ham

- Secretaris/penningmeester Stichting Onvergetelijk
- Lid Commissie voor het Munt- en Penningkabinet, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap
- Lid bestuur Stichting Charema
- Lid inhoudelijke projectgroep ‘Portrait Gallery of the Golden Age’ in de Hermitage Amsterdam, namens Rijksmuseum
- Lid jury Geschiedenisleraar van het Jaar 2015
- Lid wetenschappelijk comité symposium *Art and science in the Early Modern Low Countries (ca. 1560–1730)*, Rijksmuseum en Trippenhuys, Amsterdam, 17–18 september
- Lid Tafel Numismatiek, Stichting Genootschap Amsterdam Museum

Cecile van der Harten

- Organisator conferentie *2&3D Photography*, Rijksmuseum, april
- Docent ‘Auteursrecht en Dienstverlening’, GO Opleidingen, oktober

Rosina Herrera Garrido

- Workshopdocent ‘The Conservation of Analog Photography Preservation’, *Conservation and Digitalization of Photographic Materials*, Instituto de Estudios Fotográficos de Cataluña, Barcelona, 6 maart
- Docent, ‘Preventive Conservation’, Master on Photography, Universidad Politécnica de Valencia, 26 juni–2 juli
- Workshopdocent ‘The Conservation of Photographs on Paper Support’, Instituto de Restauración del Patrimonio, Universidad Politécnica de Valencia, 16–20 november

Erik Hinterding

- Lid redactie *Kroniek van het Rembrandthuis*
- Projectleider NICAS-(promotie)onderzoek ‘Drawing Out Rembrandt: A model for reconstructing the past, analyzing the present and predicting the future condition of Rembrandt’s ink drawings’, met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, TU Delft, Universiteit Utrecht en Rijksmuseum

Maria Holtrop

- Lid studiereis Zuid-Afrika i.h.k.v. beleid ‘Gemeenschappelijk Cultureel Erfgoed’ van het ministerie van Buitenlandse Zaken, uitgevoerd o.l.v. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Lid bestuur Historisch Genootschap Amstelodamum
- Lid interne jury Junior Fellowship

Jan de Hond

- Lid redactie *De Negentiende Eeuw*
- Lid redactie *The Rijksmuseum Bulletin*
- Lid redactie *Rijksmuseum Studies in History*
- Begeleider en lid sollicitatiecommissie Johan Huizinga Fellowships
- Lid manuscriptcommissie en lid promotiecommissie bij de promotie van C. Vuurmans, 15 januari 2015 (proefschrift: *Fascinatie voor Persepolis: Europese perceptie van Achaemenidische monumenten in schrift en beeld*)
- Medewerking/begeleiding werkgroep Reinwardt Academie over historische objecten

Daniel Horst

- Lid Commissie Zeden en Gewoonten van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

Wouter van der Horst

- Voorzitter Jongerencommissie Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

Henrike Hövelmann

- Lid redactie *De Boekenwereld Blad voor Bijzondere Collecties*

Cathy Jager

- Lid Raad van Toezicht Museum Speelklok
- Lid Programmaraad Catch/NWO

Marije Jansen

- Lid redactie *Andon*

Lizzy Jongma

- Councillor, Members Council of Europeana
- Lid Data Quality Committee Europeana
- External Advisor CONA-project, The Getty Research Institute
- Lid programmacommissie Europeana Algemene Ledenvergadering, Amsterdam, 3–4 november

Frouke Jorna

- Adviseur Fonds voor Cultuurparticipatie
- Lid redactie *Vernis*

Martin Jürgens

- Workshopdocent ‘A new perspective on imaging surfaces: the use of Micro Reflectance Transformation Imaging to examine surface topography’, conferentie *2&3D Photography*, Rijksmuseum, 15–16 april
- Workshopdocent ‘Identification and Preservation of Digital Prints’, Art Gallery of New South Wales, Sydney, 17–21 augustus
- Workshopdocent ‘Technologie und Erhaltung digitaler Drucke’, Institut für Restaurierung und Konservierungswissenschaft, Technische Hochschule Köln, 16–18 september
- Workshopdocent ‘The Conservation of Platinum Prints’, Universiteit van Amsterdam, 5 november
- Lid keuringscommissie fotografie, TEFAF, Maastricht
- Lid keuringscommissie fotografie, Masterpiece Londen

Katrien Keune

- Lid adviescommissie ‘Cleaning Modern Oil Paintings’, JPI transnational program within the field of Cultural Heritage
- External PhD supervisor SEAHA, ‘Quantitative chemical hyperspectral NIR imaging of historic cellulosic materials’, University College London

Rik Klein Gotink

- Workshopdocent ‘Make your own!’, conferentie *2&3D Photography*, Rijksmuseum, 15–16 april
- Gastdocent fotografie, Conservation and Restoration, Queen’s University, Kingston, Canada, oktober

Marjolein Koek

- Gastdocent workshop ‘Costume Mounting’, opleiding Conservering en Restauratie, Universiteit van Amsterdam
- Lid adviesraad Textielcommissie Nederland

Geert-Jan Koot

- Projectmanager Art Discovery Group Catalogue
- Lid bestuur internationaal consortium van kunsthistorische bibliotheken, Artlibraries.net
- Voorzitter bibliotheekcommissie Koninklijk Oudheidkundig Genootschap
- Lid bestuur en voorzitter van de marketingwerkgroep van het consortium van Amsterdamse bibliotheken, AdamNet

- Lid Werkgroep Digitale Bibliotheek Amsterdam
- Voorzitter Werkgroep Speciale Wetenschappelijke Bibliotheken (WSWB), Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatiemangers (KNVI)
- Lid klankbordwerkgroep Art and Architecture Thesaurus (AAT)

Anna Krekeler

- Lid onderzoeksteam NWO/Science4Arts-project ‘Climate4Wood’
- Lid onderzoeksteam NWO/Science4Arts-project ‘REVISualizing late Rembrandt: a new light on late Rembrandt’

Davina Kuh Jakobi

- Adviseur National Maritime Museum, voor bepaling conditie van een mogelijke aankoop

Bodill Lamain

- Lid Restauratoren Nederland
- Deelnemer Dutch Ceramics and Glass Research Network

Robert van Langh

- Lid redactie *Applied Physics A*
- Kwartiermaker en Chair Netherlands Institute of Conservation, Art and Science (NICAS)
- Lid wetenschappelijk comité *Technart 2015*, Catania
- Lid redactieraad Springer Science + Business Media voor een nieuwe serie over conservation science
- Reviewer *Journal for Analytical Atomic Spectrometry*
- Reviewer *Microchemical Journal*
- Reviewer *ICOM-CC Metals*
- Stagebegeleider Marleen Wagenaar
- Organisator biennial workshop *Future Directions in Computational Art History*, Rijksmuseum
- Lid wetenschappelijk adviescommissie Dr. Ernst Crone-fellow prof. dr. Louis Sicking

Gaby Laudy

- Lid bestuur Platform Museum Locaties

Huigen Leeflang

- Lid wetenschappelijk comité tentoonstelling *Colard Mansion en de Brugse drukkerswereld van tweede helft van 15de eeuw*, Groeningemuseum, Brugge
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde
- Lid bestuur Brisk Recorder Quartet Amsterdam
- Lid keuringscommissie PAN

Idelette van Leeuwen

- Lid organiserend comité *ICOM-CC PMWG*-congres, Rijksmuseum, 21–24 september 2016
- Lid klankbordgroep Boek & Papier van de opleiding tot restaurator, Universiteit van Amsterdam

Renate Meijer

- Lid jury schrijfpodracht studenten Universiteit Utrecht, module Het Rijksmuseum

Suzan Meijer

- Assistent-coördinator Working Group of Textiles, ICOM

Marjolijn Meynen

- Lid bestuur Art Directors Club Netherlands
- Lid Raad van Advies Amsterdam Business School, UvA
- Lid bestuur Ubbo Emmius Fonds Rijksuniversiteit Groningen
- Voorzitter Dutch Marketing Awards
- Lid bestuur Platform Museum Locaties (tot 1 september)
- Lid jury Dutch PR Awards
- Lid jury SAN Corporate Communications

Manon van der Mullen

- Lid bestuur museumsectie Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici
- Lid bestuur Museum Paul Tetar van Elven

Alexandra Nederlof

- Lid Coördinatie Werkgroep Bruidsschat, Restauratoren Nederland

Arie Pappot

- Docent beeldgiეტpracticeum, ‘Kunsttechnieken en visuele analyse 1’, Universiteit van Amsterdam, september–oktober
- Docent ‘Visuele analyse van beeldhouwkunst (excursie)’, ‘Kunsttechnieken en visuele analyse 1’, Universiteit van Amsterdam, september–oktober
- Lid onderwijscommissie Onderzoekschool kunstgeschiedenis

Frans Pegt

- Workshopdocent ‘Silver Photography’, conferentie *2&3D Photography*, Rijksmuseum, 15–16 april

Wim Pijbes

- Voorzitter Raad van Toezicht Droog Design
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Amstel 218 (Collectie Six)
- Lid Raad van Commissarissen Broadview Holding
- Lid Steering Committee van Organizers of International Exhibitions (BIZOT-group)
- Lid bestuur Vereniging Rembrandt
- Lid bestuur Caldic Museum
- Voorzitter jury Sacha Tanja Penning
- Voorzitter jury BNA Beste Gebouw van het Jaar 2015
- Voorzitter jury Libris Literatuur Prijs 2015
- Directeur Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen
- Lid Raad van Advies Amsterdam Light Festival
- Lid Raad van Advies Koninklijk Oudheidkundig Genootschap
- Lid International Advisory Board Palazzo Strozzi, Florence

- Lid Comité van Aanbeveling Art Rotterdam
- Lid Comité van Aanbeveling Behoud Jan Steen
- Lid Comité van Aanbeveling Cultureel Studentencentrum Usva, Groningen
- Lid Comité van Aanbeveling Foodprint, Den Haag
- Lid Comité van Aanbeveling Governance Code Cultuur
- Lid Comité van Aanbeveling Lalique Museum, Doesburg
- Lid Comité van Aanbeveling Stichting Matthäus Amsterdam
- Lid Comité van Aanbeveling 100 jaar Nederland en de Eerste Wereldoorlog
- Lid Comité van Aanbeveling New Holland Foundation
- Lid Comité van Aanbeveling Noord-Nederlands Trein & Tram Museum
- Lid Comité van Aanbeveling Oktobermaand Kindermaand
- Lid Comité van Aanbeveling Panorama Mesdag
- Lid Comité van Aanbeveling Rosa Spier Huis
- Lid Comité van Aanbeveling Schutterij van Amsterdam
- Lid Comité van Aanbeveling Stadskanaal 250/400
- Lid Comité van Aanbeveling Stroom Den Haag
- Lid Comité van Aanbeveling Villa Mondriaan, Winterswijk
- Humanitas Visiting Professor 2016, University of Cambridge
- Lid Comité van Aanbeveling Jonge Historici

Martijn Pronk

- Lid jury Best Social Media Awards 2015
- Lid Governing Board, Europeana Foundation, Den Haag

Staeske Rebers

- Workshopdocent ‘Silver Photography’, conferentie *2&3D Photography*, Rijksmuseum, 15–16 april

Jenny Reynaerts

- Lid bestuur werkgroep De Negentiende Eeuw
- Lid bestuur ESNA (European Society for Nineteenth Century Art)
- Lid wetenschappelijke commissie *Alma-Tadema: Houses of Life, Art and Imagination*, tent. Fries Museum Leeuwarden/Belvedere Wenen/Leighton House Londen 2016–2017
- Lid commissie Schilderijen, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

Robert-Jan A. te Rijdt

- Conservator *Atlas van Amsterdam*, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap
- Lid redactie *Delineavit et Sculpsit. Tijdschrift voor Nederlandse prent- en tekenkunst tot omstreeks 1850*
- Lid Kuratorium van de Stiftung ‘B.C. Koekkoek-Haus’, Kleef
- Lid bestuur Stichting Cornelis Bakker Collectie, Haarlo

Pieter Roelofs

- Fellow Center for Curatorial Leadership, New York
- Bedenker en leider workshop CCL Practicum GFS LA, Los Angeles, i.s.m. The Getty Leadership Institute, Los Angeles
- Adviseur aankopen oude schilderkunst, Mondriaan Fonds
- Lid programmacommissie Amsterdam Maastricht Summer University
- Lid adviescommissie Karel de Grote-prijs en Cultuur Stimuleringsprijs stad Nijmegen
- Lid klankbordgroep De Valkhof Tafel, Museum Het Valkhof, Nijmegen
- [met prof. P. van Vollenhoven en N. de Haan], conservator *Vogels in het Rijksmuseum*, DWDD Pop-Up Museum, Allard Pierson Museum, Amsterdam
- [met T. van Berckel] Concept en begeleiding productontwikkeling Playmobil-Melkmeisje en -Nachtwacht
- Adviseur Stichting gebroeders Van Limburg

M. de Rooy

- Lid Quality Assurance Team voor Koha 3.20, 3.22 en 3.24

Marijn Schapelhouman

- Lid bestuur Museum In ’t Houten Huis, Museum voor het Schermereiland, De Rijp
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde
- Lid interne begeleidingscommissie AGORA-project van Federaal Wetenschapsbeleid ‘The drawings in the Royal Library of Belgium: identification and valorisation through the Web’, Koninklijke Bibliotheek van België, Brussel
- Lid examencommissie Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed, Universiteit van Amsterdam

Frits Scholten

- Bijzonder hoogleraar ‘Theorie en geschiedenis van de collectievorming’ (Rijksmuseum-leerstoel vanwege het Rijksmuseum Fonds), Vrije Universiteit Amsterdam
- Lid redactie *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek*
- Lid redactie *Studies in Netherlandish Art and Cultural History*
- Lid redactie *Wallraf-Richartz-Jahrbuch*
- Lid redactie *Kunstschrift*
- Adviseur See All This
- Lid adviesraad *The Sculpture Journal*
- Lid adviesraad Church Monuments Society
- Lid adviesraad Art Unlimited
- Lid French Bronze Study Group
- Lid (ex officio) bestuur Museum voor Religieuze kunst, Uden
- Lid Comité van Aanbeveling Stichting tot Instandhouding en Behoud Needse Beelden
- Lid Comité van Aanbeveling standbeeld voor Leo Gestel, Woerden (Kunstkring Woerden)
- Lid curatorium bijzonder hoogleraar ‘Moderne beeldhouwkunst’, vanwege de Stichting Sculptuur Instituut, Universiteit Leiden

- Lid Wetenschappelijke Raad van Toezicht Koninklijk Nederlands Instituut te Rome (KNIR)
- Lid beoordelingscommissie Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), Geesteswetenschappen, museumbeurzen 2014–2015

Eveline Sint Nicolaas

- Lid Schutterijcommissie, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap
- Secretaris Justus Lipsius Prijs
- Lid onderzoeksgroep ‘Cornelius Loos, drawings from Istanbul and the Middle East 1710’, opgezet door het Swedish Research Institute in Istanbul
- Lid Comité van Aanbeveling tentoonstelling *Kadinlar*, Museum TwentseWelle, Enschede

Anna A. Ślącza

- Lid redactie *Aziatische Kunst*
- Lid bestuur Vereniging Vrienden van Instituut Kern, Universiteit Leiden

Saskia Smulders-de Jong

- Lid bestuur Stichting Ebenist
- Lid organiserend comité symposium *Van School tot Stijl. Modernisme in de meubelkunst 1915–1940*, Stichting Ebenist, Centraal Museum, 4 november

William A. Southworth

- Lid bestuur onderzoeksproject ‘Corpus des Inscriptions du Campā’, École française d’Extrême-Orient (EFEO), Parijs
- Lid redactie *Aziatische Kunst*

Giovanni Paolo Di Stefano

- Professor ‘History and Technology of Musical Instruments’, University of Palermo

Harm Stevens

- Lid Raad van Specialisten Hermitage Amsterdam
- Adviseur Aldo + Hannie van Eyck Stichting

Gwen Tauber

- (Mede)docent ‘Conservering en Restauratie: Brealey Seminar on Retouching: Philosophies, Aesthetics and Perception’, Universiteit van Amsterdam

Jane Turner

- Lid redactie *Master Drawings*
- Lid adviescommissie, Nihon no hanga (privémuseum), Amsterdam
- Vice President International Keepers of Public Collections of Graphic Arts (50 Lux Club)
- Lid Prentkring

Matthias Ubl

- Lid restauratiecommissie Cornelis Engebrechtsz, *Drieluik met Bewening Christi*, Museum De Lakenhal, Leiden
- Lid restauratiecommissie Jheronimus Bosch, *De heilige Christophorus*, Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam
- Lid programmacommissie CODART
- Lid programmacommissie Contactgroep Vroege Nederlandse Kunst CVNK

- Lid Raad van Advies Leidse kunstambachten 1475–1575
- Lid Raad van Advies MeMO-Project (Medieval Memoria Online)
- Lid Programmacommissie/medeorganisator ‘Dutch Art of the Golden Age: Tradition and Innovation’, Amsterdam Maastricht Summer University, Rijksmuseum/RKD, 23–29 augustus

Caro Verbeek

- Promovendus Vrije Universiteit, Amsterdam, ‘In Search of Scents Lost – Reconstructing the Aromatic Heritage of the Avant-garde’

Guus Verhaar

- Assistent-coördinator *ICOM Committee for Conservation Glass and Ceramics Working Group*

Jeroen van der Vliet

- Secretaris Nederlandse Vereniging voor Zee geschiedenis
- Lid bestuur Glavimans Stichting (tot mei 2015)
- Lid redactie *Scheepshistorie*

Gregor J.M. Weber

- Lid redactie *Simiolus. Netherlands Quarterly for the History of Art*
- Lid jury Jan van Gelderprijs
- Honorair professor Otto-Friedrich-Universität Bamberg
- Lid wetenschappelijke adviesgroep tentoonstelling Cesar van Everdingen, Alkmaar
- Lid adviescomité restauratie Rembrandt, Historiestuk

Carola van Wijk

- Workshopdocent ‘Sharing and consistency’, conferentie *2&3D Photography*, Rijksmuseum, 15–16 april
- Workshopdocent ‘Implementing Metamorfoze’, *2015 30th Anniversary Conference AHFAP*, Londen, november 2015

Tim Zeedijk

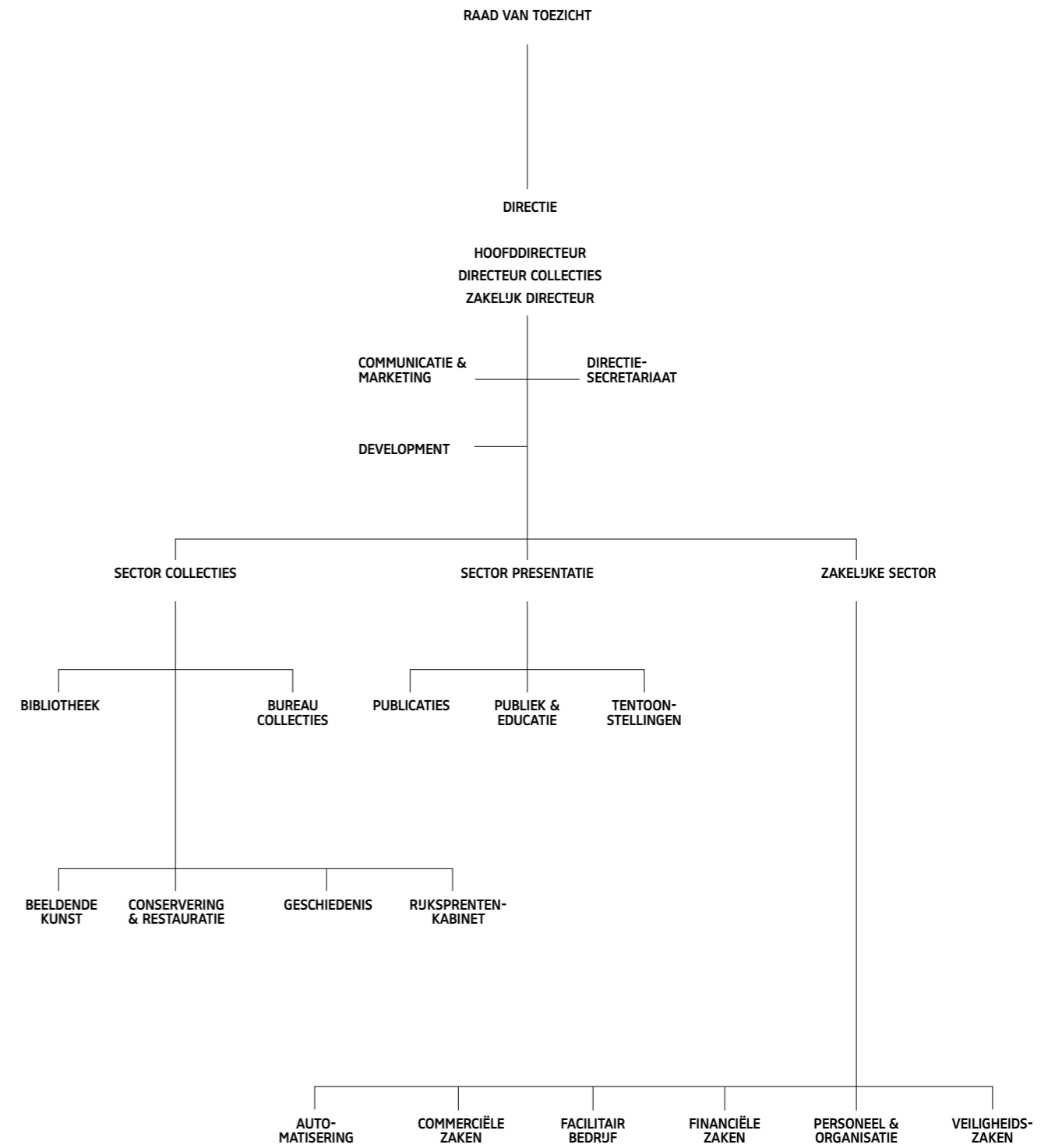
- Secretaris Stichting Nederlandse Kunsthistorische Publikatiën
- Lid Raad van Toezicht Festival Mundial, Tilburg

In het voorjaar werd de herinrichting van de tuinen voltooid (ontwerp: Copijn Tuinen Landschapsarchitecten). Het buitenschaakbord wordt mogelijk gemaakt door The Bennink Foundation/Rijksmuseum Fonds
Foto Olivier Middendorp

ORGANOGRAM

per 31 december 2015

PERSONEEL

(per 31 december 2015)

DIRECTIE EN STAFDELINGEN

DIRECTIE

Dhr. W.M.J. Pijbes hoofddirecteur
Dhr. K.E. van Ginkel zakelijk directeur
Dhr. T.D.W. Dibbitts directeur collecties

DIRECTIESECRETARIAAT

Mw. M.P. van de Wiel directiesecretaris
Mw. J. Brom-Rijnhout directiesecretaresse
Mw. C.L. Goedhart directiesecretaresse
Mw. A.H. Coerd medewerker archief
Mw. I. Peterse medewerker archief
Mw. T.J.C. Verweel medewerker archief

COMMUNICATIE & MARKETING

Mw. M.S. Meynen hoofd communicatie & marketing
Mw. K. Schenk afdelingsassistent communicatie & marketing
Mw. J.G. Wegdam medewerker interne communicatie
Mw. G.E.G.F. Laudij hoofd evenementen & ontvangsten
Mw. C.L. van den Berg-Denekamp eventmanager
Mw. J.M.C.J.H. Bleekemolen eventmanager
Mw. A.A.N. van der Chijs eventmanager
Mw. S.L. Pastoor eventmanager
Mw. F.A. Schilte-Das eventmanager
Mw. I.M. Severijnen eventmanager
Mw. A.A.M. Smits eventmanager
Mw. J. de Wit eventmanager
Dhr. H.W. Hermanns gastvrouw/-heer
Mw. D.S. van Tiel gastvrouw/-heer
Mw. N. van Vugt gastvrouw/-heer
Mw. M.E. de Klein marketing manager
Mw. G.R. Volkers marketing manager
Mw. H.D. Bothof salesmanager
Mw. A. Smeets salesmanager
Mw. M.P. Zekveld medewerker marketing & sales
Dhr. M.P. Colly medewerker pers & publiciteit
Mw. E. Kamphuis senior medewerker pers & publiciteit
Dhr. A.H.B. de Munnick senior medewerker pers & publiciteit
Mw. J.J. Schneider medewerker pers & publiciteit
Mw. M.H.L. Koevermans administratief medewerker
Mw. L. Snoek projectmedewerker assistent pers & publiciteit
Mw. L.M. Blijenberg projectmedewerker
Mw. Z. Tang projectmedewerker

DEVELOPMENT

Mw. H.S.C. Crebolder hoofd development
Mw. C. Sloof secretaresse
Mw. B.J. Tedder secretaresse
Mw. L.F. van Acker-de Jonge medewerker development
Mw. M.M. Akkersdijk medewerker development
Mw. A. Bem-Oster accountmanager
Mw. H.M.C. Beynen deskresearchmedewerker
Mw. M. Le Coultre accountmanager institutionele fondsen
Mw. J.P. Huisman accountmanager Rijksmuseum Fonds
Mw. E. Kalis accountmanager Rijksmuseum Fonds
Mw. F.F.J. Hijmans accountmanager sponsoring
Mw. L.M. Huijgen accountmanager sponsoring
Mw. M.H.A. van Oranje accountmanager Vrienden
Mw. S.J. Drabbe medewerker Vrienden
Dhr. Y.N.M. van Santen medewerker Vrienden
Mw. J.I. Nikolic projectmedewerker

PROJECTBUREAU HUISVESTING

Dhr. I. Santhagens projectleider museale inrichting
Mw. H.S. Schrawangen projectcoördinator

SECTOR COLLECTIES

BIBLIOTHEEK

Dhr. G.J.M. Koot hoofd bibliotheek
Mw. C.M. ten Brug coördinator bibliotheek
Mw. H.M.A. de Bruijn medewerker bibliotheek
Mw. E.D. Dorgelo medewerker bibliotheek
Mw. M.P.M. Falke medewerker bibliotheek
Dhr. A.C.A. Knots medewerker bibliotheek
Dhr. G.E. Peters medewerker bibliotheek
Mw. M.E.C. Pfundt medewerker bibliotheek
Dhr. A.P.M. Schellekens medewerker bibliotheek
Mw. D.E. Wouts medewerker bibliotheek
Dhr. M. de Rooy applicatiebeheerder bibliotheek
Mw. C.E.A. van Grinsven projectmedewerker
Dhr. P.W. Kalwij projectmedewerker

Studiezaal

Mw. M. Stijkel coördinator studiezaal
Dhr. L.P.J.C. Vosters assistent-coördinator studiezaal
Dhr. J.H.M. Bersee medewerker studiezaal bibliotheek
Mw. J.P. Breidel medewerker studiezaal bibliotheek
Dhr. J. Durrfeld medewerker studiezaal bibliotheek
Dhr. L.A. de Graauw medewerker studiezaal bibliotheek
Mw. S.M. Huigen medewerker studiezaal bibliotheek
Dhr. M.J. Rozestraten medewerker studiezaal bibliotheek
Dhr. J.R. Schindler medewerker studiezaal bibliotheek

BUREAU COLLECTIES

Mw. C. Jager hoofd bureau collecties
Mw. M.A.L. Rebers collectiesecretaris
Mw. M.J. van Zelst-de Wit collectiesecretaris
Mw. M.J.J.M. van Erp wetenschappelijk medewerker museale verwerving
Mw. H. Kuiper wetenschappelijk medewerker museale verwerving
Mw. M. Lagerweij wetenschappelijk medewerker museale verwerving
Dhr. D.T. Bos projectmedewerker
Mw. M. Geenevasen projectmedewerker catalogiseren kant
Dhr. E.J. Ruitenber projectmedewerker militaire wapens

Beeld

Mw. C.V.M. van der Harten hoofd beeld
Mw. I. Labeur accountmanager
Mw. F.L. van der Meulen accountmanager
Mw. M. Smit accountmanager
Dhr. H.M.A. van Beek fotograaf
Dhr. M.J. den Engelsman fotograaf
Dhr. D. Hogers fotograaf
Dhr. B. Ingen Housz fotograaf
Dhr. H.J. Klein Gotink fotograaf
Dhr. F.P.H. Pegt fotograaf
Mw. S. Rebers fotograaf
Mw. C.M. van Wijk fotograaf

Beheer & Behoud

Dhr. W.A.P. Hoeben hoofd beheer & behoud
Dhr. D. Bakker medewerker beheer & behoud
Mw. G. de Beer medewerker beheer & behoud
Dhr. R.J.A. Daselaar medewerker beheer & behoud
Mw. O. van der Kooi medewerker beheer & behoud
Dhr. E. Kriger medewerker beheer & behoud
Dhr. B. da Silva Curiel medewerker beheer & behoud
Dhr. G. Smit medewerker beheer & behoud
Mw. C. Thorig medewerker beheer & behoud
Mw. M.B.W. van Vugt medewerker beheer & behoud
Dhr. R. Zwart medewerker beheer & behoud
Dhr. D. Kemper depotbeheerder
Dhr. I.P. Rijkers depotbeheerder

Collectieinformatie

Mw. I.S. van Stokkom applicatiebeheerder
Mw. E.M.G. Jongma databeheerder
Dhr. R.E. Blekman informatiespecialist
Mw. S. van Gelderen informatiespecialist
Mw. L.A. Jaeger informatiespecialist
Mw. K.C. Kamerling informatiespecialist
Dhr. B. Nederveen informatiespecialist
Mw. C.H. Wittop Koning informatiespecialist
Mw. T.M. Bos medewerker catalogiseren
Mw. E. Doornbusch medewerker catalogiseren
Mw. S. Plukker projectcoördinator
Mw. S.A.F. Smelt projectmedewerker catalogiseren
Mw. N. De Keyser projectmedewerker verfmonsterdatabase

Prentenkabinet Online

Mw. H.M.K. Hovelmann projectleider RPK-online
Dhr. R. Schouten beeldbewerker
Dhr. N. Staal beeldbewerker
Mw. A.L. van Lingen projectcoördinator digitalisering
Dhr. R.T.G. Loontjens projectcoördinator registratie
Mw. S.H. van der Maarel projectcoördinator registratie
Mw. J.L. van Asperen projectmedewerker catalogiseren
Dhr. J. Bos projectmedewerker catalogiseren
Mw. J. van den Bulk projectmedewerker catalogiseren
Mw. H. van Dijk projectmedewerker catalogiseren
Mw. A.A.J. van Eekelen projectmedewerker catalogiseren
Mw. T.C. Greven projectmedewerker catalogiseren
Mw. R. van der Houwen-Jelles projectmedewerker catalogiseren
Dhr. J.A.H.M. de Klerk projectmedewerker catalogiseren
Mw. J.G. van Lith projectmedewerker catalogiseren
Mw. H.M. Melse projectmedewerker catalogiseren
Mw. I. Schrier projectmedewerker catalogiseren
Dhr. D.T. Snels projectmedewerker catalogiseren
Mw. J.G.H. Zelen projectmedewerker catalogiseren
Mw. M. van der Mullen wetenschappelijk medewerker

Registrars Office

Mw. W. Brouwer hoofd registrars office
Mw. G.E. de Heij projectmedewerker
Mw. W.E.P. Hooites registrar
Mw. J.A.C. Martens registrar
Mw. C.J. Meffert-van Weele registrar
Mw. A.S. Swart registrar
Dhr. J.L. Veenstra projectmedewerker bruikleenverkeer

BEELDENDE KUNST

Dhr. G.J.M. Weber hoofd beeldende kunst
Mw. J.A.H. Reijnaerts senior conservator
Dhr. F.T. Scholten senior conservator beeldhouwkunst
Dhr. D.R. Bull senior conservator buitenlandse schilderkunst
Dhr. R.J. Baarsen senior conservator meubelen
Dhr. J. Bikker conservator
Mw. S. van Leeuwen conservator/restaurator
Dhr. P.J.A. Roelofs conservator schilderkunst 17de eeuw
Dhr. L.E. van Halem conservator 20ste-eeuwse kunst
Dhr. M. Ubl junior conservator vroege Nederlandse schilderkunst
Dhr. D.P.J. Biemond conservator edele & onedele metalen
Mw. B.M.A.M. du Mortier conservator kostuum
Dhr. G.P. Di Stefano conservator muziekinstrumenten
Dhr. J. van Campen conservator Aziatische kunst
Dhr. M. Fitski conservator Aziatische kunst
Mw. A.A. Ślącza conservator Aziatische kunst
Dhr. W.A. Southworth conservator Zuidoost-Aziatische kunst
Mw. E.F. van der Hoorn junior conservator kunstnijverheid
Mw. S.J. van Dijk junior conservator textiel
Mw. N. Bruderle junior conservator
Mw. F.M. Diercks junior conservator
Mw. J.L. de Fouw junior conservator
Mw. S. Veldink junior conservator

Mw. F.C.D. Vullers conservator i.o.
Mw. B. Weijkamp wetenschappelijk medewerker
Mw. D.A. Campbell projectmedewerker

GESCHIEDENIS

Mw. M. Gosselink hoofd geschiedenis
Dhr. G. van der Ham senior conservator
Dhr. S.J.J. van der Vliet conservator maritieme collecties
Mw. E. Sint Nicolaas conservator militaria, varia 18de eeuw
Dhr. J.G.A. de Hond conservator scheepswrakvondsten/
Nova Zembla, varia 19de eeuw
Dhr. H. Stevens conservator varia & textiel 20ste eeuw
Mw. M.A. Holtrop junior conservator
Dhr. D.R. Horst wetenschappelijk medewerker

RIJKSPRENTENKABINET

Mw. J.V. Turner hoofd prentenkabinet
Mw. R.H.M. Schreurs secretaresse
Dhr. M. Schapelhouman senior conservator tekenkunst 16de en 17de eeuw
Dhr. H. Leeftang conservator prentkunst 16de en 17de eeuw
Dhr. R.J.A. te Rijdt conservator tekenkunst 18de en 19de eeuw
Mw. A.M. Ottevanger conservator prentkunst en tekenkunst 20ste eeuw
Mw. M.B. Jansen junior conservator Japanse prenten
Dhr. E.B.M. Hinterding conservator prentkunst
Mw. M.M. Boom conservator fotografie
Dhr. H.T. Rooseboom conservator fotografie
Mw. S.E. Asser conservator
Mw. P.L.M. Verhaak junior conservator
Mw. M.M. Ram wetenschappelijk medewerker rijksprentenkabinet
Mw. C.L. Verbeek projectmedewerker

CONSERVERING & RESTAURATIE

Dhr. R.J.C.H.M. van Langh hoofd conservering & restauratie
Mw. A. Zwart secretaresse
Mw. A.A. Gambardella scientific researcher
Dhr. R.G. Erdmann senior scientist
Dhr. K.A. Abdulah technisch analist
Mw. J.J. van der Brugge-Mulder technisch analist
Mw. J.M. van Iperen technisch analist
Dhr. N.A. Proano Gaibor technisch analist
Mw. B.A. van Driel onderzoeker

Restauratieatelier ceramiek en glas

Mw. I.R. Parthesius-Garachon hoofd restauratieatelier
Mw. M.C.M. van Schinkel senior restaurator
Mw. B. Lamain restaurator

Restauratieatelier metalen

Mw. J.W. van Bennekom restaurator
Mw. S.J. Creange restaurator
Mw. H.A. Ensing junior restaurator metaal
Dhr. A.R.J. Pappot promovendus

Restauratieatelier meubelen

Dhr. P.H.J.C. van Duin hoofd restauratieatelier
Dhr. I.L. Breebaart senior restaurator
Dhr. J.P. Dorscheid junior restaurator
Mw. D.K. Jakobi junior restaurator

Restauratieatelier papier

Mw. I.M. van Leeuwen hoofd restauratieatelier
Mw. D. Christoforou restaurator
Mw. F. Coevert restaurator
Dhr. M.C. Jurgens restaurator
Mw. R. Herrera Garrido junior restaurator
Mw. L.J. Oliveira Fernandes junior restaurator
Dhr. I. Vasallos junior restaurator
Mw. A.A. Nederlof junior restaurator papier

Dhr. G.P.M. Patin junior restaurator papier
Mw. J.P. Geerts junior restaurator papier
Mw. R. Kliphuis medewerker restauratieatelier papier
Dhr. A.D. van Luipen medewerker restauratieatelier papier
Mw. C.P.N.C. Vereertbrugghen medewerker restauratieatelier papier
Dhr. A. Vries medewerker restauratie
Mw. L.M. van Valen wetenschappelijk onderzoeker Aziatische kunst

Restauratieatelier schilderijen

Mw. P.J. Noble hoofd restauratieatelier
Dhr. H. Baija senior restaurator
Dhr. W. de Ridder senior restaurator
Mw. G.M. Tauber senior restaurator
Mw. G.S. De Vivo restaurator
Mw. A.A. Krekeler restaurator
Mw. I.E. Verslype restaurator
Mw. L.G. Vos restaurator
Mw. E.E. van Duijn restaurator schilderijen
Mw. N.E. Woltman junior restaurator
Mw. K. Keune natuurwetenschappelijk onderzoeker

Restauratieatelier textiel

Mw. S.L. Meijer hoofd restauratieatelier
Mw. M.T.W. Albers senior restaurator
Mw. C. Holz restaurator
Mw. M.S. Koek junior restaurator

SECTOR PRESENTATIE

PUBLICATIES

Dhr. P.H.M. Pronk uitgever
Mw. M. de Jong redacteur
Mw. G.B. Parry redacteur
Mw. M.M. Soethout redacteur
Mw. E. Slob coördinator extern beeld
Dhr. P.J.G.M. Gorgels webeditor
Mw. R. Aarnoudse assistent-webeditor
Dhr. M.J. Omtzigt assistent-webeditor

PUBLIEK & EDUCATIE

Mw. H.J. Broekgaarden hoofd publiek & educatie
Mw. E. Kutluer secretaresse
Mw. P.A.M. Kintz senior medewerker educatie
Mw. R. Meijer senior medewerker educatie
Mw. F.J. van Reij senior medewerker educatie
Mw. I.E. Willemsen senior medewerker educatie
Mw. B.G. ten Hoopen senior medewerker onderwijs
Mw. T.W. Spronk senior medewerker onderwijs
Mw. F.A.M. Jorna medewerker onderwijs
Dhr. W. van der Horst junior medewerker onderwijs
Mw. L.J. Sparks projectmedewerker onderwijs
Mw. E.B. Bijvoets coördinator begeleide programma's
Mw. S.I.F. Mooren assistent-coördinator begeleide programma's
Mw. I.A. de Bruijne coördinator Atelier Teekenschool (beeldend)
Dhr. P.B. Verweij coördinator Atelier Teekenschool
Mw. C.C. Bierstee projectcoördinator Museumpleinbus
Mw. M.N. van Poll projectcoördinator Rijksmuseumbus

TENTOONSTELLINGEN

Dhr. T. Zeedijk hoofd tentoonstellingen
Mw. M.E. Janknegt secretaresse
Dhr. J.T.M. Muller assistent inrichtingsprojecten
Mw. R. Brinkman projectleider tentoonstellingen
Mw. S. van Elst projectleider tentoonstellingen
Mw. E. Hermans projectleider tentoonstellingen
Mw. S.P. Plaum projectleider tentoonstellingen
Mw. D.V. Riabokon-Muller projectleider tentoonstellingen

ZAKELIJKE SECTOR

AUTOMATISERING

Dhr. R. Hendriks hoofd ICT
Mw. H.W. Geerdink applicatiebeheerder
Dhr. S.F. Tjan functioneel beheerder
Dhr. D.G.L. Janson netwerkbeheerder
Dhr. P. van Kooten netwerkbeheerder
Dhr. F.A.M. van 't Hoff systeembeheerder applicatieprogrammeur

COMMERCIELE ZAKEN

Mw. P.C. Hofman hoofd commerciële zaken
Dhr. H.U.M. Stiller medewerker commerciële zaken
Dhr. M.A.G. Bakker coördinator inkoop & logistiek
Mw. M.J.E. Spek administratief logistiek medewerker
Mw. M.E.T. de Roo-van Berckel stafmedewerker productontwikkeling
Mw. V.A.R. Wanrooij stafmedewerker productontwikkeling

FACILITAIR BEDRIJF

Mw. C.R.M.C. Keeman facilitair manager
Dhr. B.O. Huininga medewerker groenvoorziening

Back Office

Dhr. C.G.M. Langemeijer manager backoffice
Mw. M.H.M. van der Venne coördinator servicedesk
Dhr. J. van Kempen medewerker helpdesk
Dhr. M.J. Sinester medewerker helpdesk
Mw. C. Nierop-Spuijman medewerker servicedesk
Mw. D. Roosendaal medewerker servicedesk
Dhr. P.L.A. Buffing bode/medewerker postkamer
Dhr. F.A.L. Reijnders bode/medewerker postkamer
Dhr. F.G. Wessels bode/medewerker postkamer
Mw. C.M. van Luit-Heijne telefonist/receptionist
Mw. M. See telefonist/receptionist
Mw. H.L. Smit-van Hemert telefonist/receptionist
Dhr. E. Hilverda huismeester
Dhr. J. van Nierop huismeester
Dhr. H.J. Hilhorst magazijnbeheerder
Dhr. W.B.J. Taal magazijnbeheerder

Front Office

Mw. A. van der Leest manager front office
Dhr. N. Bruin floormanagement
Dhr. A.J. Langelaar floormanagement
Mw. C.J. Oudewaal floormanagement
Dhr. N. Post floormanagement
Mw. A.G.W. Romijn floormanagement

Kassiers

Mw. H.H. Cosar-Swart, Mw. W. Donker-Oosterbroek

Medewerkers informatiebalie

Mw. M.C. Broekema, Mw. K. Popovic, Mw. C. Silveira de Sousa Oliveira

Medewerkers verkoop

Mw. L. Ayal tweede medewerker verkoop
Mw. W.B. Day tweede medewerker verkoop
Mw. D. Ocellli-Hulscher eerste medewerker verkoop
Dhr. I.S. Schutz tweede medewerker verkoop
Mw. M.G.M. Smit tweede medewerker verkoop
Dhr. P.J.J. Wessels eerste medewerker verkoop

Publieksmedewerkers

Mw. N.D. Belle, Mw. B. Blom, Dhr. J.E. van den Bogaard, Mw. R. van den Boog-Hulscher, Dhr. M.E. Borghgraef, Mw. E. van den Borne, Mw. A.R. van Brandwijk, Dhr. I. Brkovic, Mw. E. Buchel, Mw. N.H.M. Cammaert, Dhr. P. den Dekker, Dhr. R. Dursun, Mw. H.C. Duyker, Mw. I. Elosua Ramirez,

Mw. L.L. Evers, Mw. M.W. Fleeer, Mw. F.S. van Gastel, Dhr. K. Gouweloos, Dhr. R.A. Grefa Cerda, Mw. M.J. Gruben, Mw. M.M.L. Hegeman, Mw. C.R. Jansen, Mw. A.M.J. Jansen, Dhr. J.T.C. Jordans, Mw. J.I.B. Kapeloni, Mw. C.L.M. Koeleman, Mw. M. Kramer, Mw. D.V. Kroep, Mw. D.B. Leus, Mw. Y.J.M. Limburg-van Vliet, Dhr. A.M. Lopez Adrados, Mw. S. Lloveras Lorenzo, Mw. S. Lopes, Mw. R.R.Y. van der Maat, Mw. Z.R. Martosoewando, Mw. O. van Meer-de Bruin, Mw. N. Mehrer, Dhr. J. Mensink, Mw. S.A. Moolhuijzen, Dhr. D. ten Napel, Dhr. D. Nelissen, Dhr. W. Nelissen, Mw. H.E. N'Guessan-Price, Dhr. C. Nijmeijer, Mw. N. Oder, Mw. E. Onrust, Mw. E.F. Panday, Dhr. R.T.L. Peters, Dhr. A.B. Petrov, Dhr. S.A. Pinas, Dhr. C. Ploeger, Mw. D. Revelman, Mw. C.C.C. Rijniërs, Mw. E.W. Roos, Mw. J.J. van der Schaaf, Mw. L.L. Scherz, Mw. I.M. Scholtes, Dhr. S.P.R. Sengers, Mw. M.A.M. Simon, Mw. N.A.M. Sital, Mw. N.J. Slingerland, Dhr. J. van der Sluis, Mw. L.T. Smit-Doornbos, Mw. E.J. Smit-Spekkeers, Mw. J. Snoijink, Dhr. B.L. Toh, Dhr. A. Toumi, Mw. L.M. Tromp, Mw. M.G.A. Ubachs, Mw. J.M. de Vent, Dhr. I. Vermeulen, Mw. W. Vollbehre, Mw. E.M.L. de Waard, Mw. K.T. Watson, Dhr. W.L. van Wijk, Mw. J.L. Worm, Dhr. S. Yazdanpanah Ardekani, Mw. H. Zic,

Reserveringen

Mw. L.E. Hillen-Schönhuth, Mw. C.J. van Meggelen, Mw. N.M.E. Rahajaan, Mw. C.T.E. van Spaendonck, Mw. P.H. Spronken

Gebouwenbeheer

Dhr. E. Heuker-Veldhuizen hoofd gebouwenbeheer
Dhr. I. Santhagens projectleider gebouwenbeheer
Mw. H.S. Schrawangen projectcoördinator

Techniek

Dhr. N.H. Stoop hoofd techniek
Dhr. J.L.J. van Dijk technisch begeleider
Dhr. S. Gubbels elektrotechnisch installatiemonteur
Dhr. A. Miedema elektrotechnisch installatiemonteur
Dhr. W. Peeters elektrotechnisch installatiemonteur
Dhr. P.H. Lammers installatiemonteur
Dhr. B.P. Swemle installatiemonteur
Dhr. A.F. Tomasouw installatiemonteur

FINANCIËLE ZAKEN

Dhr. E.J.M. van Rooij controller
Mw. M.A. de Vries hoofd financial control
Mw. J.J.A. Plomp-Agterberg stafmedewerker financiële zaken
Dhr. T.J.J. Brouwer stafmedewerker ICT-implementaties
Dhr. E.A. de Lange project controller
Dhr. B. Caruso senior medewerker financial control
Dhr. J.V. Groot senior medewerker financial control
Dhr. M.P.M. Spekken senior medewerker financial control
Dhr. K.I.M. Veldink senior medewerker financial control
Mw. Y.V. Courtar medewerker financiële administratie
Dhr. M. Meester medewerker financiële administratie
Dhr. M.T.F. de Scheemaker medewerker financiële administratie
Dhr. M.B. Smit medewerker financiële administratie

Inkoop en aanbesteding

Mw. E.M.L. Faucon hoofd inkoop & aanbesteding
Mw. M.D.P. Mendez Guedez inkoop
Mw. N.M.C. de Groot assistent inkoop
Dhr. B. Menses assistent inkoop
Dhr. J.N.P. Smit assistent inkoop

PERSONEEL & ORGANISATIE

Dhr. G. Hoek hoofd personeel & organisatie
Mw. M.C.J. Bayoumi-van Eck personeelsadviseur
Dhr. B.H. Schindeler personeelsadviseur
Mw. J.D.M. Wellink personeelsadviseur

Mw. L. Boers junior personeelsadviseur
Mw. S.D. Molendijk-Verbeek secretaris ondernemingsraad
Mw. M.J.E. Spek projectcoördinator fellowship
Mw. G.G.A. Roosien projectsecretaris
Mw. X.I. Henny algemeen medewerker

Personeels- en salarisadministratie

Mw. J. Haarbrink hoofd personeels- & salarisadministratie
Dhr. H.P. Boot adviseur personeel- & salarisadministratie
Dhr. P. Willemsen salarisadministrateur
Mw. C.M. Evers medewerker personeelsadministratie
Mw. A.T. Miedema medewerker personeelsadministratie

VEILIGHEIDSZAKEN

Dhr. R.M. de Jong hoofd veiligheidszaken
Mw. T.W.C. Hogeboom adjunct hoofd veiligheidszaken
Mw. H.A. Tomasouw stafmedewerker veiligheidszaken
Dhr. N. Mineur adviseur veiligheidsbeleid & -techniek
Dhr. R.A.M. Trijsburg veiligheidstechnicus/onderhoudsmonteur
Dhr. W.J. Hijdra senior medewerker BHV en brandveiligheid
Dhr. Y.A. Hoekstra medewerker BHV/brandwacht
Dhr. P. Galjaart teamleider veiligheidszaken
Dhr. D.R. van Huisum teamleider veiligheidszaken
Dhr. M.F. Kracht teamleider veiligheidszaken
Mw. D. Pattikawa teamleider veiligheidszaken
Dhr. R.A. Roovers teamleider veiligheidszaken
Dhr. C.E. Schenkens teamleider veiligheidszaken
Dhr. D.N. Snoep teamleider veiligheidszaken
Dhr. H.T. Wansink-van den Broek teamleider veiligheidszaken

Medewerkers service & veiligheid

Mw. M. Abdel Shaheed-Youssef, Dhr. R.J. van Baaren, Dhr. J.L.E. van den Berg, Dhr. R.J.M. van den Berg, Mw. J. Bergmeijer-Voortman, Mw. L. de Beus, Mw. M. Blok, Mw. K.N.V. Bohle, Dhr. W.J. Bos, Dhr. W.P.J. Bos, Mw. D. Broekers, Mw. J.M.P. Bunk, Mw. C. Burggraaf, Mw. N.J. Bussooa, Dhr. D.R. Cabenda, Mw. C.P. Cairo, Mw. L. Cornelissen, Mw. M.H.J. van de Coterlet, Mw. S.C.P. Courtrens, Mw. E. Dijkman, Mw. L.R. van Gaalen, Mw. M.M. Gerot, Mw. L.N. Gerritsen, Mw. S. Goezinne, Dhr. L.A. de Graauw, Dhr. M. Groenen, Mw. F.A.M. Haffmans, Dhr. M.J. van Harskamp, Dhr. W.D. Hart, Dhr. T.G. Hein, Dhr. H.M. Hemink, Mw. B.G. Hewitt, Dhr. J. Hijdra, Mw. S.M. Huigen, Mw. G.F. Huizinga, Mw. N. Ingevelde, Mw. M.G. Jankowski, Dhr. H.J. Jansen, Mw. J.E. Jansen, Dhr. M. Klazes, Mw. D. Klooster, Mw. L. Kruit, Mw. I.A. van Laar, Mw. K.S. Lilley, Mw. L.P. van Maaren, Mw. D. Mahmood, Mw. K. van der Meij, Mw. N. Mensink, Dhr. A. Mohiddin, Mw. G.E. Monasso, Dhr. J. van der Moolen, Dhr. B. Najem, Mw. R.N. Nunda, Mw. I.M. Ossendorp, Mw. K. Pijpers, Dhr. Q.J. Pot, Dhr. F.H. van Raaijen, Mw. M.E. Raven, Dhr. J.C. de Rijcke, Mw. I. Rosen, Mw. Y. Sabir, Mw. M. Savelkoul, Mw. N. Schaaper, Dhr. B. Schimmel, Mw. L.M. Schleich, Dhr. S. Shazad, Dhr. R. da Silva Curiel, Dhr. G.G. Simmons, Dhr. W.A. te Slaa, Mw. A.M.C. van Soest-Ait Mallouk, Dhr. B.J. van der Steen, Dhr. Y.R. Stolker, Mw. J.C. Swaalf, Dhr. S. Topal, Mw. J.B. Treffers, Dhr. A. Venetis, Dhr. A.C.T. Verdegaal, Mw. S.A.M. Verwoerd, Mw. T.A.M. Vork, Mw. Y. Vork, Dhr. M. Warrink, Mw. M.M.C. de Wit, Mw. C.G. de Wolf, Mw. D.N.C. de Zeeuw

Surveillancemedewerkers

Mw. T. Alakhramsing-Chinnoe, Mw. M.F. Banen, Mw. W.J. Holkamp, Mw. D. Joosten, Dhr. P.I. Keizer, Mw. A.C.M. Nellen, Dhr. J.A. Quintero, Mw. R. Rens-Stenekes, Dhr. S.J. Sint Jago, Dhr. R.T. Strijder

Aspirant senior surveillancemedewerker

Dhr. G.A.L. Boumann, Mw. A.M. Hameka, Dhr. R.N. Kok, Mw. I. Wolkers

Senior surveillancemedewerkers

Dhr. M.A. Abdoelrahman, Dhr. A.C. van Axel Dongen,
Mw. P. Balak, Dhr. A. Beckrop, Dhr. C.A. Bekkenutte,
Dhr. A.D. Bekker, Mw. P. Besse, Dhr. V. Bilge, Dhr. B. Bodemeijer,
Mw. S.H.M. de Boer, Dhr. D. Boeschoten, Mw. T.J. Bogaard,
Dhr. A.H. Bouanani, Dhr. F. Boulenoir, Dhr. P.J. Bouwman,
Mw. J. van den Brink, Dhr. J. Cabida, Dhr. M.J.E.M. Cupers,
Dhr. N.R.S. Dataram, Dhr. M. Davids, Dhr. E.G. Dorresteyn,
Dhr. M.G. van Eck, Dhr. R. Emmelkamp, Dhr. M. Faijdherbe,
Mw. S.C. Freen, Dhr. L. Al Gam, Dhr. C.F. Geertruida,
Mw. S.N.H. Geissler, Mw. A. Gezmez, Dhr. A. Goedhart,
Dhr. K. Gokmen, Dhr. C. Halekor, Mw. A. Harderwijk,
Dhr. J. van Heerden, Dhr. N.L. Hemrika, Dhr. D. Jansen,
Mw. A. Kartopawiro, Dhr. I. Kattestaart, Dhr. A. El Khalfi,
Dhr. H.J. Knukkel, Dhr. A. Kok, Dhr. O. Koning, Mw. D.N. Koster,
Dhr. Y.G. Kranthove, Mw. N. Kroon, Dhr. R.J. Kurpershoek,
Dhr. N.M. Lankhaar, Mw. L. Liche, Dhr. S.K. Lieveld,
Dhr. S. Lommers, Mw. M.P. van Maaren-van Duin,
Dhr. V.K. Mahangoe, Mw. M. Mast-Roukama, Dhr. M. Meerwijk,
Dhr. A. el Messaoudi, Dhr. N. van der Moolen,
Dhr. C.E. Morales Iturriaga, Mw. K. Mossad, Dhr. M. Nauta,
Dhr. R. Nieuwboer, Mw. B.M. Overbeek, Dhr. G. Ozmen,
Dhr. D.B.F.A. Pereira, Dhr. W.L.F. Plug, Dhr. E. van de Ridder,
Dhr. P.C. van Rijn, Dhr. R. Roof, Dhr. C.Y. van Ruth,
Dhr. R.E. Samson, Mw. N. Serpici, Dhr. M.O.D. Sinagl,
Dhr. R.J.P. Spiele, Dhr. J.D. Stam, Mw. I.I. van Stijgeren,
Dhr. R. Streng, Mw. J.P. Sweers, Dhr. C.P. Toby, Dhr. F. Topal,
Dhr. D. Usenki, Dhr. G.B. van der Velden, Dhr. G. Veldhuis,
Dhr. M.A. Verhorst, Mw. S.L. de Vries-Kruiswijk, Dhr. L. de Vrind,
Mw. A.M. van de Weem, Dhr. R. van der Werff, Mw. E. Wouda,
Dhr. R. El Yakoubi, Dhr. W.M. Zijlmans

Portiers

Dhr. L.A. Dittmer, Dhr. A.H. van Egmond, Dhr. P.M. Falet,
Dhr. M.D. Futterer, Mw. H.M. Kruse, Dhr. R.C.P. de Leeuw,
Dhr. A.M. Lux, Dhr. T.S. Raspan, Mw. R.G. Silva-Braaf,
Mw. R.J. Visser

Profilers

Mw. E.P.M. Bloetjes, Dhr. K.R. Cabout, Dhr. R. Kraaijvanger,
Dhr. P.W. van der Kroon, Mw. S.R. Leeuwerke, Dhr. R.A. Marres,
Dhr. N. Nelis, Dhr. R.R. Rentmeester, Dhr. W.W. de Smet,
Dhr. O.K. Turfanda, Mw. S. Wozniak, Mw. N. Yaali

ONDERNEMINGSRAAD

Dhr. W.A.P. Hoeben voorzitter
Mw. S.D. Molendijk-Verbeek ambtelijk secretaris
Mw. A.A.N. van der Chijs
Mw. M.J.J.M. van Erp
Mw. E.M.L. Faucon
Mw. Ch.J. van Meggelen
Dhr. M. Meester
Dhr. F.P.H. Pegt
Dhr. W.A. te Slaa
Dhr. W.A. Southworth
Dhr. D. Usenki

OVERIGEN

RONDLEIDERS, THEATER- EN WORKSHOPDOCENTEN

Rondleiders

Mw. F. Alonso de Florida, Mw. E. Apeldoorn, Mw. E. Beckman,
Mw. M. van Beek, Mw. M. van Beekum, Mw. J. ten Berge,
Mw. B. Bojoh, Mw. M. Bolink, Mw. S. Broekhoven,
Dhr. W. Brouwers, Mw. E. Bruggink, Mw. F. Chauvet,
Mw. K. Christof, Mw. E. Cnossen, Dhr. S. Daams, Mw. A. Dozy,
Mw. M. van der Duin, Mw. M. Glerum, Mw. C. de Graaf,
Mw. D. de Groot, Dhr. A. van Harten, Mw. C. Kanters,
Dhr. M. Kassenaar, Mw. M. Koeman, Dhr. G. Kozijn,
Dhr. A. van Krimpen, Mw. N. Kuik, Mw. E. Kuiper, Mw. C. Labrie,
Mw. E. van Leeuwen, Mw. M. Lemmens, Mw. A. Liemburg,
Dhr. Y. van der Linden, Mw. M. Lobbes, Mw. A. Martens,
Mw. A. Masselink, Dhr. R. Muller, Dhr. R. Muller, Mw. R. Muste,
Mw. A. Oostdijk, Mw. B. Oudejans, Mw. M. Pater, Mw. A. van Pol,
Mw. S. Poutsma, Dhr. V. Rambonnet, Dhr. P. Renou,
Mw. E. van Rijswijk, Mw. M. de Ruiten, Dhr. J. van Schie,
Mw. M. Simons, Dhr. J. Steendam, Mw. V. Steijn, Mw. E. Tat,
Mw. A. Twaalfhoven, Dhr. R. Uterwijk, Mw. B. Viergever,
Mw. F. van der Waa, Dhr. M. van der Wal

Rondleiders / Workshopdocenten Atelier

Mw. M. van Aggelen, Dhr. T. Berghahn, Dhr. J. Godrie,
Mw. M. Hamburg, Mw. E. van Imhoff, Dhr. P. Pelkmans,
Mw. M. Schoen, Mw. L. Thörig-van de Pol

Rondleiders / Workshopdocenten Medialab

Dhr. T. Gerbrandy, Mw. M. Heemeijer, Mw. I. Sluitman

Rondleiders / Workshopdocenten Atelier en Medialab

Mw. A. Florido, Mw. C. Pols

Rondleiders / Acteur

Dhr. T. Liu

Workshopdocenten Atelier

Mw. W. Caris, Dhr. S. Klamer, Mw. H. Schueler

Workshopdocenten Medialab

Dhr. H. van der Beek, Dhr. R. Beekelaar, Dhr. M. Huyhn,
Dhr. R. Lanfermeijer, Mw. S. Prins, Mw. A. Tellier,
Mw. F. ten Velden,
Dhr. C. Zwart

STAGIAIRS (1 januari tot en met 31 december 2015)

Beeldende Kunst

L.M.L. Strazzeri

Communicatie & Marketing

R.R. Mulder, K.M.M. Zeeuw van der Laan

Conservering & Restauratie

S.E. Beall, S.C. Gietz, M.E. Jacques, I.J. Mahu

Geschiedenis

F.D. Janse van Rensburg

Publiek & Educatie

I.N. Kempka

Veiligheidszaken

K.J. de Boer, M.K. Boshoven, R. van 't Hoff, M. de Jong,
E. Ludwig, B.S. Ouwehand, G. Poel, N.M. van Schooneveld

VRUWILLIGERS

Beeldende Kunst

A. Foukalne

Bibliotheek

L.M. Blokhuisen-van der Werff, M.M.C. Mastenbroek,
H.W. de Vries

Bureau Collecties

E. Hoeben

Conservering & Restauratie

M.C.M.F. van den Bichelaer, G. Di Miceli C. Gamarra, C.A.F. Gauvin,
A. van Loon, N. van der Meer, I. Kneepkens, W.Sethares,
G.P.S. Tama, A. Wallert

Geschiedenis

L.J. Wagenaar

Publiek & Educatie

N.I. Beyer, M.J. Quist

Rijksprentenkabinet

J.F. Heijbroek

Veiligheidszaken

S.P.W. Cortenraad, A.L. van Empel

HONORAIR CONSERVATOREN

R. Johnson conservering & restauratie

W. Sethares conservering & restauratie

FELLOWSHIP PROGRAMMA

Mw. K. Addleman-Frankel Manfred & Hanna Heiting Fonds

Mw. D. Akhmadeeva Manfred & Hanna Heiting Fonds

Mw. L. van Deinsen Johan Huizinga Fonds

Dhr. J. Luyckx Andrew W. Mellon Foundation

Mw. C. Osiecki Andrew W. Mellon Foundation

Mw. M. Rakhorst JLL-DSM Fonds

Dhr. R. Brooks Dr. Anton C.R. Dreesmann Fonds

Mw. L. Sauvage Migelien Gerritzen Fonds

Mw. S. Settimi DSM-JLL Fonds

Eind september was de Taiwanese topkok André Chiang te gast in RUKS®, waar hij kookte samen met Joris Bijdendijk, de chef van RUKS®
Foto Jan Kees Steenman

Bestuursverslag 129

Resultaten 129

Toelichting op de verschillende resultaten 130

Financiële positie 135

Geconsolideerde jaarrekening 140

Geconsolideerde balans 140

Geconsolideerde categoriale exploitatierekening 141

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 142

Waarderingsgrondslagen 143

Toelichting op de geconsolideerde balans 146

Toelichting op de geconsolideerde categoriale exploitatierekening 154

Overige gegevens 156

Bezoldiging 156

Bestemming van het exploitatiesaldo 157

Meerjarenoverzicht 160

¹ Dit is een samenvatting van de jaarrekening 2015. De samengevatte jaarrekening 2015 is bedoeld om het brede publiek op een beknopte wijze inzicht te geven in de financiële resultaten en gegevens van Stichting Het Rijksmuseum. In Nederland gelden daarvoor geen algemeen vastgestelde criteria. De samengevatte jaarrekening is vrijwel identiek aan de volledige

jaarrekening 2015, met dien verstande dat (gegeven het beoogde doel) voor een aantal financiële overzichten van de balans uitsluitend de hoofdcategorieën zijn weergegeven en niet alle toelichtingen die vereist zijn op basis van het *Handboek verantwoording cultuursubsidies*.

RESULTATEN

Het boekjaar 2015 was financieel wederom een bijzonder succesvol jaar en stond in het teken van de tentoonstelling *Late Rembrandt*, de aankoop van de (jonge) Rembrandt-portretten van Marten Soolmans en Oopjen Coppit en de aankoop van het bronzen beeld van een Bacchant/Atlas gemaakt door de beeldhouwer Adriaen de Vries. Een en ander resulteerde in een bezoekersaantal over 2015 van 2.345.666 (begroot 2.006.478), een recordbedrag aan kunstankopen van € 25,9 miljoen en een totaal aan baten van € 119,6 miljoen versus een begroot bedrag van € 87,9 miljoen. De eigen inkomsten over 2015 bedroegen 70% (2014: 59%) van de totale baten (exclusief de incidentele subsidies van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, OCW).

De kosten waren hierdoor ook hoger. Naast de hoge kosten voor kunstankopen werden er extra personele kosten gemaakt om de grote aantallen bezoekers van *Late Rembrandt* op een goede en publieksvriendelijke manier te ontvangen in de Philipsvleugel. Ook werd extra geïnvesteerd in marketingcampagnes en achter de schermen werd verder geïnvesteerd in de ICT-systemen en werden de voorbereidingen getroffen voor het in eigen beheer onderhouden van de museale gebouwen. Het boekjaar 2015 werd uiteindelijk afgesloten met een positief resultaat van € 4,6 miljoen, tegenover een begroot positief resultaat van € 0,1 miljoen.

De omvang en de samenstelling van het resultaat over 2015 ten opzichte van de begroting kunnen als volgt worden samengevat:

SAMENVATTING EXPLOITATIESALDO 2014

BEDRAGEN X € 1.000

	2015 UITKOMST	2015 BEGROOT	VERSCHIL
1. Resultaat op gewone bedrijfsuitoefening	5.347	1.684	3.663
2. Resultaat op projecten	1.506	-	1.506
3. Resultaat op aankopen	-753	-200	-553
4. Resultaat op huisvesting	-1.475	-1.418	-57
Totaal exploitatiesaldo	4.625	66	4.559
Bestemming van het exploitatiesaldo			
Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012			
– Herkomstonderzoek	113	192	-79
Bestemmingsreserve herkomstonderzoek			
– Kosten herkomstonderzoek 2015	89	-	89
– Kosten herkomstonderzoek 2017–2020	-730	-	-730
Bestemmingsreserve registratieachterstanden			
– Prentenkabinet Online kosten 2015	786	280	506
– Prentenkabinet Online kosten versnelling inhaal registratieachterstanden	-4.504	-	-4.504
Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel			
– Extra afschrijvingslasten inrichting en verbouwing Philipsvleugel en Hoofdgebouw	795	242	553
Bestemmingsfonds huisvesting OCW	-731	-780	49
Bestemmingsfonds OCW	-133	-	-133
Algemene reserve	-310	-	-310
Totaal bestemming van het exploitatiesaldo	-4.625	-66	-4.559
Saldo na bestemming van het exploitatiesaldo	-	-	-

Om een beter inzicht te geven in de omvang en samenstelling van het resultaat wordt in de resultatenanalyse het resultaat uitgesplitst naar de verschillende onderdelen. Het resultaat op gewone bedrijfsuitoefening (1) betreft het resultaat behaald met de reguliere museale activiteiten. De resultaten (2) tot en met (4) betreffen de projectmatige onderdelen van het resultaat, waarbij soms grote afwijkingen aan de kosten- en batenkant optreden tussen begroting en realisatie, maar die uiteindelijk wel een budgettair neutraal resultaat opleveren.

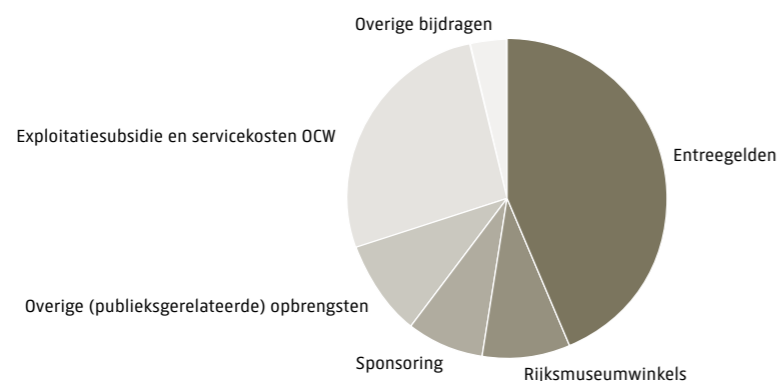
TOELICHTING OP DE VERSCHILLENDE RESULTATEN

Een nadere cijfermatige toelichting op de diverse onderdelen van het resultaat en de samenstelling hiervan is hieronder opgenomen.

1. GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING

BEDRAGEN X € 1.000	2015 UITKOMST	2015 BEGROOT	VERSCHIL	VERSCHIL IN %
Baten				
Entreegelden	27.346	22.543	4.803	21,3%
Rijksmuseumwinkels	5.818	5.631	187	3,3%
Sponsoring	5.212	4.602	610	13,3%
Overige (publieksgerelateerde) opbrengsten	7.083	5.814	1.269	21,8%
Exploitatiesubsidie en servicekosten OCW	17.175	17.048	127	0,7%
Overige bijdragen	2.186	2.092	94	4,5%
Som der baten	64.820	57.730	7.090	12,3%
Lasten				
Salarislasten en inhuur derden	29.512	29.439	73	-0,2%
Afschrijvingen	6.611	6.044	567	-9,4%
Directie	473	265	208	-78,5%
Directiesecretariaat en verzekeringen	988	504	484	-96,0%
Communicatie & Marketing	1.996	1.368	628	-45,9%
Tentoonstellingen	2.032	2.537	-505	19,9%
Publiek & Educatie	1.793	1.875	-82	4,4%
Financiële Zaken	670	488	182	-37,3%
Automatisering	2.586	1.777	809	-45,5%
Facilitair Bedrijf	5.093	4.389	704	-16,0%
Kostprijs verkopen winkels	2.920	2.557	363	-14,2%
Overige afdelingen	4.881	4.883	-2	0,0%
Som der lasten	59.555	56.126	3.429	-6,1%
Operationeel resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	5.265	1.604	3.661	228,2%
Totaal saldo rentebaten en -lasten	130	80	50	62,5%
Vennootschapsbelasting	-48	-	-48	0,0%
1. Resultaat op gewone bedrijfsuitoefening	5.347	1.684	3.663	217,5%

VERDELING BATEN 2015 GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING

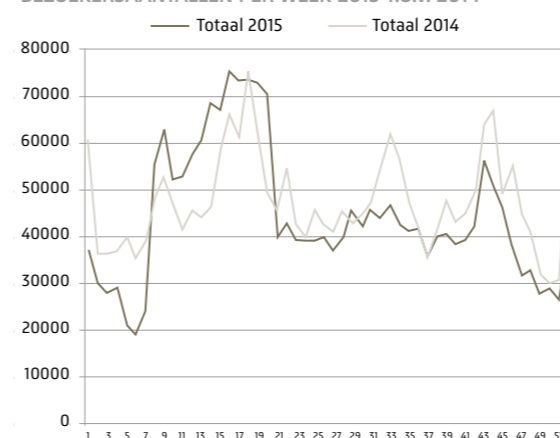

Toelichting

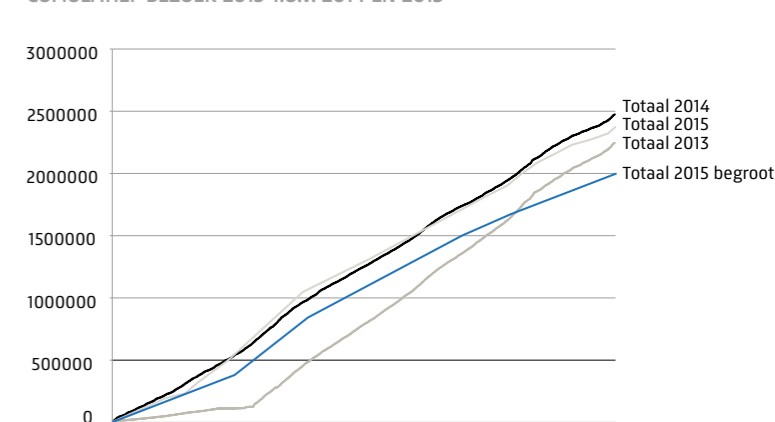
Baten

In 2015 werd het Rijksmuseum 2.345.666 keer bezocht. Dit is 17% hoger dan het begrote aantal van 2.006.478. Een hoogtepunt in bezoekersaantallen was de tentoonstelling *Late Rembrandt*. Deze tentoonstelling trok 520.698 bezoekers (begroot 479.154). De verhouding tussen het nationale en internationale bezoek was 53% / 47% (begroot 50% / 50%). De gemiddelde opbrengst per bezoeker kwam uiteindelijk hoger uit dan begroot (€ 11,65 versus € 11,23 begroot). Dit is een gevolg van het hoge uitkeringspercentage (63% in plaats van de begrote 50%) van de Museumkaart en een resultaatneming op verkochte kaarten die niet tot bezoek hebben geleid. Van het totale bezoek betrof 21% bezoek via de Museumkaart; 23% van de toegangskarten werd online verkocht. Al met al waren de inkomsten uit entree € 27.346.000. Dit is € 4.803.000 hoger dan begroot.

BEZOEKERSAANTALLEN PER WEEK 2015 T.O.V. 2014

CUMULATIEF BEZOEK 2015 T.O.V. 2014 EN 2013

De omzet van de winkels bedroeg € 5.818.000 en kwam daarmee 3% hoger uit dan begroot; dit bleef daarmee achter bij het hogere bezoek. De gemiddelde besteding per bezoeker in de museumwinkel, inclusief de samenwerking met Athenaeum Boekhandel, bedroeg € 2,32 (2014: € 1,86), bestaande uit een conversie van 15,41% en een gemiddelde besteding per klant van € 15,08. Bij de begroting werd uitgegaan van een gemiddelde besteding per bezoeker van € 2,54, bestaande uit een conversie van 20,6% en een gemiddelde besteding per klant van € 12,34. Ten opzichte van de begroting bleef de gemiddelde besteding hiermee iets achter, maar ten opzichte van 2014 steeg deze aanzienlijk. De behaalde totale brutomarge in 2015 kwam met 55% lager uit dan het begrote percentage van 59%. Dit komt doordat een belangrijk deel van de omzet in 2015 toe te schrijven is aan de verkoop van de catalogus *Late Rembrandt*, waarop een lagere brutomarge zit dan op de andere artikelen.

De inkomsten uit sponsoring zijn € 610.000 hoger dan begroot. Naast reeds afgesloten sponsorovereenkomsten kon in 2015 nog een aantal aanvullende sponsorovereenkomsten worden afgesloten en nam het beroep op de *in kind-sponsoring* toe.

Door de hoge bezoekersaantallen in 2015 kwamen de overige (publieksgerelateerde) opbrengsten € 1.269.000 hoger uit dan begroot. Onder deze inkomsten vallen onder meer de inkomsten uit de verkoop van de multimediatours en van educatieve producten, en de inkomsten die voortvloeien uit de samenwerking met horecapartner Vermaat.

De exploitatiesubsidie OCW is € 127.000 hoger dan begroot. Dit betreft de door het ministerie van OCW toegekende loonbijstelling van de exploitatiesubsidie over 2015 en een incidentele bijdrage voor een bruikleen en een bijdrage voor de tweejaarlijks conferentie *Hands on! International Association of Children in Museums*.

De overige bijdragen ten behoeve van de gewone bedrijfsuitoefening kwamen iets boven begroting uit. Een en ander had tot gevolg dat de totale baten uit de gewone bedrijfsuitoefening per saldo € 7.090.000 hoger waren dan begroot.

Lasten

De personele lasten, inclusief inhuur derden, kwamen voor de reguliere exploitatie per saldo € 73.000 hoger uit dan begroot. Bij een aantal afdelingen zijn overschrijdingen ontstaan, waaronder bij de afdeling Communicatie & Marketing en Development vanwege het grote aantal evenementen. Deze zijn echter gecompenseerd door onderschrijdingen bij onder andere de afdelingen Veiligheidszaken en Facilitair Bedrijf. In 2015 is veel aandacht besteed aan het zo efficiënt mogelijk inplannen van deze zogenaamde roostergebonden functies. In 2016 wordt hieraan een vervolg gegeven.

De afschrijvingen kwamen € 567.000 hoger uit omdat er investeringen zijn gedaan die niet in de begroting waren voorzien of omdat deze hoger uitvielen dan bij de begroting voorzien. Dit betreft onder meer de inrichting van de Philipsvleugel en de nazorg het nieuwe

Rijksmuseum en investeringen in de fotostudio Lelystad, het cashmanagementsysteem en de contentontwikkeling van de Multimedia Tour. Voor de contentontwikkeling van de Multimedia Tour werd een bijdrage van het VSBfonds ontvangen. Tevens zijn met de (*in kind*-)sponsoring van KPN extra investeringen gedaan in IT-apparatuur.

De kosten van de directie kwamen € 208.000 hoger uit dan begroot omdat er extra kosten zijn gemaakt in verband met de aankoop van de portretten van Marten Soolmans en Oopjen Coppit van Rembrandt. Tevens werd een bijdrage verleend voor een publicatie over de beeldhouwer Adriaen de Vries.

De kosten van het Directiesecretariaat en verzekeringen kwamen € 484.000 hoger uit dan begroot. Dit wordt verklaard door de hoge kosten van kunstverzekeringen die onder meer veroorzaakt zijn door de bruikleen van *De samenzwering van de Bataven onder Claudius Civilis* en een tegenbruikleen van de *Brieflezende vrouw* van Vermeer. Tevens neemt het bruikleen-verkeer toe en ook de verzekerde waarde van de bruiklenen. Ook hier werden extra (juridische) advieskosten gemaakt in verband met de aankoop van de twee portretten van Rembrandt.

De overschrijding van € 628.000 bij de afdeling Communicatie & Marketing betreft de hogere kosten in verband met de lancering van de creativiteitscampagne #hierteekenen, die in nauwe samenwerking met sponsor ING is ontwikkeld. Tevens is in 2015 extra geïnvesteerd in online marketing. Deze investeringen hebben mede bijgedragen aan de hoge bezoekersaantallen.

De totale kosten van de tentoonstellingen zijn over 2015 lager uitgevallen omdat een aantal grote tentoonstellingen tegen lagere kosten kon worden gerealiseerd (met name *Azië in Amsterdam*, *Joan Miró in het | at the Rijksmuseum* en *New for Now*) zonder dat hiermee aan kwaliteit werd ingeboet.

De overschrijding van € 182.000 bij Financiële Zaken betreft extra fiscale advieskosten in het kader van enkele lopende fiscale dossiers (vennootschapsbelasting en de btw bij overdracht van kunststukken om niet aan de Staat) en extra inhuur vanwege de (Europese) aanbesteding, en implementatie van het cashmanagementsysteem. Tevens zijn de bankkosten aanzienlijk hoger uitgevallen dan begroot als gevolg van het grote aandeel online kaartverkoop, met name tijdens de tentoonstelling *Late Rembrandt*.

De hogere kosten van € 809.000 bij de afdeling Automatisering zijn ontstaan door extra uitgaven in verband met de tentoonstelling *Late Rembrandt* waarvoor aanpassingen aan kassa- en scanapparatuur, de website en applicaties noodzakelijk waren. Daarnaast is de organisatie sterker gegroeid dan van te voren aangenomen, waardoor onder andere de kosten van werkplekken en licenties hoger uitvielen dan begroot. Tevens waren een aantal nieuwe ontwikkelingen (migratie Harmony naar OWS Saas-omgeving, implementatie iMuseum event-software en inhuur extra capaciteit voor koppelingen AX, CRM en Bizstalk) niet of niet volledig voorzien in de begroting.

Bij het Facilitair Bedrijf zijn € 704.000 meer kosten gemaakt dan begroot. Deze hogere kosten zijn ontstaan doordat de kosten voor de aanleg van de tuin van het Bureau gebudgetteerd stonden voor 2014; dit is uiteindelijk begin 2015 uitgevoerd. Tevens is vanwege de grote drukte en de vele evenementen tijdens *Late Rembrandt* extra schoonmaakcapaciteit ingezet en werden hogere kosten gemaakt voor afvalverwerking en ongediertebestrijding. De kosten van dienstkleding (schoenen) en de personeelskantine waren hoger dan begroot. De opbrengsten uit de personeelskantine waren echter ook hoger dan begroot. Daarnaast waren er extra (advies)kosten in het kader van de voorbereiding voor het nieuwe huisvestingsstelsel.

De hogere kosten van € 363.000 bij Commerciële Zaken betreffen de hogere kostprijs van de verkopen als gevolg van de hoger dan begrote omzet en de lagere gemiddelde marge omdat een belangrijk deel van de omzet in 2015 toe te schrijven is aan de verkoop van boeken en catalogi die een lagere brutomarge hebben dan de andere productgroepen.

De budgetten van de overige afdelingen kwamen per saldo € 2.000 lager uit dan begroot. In 2015 was het de eerste keer dat het Rijksmuseum een vennootschapsbelastinglast moest verantwoorden in de jaarrekening. Het bedrag van € 48.000 betreft 50% van de per saldo verschuldigde vennootschapsbelasting van PP 10 B.V. over de periode 2012 tot en met 2015. Stichting Rijksmuseum heeft over 2012 tot en met 2014 nihilaangiftes vennootschapsbelasting gedaan. Volgens deze aangiftesystematiek is ook over 2015 geen vennootschapsbelasting verschuldigd. Een en ander resulteerde voor 2015 in een positief resultaat op de gewone bedrijfsuitoefening van € 5.347.000, wat € 3.663.000 hoger is dan het begrote positieve resultaat van € 1.684.000.

2. PROJECTEN

BEDRAGEN X € 1.000	2015 UITKOMST	2015 BEGROOT	VERSCHIL
Baten			
Toeslag <i>Late Rembrandt</i>	3.708	2.678	1.030
Sponsoring	1.621	1.551	70
Eigen bijdragen (evenementen)	290	292	-2
Doorberekende kosten	136	-	136
Incidentele subsidies en bijdragen	408	30	378
Bijdragen Rijksmuseum Fonds inzake projecten	2.085	2.584	-499
Som der baten	8.248	7.135	1.113
Lasten			
Lonen en salarissen	1.788	836	952
Projectkosten afdeling Communicatie & Marketing	6	-	6
Projectkosten afdeling Bureau Collecties	77	119	-42
Projectkosten afdeling Conservering & Restauratie	97	-	97
Projectkosten afdeling Beeldende Kunst	6	-	6
Projectkosten afdeling Rijksprentenkabinet	3	-	3
Projectkosten afdeling Tentoonstellingen	4.071	5.303	-1.232
Projectkosten afdeling Publiek & Educatie	689	877	-188
Projectkosten afdeling P&O (reiskosten Fellows)	5	-	5
Som der lasten	6.742	7.135	-393
2. Resultaat op projecten	1.506	-	1.506

Toelichting

Het resultaat op projecten betreft geheel het resultaat op de tentoonstelling *Late Rembrandt*. Deze tentoonstelling trok 520.698 bezoekers (begroot 479.154), van wie 438.469 betalend (begroot 378.531). Het betalend bezoek aan de tentoonstelling is inclusief 22.335 bezoekers van het 'Avondje Rembrandt'. Dit betekent dat 84% van het bezoek aan de tentoonstelling *Late Rembrandt* (vol) betalend was, terwijl voor de begroting was uitgegaan van 79%. De totale toeslag inclusief Avondje Rembrandt viel hierdoor € 1 miljoen hoger uit dan begroot. De inkomsten uit sponsoring en bijdragen zijn lager dan begroot omdat een aantal schenkers (Stichting Ammodo en Gieskes-Strijbis Fonds) zijn bijdrage afhankelijk had gesteld van het behaalde financiële resultaat van de tentoonstelling en de bijdrage alleen in het geval van een negatief resultaat ter beschikking zou stellen. Tevens waren de kosten voor transport en verzekeringen bijzonder voorzichtig begroot voor deze tentoonstelling. Voor de (niet-begrote) Avondjes Rembrandt en vanwege extra wensen/eisen van bruikleengevers werden wel extra personeelskosten gemaakt. Bovenstaande resulteerde in een positief resultaat op dit project van € 1,5 miljoen.

3. AANKOPEN

BEDRAGEN X € 1.000	2015 UITKOMST	2015 BEGROOT	VERSCHIL
Baten			
Bijdragen voor aankopen	24.955	2.872	22.083
Sponsoring voor aankopen	300	300	-
Totaal baten	25.255	3.172	22.083
Lasten			
Aangewend voor aankopen	25.909	3.372	22.537
Mutatie aankoopfonds	99	-	99
Totaal lasten	26.008	3.372	22.636
3. Resultaat op aankopen	-753	-200	-553

Toelichting

Het resultaat op aankopen kwam per saldo € 553.000 negatiever uit dan begroot. De belangrijkste reden voor deze overschrijding betreft het dekkingstekort op een tweetal aankopen. Dit betreft de aankoop van het beeld *Atlas/Bacchant* van Adriaen de Vries en het schilderij *Dijkdoorbraak te zien van de Amsterdamse Sint-Anthonisdijk* van Jan Asselijn. Door de hoge bezoekersaantallen in 2015 en de daaraan gerelateerde hogere publieksinkomsten kon dit tekort worden opgevangen uit eigen middelen.

4. HUISVESTING

BEDRAGEN X € 1.000	2015 UITKOMST	2015 BEGROOT	VERSCHIL
Baten			
Subsidie OCW huur	18.402	18.436	-34
Subsidie OCW inzake Het Nieuwe Rijksmuseum	1.133	-	1.133
Subsidie OCW inzake CollectieCentrum Nederland	115	188	-73
Bijdrage Prentenkabinet en Lelystad online	398	-	398
Bijdrage Vermaat en American Express verbouwing Philipsvleugel	71	107	-36
Bijdrage Koninklijke Nederlandse Munt brandveiligheid Lelystad	61	61	-
RCE/UvA inzake Ateliergebouw	1.092	1.144	-52
Som der baten	21.272	19.936	1.336
Lasten			
Huren RVB structureel	19.395	19.433	-38
Declarabele kosten het nieuwe Rijksmuseum	1.186	-	1.186
Kosten CollectieCentrum Nederland	115	188	-73
Kosten CollectieCentrum Nederland voorbereiding verhuizing Rijksmuseum (Prentenkabinet en Lelystad online)	785	280	505
Afschrijving brandveiligheid Lelystad	685	686	-1
Afschrijving en servicekosten inrichting Ateliergebouw	211	260	-49
Afschrijving extra verbouwingkosten Philipsvleugel	201	234	-33
Exploitatiekosten Ateliergebouw deel RCE/UvA	169	273	-104
Som der lasten	22.747	21.354	1.393
4. Resultaat op huisvesting	-1.475	-1.418	-57
Totaal exploitatiesaldo	4.625	66	4.559

Toelichting

Het resultaat op huisvesting komt per saldo ongeveer uit op begroot. In 2015 zijn de laatste kosten van het renovatieproject het nieuwe Rijksmuseum gemaakt. Dit betroffen de kosten van de uitbreiding van de E-capaciteit. Het museum had hier reeds een subsidievoorschot uit het project voor verkregen waardoor dit budgettair neutraal kon worden opgevangen. Daarnaast zijn in 2015 de eerste kosten gemaakt voor het project CollectieCentrum Nederland (CCN). Deze kosten worden gedekt door een extra subsidie van het ministerie van OCW. De kosten van de voorbereiding van het overbrengen van de collectie naar het CCN konden gedeeltelijk worden gedekt door extra schenkingen en het restant wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve registratieachterstanden.

Resultaten (1) tot en met (4) en exploitatiesaldo

Bovenstaande resultaten op de verschillende onderdelen van het resultaat hebben ertoe geleid dat het boekjaar 2015 uiteindelijk € 4.559.000 positiever werd afgesloten dan begroot met een positief exploitatiesaldo van € 4.625.000 tegenover een begroot positief exploitatie-saldo van € 66.000.

FINANCIËLE POSITIE

Algemeen

Voor de ontwikkeling en de samenstelling van de financiële positie van het Rijksmuseum wordt verwezen naar het meerjarenoverzicht. De ontwikkeling van een aantal financiële ratio's wordt onderstaand weergegeven:

	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Current ratio (vlottende activa/vlottende schuld)	266,4%	177,2%	169,7%	181,1%	280,2%	371,8%
Solvabiliteit (eigen vermogen/totaal vermogen)	45,9%	37,3%	35,5%	21,8%	12,4%	12,8%
Weerstandsvermogen (eigen vermogen/totale baten)	30,0%	36,7%	26,5%	18,9%	10,3%	10,3%
Verdienvermogen (eigen inkomsten/structurele subsidie)	222,3%	143,0%	153,1%	109,9%	76,3%	70,6%

De toename van de solvabiliteit is een gevolg van het positieve resultaat over 2015. Om dezelfde reden, en omdat de afschrijving op de vaste activa hoger was dan de investeringen in vaste activa, is de current ratio gestegen ten opzichte van 2014. In de komende jaren is sturing op het saldo van de liquiditeiten en het liquiditeitsbeheer een belangrijk aandachtspunt. De mutatie in de liquiditeiten in 2015 wordt toegelicht bij het geconsolideerde kasstroomoverzicht.

In de in juni 2015 in opdracht van het ministerie van OCW uitgevoerde quick scan van de instellingen in de landelijke culturele basisinfrastructuur (BIS-instellingen) werden bovenstaande financiële indicatoren gebruikt om de financiële gezondheid en het verdienvermogen van de BIS-instellingen te beoordelen. Hierbij werd de volgende risicoweging gehanteerd:

Financiële indicatoren	Risicoweging		
	Hoog	Midden	Laag
Current ratio (liquiditeit)	< 100%	< 130%	> 130%
Solvabiliteit	< 0%	< 10%	> 10%
Weerstandsvermogen (Haringmaat)	< 0%	< 10%	> 10%

Voor het verdienvermogen (eigen inkomstenpercentage definitie OCW waarbij het totaal van de eigen inkomsten wordt gedeeld door de totale structurele subsidie OCW) hanteert het ministerie van OCW voor de musea een minimale norm van 19,5%.

Treasury en vermogens en reservebeleid

Treasury

Het Rijksmuseum heeft het beleid ten aanzien van treasury vastgelegd in een Treasury-statuut. De belangrijkste punten van het treasury-beleid worden hier gegeven.

- Bij het beheer van gelden wordt de nodige prudentie in acht genomen. Dit wordt bewerkstelligd door het voeren van een beleid dat
 - onderliggende waarden op geen enkele wijze in gevaar brengt;
 - te ontvangen rente optimaliseert;
 - valutarisico's afdekt;
 - geen speculatieve posities inneemt;
 - flexibiliteit ter zake van de beschikbaarheid van liquide middelen waarborgt.
- Gelden worden in eerste instantie aangehouden op een rekening-courant, spaarrekening of depositorekening bij in Nederland gevestigde banken, die als zodanig zijn erkend door De Nederlandsche Bank.
- Het gebruik van onroerend goed en aandelen als financiële instrumenten is niet toegestaan.
- Voor zover de financiële positie dit toelaat, worden bedrijfsmiddelen in principe intern gefinancierd met het eigen vermogen.
- Indien het eigen vermogen niet toereikend is, kan gezocht worden naar externe financiering. Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:
 - externe gelden worden alleen aangetrokken ter financiering van de aanschaf van bedrijfsmiddelen/vaste activa;
 - externe financiering wordt alleen betrokken bij een in Nederland gevestigde bank die als zodanig is erkend door De Nederlandsche Bank;

- van voorstaand punt kan worden afgeweken na instemming van de twee leden van de Raad van Toezicht die lid zijn van de Financiële Commissie;
- de omvang en looptijd van externe financiering is mede afhankelijk van de aard, de omvang en de economische levensduur van de investeringen waarvoor de financiering is aangetrokken.

Vermogens en reservebeleid

De functie van het groepsvermogen bestaat uit:

- A. Bufferfunctie voor toekomstige risico's aan de uitgaven- en/of inkomstenkant van de exploitatie;
- B. Financieringsfunctie voor vaste activa;
- C. Dekking voor specifieke risico's en projecten.

A. Bufferfunctie

Voor toekomstige risico's in de exploitatie hanteert het Rijksmuseum een horizon van een jaar; het vermogen dient maximaal een jaar discontinuïteit in de exploitatie op te kunnen vangen. Als praktische vertaling van dit uitgangspunt kan de dan benodigde omvang van het vermogen berekend worden op de in een jaar te derven entree- en winkelinkomsten. Na heropening wordt het vereiste vermogen uit hoofde van deze functie geraamd op circa € 20 miljoen. De algemene reserve voorziet in deze functie van het groepsvermogen.

B. Financieringsfunctie

Het Rijksmuseum is voor de financiering van de vaste activa aangewezen op het eigen vermogen, omdat door het ontbreken van langjarige subsidietoezeggingen geen beroep gedaan kan worden op de kapitaalmarkt. Het benodigd vermogen voor financiering van de vaste activa komt overeen met de gemiddelde boekwaarde van de vaste activa gedurende een zekere periode. Na heropening wordt het vereiste vermogen uit hoofde van deze functie (eveneens) geraamd op circa € 20 miljoen. De algemene reserve en het bestemmingsfonds financiering activa voorzien in deze functie van het groepsvermogen.

C. Dekking voor specifieke risico's en projecten

Ter dekking van specifieke risico's en projecten kunnen delen van het vermogen worden afgezonderd in specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves. Ultimo 2013 betreft dit de bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel, de bestemmingsreserve herkomstonderzoek en de bestemmingsreserve registratieachterstanden.

Risico's en toekomstige ontwikkelingen

Risico's

Het Rijksmuseum is een deels uit publieke middelen gefinancierde instelling en heeft langetermijndoelstellingen. Deze doelstellingen zijn niet primair gericht op het creëren van financiële waarden maar op het creëren en vergroten van maatschappelijke waarden. Het Rijksmuseum is het grootste museum van Nederland en behoort ook internationaal tot de grootste musea. De ambitie van het Rijksmuseum is om op alle aspecten van de bedrijfsvoering een voorbeeldfunctie te vervullen. Onderdeel hiervan is het zo transparant mogelijk opereren richting alle belanghebbenden waaronder overheid, publiek en geldschietters. Daarnaast legt het Rijksmuseum vanwege zijn publieke functie op allerlei manieren verantwoording af over zijn activiteiten en is het onderworpen aan een veelheid van regels, codes en verschillende vormen van toezicht. Kernwaarden hierbij zijn onder meer ambitie, integer, voorbeeldig en open. Vertaald naar risico's leidt dit tot de volgende uitgangspunten:

- Geen risico's lopen (geen verrassingen!);
- Voldoen aan wet- en regelgeving;
- Voorkomen van reputatieschade;
- Pro- actieve en voorbeeldige houding.

Het Rijksmuseum streeft ten aanzien van het realiseren van deze doelstellingen een hoog ambitieniveau na. Deze uitgangspunten zijn ook vertaald naar de beleidsuitgangspunten in het Treasury-statuut en het fiscaal beleidsplan.

Het Rijksmuseum heeft een risicomatrix opgesteld waarin de belangrijkste risico's zijn benoemd. Naast de kans op en de impact van betreffende risico's is aangegeven welke beheersmaatregelen zijn genomen om te voorkomen dat deze risico's zich voordoen, en als de risico's zich toch voordoen welke maatregelen worden genomen om de gevolgen en schade zo veel mogelijk te beperken en beheersen. Deze risicomatrix wordt periodiek geactualiseerd door de directie en met de Raad van Toezicht besproken.

Toekomstige ontwikkelingen

De bezoekers trokken sinds de heropening van het nieuwe Rijksmuseum op 13 april 2013 in groten getale naar het Rijksmuseum. In 2013 ontving het Rijksmuseum ruim 2,2 miljoen bezoekers, in 2014, het jaar waarin de tot tentoonstellingsvleugel verbouwde Philipsvleugel werd geopend, ruim 2,4 miljoen. In 2015, het jaar waarin de spectaculaire presentatie *Late Rembrandt* werd gehouden in de Philipsvleugel, werden ruim 2,3 miljoen bezoekers ontvangen. Het boekjaar 2016 zal qua bezoekersaantallen het eerste 'normale' jaar worden sinds de heropening. In 2016 wordt echter ook het project CollectieCentrum Nederland in volle omvang gestart, wat van invloed zal zijn op enkele onderdelen van de exploitatie. Onderstaand is de (verkorte) begroting 2016 opgenomen.

SAMENVATTING BEGROTING 2016

BEDRAGEN X € 1.000

	2016 BEGROOT
Baten	
A. Opbrengsten	42.209
A.1.1. Publieksinkomsten	31.427
A.1.2. Sponsorinkomsten	5.885
A.1.3. Overige inkomsten	195
A.1.4. Indirecte inkomsten	4.702
B.1. Subsidie ministerie OCW	37.401
B.1.1. Subsidie huisvesting	20.220
B.1.2. Subsidie exploitatiebijdrage	15.381
B.1.3. Subsidie incidenteel	1.800
B.2. Overige (niet-structurele) subsidies/bijdragen	8.699
Som der baten	88.309
Lasten	
C. Personeelslasten	33.507
D. Afschrijvingen op (im)materiële vaste activa	7.385
E. Huur	20.218
F. Kunstaankopen	3.402
G. Overige lasten	27.227
Som der lasten	91.739
H. Saldo rentebaten en -lasten	101
I. Mutatie aankoopfonds	-
Exploitatiesaldo	3.329
Bestemming van het exploitatiesaldo 2016	
Bestemmingsreserve herkomstonderzoek	224
Bestemmingsreserve registratieachterstanden	2.995
Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	847
Bestemmingsfonds huisvesting OCW	-737
Totaal bestemming van het exploitatiesaldo 2016	3.329
Saldo na resultaatbestemming	-

In de begroting 2016 wordt uitgegaan van een bezoekersaantal van 2 miljoen in een verhouding nationaal/internationaal van 50/50. In de meerjarenraming wordt voor 2017 en later uitgegaan van een structureel bezoekersaantal van 1,9 miljoen in een verhouding nationaal/internationaal van 40/60. Tevens wordt er in de meerjarenraming van uitgegaan dat de subsidie van het ministerie van OCW gehandhaafd blijft op het huidige niveau. De begroting 2016 voorziet in een aanzienlijke toename van het aantal tijdelijke personeelsleden. Deze toename hangt samen met het versnellen van het project registratieachterstanden, dat voltooid moet zijn voor de oplevering van het nieuwe CollectieCentrum Nederland in 2019. Daarnaast is er sprake van extra tijdelijke functies waarvoor ook aanvullende fondsen zijn geworven. Voor de jaren 2016 en later wordt ernaar gestreefd om de vaste formatie te handhaven op het huidige niveau. Een belangrijk aandachtspunt hierbij blijft de flexibiliteit in de formatie om te kunnen inspelen op onvoorziene omstandigheden. Na de renovatie van het hoofdgebouw, de verbouwing van de Philipsvleugel en de inrichting van het hoofdgebouw en de Philipsvleugel worden op korte termijn geen grote investeringen in de huidige panden van het Rijksmuseum verwacht. Ook is de verwachting dat de vervangingsinvesteringen op de langere termijn minder van omvang zullen zijn dan de afgelopen jaren. In 2016 zal samen met het Nederlands Openluchtmuseum, het Paleis Het Loo en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de ontwikkeling van het nieuwe collectiedepot CollectieCentrum Nederland verder worden opgepakt. De oplevering van dit pand wordt momenteel voorzien begin 2019. Het betreft een investering van circa € 63 miljoen waarvoor ook een lening bij het ministerie van Financiën zal worden afgesloten. Het ministerie van OCW zal zich garant stellen voor deze lening.

Samenwerkingsverbanden en verbonden partijen

Het Rijksmuseum heeft langetermijndoelstellingen waarbij het streeft naar creëren en vergroten van maatschappelijke waarde en draagvlak. Om dit te kunnen realiseren tracht het Rijksmuseum zich meer als cultureel ondernemer te ontwikkelen en de totale inkomsten te vergroten door het aandeel eigen inkomsten te verhogen. Om de slagkracht op dit gebied te vergroten is het Rijksmuseum vele samenwerkingsverbanden aangegaan zowel binnen het museale veld als daarbuiten. Onderstaand worden de samenwerkingsverbanden die naast een inhoudelijke ook een belangrijke financiële impact hebben kort toegelicht.

Wetenschap

In het Ateliergebouw werken de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de Universiteit van Amsterdam (UvA) en het Rijksmuseum samen aan opleiding, onderzoek en praktijk op het gebied van conservering en restauratie. Daarnaast zijn in 2015 verdere stappen ondernomen met het Netherlands Institute for Conservation, Art and Science (NICAS). Doel van deze samenwerking is om een nieuw innovatief onderzoeksinstituut te creëren waarin kunstgeschiedenis, conservering en natuurwetenschappen samenkomen. Het kenniscentrum heeft zijn basis in het Ateliergebouw. Het initiatief tot het centrum is genomen door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en naast het Rijksmuseum participeren de RCE, de UvA en de Technische Universiteit Delft. Ook andere instellingen, waaronder het Van Gogh Museum en het Mauritshuis, ondersteunen het instituut. Het is de bedoeling dat ook andere partijen kunnen participeren in het onderzoek.

Bij beide samenwerkingsverbanden wordt een belangrijk deel van de inbreng van de betrokken partijen voor de verschillende onderzoeks- en opleidingsprojecten geleverd door een in natura bijdrage van met name personele inzet. Medio 2015 zijn een aantal NICAS-projectvoorstellen ingediend bij de NWO, waarvan eind 2015 een vijftal zijn gehonoreerd. Dit betreffen alle projecten waarbij het Rijksmuseum niet de penvoerder is, maar wel een bijdrage in natura zal leveren.

Collectiebeheer

Een aantal jaren geleden is het initiatief genomen om met meerdere partijen een gezamenlijk collectiedepot te ontwikkelen, vanuit de gedachte dat hiermee kostenefficiëntie en kwaliteitsverbeteringen op het gebied van collectiebeheer kon worden gerealiseerd. In eerste instantie betrof dit, naast het Rijksmuseum, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Nederlands Openlucht Museum Arnhem. Het project heeft de naam CollectieCentrum Nederland (CCN) gekregen en de kernwaarden zijn: Open, Transparant, Duurzaam en Samenwerking. Op enig moment heeft ook Paleis Het Loo zich aangesloten bij het CCN. Partijen hebben afgesproken dat het Rijksmuseum de opdrachtgever en penvoerder wordt van dit project en ook het eigenaarschap en de financiering van het nieuwe depot op zich zal nemen. Op 25 juni 2015 is de businesscase van CCN overhandigd aan de minister van OCW. De minister had in de museumbrief van 10 juni 2013 ‘Samen werken, samen sterker’ het project CCN gemeld als voorbeeld van samenwerking. Op basis van de voorgelegde businesscase en het bijbehorende financiële kader stelde de minister extra middelen beschikbaar om het CCN te kunnen realiseren. Het ministerie van OCW zal zich tevens garant stellen voor de door het Rijksmuseum op te nemen lening bij het ministerie van Financiën. De verwachte ingebruikname van het CCN is

in 2019. Inmiddels is de locatie van het CCN bekend en zijn de eerste aanbestedingstrajecten opgestart. De kosten van het CCN zullen door het Rijksmuseum op basis van langjarige dienstverleningsovereenkomsten worden doorbelast aan de deelnemende partijen. Voor het project is door partijen een heldere projectstructuur opgezet, zijn projectleiders voor de verschillende deelprojecten aangesteld en is er een onafhankelijk controller aangesteld om het financiële kader te bewaken.

Boekenwinkel

Het Rijksmuseum ziet een kwalitatief hoogwaardige boekhandel als een toegevoegde waarde voor de beleving van het museumbezoek. Om dit te realiseren is het Rijksmuseum een samenwerking aangegaan met Athenaeum Boekhandel B.V. De samenwerkingsovereenkomst gaat uit van een gezamenlijke deling van het resultaat waarbij het Rijksmuseum de boekhandel drijft en de expertise op dit gebied en het assortiment met recht op retour inkoopt bij Athenaeum Boekhandel B.V. De omzet en de kosten van deze samenwerking maken onderdeel uit van de jaarrekening van het Rijksmuseum.

Horeca

Een ander belangrijk onderdeel van de beleving van het museumbezoek zijn de horeca-faciliteiten. Om kwalitatief hoogwaardige horecavoorzieningen aan te kunnen bieden, is het Rijksmuseum een samenwerking aangegaan met de Vermaat Groep. Ook deze samenwerkingsovereenkomst gaat uit van een gezamenlijke deling van het resultaat. Gezien de specifieke regelgeving op het gebied van horeca en de benodigde kennis en ervaring om horecagelegenheden op een goede manier te kunnen exploiteren, exploiteert de Vermaat Groep het restaurant (RUKS®), het groot café in het Atrium, een klein café in de Philipsvleugel en diverse koffiepunten in het gebouw en de tuin. Het Rijksmuseum levert naast de ruimtes verschillende faciliteiten waarvoor het een vergoeding uit de samenwerking ontvangt. De omzet en de kosten van deze samenwerking maken geen onderdeel uit van de jaarrekening van het Rijksmuseum.

Beveiligingsdiensten

PP10 B.V. is de gezamenlijke meldkamer met het Van Gogh Museum en het Stedelijk Museum en is een joint venture van het Rijksmuseum en het Van Gogh Museum. Doelstelling van de samenwerking is het verhogen van de kwaliteit van beveiliging van de musea bij gelijke kosten. De facilitaire voorzieningen worden geleverd door het Rijksmuseum en aan PP10 B.V. doorberekend. PP10 B.V. berekent de kosten van de beveiligingsdiensten door aan de klanten Rijksmuseum, Van Gogh Museum en Stedelijk Museum. De financiële resultaten van PP10 B.V. worden volgens de proportionele consolidatiemethode opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van het Rijksmuseum.

Directie

Drs. W.M.J. Pijbes, hoofddirecteur
Drs. T.D.W. Dibbits, directeur Collecties
Mr. K.E. van Ginkel, zakelijk directeur

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

GECONSOLIDEERDE BALANS (NA RESULTAATBESTEMMING)

BEDRAGEN X € 1.000	31 DECEMBER 2015	31 DECEMBER 2014
Vaste Activa		
I. Materiële vaste activa	44.156	48.059
Vlottende activa		
II. Voorraden	2.905	2.317
III. Vorderingen	7.529	9.281
IV. Liquide middelen	23.683	24.199
	78.273	83.856
Passiva		
V. Groepsvermogen	35.921	31.296
V.1. Algemene reserve	7.998	7.688
V.2. Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	5.088	5.883
V.3. Bestemmingsreserve herkomstonderzoek	1.041	400
V.4. Bestemmingsreserve registratieachterstanden	6.332	2.614
V.5. Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012	-	113
V.6. Bestemmingsfonds voor financiering activa	13.836	13.836
V.7. Bestemmingsfonds OCW	496	363
V.8. Bestemmingsfonds huisvesting OCW	1.130	399
VI. Aankoopfonds	371	272
VII. Voorzieningen	888	970
VIII. Langlopende schulden	28.284	31.122
IX. Kortlopende schulden	12.809	20.196
	78.273	83.856

GECONSOLIDEERDE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

BEDRAGEN X € 1.000

	2015 UITKOMST	2015 BEGROOT	2014 UITKOMST
A. Opbrengsten			
Directe opbrengsten	49.238	41.782	39.654
A.1.1. Publieksinkomsten	41.969	34.810	34.412
A.1.2. Sponsorinkomsten	7.204	6.560	5.242
A.1.3. Overige inkomsten	65	412	-
Indirecte opbrengsten	3.439	2.880	3.518
Totaal opbrengsten	52.677	44.662	43.172
B. Bijdragen			
B.1. Subsidie ministerie OCW	36.825	35.672	35.121
B.1.1. Subsidie huisvesting	20.071	20.113	19.280
B.1.2. Subsidie exploitatiebijdrage	15.389	15.371	15.371
B.1.3. Subsidie incidenteel	1.365	188	470
B.2. Overige (niet-structurele) subsidies/bijdragen	30.093	7.639	7.090
B.3.1. Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	1.226	165	297
B.3.2. Overige bijdragen uit private middelen	28.867	7.474	6.793
- Private fondsen en particulieren (incl. Vrienden)	21.858	4.060	4.748
- Bedrijven	424	69	225
- Goededoelenorganisaties	6.585	3.345	1.820
Totaal subsidies en bijdragen	66.918	43.311	42.211
Som der baten	119.595	87.973	85.383
Lasten			
C. Personeelslasten	32.085	30.555	29.178
D. Afschrijvingen op materiële vaste activa	7.708	7.224	6.948
E. Huur	19.897	20.003	19.205
F. Kunstaankopen	25.909	3.372	2.512
G. Overige lasten			
- Kosten het nieuwe Rijksmuseum	1.186	-	1.860
- Overige	28.168	26.833	23.831
Som der lasten	114.953	87.987	83.534
H. Saldo rentebaten en -lasten	130	80	182
Saldo uit bedrijfsuitoefening	4.772	66	2.031
I. Mutatie aankoopfonds	-99	-	-175
J. Vennootschapsbelasting	-48	-	-
Exploitatiesaldo	4.625	66	1.856

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT
BEDRAGEN X € 1.000

	2015 UITKOMST	2015 BEGROOT	2014 UITKOMST
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Exploitatieresultaat	4.625	66	1.856
Aanpassingen voor:			
– Afschrijvingen materiële vaste activa	7.708	7.224	6.949
– Vrijval investeringsbijdragen	-3.763	-3.666	-3.549
– Mutatie aankoopfonds	99	–	175
– Mutatie voorzieningen	-82	-25	-98
Bruto-kasstroom uit operationele activiteiten	8.587	3.599	5.333
Mutatie in voorraden	-588	–	870
Mutatie in vorderingen	1.752	1.281	11.305
Mutatie in kortlopende schulden	-7.387	-10.596	-728
Netto-kasstroom uit operationele activiteiten	2.364	-5.716	16.780
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investerings materiële vaste activa	-3.805	-1.770	-7.648
Ontvangen investeringsbijdragen	925	463	3.336
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-2.880	-1.307	-4.312
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Opname lening ten behoeve van CollectieCentrum Nederland	–	500	–
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	–	500	–
Mutatie liquide middelen	-516	-6.523	12.468
Liquide middelen begin boekjaar	24.199	24.199	11.731
Liquide middelen einde boekjaar	23.683	17.676	24.199

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Hierbij zijn de rente-ontvangsten niet afzonderlijk zichtbaar verwerkt in het kasstroomoverzicht, omdat de omvang hiervan niet van materieel belang is.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

1. Algemeen

De geformuleerde grondslagen hebben betrekking op de jaarrekening als geheel en daarmee tevens op de geconsolideerde jaarrekening die daarvan een onderdeel vormt. De waardering en bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Voor zover niet anders is vermeld, zijn de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, ongeacht of ze tot ontvangsten of uitgaven hebben geleid.

Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het maken van de jaarrekening bekend geworden zijn.

2. Indeling jaarrekening

Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013–2016

Met ingang van 1 januari 2013 is het nieuwe Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013–2016 van kracht. De richtlijnen in dit handboek sluiten zo veel mogelijk aan op de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, Boek 2, Titel 9, en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 640). De in het handboek gestelde eisen beogen enerzijds duidelijkheid te bieden aan de instellingen zelf en anderzijds uniformiteit te bevorderen in de presentatie van de te leveren (financiële) gegevens.

Tevens is de verantwoording opgesteld met inachtneming van de beleidsregels toepassing 'Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector' (WNT).

Verslaggevingsperiode

Het boekjaar valt samen met het kalenderjaar.

Continuïteit

De verantwoording is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

3. Criteria voor consolidatie en gelieerde rechtspersonen

3.1. Criteria voor consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens opgenomen van Stichting Het Rijksmuseum en van de groepsmaatschappijen waarin Stichting Het Rijksmuseum direct of indirect meer dan de helft van het stemgerechtigde kapitaal houdt of waarin Stichting Het Rijksmuseum op grond van aanvullende regelingen beschikt over de beslissende zeggenschap ter zake van het bestuur en het financiële beleid. De activa, passiva, resultaten en kasstromen van deze groepsmaatschappijen zijn in de consolidatie betrokken onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties.

De opgenomen groepsmaatschappijen, gevestigd te Amsterdam, zijn:

- Rijksmuseum Holding B.V. (deelname 100%)
- PP10 B.V. (deelname 50%)

Naast de (100%) groepsmaatschappij Rijksmuseum Holding B.V. wordt tevens de 50% deelneming PP10 B.V. in de consolidatie betrokken. Voor deze vennootschap wordt de proportionele consolidatiemethode gehanteerd. PP10 B.V. is een joint venture van het Rijksmuseum en het Van Gogh Museum waarin vanaf 1 augustus 2009 de meldkameractiviteiten van beide musea gezamenlijk worden uitgevoerd die voorheen door ieder museum zelfstandig werden verricht. Gezien de ontstaansgeschiedenis en omdat de joint venture-gedachte bij deze vennootschap zowel op het financiële vlak als op het gebied van zeggenschap en aansturing wordt gehanteerd, is voor de verantwoording in de jaarrekening gekozen voor de proportionele consolidatiemethode. Deze verwerkingswijze komt het meest tegemoet aan het wettelijk inzichtvereiste.

3.2. *Gelieerde rechtspersonen*

Stichting Het Rijksmuseum Fonds is opgericht op 8 december 1994 en heeft tot doel:

- het aantrekken, het beheren en het beleggen van gelden welke door schenkers ten bate van het Rijksmuseum te Amsterdam aan de stichting zijn geschonken;
- het uitkeren van gelden aan het Rijksmuseum, waarbij in beginsel de ter beschikking gestelde gelden niet worden aangesproken, tenzij zulks in andere zin met schenkers is overeengekomen;
- het verlenen van steun in de meest uitgebreide zin des woords aan het Rijksmuseum.

Stichting Het Rijksmuseum Fonds heeft een zelfstandig en onafhankelijk bestuur, waardoor het Rijksmuseum ook geen overwegende zeggenschap heeft bij Stichting Het Rijksmuseum Fonds. Om deze reden worden de cijfers van Stichting Het Rijksmuseum Fonds niet in de cijfers van het Rijksmuseum geconsolideerd.

De jaarrekening van Stichting Het Rijksmuseum Fonds wordt opgesteld conform richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen en is te vinden op de website van Stichting Het Rijksmuseum. Sedert 1 oktober 2005 is Stichting Het Rijksmuseum Fonds keurmerkhoudster van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF). Het keurmerk is met ingang van 1 januari 2013 voor een periode van drie jaar verlengd.

4. Omrekening van vreemde valuta

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling. De uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen in de exploitatierekening.

5. Kunstcollectie

De collectie die bij de verzelfstandiging in 1995 middels de beheersovereenkomst in beheer is gegeven, is eigendom van de Staat der Nederlanden en is daarom niet in de balans opgenomen. De beheersovereenkomst regelt niet dat nieuwe aanwinsten na verzelfstandiging door het Rijksmuseum automatisch ook eigendom worden van de Staat. Bij de verzelfstandiging is wel de intentie (Kamerstukken bij Verzelfstandigingswet) uitgesproken dat nieuwe verwervingen worden toegevoegd aan de rijkscollectie, maar daarvoor is afzonderlijke en expliciete overdracht (bijvoorbeeld door schenking) aan de Staat vereist. Het Rijksmuseum heeft, net als de andere verzelfstandigde rijksmusea, een volmacht verkregen om schenkingen en legaten namens de Staat te aanvaarden. De schenkingen en legaten na verzelfstandiging zijn daarmee ook eigendom van de Staat geworden. Daarnaast heeft het Rijksmuseum een volmacht verkregen om namens de Staat te verwerven. Bij aankopen van particulieren is van deze volmacht gebruikgemaakt. Voor de overige verwervingen na verzelfstandiging geldt dat deze objecten nog eigendom van het Rijksmuseum zijn. Aangezien het de intentie is om deze objecten op enig moment over te dragen aan de Staat, zijn deze objecten, net als de rest van de (in beheer gegeven) collectie, niet in de balans opgenomen. De collectie is niet verzekerd.

6. Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

6.1. *Materiële vaste activa*

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Investerings- en tijdelijke locaties worden afgeschreven over de geraamde periode van de tijdelijke huisvesting. Bij aanschaffingen in de loop van het jaar worden de afschrijvingspercentages pro rato toegepast. De volgende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd:

• Verbouwingen, installaties en bouwkundige voorzieningen	10–15 jaar
• Computerapparatuur en software	3–4 jaar
• Depotinrichting	25 jaar
• Meubilair en (kantoor)inrichting	5–10 jaar
• Presentatiemateriaal, verlichting en tentoonstellingsinrichting	7–15 jaar
• Beveiligings- en AV-apparatuur	3–15 jaar
• Vitrines	15–20 jaar

6.2. *Financiële instrumenten*

Financiële instrumenten omvatten bij het Rijksmuseum handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten, afgeleide financiële instrumenten. Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

6.2.1. Afgeleide financiële instrumenten

Het Rijksmuseum kent geen afgeleide financiële instrumenten, met uitzondering van eventuele valutatermijncontracten die worden afgesloten voor de afdekking van valutarisico's die voortkomen uit transacties in andere valuta's dan euro's. Dergelijke contracten sluiten qua omvang, looptijd en eventuele andere condities direct aan op die van de transactie(s) waarvan het risico wordt afgedekt. Om deze reden wordt hedge accounting onder het kostprijs-hedgemodel toegepast.

6.2.2. Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid. Deze voorzieningen zijn bepaald op basis van een beoordeling van de individuele vorderingen.

6.3. *Vorraden*

De voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde. Hierbij wordt rekening gehouden met mogelijke incourantheid. In het onderhandenwerk van de kosten van publicaties die in eigen beheer worden vervaardigd zijn geen personeelslasten of andere vaste lasten begrepen.

6.4. *Voorzieningen*

De voorziening inzake jubilea-uitkeringen wordt conform RJ 271 volgens de actuariële Projected Unit Credit Method berekend. De overige voorzieningen worden op nominale waarde gewaardeerd.

6.5. *Investeringsbijdragen*

Ontvangen investeringssubsidies en bijdragen ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa worden verantwoord onder de langlopende schulden onder de post investeringsbijdragen. Deze post valt vrij ten gunste van de exploitatierekening overeenkomstig de afschrijving op de met deze subsidies en bijdragen verkregen materiële vaste activa.

7. Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

7.1. *Kunstaankopen en bijdragen ten behoeve van kunstaankopen*

De onderdelen van de subsidie, de schenkingen en overige bijdragen die bestemd zijn voor het doen van kunstaankopen worden, evenals de kunstaankopen zelf, in de exploitatierekening verantwoord. De bedragen verkregen van derden, ten behoeve van kunstaankopen die ultimo boekjaar nog niet zijn besteed aan de verwerving van kunstaankopen, worden ultimo boekjaar toegevoegd aan het aankoopfonds. Bij aankoop van kunstvoorwerpen in latere jaren vallen deze bedragen vrij ten gunste van de exploitatie. Deze mutatie in het aankoopfonds wordt separaat verantwoord in de exploitatierekening. Het aankoopfonds maakt geen deel uit van het eigen vermogen.

7.2. *Pensioenen*

De pensioenen zijn ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. De door het fonds verzorgde pensioenregeling is een toegezegde pensioenregeling. De Stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het fonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over de periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremie. Voor zover de verschuldigde pensioenpremie op balansdatum niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen.

7.3. *Vennootschapsbelasting*

Door het besluit eind 2011 van het ministerie van OCW om geen rol meer te spelen bij de benoeming van leden van de Raad van Toezicht wordt het Rijksmuseum formeel niet meer aangemerkt als semi-overheidslichaam en is het niet meer vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting. Voor een nadere toelichting op dit onderwerp wordt verwezen naar de toelichting op de niet in de balans opgenomen verplichtingen (pp. 152–153).

8. Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

I. MATERIËLE VASTE ACTIVA

BEDRAGEN X € 1.000	VOORUIT- BETAALD OP MATERIËLE VASTE ACTIVA	VERBOUWINGS- KOSTEN EN INRICHTING PHILIPSVLEUGEL	INRICHTING HET NIEUWE RIJKSMUSEUM	INVENTARIS, APPARATUUR EN INRICHTING	MUSEALE INVENTARIS	TOTAAL
stand 1 januari						
Aanschafwaarde	398	11.093	41.931	18.290	4.488	76.200
Cumulatieve afschrijvingen	-	-5.521	-7.590	-11.512	-3.518	-28.141
boekwaarde 1 januari	398	5.572	34.341	6.778	970	48.059
mutaties boekjaar						
Investerings en overboekingen	638	-	381	1.578	867	3.464
Correctie investeringen						
voorgaande jaren	-	-	-	-	595	595
Correctie afschrijvingen						
voorgaande jaren	-	-	-	-	-254	-254
Afschrijvingen	-	-530	-4.460	-2.187	-531	-7.708
boekwaarde 31 december	638	-530	-4.079	-609	677	-3.903
stand per 31 december						
Aanschafwaarde	1.036	11.093	42.312	19.868	5.950	80.259
Cumulatieve afschrijvingen	-	-6.051	-12.050	-13.699	-4.303	-36.103
boekwaarde 31 december	1.036	5.042	30.262	6.169	1.647	44.156

De verzekerde waarde van de materiële vaste activa ultimo 2015 bedraagt € 78,7 miljoen. De correctie voorgaande jaren betreft de in 2013 gemaakte kosten voor de contentontwikkeling van de Multimedia Tours die in voorgaande jaren als vooruitbetaalde kosten onder de overlopende activa werden verantwoord.

III. VORDERINGEN

BEDRAGEN X € 1.000	31 DECEMBER 2015	31 DECEMBER 2014
III.1. Debiteuren	1.712	1.600
III.2. Vorderingen op gelieerde rechtspersonen	2.122	1.216
III.3. Te declareren projectgelden het nieuwe Rijksmuseum en CCN	-	1.569
III.4. Belastingen en sociale premies	1.421	2.439
III.5. Overige vorderingen	1.418	1.672
III.6. Overlopende activa	856	785
	7.529	9.281

IV. LIQUIDE MIDDELEN

Het Rijksmuseum wil direct over al zijn liquide middelen kunnen beschikken. Deposito's op de kortere termijn gaven in 2015 evenals in de voorgaande jaren minder rente dan het uitzetten van overtollige gelden op spaarrekeningen. Ultimo 2015 zijn de niet direct benodigde liquide middelen uitgezet op een aantal zakelijke spaarrekeningen van de ING Bank. De saldi van deze spaarrekeningen zijn alle zonder kosten direct opeisbaar. Voor de actuele rentepercentages van betreffende rentespaarrekeningen wordt verwezen naar de internetsite van ING.

V. GROEPSVERMOGEN

BEDRAGEN X € 1.000	STAND 1 JANUARI	RESULTAAT- BESTEMMING TOEVOEGING	RESULTAAT- BESTEMMING ONTTREKING	STAND 31 DECEMBER
V.1. Algemene reserve	7.688	310	-	7.998
V.2. Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	5.883	-	-795	5.088
V.3. Bestemmingsreserve herkomstonderzoek	400	730	-89	1.041
V.4. Bestemmingsreserve registratieachterstanden	2.614	4.504	-786	6.332
V.5. Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012	113	-	-113	-
V.6. Bestemmingsfonds voor financiering van activa	13.836	-	-	13.836
V.7. Bestemmingsfonds OCW	363	133	-	496
V.8. Bestemmingsfonds huisvesting OCW	399	731	-	1.130
Totaal groepsvermogen	31.296	6.408	-1.783	35.921

Algemene reserve

De algemene reserve is het gedeelte van het eigen vermogen waarover zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kan worden beschikt voor het doel waarvoor het Rijksmuseum is opgericht. Deze reserve wordt aangehouden om de continuïteit van de stichting op langere termijn te waarborgen.

Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel

Ter dekking van de financiële risico's na de opening van het hoofdgebouw en na de heropening van de tot tentoonstellingsvleugel verbouwde Philipsvleugel is het ultimo 2012 vrijgevalen saldo van de post reizende tentoonstellingen bij de resultaatbestemming toegevoegd aan de bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel. De onttrekkingen aan deze reserve zullen plaatsvinden voor extra kosten voor zover deze niet binnen de reguliere exploitatie worden gedekt door extra opbrengsten in enig jaar. Daarom wordt deze reserve aangewend voor de extra afschrijvingslasten op de investeringen in de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum, de investeringen in het kader van de nazorg het nieuwe Rijksmuseum, de extra investeringen in de inrichting en de verbouwing van de Philipsvleugel voor zover deze niet gedekt worden door additionele investeringsbijdragen en ook niet zijn voorzien in de meerjarenraming. Ultimo 2015 bedragen de nog te dekken extra afschrijvingslasten op deze investeringen € 2.269.000. Tevens wordt deze bestemmingsreserve aangewend voor de extra kosten voor de voorbereiding van het nieuwe huisvestingsstelsel. Dit betreft naast de kosten in 2015 van € 505.000 nog eens een bedrag van € 559.000 in 2016. Dit betekent dat voor de overige financiële risico's die voortvloeien uit de opening van het hoofdgebouw en de heropening van de Philipsvleugel ultimo 2015 nog een bedrag resteert van € 2.260.000.

Bestemmingsreserve herkomstonderzoek

Bij de subsidietoekenning voor de periode 2013-2016 heeft het ministerie van OCW het Rijksmuseum de verplichting opgelegd om naast de collecties schilderijen en tekeningen ook de andere deelcollecties te onderzoeken op herkomst in het kader van het museumonderzoek van de Museumvereniging (MV). Dit is een doorlopende verplichting en de door het ministerie van OCW toegezegde middelen waren niet toereikend om de kosten van dit onderzoek te kunnen dekken. De bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012 zal daarom hiervoor worden aangewend. Voor de verwachte kosten tot en met 2016 die niet gedekt konden worden uit de bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012, is in 2014 de bestemmingsreserve herkomstonderzoek gevormd. Met de aanvullende toevoeging uit het resultaat 2015 kunnen de doorlopende kosten tot en met 2020 gedekt worden.

Bestemmingsreserve registratieachterstanden

Door het ministerie van OCW is de verplichting opgelegd om minimaal 95 procent van de objecten te registreren. De registratie moet voldoen aan de eisen van aanwezigheid van inventarisnummer op objecten en vermelding van standplaats en juridische status in de registratie. Het Rijksmuseum heeft een achterstand in deze registratie met name bij de werken op papier. Voor het wegwerken van deze registratieachterstanden heeft het ministerie geen additionele middelen ter beschikking gesteld. De aan het CCN deelnemende partijen hebben inmiddels de kosten van de voorbereiding van de verhuizing van hun collectie toegevoegd aan het project CCN omdat een goed geregistreerde en gedigitaliseerde collectie een randvoorwaarde voor dit project is waarbij openheid, toegankelijkheid, duurzaamheid en samenwerking

kernwaarden zijn. Het Rijksmuseum heeft daarbij aangegeven zelf voor een belangrijk deel van de dekking te zorgen voor de in totaal € 10,2 miljoen van de door het Rijksmuseum ingebrachte kosten voor dit deelproject. De toevoeging in 2015 aan de bestemmingsreserve registratie-achterstanden maakt het mogelijk dat het Rijksmuseum de afspraak van de toegezegde eigen bijdrage aan het project CCN kan nakomen.

Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012

Bij de vaststelling van de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2009–2012 heeft het ministerie van OCW aangegeven het resterende saldo bestemmingsfonds OCW niet terug te vorderen. Het niet-bestede deel van het bestemmingsfonds OCW dient in de subsidieperiode 2013–2016 te worden aangewend voor het doel waarvoor de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2013–2016 is verleend. Een niet-besteed deel moet worden opgenomen in de bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012. Onttrekkingen mogen plaatsvinden bij zowel een positief als een negatief exploitatieresultaat. Mocht er aan het eind van de periode 2013–2016 een positief saldo resteren, dan dient dit toegevoegd te worden aan het bestemmingsfonds OCW ultimo 2016. Het Rijksmuseum heeft besloten om het saldo van deze bestemmingsreserve aan te wenden ten behoeve van het reeds lopende herkomstonderzoek waarvoor door het ministerie van OCW onvoldoende middelen ter beschikking zijn gesteld om het onderzoek volledig af te ronden.

Bestemmingsfonds financiering van activa

Onderdeel van het project het nieuwe Rijksmuseum waren de inrichtingskosten van het hoofdgebouw. De totale kosten hiervan bedroegen circa € 40 miljoen, die deels zijn gerealiseerd door het Rijksmuseum zelf en deels zijn meegenomen in het bouwproject het nieuwe Rijksmuseum. Binnen het financiële kader van het project was vastgelegd dat het Rijksmuseum hiervan € 27 miljoen zelf bijdraagt. De resterende bijdrage van € 13 miljoen werd door het project ter beschikking gesteld. Omdat een van de randvoorwaarden van het project het nieuwe Rijksmuseum was dat er sprake moest zijn van een sluitende exploitatie, is in samenspraak met de Financiële Adviesgroep van het project besloten om de bijdrage vanuit het project voor de inrichtingskosten ter beschikking te stellen in de vorm van een financieringsbijdrage. Door het ter beschikking stellen van deze financieringsbijdrage is het Rijksmuseum in staat de initiële investering te financieren en tevens de financiering van de toekomstige vervangingen daarvan veilig te stellen, omdat hierdoor wordt gewaarborgd dat op (middel)lange termijn voldoende liquide middelen beschikbaar blijven voor de vervanging van de inrichting. Zonder de vorming van dit bestemmingsfonds kunnen liquiditeitstekorten ontstaan, waardoor de toekomstige vervanging van de inrichtingsinvesteringen van het nieuwe Rijksmuseum onder druk komt te staan.

Bestemmingsfonds OCW

Subsidie OCW die nog niet is besteed aan doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt (zie artikel 2.16 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) dient opgenomen te worden in het bestemmingsfonds OCW. De wijze waarop het exploitatieresultaat aan het bestemmingsfonds wordt toegerekend moet worden toegelicht. De toevoegingen aan het bestemmingsfonds OCW vinden plaats naar rato van de structurele subsidie OCW ten opzichte van het totaal van de baten. Gedurende de subsidieperiode mogen alleen onttrekkingen aan het bestemmingsfonds OCW plaatsvinden bij een negatief exploitatieresultaat en de onttrekkingen dienen te worden toegelicht. Onttrekkingen mogen evenals de toevoegingen alleen plaatsvinden naar rato van het aandeel van de structurele subsidie OCW ten opzichte van de totale baten. Een eventueel resterend exploitatietekort dat niet volledig volgens deze rekenregel kan worden gedekt, dient dus te worden opgevangen met de algemene reserves. Een uitzondering op het naar-rato-principe wordt gemaakt indien de algemene reserves niet toereikend zijn. Voor dat gedeelte van het tekort mag in die situatie eveneens het bestemmingsfonds OCW worden aangewend. Voor de berekening van de toevoegingen en de onttrekkingen aan deze reserve wordt verwezen naar de toelichting op de resultaatverdeling elders in dit verslag (p. 157).

Bestemmingsfonds huisvesting OCW

Het ministerie van OCW heeft aangegeven (per brief d.d. 21 november 2013; kenmerk 564807) dat het (positieve) verschil tussen de ontvangen huisvestingssubsidie en de aan het Rijksvastgoedbedrijf betaalde huren (als gevolg van de zogenaamde huurterugval die in 2014 is ontstaan voor een aantal panden omdat de eerste huurperiode van 15 jaar is verlopen) moet worden toegevoegd aan het bestemmingsfonds huisvesting OCW. Omdat de huren voor het Rijksmuseum na de renovatie in 2013 bijna alle opnieuw zijn vastgesteld, is deze huurterugval

bij het Rijksmuseum maar beperkt en betreft dit alleen het Tunnelgebouw. Daarnaast zijn er extra middelen voor het depot in Lelystad en is de aanpassing van de huisvestingssubsidie voor de overige panden per saldo hoger geweest dan de indexering op de huren door het Rijksvastgoedbedrijf. De intentie is om deze laatste extra middelen in te zetten voor het CCN. Het saldo van het bestemmingsfonds huisvesting OCW wordt aangehouden tot er meer zicht is op de gevolgen van de wijzigingen in het rijkshuisvestingsstelsel. Zodra hierover meer bekend is en ook duidelijk is welke afspraken zijn gemaakt over hoe een overgangssituatie vorm te geven, zal het ministerie van OCW de musea informeren over de aanwending van het saldo van het bestemmingsfonds huisvesting OCW. De toevoegingen aan het bestemmingsfonds huisvesting OCW over 2014, 2015 en de geraamde toevoeging over 2016 zijn als volgt opgebouwd:

BEDRAGEN X € 1.000	TOTAAL 2014–2016	2016 GERAAMD	2015	2014
Huurterugval Tunneldepot	1.225	537	532	156
Middelen Depot Lelystad ten behoeve van CCN	462	155	154	153
Hogere indexering overige panden ten behoeve van CCN	180	45	45	90
Totaal groepsvermogen	1.867	737	731	399

VI. AANKOOPFONDS

BEDRAGEN X € 1.000	2015	2014
Stand 1 januari	272	97
Bij: Ontvangen bijdragen		
– BankGiro Loterij	5.074	150
– Sponsoring Baker & McKenzie, Pon en JTI	300	300
– Overige bijdragen en schenkingen	19.881	1.709
	25.255	2.159
Af: Kunstaankopen		
– Aankoop kunstvoorwerpen	-25.909	-2.512
– Eigen middelen	753	528
	-25.156	-1.984
Mutatie aankoopfonds	99	175
Stand 31 december	371	272

VII. VOORZIENINGEN

BEDRAGEN X € 1.000	STAND 1 JANUARI	DOTATIE BOEKJAAR	AANGEWEND IN BOEKJAAR	VRUVAL T.G.V. RESULTAAT	STAND 31 DECEMBER
VUT en overgangsregeling prepensioen	5	–	-5	–	–
Wachtgelden	49	–	-13	–	36
Suppletie en afkoopregelingen	9	–	-6	–	3
Jubilea-uitkeringen	426	13	–	–	439
Langdurig zieken	481	67	–	-138	410
	970	80	-24	-138	888

VUT en overgangsregeling prepensioen

Ultimo 2011 zijn sociale partners overeengekomen om de garantieregeling voor werknemers geboren na 1949 af te schaffen. De voorziening VUT en overgangsregeling prepensioen betreft daarom alleen nog maar de rechten op de garantieregeling voor werknemers geboren vóór 1950 en heeft een kortlopend karakter. Vanwege het kortlopende karakter is de voorziening gewaardeerd op nominale waarde.

Wachtgelden en suppletie- en afkoopregelingen

Deze voorzieningen betreffen de geschatte verplichtingen voor wachtgelden en suppletie- en afkoopregelingen personeel. Deze voorzieningen hebben een kortlopend karakter en zijn gewaardeerd op nominale waarde.

Jubilea-uitkeringen

De verplichting inzake jubilea-uitkeringen is berekend volgens de actuariële methode Projected Unit Credit Method. Bij deze methode wordt rekening gehouden met geaggregeerde blijfkansen, waarin onder meer zijn begrepen de sterfte-, arbeidsongeschiktheids- en vertrekken. Deze kansen zijn afhankelijk van leeftijd en geslacht. Voor de indexering van de verplichting is uitgegaan van 2,0%, bestaande uit een algemene loonontwikkeling van 1,5% en een carrièreontwikkeling van 0,5%. De verplichtingen zijn contant gemaakt op basis van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar.

Langdurig zieken

Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid, is een voorziening opgenomen. De voorziening wordt opgenomen voor personeelsleden die op balansdatum dertien weken of langer ziek zijn. De hoogte van de voorziening wordt bepaald op basis van de verwachte kosten van de verplichting van doorbetaling van beloningen aan deze langdurig zieken die voor rekening komen van de werkgever.

VIII. LANGLOPENDE SCHULDEN

BEDRAGEN X € 1.000

	31 DECEMBER 2015	31 DECEMBER 2014
VIII.1. Investeringsbijdragen	28.284	31.122

VIII.1. INVESTERINGSBIJDRAGEN

BEDRAGEN X € 1.000

	STAND 1 JANUARI	ONTVANGEN BIJDRAGEN	UIT SUBSIDIE HUISVESTING	VRUVAL T.G.V. RESULTAAT	STAND 31 DECEMBER
Inrichting het nieuwe Rijksmuseum	24.898	-	-	-2.530	22.368
Brandveiligheidsvoorzieningen Lelystad: bijdrage OCW	2.382	-	461	-624	2.219
Brandveiligheidsvoorzieningen Lelystad: overige bijdragen	133	-	-	-61	72
Verbouwingskosten Philipsvleugel: OCW	1.109	-	-	-75	1.034
Verbouwingskosten Philipsvleugel: overige bijdragen	1.040	-	-	-70	970
Inrichting Philipsvleugel: OCW	291	-	-	-36	255
Overige investeringsbijdragen	1.269	464	-	-367	1.366
	31.122	464	461	-3.763	28.284

Inrichting het nieuwe Rijksmuseum

De investeringsbijdragen voor de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum betreffen de bijdragen van de founder Philips en de twee hoofdsponsors BankGiro Loterij en ING. Deze post valt, vanaf het moment van ingebruikname van de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum, vrij ten gunste van het resultaat conform de afschrijving op de inrichting.

Brandveiligheidsvoorzieningen Lelystad

Op basis van een interne risicoanalyse, een brandoefening medio 2009 en een brandscan van het Rijksvastgoedbedrijf heeft het Rijksmuseum in kaart gebracht welke maatregelen getroffen moeten worden om de veiligheid in het depot in Lelystad op een bij de collectie behorend niveau te brengen. De urgentie om de maatregelen te treffen werd verhoogd door het vertrek van De Nederlandsche Bank van deze locatie. Het ministerie van OCW heeft, om deze investeringen mogelijk te maken, extra middelen ter beschikking gesteld in de vorm van een eenmalige bijdrage van € 1,6 miljoen en een structurele bijdrage per 1 juli 2010 van € 0,4 miljoen op jaarbasis. Deze middelen worden tot het moment van ingebruikname van de investeringen opgenomen als investeringsbijdrage. Vanaf het moment van ingebruikname zullen deze middelen vrijvallen ten gunste van het resultaat conform de afschrijvingstermijn van de betreffende investeringen. In 2011 is van medehuurder de Koninklijke Nederlandse Munt een bijdrage van € 0,4 miljoen verkregen voor het eerste projectonderdeel waarin de basisbeveiliging is gerealiseerd. Deze bijdrage is toegevoegd aan de post investeringsbijdragen en valt conform bovengenoemde systematiek vrij ten gunste van het resultaat.

Verbouwingskosten Philipsvleugel

De investeringsbijdragen voor de extra verbouwingskosten van de Philipsvleugel betreffen bijdragen van schenkers en partners en een bijdrage van het ministerie van OCW. De bijdrage van het ministerie van OCW bestaat uit de subsidie huisvesting die kon worden gereserveerd na de huurterugval na de sluiting van de Philipsvleugel en uit 50% van het overschot op de subsidie van het project het nieuwe Rijksmuseum voor de uitbreiding van de E-capaciteit (elektra dan wel energievoorzieningen), omdat de kosten hiervan lager uitvielen dan verwacht. Deze post valt, vanaf het moment van ingebruikname van de Philipsvleugel, vrij ten gunste van het resultaat conform de afschrijving op de extra verbouwingskosten.

Inrichting Philipsvleugel

De investeringsbijdragen voor de inrichting van de Philipsvleugel betreffen 50% van het overschot op de subsidie van het project het nieuwe Rijksmuseum voor de uitbreiding van de E-capaciteit (elektra dan wel energievoorzieningen), omdat de kosten hiervan lager uitvielen dan verwacht. Deze post valt, vanaf het moment van ingebruikname van de Philipsvleugel, vrij ten gunste van het resultaat conform de afschrijving op de inrichting van de Philipsvleugel.

Overige investeringsbijdragen

Dit betreft ontvangen investeringsbijdragen voor activa die vrijvallen vanaf het moment van ingebruikname van de betreffende investeringen conform de hiervoor gehanteerde afschrijvingstermijnen.

IX. KORTLOPENDE SCHULDEN

BEDRAGEN X € 1.000

	31 DECEMBER 2015	31 DECEMBER 2014
IX.1. Belastingen en sociale premies	1.219	1.183
IX.2. Pensioenpremies	259	296
IX.3. Crediteuren	3.892	11.536
IX.4. Overige schulden	569	634
IX.5. Overlopende passiva	6.870	6.547
	12.809	20.196

Risico's van financiële instrumenten

Het Rijksmuseum maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de stichting blootstelt aan kredietrisico, renterisico en kasstroomrisico en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft de Raad van Toezicht van de stichting een Treasury-statuuat vastgesteld waarin het financieringsbeleid is vastgelegd. Daarnaast beschikt de stichting over liquiditeits- en investeringsbegrotingen welke zijn goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

Kredietrisico

Het Rijksmuseum loopt kredietrisico over debiteuren en overige vorderingen. Het kredietrisico is geconcentreerd bij een beperkt aantal tegenpartijen.

Renterisico

Het Rijksmuseum heeft ultimo 2015 een bedrag van € 28,3 miljoen opgenomen op de balans inzake langlopende schulden. Dit betreft in zijn geheel door sponsors en schenkers verstrekte investeringsbijdragen voor investeringen in materiële vaste activa waarover geen rente verschuldigd is. Deze investeringsbijdragen vallen vrij ten gunste van het resultaat conform de afschrijvingen op de materiële vaste activa die hiermee zijn gefinancierd.

Kasstroom- en liquiditeitsrisico

Het Rijksmuseum bewaakt de liquiditeitspositie door middel van opvolgende liquiditeitsbegrotingen. De directie ziet erop toe dat steeds voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan de verplichtingen van de stichting te kunnen voldoen.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Huurverplichtingen

Stichting Het Rijksmuseum is diverse huurovereenkomsten aangegaan met het Rijksvast-goedbedrijf voor de huur van de gebouwen. De jaarlijkse huur hiervan bedraagt € 19,6 miljoen. Ten behoeve van onder meer de meldkameractiviteiten is door het Rijksmuseum het pand Paulus Potterstraat 10 gehuurd. De jaarhuur hiervan bedraagt € 0,3 miljoen. Voor extra kantoorruimte is een deel van het Zuiderbad aangehuurd. De jaarhuur hiervan bedraagt € 0,1 miljoen. De totale hieruit voortvloeiende jaarlijkse huurverplichting ultimo 2015 van € 20,0 miljoen uitgesplitst naar datum afloop contract is onderstaand weergegeven:

HUURVERPLICHTING

BEDRAGEN X € 1.000

	JAARBASIS	DATUM AFLOOP CONTRACT
	734	31-12-2016
	741	28-2-2018
	2.110	30-6-2022
	40	28-2-2025
	358	14-9-2029
	348	31-12-2029
	14.599	30-9-2042
	1.078	1-10-2044
	20.008	

Pensioenfondszorg en Welzijn

Pensioenfondszorg en Welzijn (PFZW) wordt gekwalificeerd als een bedrijfstakpensioenfonds in de zin van IAS 19 en RJ 271. Voor de aangesloten ondernemingen geldt dat er geen andere verplichting bestaat bij een tekort dan het accepteren van een hogere bijdrage. Net als bij veel andere pensioenfondsen in Nederland vertoonde de dekkingsgraad van PFZW in 2015 een verslechtering als gevolg van de aanhoudend lage rente en een licht negatief rendement. Per 1 januari 2015 gelden er nieuwe regels voor pensioenfondsen. Daarbij hoort ook een nieuwe berekening van de dekkingsgraad: het is een gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de laatste twaalf maanden. Dit wordt de beleidsdekkingsgraad genoemd. Ultimo 2015 bedraagt de beleidsdekkingsgraad van PFZW 97% (ultimo 2014 niet bekend) en bedraagt de actuele dekkingsgraad 95% (ultimo 2014 102%). De pensioenen in 2016 zullen daarom niet meegroeien met de loongroei in de sector. De premie voor het ouderdomspensioen is door PFZW voor 2016 gehandhaafd op de premie van 23,5% in 2015.

Horizontaal toezicht

Op 25 juni 2009 heeft het Rijksmuseum een handhavingsconvenant afgesloten met de Belastingdienst Amsterdam inzake horizontaal toezicht (HT). In het kader van dit convenant is het Rijksmuseum vervolgens begonnen met het bouwen en implementeren van een Tax Control Framework (TCF) en is er regelmatig overleg met de Belastingdienst over verschillende fiscale onderwerpen. Naar aanleiding van een in 2010 uitgevoerde nulmeting, waarin werd vastgesteld wat de situatie was rondom de fiscale processen en de daaraan gerelateerde beheersingsmaatregelen, is besloten te komen tot een afronding van het verleden met de Belastingdienst tot en met 2009, met uitzondering van het punt van de btw inzake kunst-aankopen (zie punt 2 hieronder). Momenteel lopen twee belangrijke discussies met de Belastingdienst.

1. Vennootschapsbelasting

Eind 2011 is door het ministerie van OCW besloten om geen rol meer te spelen bij de benoeming van leden van de Raad van Toezicht. Naar aanleiding van dit besluit heeft het Rijksmuseum op 12 mei 2012 de statuten aangepast waardoor het Rijksmuseum vanaf dat moment formeel niet meer wordt aangemerkt als semi-overheidslichaam en niet meer vrijgesteld is voor de vennootschapsbelasting. Tevens is deze in de wet opgenomen vrijstelling inmiddels met ingang van 1 januari 2016 geschrapt.

Omdat de vrijstelling niet meer geldt is het overleg met de Belastingdienst gestart over de vennootschapsbelastingpositie van het Rijksmuseum waarbij het Rijksmuseum zich op het principiële standpunt heeft gesteld dat de museale activiteiten niet vennootschapsbelastingplichtig zijn omdat er sprake is van een grote formele en financiële betrokkenheid vanuit de overheid.

Er is intensief overleg geweest met de Belastingdienst over de vennootschapsbelastingpositie van het Rijksmuseum. Uiteindelijk is getracht te komen tot een praktische oplossing voor deze discussie, waarbij het Rijksmuseum wel zijn principiële standpunt overeind blijft houden. Belangrijke bespreekpunten waren de belastbaarheid van subsidies, de bijdragen van

de BankGiro Loterij en de schenkingen en bijdragen van fondsen, bedrijven en particulieren. Daarnaast is er veel gesproken over de fiscale verwerking van de kunst-aankopen die werd bemoeilijkt door de btw-problematiek bij overdracht aan de Staat (zie punt 2. Btw inzake kunst-aankopen).

Inmiddels zijn de partijen in de afrondende fase om te komen tot een vaststellings-overeenkomst tot en met 2016 en heeft het Rijksmuseum over de jaren 2012 tot en met 2014 aangifte vennootschapsbelasting gedaan op basis van de conceptafspraken met de Belastingdienst. Alle aangiften hebben geleid tot een voorlopige nihilaangifte.

2. Btw inzake kunst-aankopen

Bij de nulmeting over 2009 in het kader van de horizontaal-toezichtrelatie met de Belastingdienst kwam als openstaand punt naar voren de vooraf trek van btw bij kunst-aankopen. De Belastingdienst stelde zich op het standpunt dat de vooraf trek van btw niet terecht was bij kunst-aankopen die vervolgens om niet werden doorgestoten aan de Staat. Gedurende deze discussie werd echter duidelijk dat sinds verzelfstandiging geen formele aanvaarding van de eigendom van de aangekochte kunstvoorwerpen door de Staat had plaatsgevonden.

In januari 2015 is een gesprek gevoerd met het ministerie van OCW om de voortgang van dit dossier te bespreken ten einde te komen tot een oplossing. Dit heeft ertoe geleid dat het ministerie van OCW een btw-deskundige van Ernst&Young heeft ingeschakeld met de vraag hoe de overdracht van de kunst-aankopen door de rijksmusea aan de Staat kan worden gerealiseerd met een minimale btw-last. Hiervoor waren een tweetal scenario's aangedragen. Het ministerie van OCW heeft geen informatie verstrekt aan de rijksmusea over de uitkomsten van dit advies en de eventuele te ondernemen vervolgstappen.

Naast de nog lopende discussies over bovenstaande onderwerpen heeft de Belastingdienst te kennen gegeven in het tweede kwartaal van 2016 een controle uit te gaan voeren naar de aangiften loonbelasting en btw over 2015. Er vindt goede afstemming plaats tussen het Rijksmuseum en de Belastingdienst over de wijze en het tijdstip waarop de controle wordt uitgevoerd.

Niet in de balans opgenomen activa

Subsidie

Voor de Cultuurnotaperiode 2013 tot en met 2016 is door het ministerie van OCW aan Stichting Het Rijksmuseum een totaalbedrag aan subsidie toegekend van € 35,1 miljoen per jaar. Ten opzichte van de voorgaande subsidieperiode is in het kader van de bezuinigingen op het exploitatiedeel van de subsidie een generieke korting doorgevoerd van 5% en een aanvullende korting van 6,65% die geldt voor de musea die op basis van het advies van de Raad voor de Cultuur zijn ingedeeld in categorie 2. In zijn totaliteit betreft dit een korting van circa € 2 miljoen.

Concessieovereenkomst

In de eerste helft van 2015 is het museum op Schiphol gesloten in verband met een groot-scheepse verbouwing van het gebied van de luchthaven waar het museum ligt. In augustus 2015 zijn NV Luchthaven Schiphol en het Rijksmuseum een nieuwe samenwerkingsovereenkomst aangegaan waarin de afspraken zijn vastgelegd voor het nieuwe museum, dat in de loop van 2016 wordt geopend. De nieuwe samenwerking loopt tot 14 juni 2020.

Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de Stichting en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met de Stichting. Dit betreffen onder meer de relaties tussen de Stichting en haar deelnemingen, de bestuurders en de functionarissen op sleutelposities. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Stichting Het Rijksmuseum Fonds levert bijdragen ten behoeve van kunst-aankopen en overige (project) bijdragen. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

BEDRAGEN X € 1.000	2015 UITKOMST	2015 BEGROOT	2014 UITKOMST
Baten			
A. Opbrengsten			
Directe opbrengsten			
A.1.1. Publieksinkomsten	41.969	34.810	34.412
A.1.1.1. Entree	31.054	25.221	25.602
A.1.1.2. Diverse opbrengsten uit entree	3.115	2.234	2.341
A.1.1.3. Uit horeca-exploitatie	1.857	1.638	1.160
A.1.1.4.1. Museumwinkel	5.564	5.431	4.789
A.1.1.4.2. Verkopen uit Museumpleinwinkel	-	-	228
A.1.1.4.3. Verkopen webwinkel	254	200	135
A.1.1.5. Opbrengst Beeld	46	30	31
A.1.1.6. Publicaties	79	56	126
A.1.2. Sponsorinkomsten	7.204	6.560	5.242
A.1.2. Sponsorinkomsten	7.204	6.560	5.242
A.1.3. Overige inkomsten	65	412	-
A.1.3. Overige inkomsten	65	412	-
Indirecte opbrengsten	3.439	2.880	3.518
A.2.1. Omzet dienstverleningsovereenkomsten	2.193	2.284	2.207
A.2.2. Doorberekende kosten	1.092	442	1.164
A.2.3. Vrijval egalisaties	154	154	147
Totaal opbrengsten	52.677	44.662	43.172
B. Bijdragen			
B.1. Subsidie ministerie OCW	36.825	35.672	35.121
B.1.1. Subsidie huisvesting	20.071	20.113	19.280
B.1.2. Subsidie exploitatiebijdrage	15.389	15.371	15.371
B.1.3. Subsidie incidenteel	1.365	188	470
B.3. Overige (niet-structurele) subsidies/bijdragen	30.093	7.639	7.090
B.3.1. Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	1.226	165	297
B.3.2. Overige bijdragen uit private middelen	28.867	7.474	6.793
- Private fondsen en particulieren (incl. Vrienden)	21.858	4.060	4.748
- Bedrijven	424	69	225
- Goededoelenorganisaties	6.585	3.345	1.820
Totaal bijdragen	66.918	43.311	42.211
Som der baten	119.595	87.973	85.383

BEDRAGEN X € 1.000	2015 UITKOMST	2015 BEGROOT	2014 UITKOMST
Lasten			
C. Personeelslasten	32.085	30.555	29.178
C.1. Lonen en salarissen	24.555	23.893	22.336
C.2. Sociale lasten	3.899	4.139	3.670
C.3. Pensioenlasten	2.220	2.523	2.186
C.4. Inhuur derden/uitzendkrachten	1.411	-	986
D. Afschrijvingen	7.708	7.224	6.948
E. Huur	19.897	20.003	19.205
F. Aankopen	25.909	3.372	2.512
G. Overige lasten	29.354	26.833	25.691
Directie	473	265	351
Directiesecretariaat en verzekeringen	988	504	585
Communicatie & Marketing	2.002	1.368	2.628
Development	724	808	434
Bibliotheek	408	504	331
Bureau Collecties	418	456	274
Conservering & Restauratie	729	383	523
Beeldende Kunst	139	226	122
Geschiedenis	96	100	52
Rijksprentenkabinet	73	36	52
Tentoonstellingen	6.103	7.840	2.793
Publicaties	683	613	1.333
Publiek & Educatie	2.482	2.752	2.431
Veiligheidszaken	309	262	391
Financiële Zaken	670	488	643
Automatisering	2.586	1.777	2.063
Facilitair Bedrijf	5.262	4.662	5.415
Commerciële Zaken	3.012	2.797	2.595
Personeel & Organisatie	839	731	753
PP10 B.V.	57	73	62
Het nieuwe Rijksmuseum	1.186	-	1.860
CCN	115	188	-
Som der lasten	114.953	87.987	83.534
H.1. Rentebaten en soortgelijke baten	145	105	212
H.2. Rentelasten en bankkosten	-15	-25	-30
Totaal saldo rentebaten en -lasten	130	80	182
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	4.772	66	2.031
I. Mutatie aankoopfonds	-99	-	-175
J. Vennootschapsbelasting	-48	-	-
Exploitatiesaldo	4.625	66	1.856

BEZOLDIGING

Het gemiddelde aantal personeelsleden in 2015 op fulltime basis bedroeg 592 (2014: 543). De totale bezoldiging, inclusief pensioenlasten maar exclusief sociale lasten, van de drie directieleden in 2015 bedroeg € 570.857 (2014: € 565.522). De bezoldiging aan de leden van de Raad van Toezicht in 2015 bedroeg nihil (2014: eveneens nihil).

Met ingang van 1 januari 2015 is de fiscaal gefaciliteerde opbouw van het pensioen boven de € 100.000 afgeschaft. Het werkgeversdeel van de pensioenpremie voor de pensioenopbouw boven deze € 100.000 die door deze gewijzigde regelgeving wegvalt is bij de directieleden toegevoegd aan de reguliere beloning.

Op 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT regelt de normering van de topinkomens in de publieke en semipublieke sector en vervangt de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (WOPT). Op grond van de WNT moeten de inkomens van alle topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector openbaar worden gemaakt evenals de inkomens van medewerkers met een inkomen boven de wettelijke norm.

De WNT-norm is in 2015 aanzienlijk verlaagd (van € 230.000 naar € 178.000). De WNT kent een overgangsbepaling, waarvan het Rijksmuseum gebruikmaakt. De overgangsbepaling biedt ruimte om tot 2018 de bezoldiging te handhaven. Zie onderstaand de bezoldiging van de topfunctionarissen in 2015 en een beknopte toelichting. Naast de topfunctionarissen waren er geen andere medewerkers met een inkomen boven de wettelijke norm.

Bedragen x € 1

	Pijbes, W.M.J.	Dibbits, T.D.W.	Ginkel, K.E. van
Functie	Hoofddirecteur	Directeur Collecties	Zakelijk directeur
Duur dienstverband in 2015	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	ja	ja	ja

Individueel WNT-maximum **178.000** **178.000** **178.000**

Bezoldiging

Beloning	184.206	163.261	163.519
Belaste onkostenvergoedingen	6.876	5.105	5.158
Beloningen betaalbaar op termijn	17.054	12.838	12.840
Subtotaal	208.136	181.204	181.517

-/- Onverschuldigd betaald bedrag 0 0 0

Totaal bezoldiging **208.136** **181.204** **181.517**

Toelichting: zie 1) 2) 3)

Gegevens 2014

Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2014 (in fte)	1,0	1,0	1,0

Bezoldiging 2014

Beloning	168.197	153.227	153.550
Belastbare onkostenvergoedingen	6.837	5.114	5.105
Beloningen betaalbaar op termijn	31.156	21.168	21.168
Totaal bezoldiging 2014	206.190	179.509	179.823
Individueel WNT-maximum 2014	230.474	230.474	230.474

Toelichting

1) De WNT kent een overgangsbepaling voor een periode van 4 jaar, waarvan 2015 het eerste jaar is. In de individuele arbeidsovereenkomst, die voor 2013 is afgesloten, is vastgelegd dat de beloning jaarlijks wordt bijgesteld in overeenstemming met het door het CBS vastgestelde consumentenprijsindexcijfer. De beloning 2015 is dienovereenkomstig bijgesteld. Het tijdelijk maximum 2015, zijnde de bezoldiging 2014 inclusief een verhoging van de beloning met 1%, bedraagt € 208.137.

2) De WNT kent een overgangsbepaling voor een periode van 4 jaar, waarvan 2015 het eerste jaar is. In de individuele arbeidsovereenkomst, die voor 2013 is afgesloten, is vastgelegd dat de beloning jaarlijks wordt bijgesteld in overeenstemming met het door het CBS vastgestelde consumentenprijsindexcijfer. De beloning 2015 is dienovereenkomstig bijgesteld. Het tijdelijk maximum 2015 zijnde de bezoldiging 2014 inclusief een verhoging van de beloning met 1% bedraagt € 181.205.

3) De WNT kent een overgangsbepaling voor een periode van 4 jaar, waarvan 2015 het eerste jaar is. In de individuele arbeidsovereenkomst, die voor 2013 is afgesloten, is vastgelegd dat de beloning jaarlijks wordt bijgesteld in overeenstemming met het door het CBS vastgestelde consumentenprijsindexcijfer. De beloning 2015 is dienovereenkomstig bijgesteld. Het tijdelijk maximum 2015 zijnde de bezoldiging 2014 inclusief een verhoging van de beloning met 1% bedraagt € 181.518.

BESTEMMING VAN HET EXPLOITATIESALDO**Algemene reserve en bestemmingsfonds OCW**

Het deel van de subsidie OCW dat nog niet is besteed aan de doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt (zie artikel 2.16 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) dient opgenomen te worden in het Bestemmingsfonds OCW. Voor deze toerekening van het exploitatiesaldo moet worden uitgegaan van de verhouding subsidie OCW ten opzichte van het totaal van de baten. De incidentele subsidies kunnen bij deze toerekening buiten beschouwing worden gelaten. Onttrekkingen aan het bestemmingsfonds OCW mogen alleen plaatsvinden bij een negatief exploitatieresultaat en deze mogen evenals de toevoegingen alleen plaatsvinden naar rato van het aandeel van de structurele subsidie OCW ten opzichte van de totale baten. Een eventueel resterend exploitatietekort dat niet volledig volgens deze rekenregel kan worden gedekt, dient dus te worden opgevangen met de algemene reserves. Een uitzondering op het naar-rato-principe wordt gemaakt indien de algemene reserves niet toereikend zijn. Voor dat gedeelte van het tekort mag in die situatie eveneens het bestemmingsfonds OCW worden aangewend.

Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel

Ter dekking van de financiële risico's na de opening van het hoofdgebouw en na de heropening van de tot tentoonstellingsvleugel verbouwde Philipsvleugel is het ultimo 2012 vrijgevallen saldo van de post reizende tentoonstellingen bij de resultaatbestemming toegevoegd aan de bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel. De onttrekkingen aan deze reserve zullen plaatsvinden voor extra kosten voor zover deze niet binnen de reguliere exploitatie worden gedekt door extra opbrengsten in enig jaar. Daarom wordt deze reserve aangewend voor de extra afschrijvingslasten op de investeringen in de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum, de investeringen in het kader van de nazorg het nieuwe Rijksmuseum, de extra investeringen in de inrichting en de verbouwing van de Philipsvleugel voor zover deze niet gedekt worden door additionele investeringsbijdragen en ook niet zijn voorzien in de meerjarenraming. De niet-gedekte extra afschrijvingslasten op de investeringen bedroegen in 2015 € 290.000. De extra kosten voor de voorbereiding van het nieuwe huisvestingsstelsel bedroegen in 2015 € 505.000. De totale onttrekking aan de bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel bij de resultaatbestemming 2015 bedraagt hierdoor € 795.000.

Bestemmingsreserve registratieachterstanden

Het ministerie van OCW heeft de verplichting opgelegd om minimaal 95 procent van de objecten te registreren. Daarnaast is een goed geregistreerde en gedigitaliseerde collectie ook een randvoorwaarde voor de verhuizing naar het nieuwe CollectieCentrum Nederland. Binnen het project CollectieCentrum Nederland is geen dekking meer voor deze kosten van de voorbereiding van de collectie. Met betrokken partijen is afgesproken dat het (incidentele) tekort dat samenhangt met dit project wordt gedekt door het structurele overschot dat uiteindelijk met dit project wordt gerealiseerd. Met de toevoeging uit de resultaatbestemming 2015 aan de bestemmingsreserve registratieachterstanden kan het Rijksmuseum circa 70% van deze kosten voor eigen rekening nemen en drukken deze nog voor 30% op het project CollectieCentrum Nederland. Hiermee wordt het incidentele beeld van dit project aanzienlijk ontlast en hoeft er minder een beroep te worden gedaan op het te verwachten structurele overschot.

Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012

Bij de vaststelling van de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2009–2012 heeft het ministerie van OCW aangegeven het resterende saldo bestemmingsfonds OCW niet terug te vorderen. Het niet-bestede deel van het bestemmingsfonds OCW dient in de subsidieperiode 2013–2016 te worden aangewend voor het doel waarvoor de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2013–2016 is verleend. Een niet-besteed deel moet worden opgenomen in de bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012. Onttrekkingen mogen plaatsvinden bij zowel een positief als een negatief exploitatieresultaat. Mocht er aan het eind van de periode 2013–2016 een positief saldo resteren, dan dient dit toegevoegd te worden aan het bestemmingsfonds OCW ultimo 2016. Het Rijksmuseum heeft besloten om het saldo van deze bestemmingsreserve aan te wenden ten behoeve van het reeds lopende herkomstonderzoek waarvoor door het ministerie van OCW onvoldoende middelen ter beschikking zijn gesteld om het onderzoek volledig af te ronden. Met de onttrekking in 2015 is het saldo van deze bestemmingsreserve geheel aangewend. Omdat het herkomstonderzoek een doorlopende verplichting betreft, is voor de kosten tot en met 2020 die niet gedekt worden door de bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012, de bestemmingsreserve herkomstonderzoek gevormd.

Bestemmingsfonds huisvesting OCW

Het ministerie van OCW heeft aangegeven (per brief d.d. 21 november 2013, kenmerk 564807) dat het (positieve) verschil tussen de ontvangen huisvestingssubsidie en de aan het Rijksvastgoedbedrijf betaalde huren (als gevolg van de zogenaamde huurterugval die in 2014 is ontstaan voor een aantal panden omdat de eerste huurperiode van 15 jaar is verlopen) moet worden toegevoegd aan het bestemmingsfonds huisvesting OCW. In 2015 is dit het geval voor het Tunnelgebouw, het depot in Lelystad en de hogere aanpassing van de huisvestingssubsidie voor de overige panden. In totaal gaat het in 2015 om een bedrag van € 731.000.

Bovenstaande leidt tot de volgende bestemming van het exploitatiesaldo:

BESTEMMING EXPLOITATIESALDO

1. VASTSTELLING VERHOUDING EIGEN INKOMSTEN VERSUS (STRUCTURELE) SUBSIDIE VAN HET MINISTERIE VAN OCW BEDRAGEN X € 1.000

Totale baten	119.595	
af: Incidentele subsidie OCW het nieuwe Rijksmuseum en CCN	-1.365	
<hr/>		
Totale baten exclusief incidentele subsidie OCW	118.230	100,00%
Subsidie OCW	35.460	29,99%

2. BESTEMMING VAN HET EXPLOITATIESALDO AAN BESTEMMINGSFONDS OCW EN ALGEMENE RESERVE

Exploitatiesaldo 2015	4.625	
af: Toevoeging aan bestemmingsreserve registratieachterstanden	-4.504	
bij: Kosten 2015 gedekt uit bestemmingsreserve registratieachterstanden	786	
af: Toevoeging aan bestemmingsreserve herkomstonderzoek (2017–2020)	-730	
bij: Kosten 2015 herkomstonderzoek gedekt uit bestemmingsfonds OCW restant 2009–2012	113	
bij: Kosten 2015 herkomstonderzoek gedekt uit bestemmingsreserve herkomstonderzoek	89	
af: Toevoeging aan bestemmingsfonds huisvesting OCW	-731	
bij: Kosten 2015 gedekt uit bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	795	
<hr/>		
Exploitatiesaldo 2015 voor toerekening aan bestemmingsfonds OCW en algemene reserve	443	
Toegevoegd aan bestemmingsfonds OCW	133	29,99%
Toegevoegd aan algemene reserve	310	70,01%
<hr/>		
Exploitatiesaldo 2015 voor toerekening aan bestemmingsfonds OCW en algemene reserve	443	100,00%

3. TOTAAL BESTEMMING RESULTAAT 2015

Onttrokken aan bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	-795
Onttrokken aan bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009–2012	-113
Toegevoegd aan bestemmingsreserve herkomstonderzoek	730
Onttrokken aan bestemmingsreserve herkomstonderzoek	-89
Toegevoegd aan bestemmingsreserve registratieachterstanden	4.504
Onttrokken aan bestemmingsreserve registratieachterstanden	-786
Toegevoegd aan bestemmingsfonds huisvesting OCW	731
Toegevoegd aan bestemmingsfonds OCW	133
Toegevoegd aan algemene reserve	310

Exploitatiesaldo 2015	4.625
-----------------------	-------

Dit voorstel is verwerkt in de balans ultimo 2015.

MEERJARENOVERZICHT

BEDRAGEN X € 1.000	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Resultaten						
Entreegelden	31.054	25.602	21.878	9.030	8.951	7.573
Winkels	5.818	5.152	4.965	2.706	2.863	2.692
Beeld	46	31	169	181	133	122
Sponsoring	7.204	5.242	4.331	1.080	1.213	610
Bijdragen inzake kunst-aankopen	24.955	1.859	14.833	2.627	3.360	2.732
Subsidie OCW	36.825	35.121	53.503	53.481	47.698	47.325
Vrijval investerings-bijdragen	3.028	2.643	1.970	144	278	152
Overige opbrengsten	10.665	9.733	9.267	15.228	5.346	5.956
Totaal opbrengsten	119.595	85.383	110.916	84.477	69.842	67.162
Personeelslasten	32.085	29.178	28.060	22.638	19.641	20.402
Inkoop winkels	2.920	2.126	2.104	1.007	1.031	1.064
Afschrijvingen vaste activa	7.708	6.948	5.713	1.758	1.871	1.845
Kunstaankopen	25.909	2.512	17.302	3.113	3.773	3.195
Huisvestingslasten	25.159	24.620	23.940	13.454	10.260	10.536
Kosten het nieuwe Rijksmuseum	1.186	1.860	3.880	25.948	25.567	22.825
Overige lasten	19.986	16.290	16.591	8.601	8.050	7.798
Totaal lasten	114.953	83.534	97.590	76.519	70.193	67.665
Financiële baten en lasten	130	182	185	679	732	573
Saldo uit gewone bedrijfs-uitoefening	4.772	2.031	13.511	8.637	381	70
Mutatie aankoopfonds	-99	-175	-23	121	-125	-70
Vennootschapsbelasting	-48	-	-	-	-	-
Exploitatiesaldo	4.625	1.856	13.488	8.758	256	-
Vermogen						
Vaste activa	44.156	48.059	47.360	29.663	11.568	10.661
Vlottende activa	34.117	35.797	35.504	43.478	46.319	43.655
Kortlopende schulden	12.809	20.196	20.924	24.010	16.528	11.743
Eigen vermogen	35.921	31.296	29.440	15.952	7.194	6.938
Aankoopfonds	371	272	97	74	195	70
Voorzieningen	888	970	1.068	1.058	2.026	4.677
Langlopende schulden	28.284	31.122	31.335	32.047	31.944	30.888
Totaal vermogen	78.273	83.856	82.864	73.141	57.887	54.316

	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Medewerkers (aantal)						
Gemiddeld aantal medewerkers (fte's)	592	543	481	392	346	336
Gemiddelde loonsom	51.842	51.877	52.892	53.589	56.485	55.351

Bezoekers (aantal)						
Rijksmuseum						
Totaal aantal bezoekers	2.345.666	2.474.352	2.246.122	894.058	993.625	896.393
Nationaal	1.225.815	1.382.448	1.376.094	312.158	286.403	283.606
Internationaal	1.119.851	1.091.904	870.028	581.900	707.222	612.787
Betalende bezoekers	1.838.644	1.988.486	1.842.509	718.876	815.074	729.586
Gratis bezoek	507.022	485.866	403.613	175.182	178.551	166.807
Schoolverband	99.698	80.150	40.704	51.427	40.239	46.304
Bezoekers Museumkaart	494.242	516.381	498.522	94.043	105.656	96.365
Jeugd tot en met 18 jaar	219.344	247.215	207.123	134.576	136.495	136.782

Rijksmuseum Schiphol						
Totaal aantal bezoekers		50.000	220.237	120.000	208.923	150.000
Totaal aantal bezoekers hoofdgebouw					16.777	

Totaal aantal bezoekers						
Rijksmuseum	2.345.666	2.524.352	2.466.359	1.014.058	1.219.325	1.046.393

Reizende tentoonstellingen						
Tokio (Japan)				258.465	22.256	
Shanghai (China)				370.000		
Parijs (Frankrijk)						180.000
Beijing (China)					177.377	
Doha (Qatar)					14.334	
Kyoto (Japan)					374.837	
Mexico City (Mexico)				5.300	27.251	
Parijs (Frankrijk)					3.267	
Sendai (Japan)					117.410	
Istanbul (Turkije)				120.000		

Totaal reizende tentoonstellingen						
	-	-	-	753.765	736.732	180.000

KENGETALLEN (IN %)

Eigen inkomsten/ totale baten exclusief subsidie OCW incidenteel	69,0%	58,8%	60,5%	52,3%	43,3%	41,4%
Subsidie OCW en overige publieke baten/totale baten	31,8%	41,5%	49,9%	63,3%	68,3%	70,5%
Eigen inkomsten/totale baten	68,2%	58,5%	50,1%	36,7%	31,7%	29,5%
Eigen inkomsten/totale baten exclusief subsidieOCW huur en OCW incidenteel	83,1%	76,1%	76,4%	64,7%	55,5%	53,3%
Personeelslasten/subsidie OCW	87,1%	83,1%	52,4%	42,3%	41,2%	43,1%
Personeelslasten/totale lasten	27,9%	34,9%	28,8%	29,6%	28,0%	30,2%
Vlottende activa/ kortlopende schulden	266,4%	177,2%	169,7%	181,1%	280,2%	371,8%
Eigen vermogen/ totaal vermogen	45,9%	37,3%	35,5%	21,8%	12,4%	12,8%
Brutomarge winkels	49,8%	58,7%	57,6%	62,8%	64,0%	60,5%
Nationaal bezoek/ totaal bezoek	52,3%	55,9%	61,3%	34,9%	28,8%	31,6%
Internationaal bezoek/ totaal bezoek	47,7%	44,1%	38,7%	65,1%	71,2%	68,4%

Professor dr. Frans Grijzenhout, hoogleraar Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, achterhaalde de exacte locatie van *Het straatje* van Vermeer. Rechts de locatie met de huidige bewoners
Foto Olivier Middendorp

COLOFON

Samenstelling en redactie Pia van de Wiel (directiesecretaris)

Fotografie Afdeling Beeld van het Rijksmuseum en andere fotografen die in de bijschriften zijn vermeld

Tekstredactie Jeroen Teitler, Amsterdam

Ontwerp Irma Boom Office, Amsterdam

Druk Lenoirschuring, Amsterdam

© 2016 Rijksmuseum, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor meer informatie
rijksmuseum.nl